OCAK 1938

1125/18

Orman ve Av

Sayı: 1.

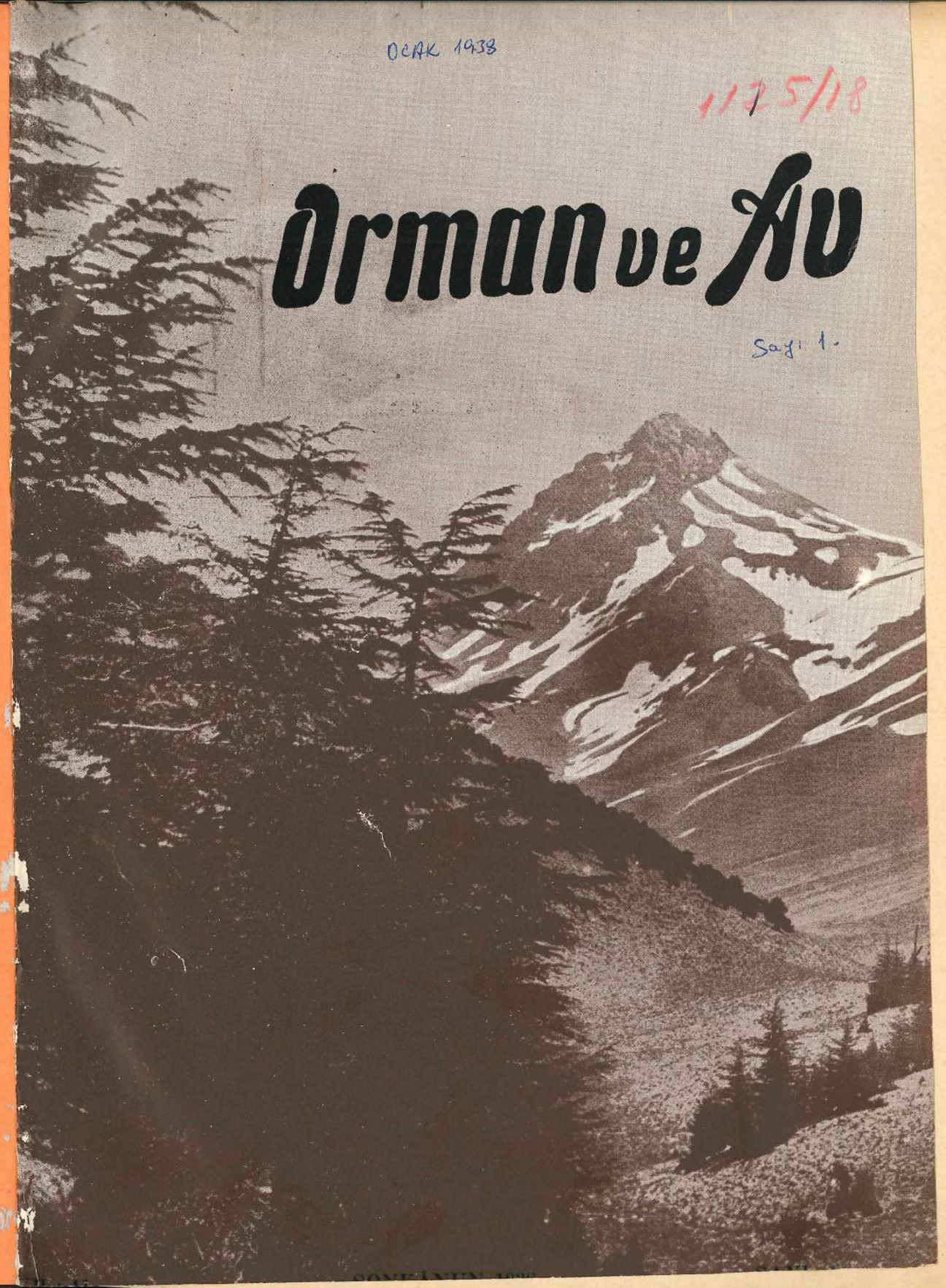

İÇİNDEKİLER

Devlet işletmesi başlarken .... *Fikri Kozak*

İlk işletme bölgesinde bir tetkik .... *Pr. Dr. Mayer=Wegelin*

Orman İşletme Talimatnamesi ....

Orman işletmesinin umumî iktisat bakımından vazifeleri .... *Cevat Alevcan*

Kara avcılığı kanunu .... *Yakup Apanay*

Ormancılık âleminde:

I. Yurd içinde .... ***

II. Yurd dışında .... ***

Devlet işletmesi başlarken

FİKRİ KOZAK

Ormancılığın bünyesinde birbirini tamamlıyan büyük ve esaslı iki mevzu yaşar: Ormanı yetiştirme ve ormandan faydalanma...

Orman yetiştirmesi, fennin tabiatla el ele vererek çalışmasını ve bazı ahvalde de, tabiatın, insanların müdahalesiyle harekete geçen kuvvetlerinden istifade usullerinin filen kullanılmasını icap ettirir.

Filhakika memleketimizde bu usul ve bu tertipte henüz orman yetiştirilmemiştir. Fakat; gayemizin bu olduğuna ve bundan sonra da fennî usuller ve bilgilerle orman varlığını arttırmak mecburiyeti karşısında kaldığımıza göre, ormancılık mefhumu içindeki yetiştirme mevzuunun teknik kudretler sayesinde tahakkuk edebileceğini göz önünde tutmamız lâzım gelir.

Yetişmiş veya yetiştirilmiş olan ormandan faydalanma şekli dahi, daima, ormanın yetişmesini kolaylaştıran veya ormanın yetiştirilmesini başaranların yine teknik esaslara dayanan çalışmalarının devamından ibaret olmalıdır. Biz, ormandan faydalanmayı bugünkü telâkkilerimize göre işletme tâbiri altında mütalea ediyoruz ve orman işletmesini orman yetiştirilmesi hâdisesinin neticesi ve semeresi olarak kabul ediyoruz.

Orman yetiştirilmesinde, ana ağaçların intihabiyle iyi vasıflı bir tohum tipi meydana getirmekten başlıyarak, tohumun toplanması, saklanması, seçilmesi, ekilmesi ve tohumdan çıkan fideciklerin bakımı ve onların büyümesinin ve nihayet bir fidan ağacına erişmelerinin temini ve bu çalışmalarla yetişen ağaçlardan bir (orman) meydana getirilmesi ve bu orman - da devamlı bir ümran yaratılması için, nasıl ki; meslekî ve fennî bilgilerin sırasiyle kullanılması lâzım geliyorsa, bu saydığımız müteselsil çalımalardan meydana gelen (Orman) dan istifade edebilmek için de ayni suretle hususî ve teknik bilgilere muhtaç olduğumuzu bilmek lâzım gelir. Bundan şu neticeyi çıkarabiliriz:

Ormanı işletmek hak ve vazifesi, ormanı yetiştirmekle mükellef olan ormancılarındır.

Memleketimizde, bütün ormancılık devlet bünyesi içinde ve hemen bütün ormanlarda devletin mülkiyeti altındadır. Bu itibarla ormanlarımızın devlet tarafından fakat orman teşkilâtı vasıtasile işletilmesi lâzımdır..

Ormanların devlet tarafından işletilmesi hakkında, meşrutiyet devrinde bazı nazırlar ve bir kaç ecnebi mütehassıs müphem bir çok fikirler ileri atmışlardır.

Cümhuriyetin ilk kuruluş senelerinde bu mevzu biraz daha aydınlanmış ve fakat asıl istikametinde inkişaf edemiyerek, haksızca ormancılık tarihine geçirilen bir (Karadere) mecrasına girişilmiş ve hiç bir müsbet netice alınmadan bu teşebbüsten vaz geçilmiştir. Bu hâdiseyi; ormancılık tarihi bakımından ehemmiyetli gördüğümüz için biraz üstünde durmak icap ediyor.

1925 senesinin 26 ikinci kânununda kabul edilmiş olan ve (Ereğli - Karadere şimendifer hattının inşa ve işletilmesi hakkında kanun) adını taşıyan 548 sayılı bir kanun Karadereden Ereğliye bir demiryolu yapılmasından bahsetmektedir. Bu kanun okunduğu zaman bundan başka bir şey yani Karadere ormanlarının devletçe işletilmesine âit hükümleri ihtiva ettiği veya bu işi kasdettiği kat'iyen anlaşılamaz. Bununla beraber yine öyle anlaşılıyor ki, bu kanun ormanlarda devlet işletmesini temin edecek hükümleri ve gayeleri taşımaktan ziyade Bolu mıntakasının en büyük ve en zengin ormanı olan Karadere ormanlarını istismar ederek veya ettirerek Ereğliden denize indirmek ve bunun için de ilk işletme tedbiri olarak Karadere vâdisinden bir demiryolu geçirmek vazifesini hükûmete yükletmiş bulunuyordu.

Bu kanuna göre kurulan teşkilât dahi Devlet orman işletmesini başaracak olan ormancılardan mürekkep bir teşkilât değildi. Yalnız Karadere ormanlarının içinden geçecek olan demiryolunun inşası için yaptırılmış olan bu teşkilât; mühendis, ressam, heyeti inşaiye şube reisi, gibi 43 kişiden mürekkepti ve içlerinde postacı ve odacı kadrolarından sonra yazılı idare müdürü namı altında bir ormancı vardı ve işin başında da merhum İbrahim Kuddusî (Pol Ştoker) bulunuyordu. Alınan tahsisatla Karadere vâdisinde bir miktar demiryolu ve birkaç kulübe yapıldıktan sonra faaliyetin tatiline mecburiyet hasıl oldu. Çünkü bu teşebbüs devlet orman işletmesi mevzuunu tetkik etmeden ve bu mevzuun muhtelif icaplarını, şartlarını etraflı ve esaslı olarak temin etmeden yapılmıştı. Ve sanki orman işletmek için en evvel ve mutlak bir demiryolu yapmak lâzımmış gibi bir düşünce ile işe başlanmış bulunuyordu.

Bu itibarla Karadere mecrasının ormancılığımızla hemen hemen alâkasız olduğunu iddia etmek isteriz ve bazı kimselerin her fırsatta (devlet orman işletemez, işte Karadere meydanda...) demelerini de bu işin aslına vakıf olmadan bahsettiğimiz kanun ile talimatını öğrenmeden söylenen bir iftira telâkki ederiz. Karadere hezimeti Türk ormancılarının eseri değil, belki, vaktiyle bilgisine lüzumundan fazla itimat edilen ve kendisinden alınan ilhamla bu teşebbüse girişilen ve aslında Türk dahi olmıyan merhum İbrahim Kuddusinin (Pol Ştoker) in malıdır.

Yeni orman kanunumuz ve bu kanunda bulunup devlet işletmesini kabul eden unsurlar, temamen Türk eseridir. Devlet işletmesi - bazı sebeplerle gecikilmesine rağmen - Türk ormancılarının hazırladığı esaslar ve şartlar dairesinde ve biz-

zat Türk ormancılarının intihap ettikleri yerlerde başlanmıştır.

İlk devlet işletmesi tatbikatına yeni yıl başındanberi Zafranbolunun Büyükdüz ve Keltepe - Suyuk ormanları zemin olmuştur. Bu ormanlardaki işletme faaliyeti hiç bir yabancının bilgisine yardımına ve müdahalesine lüzum görülmeden, ihtiyaç his edilmeden çok emin ve muntazam bir şekilde devam ediyor.

Memleketimizde ilk defa devlet işletmesi tetkikleri yapılırken, istihsalâtın sürümünü derhal ve sıkıntısız olarak temin imkânları ve hariçten döviz çekmek çareleri düşünüldü.

Döviz getirmek için de toplu ve büyük bir orman olan Seyhanın Pos ormanı nazarı dikkate alındı ve bu hususta yapılan tetkikatta Pos ormanının devlet işletmesine başlarken ilk plâna alınacak vaziyette olmadığı görülerek bu ormanın işletilmesi, işletme teşkilâtının tam olarak çalışacağı zamana terkedildi ve hem memleketin bir kısım ihtiyacına cevap vermek ve hem de ilk işletme faaliyetini muvaffakıyetli neticelere eriştirmek gayesile Zafranbolunun Büyükdüz ve Keltepe - Soyuk ormanlarının 1937 - 938 senesinden itibaren işletilmesi kararlaştı.

Büyükdüz ormanı yirmi seneden beri müteahhitler tarafından işletilirken akdin müddeti bitmiş olmasından iki seneden beri serbest kalmış güzel ve verimli bir ormandır ve kat'î amenajman plânı amenajman ikinci grubu tarafından yapılmıştır. Keltepe - Suyuk ormanı ise hemen hemen hiç işlenmemiş bir ormandır ve bu ormanın da plânı iki sene evvel amenajman beşinci grubu tarafından yapılmış- ve bilhassa Karabük ve civarındaki istasyonlara çok yakın mesafededirler. Bu ormanların tahammülleri de ilk defa kurulan bir işletme revirini işgal edecek kadar mevcut teşkilât ve mütedavil sermaye ile mütenasip görülmektedir. Bu iki ormanın bu seneki işletme reviri olarak seçilmesindeki sebepleri kısaca şöyle hulâsa edebiliriz:

1 — Her iki orman birbirine ve istasyonlara yakındır.

2— Gerek Büyükdüz ormanında mevcut münakale yollarının ve gerekse Keltepe - Suyuk ormanında açılacak yeni yolların büyük bir müşkülâta uğramaksızın kısa bir zamanda yapılması kabildir.

3 — Bu civarda bulunan köylüler ötedenberi orman ameleliğinde ve nakliyat işlerinde çalıştıklarından bu hususta çok bilgili ve mümareselidirler. Bu bakımdan işçi ve nakliyeci temininde müşkülât çekilmiyecektir.

4 — Keltepe - Soyuk ormanı istihsalâtının Karabük istasyonuna indirilerek kurulmakta olan büyük demir ve çelik sanayii tesisatının muhtaç olduğu kereste ihtiyacının karşılanması mümkündür.

5 — Büyükdüz ormanına civar olan ve bir kısmı halen tomruksuzluk yüzünden işleyemiyen kereste fabrikalarına tomruk satmak ve bu fabrikalarla, işçilerine yeniden hayat vermek imkânı vardır.

6 — Her iki ormandan alınacak yakma odununun ve hattâ diğer orman mahsulâtının bu maddeler için geniş bir pazar yeri olan Ankaraya nakli ile orada satılarak hem varidat temini ve hem de Ankaranın bu nevi ihtiyaçları üzerinde faydalı tesirler meydana getirilmesi kabildir.

7 — Yeni iletme reviri her istikamette diğer büyük ormanlarımızla iltisak

peyda ettiğinden sermayenin çoğalmasına ve diğer icaplara göre, etraftaki ormanlardan her sene lüzumu kadarının revire ilâvesi veya ayrı bir revir ihdası suretile bu mıntakada işletmenin evvelden teşekkül etmiş bir merkezden civar ormanlara teşmili daha ucuz ve kolay olabilecektir.

Şunu da hemen ilâve etmek lâzımdır ki merkezi Karabük olan birinci işletme revirinde her nevi orman istihsalâtı yapılmakla beraber, imar ve teşcir gibi teknik ormancılığın bütün icapları da yerine getirilecektir. Esasen devlet işletmesinin, iltizam ve ihale suretiyle yapılan orman istismarından en ileri ve birincisinin, ikincisine tercihindeki en kuvvetli sebep de budur.

Hüsnü niyet ve samimiyetle başlanan her iş ve bu zihniyetle kurulan her müessese muvaffak olur. Ancak bu başlangıçla bu kurumun istinat edeceği müeyyideler iyi düşünülmüş olmalı ve yapılacak işin bütün teferrüatı gözden geçirilerek ileride karşılaşılacak her vaziyet ve hâdise ayni hüsnü niyet ve samimiyetle hesap edilmiş bulunmalıdır ki yapılan teşebbüsten ve bu teşebbüsü müsbet olarak neticelendirecek olan teşekkülden muvaffak bir eser alınabilsin.

Türk ormancılığının devlet işletmesi için yaptığı teşebbüste bu esaslar tamamiyle göz önünde tutulmuş ve orman kanununun icabı olarak Orman Umum Müdürlüğü 1937 bütçe kanununun bir maddesinde kabul olunan hükümler dairesinde hazırlanan işletme talimatnamesi Vekiller Heyetince tasdik olunarak orman işletmek vazifesi Türk ormancılarına tevdi olunmuştur.

Mecmuanın bu sayısında aynen yazılı olan orman işletme talimatnamesi ormanlarda devlet işletmesinin bugünkü ihtiyaçlara göre çok iyi bir şekilde başarılmasını temin edecek mahiyettedir.

Bununla beraber, devletin yakın bir zamanda daha geniş bir itimatla ormancılığı yükseltmesini ve yalnız yurdun menfaatını düşünen ve bütün dünya ormancılığı tarafından kabul edilmiş esaslar ve şekiller dahilinde ormancılık hizmetini görmek istiyen Türk ormancılarına, vazifelerini ve bilgilerini daha şümullü olarak kullanmak imkânlarını vermesini bekleyebiliriz.

İlk işletme bölgelerinde bir tetkik

Yazan : *Pr. Dr. Mayer = Wegelin* **Çeviren** : *Dr. Rıdvan Pınar*

Türkiye Ormancılığında Devlet İşletmesinin lüzum ve tesisi hakkındaki fikir 1936 senesi Ziraat Vekâleti bütçesine konulan tahsisatla filî bir teşebbüse inkılâp ettiği zaman, kısmen baş yazıda da bahsedildiği veçhile, muhtelif sebep ve icaplardan dolayı ilk işletme hareketine Zafranbolunun Büyükdüz ve Keltepe - Soyuk ormanlarında başlanması tekarrür etmiş ve talimatın ve hesaplarının hazırlanmasına daha o zamandan başlanmıştı. Bu kararın verilişi tarihinden çok zaman sonra Orman Fakültesinde çalışmak üzere Almanyadan getirilen ve hâlen Orman Fakültesi Dekanı bulunan Profesör Dr. Mayer = Wegel'in, fakültede tedrisatın henüz başlamamış olmasından bilistifade mezkûr ormanlara gönderilmişti. Profesörün refakatinde şimdiki İşletme Revir Âmiri Muzaffer Yener bulunuyordu.

Profesörün tetkik seyahatı neticesinde verdiği rapor vaktile verilen kararın yerinde olduğunu teyit etmektedir. Memleketimizde ilk Devlet işletmesinin başladığı orman parçasını okuyucularımıza takdim ederek ormanın ileride alacağı şekil ile bugünkü vaziyeti mukayesesini bilâhare kolaylaştırmış olmak için bu raporu aynen aşağıya dercediyoruz.

1 — Tetkik mevzuu:

1/7/937 tarihinde Safranbolu civarınbulunan Büyükdüz ve Kelpete - Soyuk ormanlarında tetkikat yapılması lüzumubildirildi.

Devlet orman idaresi tarafından mezkûr ormanların bir an evvel işletilmesi fikri evvelden mevcuttu. Bir taraftan bu ormanların vaziyeti diğer taraftan bu havalide keresteye olan fazla ihtiyaç adı geçen ormanların bilhassa işletilmesine çok müsait görülmüştü.

Tetkik edilecek mevzu Büyükdüz ve Keltepe ormanlarından orman idaresinin nasıl istifade etmesi lâzım geldiği etrafında idi.

Üzerime verilen vazifeyi yapmak için 2/7/937 tarihinden 14/7/937 tarihine kadar orman mühendisi Muzaffer Yener ile bu ormanları gezdim ve gereken incelemeyi yaptım. Tetkikatımın netayicini berveçhi âti arzediyorum:

2 — Umumî vaziyet:

Büyükdüz ve Keltepe ormanları Safranbolu Kazası dahilindedir. Bunlar ufkî mesafe üzerinden 20 - 30 kilometre garp ve cenubu garbî istikametinde Safranboludan uzaktırlar.

Her iki orman Ankara - Filyos demiryoluna yakın bulunmaktadır. Filyos vâdisi içinde Filyos çayını takiben Karabük - Yenice istikametinde giden demiryolu-

nun şimalinde Büyükdüz ve cenubunda Keltepe ormanı mevcuttur.

Mezkûr ormanlar takriben denizden 1000 - 1800 metre yüksekte olup Filyos çayının aktığı vâdi tabanından olan yüksekliklerî 750 - 1550 metredir. Vâdiye olan mesafeleri de takriben 20 - 25 kilometre arasındadır. Büyükdüz ormanı heyeti umumiyesi itibarile cenuba mütemayil bir yaylâdır. Buna mukabil Keltepe ormanı ise şimale nazırdır. Mezkûr ormanın cenup hududu dağ silsilesinin sırtı istikametince devam eder.

Her iki orman kıtasının umumî vaziyetlerinden maada bulundukları saha üzerinde arazi eşkâli itibarile çeşitli meyiller, dereler, vâdiler vardır. Bu ormanların yetiştiği arazinin bir kısmı mühimmi az meyilli ve işletmek için müsaittir.

Büyükdüz 2880 hektar ormanlık ihtiva etmekte ve Keltepe 5180 hektar genişliğinde olup bunların ikisi de büyük sahalar halinde devam eden orman kıtlalarından müfrez küçük parçacıklardır. Adı geçen orman sahaları ziraatçe istifade edilen ve şarkan Safranbolu - Araç - Çerkeş ve garben Bartın - Çaycuma - Filyos - Devrek arasında imtidat etmektedir. Cenubu garbî cihetinde birbirine muttasıl orman sahalariyle hali irtibattadır.

3 — Envaı eşcar:

Takriben 1200 metreden yüksek olan sahalarda köknar ve kayın hâkimdir. Cenup ve şark mailelerinde bu ağaçlara çam refakat eder ve tahminen 1000 metre yükseklikten aşağıya doğru her üçüne meşe de karışır.

Şayet Büyükdüz ormanından cenuba doğru Kaçaya muvazi olarak yani 1500 metre yükseklikten 250 metre deniz seviyesine doğru Filyos çayı tabanına müteveccihen hareket edilirse muhtelif ağaç cinslerinin muhtelif yüksekliklerde olan tarzı tevezzüünü müşahede etmek kabil olur. Çeşitli ağaç cinslerinin aşağıda gösterilen vaziyet dahilinde dağılmış olduklarını tesbit etmek mümkündür.

1500—1200 metrede köknar, kayın
1200—100 metrede köknar, sarıçam, kayın
1000— 850 metrede sarı ve karaçam, meşe, gürgen, köknar, kayın
850— 650 metrede meşe, karaçam, gürgen, akçaağaç, kayın, sorbus nev'i, kızılağaç, (köknar)
650— 250 metrede meşe, ıhlamur, gürgen, akçaağaç, çam, karaçam, (kayın).

bu meyandadır.

Büyükdüz ormanlarında köknar ve kayın daha çok hâkim vaziyettedirler. Buna mukabil kuru ve kireçli topraklar Keltepe ormanının yüksek kısımlarında sarı ve kara çam karışık bir halde ve aşağı mıntakalarda yalnız karaçam büyük bir nisbet dahilinde bulunur ve kayına az tesadüf edilir.

Her iki ormanın ihtiva ettiği ecnası eşcarın ihtilât nisbeti bu ormanlar için tanzim olunmuş bulunan amenajman plânlarının kat'iyata müteallik rakamlarını tetkik ederek elde edilmiştir. Buna nazaran kat'iyat miktarı aşağıda gösterilen nisbet dahilinde muhtelif ağaç cinslerine isabet eder.

	Köknar	Kayın	Çam
Büyükdüz	% 69	% 23	% 8
Keltepe	% 47	% 6	%47

Her iki ormanın ihtiva ettiği meşce-

relerin yaşları pek çeşitlidir. Büyükdüz ormanının daha bir çok maktalarında miktarı tehalüf edebilen ihtiyar ve çok ihtiyar yaşta ağaçlar vardır. Buna mukabil Keltepe ormanı daha ziyade genç ve orta yaştaki meşcerelerle bazı aksamında az miktarda ihtiyar ağaç ihtiva eder. Meşcerelerin yaşı ve ihtiva ettikleri ağaçların ihtiyar ve genç olması onlardan yapılacak olan istifade şekli ile yakından alâkadardır.

4— İntifa vaziyeti:

Ormanların bugünkü vaziyeti üzerine müessir olan âmillerin en başında şimdiye kadar bunlardan yapılan istismarın çokluğu veya azlığı değildir. Şimdiye kadar olan intifa, civarında oturan köylülerin küçük mikyasta mevcut bulunan su hizarları ve orman işleten müteahhitler delâletile olmuştur.

Mezkûr ormanların bugünkü vaziyetini izah edebilmek için Büyükdüz ve Keltepe ormanlarına mücavir bulunan diğer ormanların durumunu da nazarı itibara almak lâzımdır. Bu itibarla 3 numaralı harita ile mevzuubahs edilen mücavir ormanların vaziyeti hazırası gösterilmek istenilmiştir.

a— Karabük - Yenice demiryolunun şimal kısmında kalan ormanlıklar.

Cenuben Filyos çayı, garben Çakır çayı vadisi ve şarkan Safranbolunun ziraate elverişli arazisi arasında ve orman mıntakası yanında olmak üzere bir çok köyler mevcut bulunmaktadır. Mezkûr köylerin halkı mevzuubahs ormanlardan lüzumundan fazla istifade etmektedirler. Bu itibarla köylerin en yakınındaki arazi artık ormanlıktan çıkmış şüceyrat taşıyan arazi vaziyetine girmiştir. Bunları orman mefhumu içine ithal etmek mümkün değildir. Köylerden uzaklaştıkça ormandan yapılan intifaın miktarı da gözle görülür bir şekilde azalmaktadır. Bu itibarla köylerden ormana kadar ve orman içinde dahil olmak üzere değişik vaziyetler görülmektedir. Çalılıklardan başlamak şartiyle çok açılmış ve dallanmış ormanlar ile kapanmış genç meşcereler içinde kalmış olan yaşlı ağaçlar mevcut bulunmaktadır.

Demiryolunun şimalinde bulunan orman mıntakalarının ortasında mevcut Büyükdüz ormanı köylülerin tecavüzünden mümkün olduğu kadar mahfuz kalmıştır. Bu itibarla Büyükdüz ormanı ile köylülerin intifa edebildiği arazi arasında daha bir çok güzel ve orta yaşlı kapalı meşcereler bulunmaktadır. İşittiğime nazaran mevzuubahs ettiğim bu mıntaka içinde küçük köylülere ait su hizarları çalışmakta imiş. İhtiyar ağaçlar bu sebepten dolayı kalmamıştır. Fakat söylediğimiz su hizarları o kadar ağır çalışmış olacaklardır ki, bunların tesirile adı geçen zon içinde orman tahribatına tesadüf edilmemiştir. Daha ziyade bu büyük sahalar fevkalâde mükemmel bir şekilde ve bazı yerleri pek sık olmak şartiyle tensili tabiî suretiyle yetişmiş genç meşcereleri ihtiva etmektedir. Bu orman mıntakalarında ekseriya haddinden fazla sık neşvüneması mükemmel genç ve orta yaşta ve her cins ağaç mahlûtu meşcereler vardır. Bu durumda olan ve ihtiyar ağaç ihtiva etmiyen genç meşcereler Büyükdüz ormanının cenup ve cenubu şarkî aksamına kadar genişlemektedir.

Büyükdüz ormanının geniş bir kısmı

adı geçen intifa şeklinde kalmış olmasından dolayı normal ihtiyarlıkta olup hattâ yaşı ilerlemiş kart ağaçları da muhtevidir. Dağların yüksek mıntakalarında bulunan bu ihtiyar meşcerelere imal cihetinden infaa başlamış olan müteahhitlerin kesimini de ilâve etmek lâzımdır. Bu orman sahasının şimalinde ve şimali şarkîsinde kereste fabrikaları olduğunu duydum. Bunlar 4 numaralı haritada birer birer gösterilmiştir. Büyükdüz ormanı haddi zatında beş büyük revir ihtiva eden büyük bir orman mıntakasına aittir. Bunlar sırasile Helkeme, Sarıçiçek, Kokurdan, Turna, Büyükdüz ormanlarındaki son seneler zarfında oldukça fazla kat'iyat görmüşlerdir. Ağaçlarının çok mükemmel kereste verdiği hakkında bilhassa şöhreti çıkmış olan bu ormanların envai yukarıda zikrolunan kereste fabrikalarında islendikten sonra Bartın üzerinden vapurlara yükletilmek üzere deniz kenarına sevkedilir. Yaptığım müşahedelere istinaden şurasını memnuniyetle kaydetmek isterim ki, Büyükdüz ormanı son zamanlar zarfında yapılan şiddetli kat'iyattan en az müteessir olanıdır. Mezkûr orman hakkında akdedilmis olan mukavele ve işletme plânı mucibince 1937 den itibaren on sene müddetle kesilmesi gereken miktarın hepsi katedilmeden 933 senesinde nihayete ermistir.

Büyükdüz ormanı daha ziyade ihtiyar ağaçlar ve kısmen sinni kemale ermiş olan eşcarla dolu meşcereleri ihtiva etmektedir. Kezalik simalî garbî cihetine muttasıl bulunan ormanlıklarla Turna ormanının şarkına tesadüf eden şerit tarzındaki parçada henüz fazla miktarda ihtiyar ağaç bulunmaktadır.

b— Karabük - Yenice demiryolunun cenubundaki ormanlars

Demiryolunun cenubunda kalan ormanlar heyeti umumiyesi itibarile yukarıdakilere nazaran daha başka bulunmaktadır. 1970 metre yüksekliğinde bulunan Keltepe dağından başlamak şartiyle şimali garbî istikametinde ve Filyos vâdisine kadar arazi dik bir meyil ile alçalmaktadır. Arazi bir çok yerlerinde büyük kesif kayalıklarla kesilmiştir. Buna mukabil şimali şarkî istikametinde ve Karabüke doğru arazi daha az dik ve mümkün mertebe düz uzanır. Mevzuubahs olan sathı mailler, yani Karabükün cenubundan ve cenubu garbîsindeki sahalarda çok münbit topraklar mevcut olduğundan sık köylerle meskûn bulunmakta ve ziraat bakımından çok istifade edilmektedir. Köylerde kabili ziraat arazi, tarlalar Keltepe ormanının şimal hududuna kadar hattâ ormanın bizzat içine kadar sokulmuştur. Buradaki köyler nüfus itibarile mütemadiyen artmaktadır. Meselâ orman kenarında bulunan Kayı köyü son on sene zarfında 10 evden 45 eve çıkmıştır.

Bu şekilde orman içlerine kadar sokulmuş olan köylülerin mezkûr sahalardan ettikleri istifade cihetiyle Keltepe ormanlarının en içine kadar girmiş olmasına aslâ hayret etmemelidir. Keltepe ormanlarının büyük bir kısmı az miktarda yaslı meşcere ihtiva etmektedir. Derelerin köselerine sıkışmış olan meşcereler az kat'ivat görmüs olduğundan kart ağaçlara buralarda tesadüf edilmiştir.

Aynen şimal orman mıntakasında olduğu gibi burada da köylüler taraftndan

işletilmekte olan su hizarları mevcut kereste ihtiyacını karşılamak maksadiyle uzun zamandan beri çalışmışlarsa da iklimin yeni nesil yetiştirmeye olan istidadı sayesinde kat'iyat gören mıntakalar genç meşcerelerle kapanmakta güçlük çekmemiştir.

Keltepe ormanının cenup hududu büyük bir silsilenin hattı bâlâsı üzerine tesadüf eder. Köylülerin şimali şarkî istikametinde ormana girmeleri kademe tarzında olup bunun neticesi de çeşitli kesime tâbi tutulmuş sahalar husule getirmiştir. Keza cenup tarafından da ormanların bulunduğu silsilenin hattı bâlâsına kadar köylüler sokulabilmişlerdir. Keltepe ormanlarının cenubu garbîsinde şimale doğru akan ve Yenice ile Balıkısık mevkiinde Filyos vâdisiyle birleşen üst kısımları geniş sahalar ihtiva eden Meğri deresi vardır. Bu dere bir taraftan çepçevre yüksek tepelerle muhat ve diğer taraftan da aktığı istikamet boyunca azim kayalar ve uçurumlarla o derece ârızalıdır ki bunun vâdisinde nakliyat yapmağa maddeten imkân yoktur. Bunun neticesi olarak mevzuubahs derenin yukarı kısımlarındaki meşcerelerde Büyükdüz ormanlarında olduğu gibi Keltepe ormanlarına mücavir olan cenubu garbî kısımlarında ihtiyar ağaç meşcerelerine tesadüf edilmektedir. İşittiğime nazaran bu derenin orta kısımlarında güzel meşe meşcereleri varmış.

Keltepe ormanlarının şimali garbî kısımları cesim kayalıklardan dolayı ve kısmen mütemadi kat'iyat neticesi pek gayri müsavi bir şekilde ağaçla kaplıdır.

Fakat şurasını da bilhassa kaydetmeliyimdir ki halen Filyos vâdisinin pek uzak olmıyan ormanlıklarda kalın kuturda kayın, gürgen bulunmakla beraber ince cesamette meşelere de tesadüf edilmektedir. Bunlardan kutren büyük olanlardan travers ve ince olanlardan da maden direği olarak istifade edilebilir. Fakat şurası da hatırdan çıkarılmamak lâzımdır ki arzolunan şekildeki ormanlıklardan yapılacak mütemadî ve fazla mütekâsif kat'iyat buraların tamamen mahv ve harap olmasını intaç eder.

Hülâsatan söylemek icap ederse üç numaralı haritada gösterildiği veçh üzere ormanların vaziyeti hazıralarını ve bunlardan yapılan kesimin az ve yahut fazlalığını berveçhi âti dört sınıfı ayırmak kabildir:

İntifa vaziyeti:

1 — Az kat'iyat görmüş ve fazla ihtiyar ağaçları ihtiva eden meşcereler.

2 — Halen fazla kat'iyat görmüş fakat yine az miktar ihtiyar ağaç ihtiva eden meşcereler.

3 — Genç ve orta yaşlı meşcereler.

4 — Haddinden fazla kat'iyat görmüş bodurlaşmış şüceyrat bulunan meşcereler.

Şu yukarıda sıralanan dört türlü intifa vaziyetine göre Keltepe ve Büyükdüz ormanları aşağıda görülen vaziyeti arzederler. Büyükdüz ormanının geniş bir kısmı iki numarada gösterilen ihtiyar ağaçları muhtevi meşcerelere maliktir. Cenup taraflarında üçüncü derecede giren ormanlar olduğu gibi şimal taraflarında ise birinci derecede gösterilen fazla miktarda ihtiyar ağaçlara malik olan meşcereler vardır. Keltepe ormanı ise vasatî olarak üç numaralı vaziyeti gösterir. Şimal

taraflarında dört ve cenup taraflarında iki numaralı vaziyet aşağı yukarı birbirine müsavidir.

Büyükdüz ormanlarının cenup taraflarında yani Filyos vâdisine bakmak şartiyle Büyükdüz ormanının berisinde olan orman kısımlarında üç numara altında gösterilen ormanlıklar yok değildir. Keltepe ormanının cenup kısımlarında, Filyos vâdisinden bakmak şartiyle Keltepe dağının arka tarafına isabet eden kısımlarda iki ve üç numara altında bildirilen ormanlıklar mevcut olup bunlardan istifade etmek de kabildir.

5 — Kat'iyat imkânları:

Bu ormanlardan devlet işletmesiyle yapılacak kat'iyatın miktarını ve imkânlarını tetkik ederken ayni zamanda tahammül üzerine söz söylemek zarureti vardır. Her iki orman için yapılmış ve on sene muteber olmak kaydiyle tasdik edilmiş amenajman plânları mevcuttur.

a— Keltepe:

Keltepe ormanı amenajman plânı 1936 senesinde tanzim edilmiştir. Bu plâna nazaran 1936-1945 senelerinde aşağıdaki miktarın kesilmesi icap edecektir.

Köknar	Kayın	Çam
2971	348	2967

Cem'an senede 6286 metre mikâp ve yahut hektarından senevî 1,2 metre mikâp.

Amenajman plânının verdiği adetleri Keltepe ormanının bir çok maktalarında ve meşcerelerinde bizzat yaptığım tahminlerle mukayese ettim. Kanaatime göre Keltepe için bu adetler gayet basiretkâr ve iyi verilmiştir. Bu miktar hiç korkmadan her sene mezkûr ormanlardan kesilebilir.

b — Büyükdüz:

Büyükdüz ormanının işletme plânı 1927 senesinde yapılmıştır. Bu plâna nazaran 1928-1937 seneleri zarfında her yıl için aşağıdaki miktarın kesilmesi icap ediyor:

Köknar	Kayın	Çam	
12295	3972	1312	metre mikâp

ki cem'an senede (17579) metre mikâp ve yahut hektar başına senevî 6.2 metre mikâp.

Plânın yapılmış olduğu zamandan bu güne kadar hakikat halde berveçhiâti miktar kesilmiştir:

	Köknar	Kayın	Çam	Metre mikâp
1928	3323	—	1572	»
1929	17591	761	1007	»
1930	12873	4332	1121	»
1931	12076	—	—	»
1932	9489	6476	2812	»
1933	14583	2898	877	»
	69935	21307	7389	»

ve yahut her seneye

11656	3551	1231

miktar isabet eder.

Amenajman plânında kaydedilen tahammülü senevî ile ormandan bilfiil kesilen miktar yekdiğeriyle mukayese edilecek olursa kat'iyatın amenajman plânının çerçevesinden dışarı çıkmadığı anlaşılır.

Buna rağmen ormanın vaziyeti bana tahammülü bir çok yerlerde haddinden fazla gösterilmiş olduğu kanaatini verdi.

Evvelâ çam, kat'iyata tâbi tutulan miktarlarda göze çarpacak derecede azal-

mıştır. Halbuki mahlût meşcere içinde çam cinsinin miktar itibarile fazlalaşmasına gayret etmek lâzımdır.

Diğer taraftan tabiî tensili temin etmek maksadiyle silvikültür esaslarını göz önüne getirerek kat'iyatın mümkün mertebe yavaş icrası zaruridir. İhtimaldir ki Büyükdüz ormanında bazı yerlerde göze çarpan fazla kesim amenajman plânında gösterilen yüksek miktardan dolayı tahassül etmemiştir.

Fakat açılan yerlerin tahassülüne bilhassa berveçhiâti sebepler meydan vermiş olabilir. Katedilen ağaçlar şimale doğru yani yokuş yukarı nakledilmek mecburiyetinde kalınmıştır. Nakliye yolları büyük bir masrafa lüzum göstermeden sırtlarda ve sırtların yukarı kısımlarında yapılmıştır. Bu itibarla hemen hemen yalnız yol yapılan kısımlarda yani sırtlarda ve az meyilli sırt eteklerinde kat'iyat yapılmış ve vâdinin derinliklerine doğru kat'iyat götürülmemiştir. Diğer taraftan maktaı sırtlardan başlamak suretile vâdi tabanına kadar devam etmektedir. Şu vaziyete göre aşikârdır ki, büyük bir makta için bulunmuş olan tahammül bir noktai mahdudede tekâsüt ettirilmiş ve orası haddinden fazla kesim dolayısile kısa bir zaman zarfında açılmıştır.

Seyahat ettiğim ormanlarda tabiî tensil etrafından yapmış olduğum tetkiklere göre asağı noktaları tesbit ettim. Şurası muhakkaktır ki, bu arazi tabiî tensil için fevkalâde uygun aşrtlar arzetmektedir. Hemen hemen bütün ağaç cinsleri dürüst bir kat'iyat yapıldığı takdirde büyük bir memnuniyetle tensili tabiîye müsaittir. Tabiî tensilin bu kadar uygun şartlar içinde muvaffak olamadığı yerlerde muhakkak kesim hatâlarını aramak lâzımdır.

En büyük hatâ müteahhit işletmelerinde ekseriya tesadüf edildiği gibi kat'iyatı bir yere teksif etmek ve lüzumundan fazla açıklıklar husule getirmektir. Yaptığım tetkiklere ve araştırmalara istinaden Büyükdüz köknar ve kayın karışık meşcerelerinde mükemmel bir tensili tabiî temin edebilmek için kat'iyatın 0.7 - 0.6 kesafetine kadar indirilmesi ve bu miktarın tecavüz edilmemesi lâzımdır. Kat'iyat senesi ile kayın ve köknar tabiî tensillinin vücude gelmesi arasında takriben 6 - 10 senelik bir zaman vardır. Toprak tohumları intaş ettirebilmek için bu miktar bir zamana muhtaç olup bu müddet zarfında icabeden umum şartları hazırlar. Müsait bir tensili tabiî temin edecek olan toprak bütün şartları haiz olduğu üzerinde taşıdığı isimleri aşağıda yazılı nebatlarla izhar eder. Filhakika.

Asperula sahanın 0.4 ünü,

Geniş yapraklı otlar sahanın 0.4 dünü,

Böğürtlen sahanın 0.1 rini,

Orkis, kurt sütü, Dentarya, Bollibifera sahanın 0.1 rini kaplarlar.

Toprağın tohumları kabul ve intaş ettirmeğe hazır olduğu en müsait zamandan itibaren çeşitli yaşlarda köknar ve kayın fidelerine tesadüf edilir.

Halbuki müteahhitlerin yaptığı kat'iyat dolayısile meşcereler 0.5 - 0.4 kesafet derecesine kadar düştüğü için toprak üzerinde bulunan nebatatı hasise birden bire çoğalmaktadır. Bilhassa böğürtlen bir metre yüksekliğe kadar çıkmakta ve toprağı tamamiyle kapatmaktadır. Üst tabakada bırakılmış olan ağaçlar miktar itibarile

kâfi olmadıklarından bunlar senelerin taakup etmesile kesafet peyda edememekte ve temin edeceği gölge dolayısile çoğalan nebatatı hasiseyi tekrar tard edememektedir. Bu gibi açılmış ve çok seyrekleşmiş altı bir birine girift nebatat ile dolmuş orman parçalarının istikbalini tayin, buralarda pek pahalı olan sun'î teşciri yapmak imkânının mevcut olamamasından dolayı, mümkün değildir.

Silvikültür noktai nazarından en doğru olacak kesim şekli seyahat ettiğim orman parçalarında bilâ kaydüşart tedricî ve mütemadî intifadır. Fakat her halde açıklıklar yapacak olan lüzumundan fazla kat'iyattan muhakkak kaçınmak lâzımdır.

Bu kabımdan dolayı Büyükdüz ormanında halen amenajman plânında gösterilmiş olan tahammülün kesilmesi doğru olamaz. Amenajman plânlarına nazaran 1934 - 1937 senelerinde aşağıda gösterilen miktarın kesilmesi lâzım gelir.

Seneler	Köknar	Kayın	Çam	Metre mikâp
1934	12102	3968	1300	» »
1935	12574	3904	1312	» »
1936	12623	3778	1312	» »
1937	12239	4872	1308	» »
Yekûn	49538	16522	5232	» »

Tahminlerime nazaran yukarıdaki servetten köknarla kayının ancak 6/10, ve çamın 3/10 nu hiç mülâhazaya lüzum görülmeden kesilebilir.

Tavsiye edilen bu miktar şayet kesilecek ise bu takdirde kat'iyatın bütün sahaya müsavi bir tarzda taksim edilmemesini bilâkis halen mevcut olan genç meşcerelerin üzerindeki büyük ağaçların kesilmesi suretile bunlara ziyan vermemek düşüncesiyle yapılmalıdır.

Kanaatime göre Büyükdüz ormanında şu maktalardan kesim yapılması muvafıktır: 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, III, 12, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 34, minhalysilmecmuu:

Köknar	Kayın	Çam	
30000	10000	1500	M. mikâap

c — Kesim imkânı ve intifa vaziyeti:

Bu mülâhazalar ve tetkikler her iki ormandan yapılacak kesim hakkında ve elde edilecek haşep serveti etrafında takribî bir fikir vermeğe kifayet eder. Keltepe ormanında üç numara altındaki intifa vaziyeti arzeden ormanlardan yapılacak olan hektar başına 1.2 metre mikâp mutedildir. Buna mukabil Büyükdüz ormanında beher hektarına 6.2 metre mikâp tahmin edilen tahammül bir numaralı vaziyetteki orman parçaları için yüksek bulunmakta olup hektar başına dört metre mikâp uygun görülmüştür.

Şuna nazaran dört gruba ayrılmış olan ormanlardan beher grupta ne kadar metre mikâp kesim yapılması muvafık olacağı aşağıda tahminen gösterilmiştir.

Bir numaralı intifa vaziyetindeki ormanlarda hektar başına senede 4 metre mikâp,

2 numaralı intifa vaziyetindeki ormanlarda hektar başına senede 2.5 metre mikâp,

3 numaralı intifa vaziyetindeki ormanlarda hektar başına senede 0.5 - 1.5 metre mikâp.

4 numaralı intifa vaziyetindeki ormanlarda hektar başına senede 0.2 metre mikâp.

6 — Nakliye imkânları:

a — Büyükdüz:

Büyükdüz ormanından şimale doğru kullanılabilecek bir çok yollar vardır.

Garbe, cenuba ve şarka hali hazırda nakliyata uygun yol yoktur. Harita üzerinde gösterilen ve cenup istikametine giden yollar ekseriyetle hayvan ve sürütme yollarıdır. Bunların üzerinde büyük miktarda nakliyat yapılamıyacağı gibi araba ile dahi seyrisefer imkânsızdır.

Büyükdüz ormanı için miktarı gösterilen tahammülü kesmek ondan sonra şimalde mevcut olan kereste fabrikalarından birine satmak kabildir. Fakat kesim yapılan maktalardan ana yollara kadar sürütme yolları yapmak lüzumu vardır.

Büyükdüz ormanından yapılacak kat'iyatın emvalini Filyos vadisine indirmek, mahalli mezkûrda fazla keresteye lüzum olacağı bakımından bir zaruret halini alırsa bu takdirde nakliye yolları yapmak icap eder. Nakliye imkânları etrafında yaptığım araştırmalardan sonra yalnız iyi ve mazbut araba yollarının inşası lâzım geleceğine kani oldum. Böyle bir yol yapmak icap ettiği takdirde bunun Karaçay deresi istikametince inşa edilmesi ve Filyos vâdisine gelmeden evvel garp istikametine ve Karakaya deresine doğru geçirilmesi lâzımdır. Karakaya mevkiinde odunları istif etmek üzere kâfi büyüklükte arazi mevcuttur.

b — Keltepe:

Keltepe ormanından Filyos vâdisine inen muhtelif yollar vardır. Kayıköy - Karacataş üzerinden Karabük yolu ve Gölvirandan keza Karabüke inen araba yolu ve bilhassa Sipahiler üzerinden giden Güneyveren, Pirinçlik yolu Keltepe ormanının şimal kenarından itibaren araba seyri seferine müsaittir. Bununla beraber Keltepe ormanının civarında oturan köylülerde ağaç nakliyatına müsait kâfi derece araba mevcut değildir.

Keltepe ormanının dahilinde tomruk taşıma imkânları o kadar müsait değildir. Halen bugünkü vaziyette Keltepe ormanının şark ve garp tarafındaki maktalarında taşıma imkânları diğer aksamına nazaran daha iyidir. Her şeyden evvel Eğriova deresinden itibaren Sipahilere kadar olan kısım üzerinde bir çak yüz metrelik tamirattan sonra araba seyriseferine imkân verecek bir yol elde edilebilir. Eğer Keltepe ormanında derhal kati'yata başlanacak ise bu takdirde nakliye bakımından en müsait olan taraflarda kesim yapmak şayanı tercihtir.

Nasıl ki Büyükdüz ormanını Filyos vâdisine bağlamak üzere Karaçay vâdisi içinden bir yol yapmak mutasavver ise ayni şekilde Keltepe ormanını Filyos vâdisine bağlıyacak esaslı bir yolun inşasına lüzum vardır. Bu maksatla Güneyverenden başlamak üzere Karaağaç üzerinden Sorgun yaylâsına kadar araba seyriseferine müsait ve iyi tesviye edilmiş bir yol inşası en mühim vazifelerden biri addolunmalıdır. Bahsedilen bu yol ayni zamanda Meğri deresinin üst kısımlarını da aşağı bağlıyacağı cihetle büyük bir ehemmiyet kesbeder.

Filyos vâdisinden ağacın nakli bence en zor meselelerden biridir. Burada su ile nakliyat mümkün olmakla beraber bunda muvaffak olmak için bazı şartların tahakkuku lâzımdır. Araba ile nakletmek meselesine gelince bu da halen kabil değildir. Zira Filyos vâdisinden geçen demiryolunu inşa maksadile yapılan yol bir çok yerlerinden çökmüş ve araba seyri seferine gayri müsait bir hal almıştır. Demiryolu

ile nakletmek burada en basit olan şekildir. Bilhassa Pirinçlik köyünün harabeleri bulunan yerde bir yükleme istasyonu yapılırsa bu takdirde mesele daha iyi halledilmiş olur. Buna muktazi istif mahalli fazlasiyle mevcuttur. Yükleme rampasiyle muavin bir hat maksada tamamen kâfidir.

Şayet mevcut istasyonlardan birinde yükleme rampası yapılmasına müsaade olunursa o zaman Pirinçlik mevkiinden Boıkuş istasyonuna kadar olan araba yolu tamir edilmeli ve seyrisefere müsait bir hale konulmalıdır. Yükleme istasyonunun yapılmasına kadar tomrukları Karabük istasyonuna nakletmek zarureti vardır.

Şu halde vaki olan mütalealardan anlaşılıyor ki Keltepe ormanının bazı yerlerinde derhal kesime başlamak mümkündür. Her şeyden evvel denildiği veçh üzere ormanın içerisine doğru sevk yolları yapmak ve demiryolunun kenarında da vagonlara yüklemeyi temin edecek rampalar vücuda getirmek ve köylülere araba tevzi etmek lâzımdır.

7 — Amele vaziyetleri:

Demiryolunun şimal kısmında bulunan köylüler her sene buralarda müteahhitlerin vasi mikyasta yaptıkları kat'iyat dolayısile ağaç kesmeğe ve işlemeye alışmıştırlar. Bu köylülerin iyi ve kullanışlı balta ve saire gibi kat'iyat malzemesi ile tomruk nakledebilecek kadar sağlam ve kuvvetli öküz sahibi bulunduğunu gördüm. Bunlar ağaç kesiminde ve nakliyatında büyük bir maharet göstermektedirler. Amelelerin gündeliği hali hazırda vasatî olarak 60 kuruş kadardır.

Demiryolunun cenubunda bulunan ormanlarda müteahhitler tarafından büyük mikyasta kesim yapılmadığı için köylülerden kat'iyat ve nakliyat hususunda maharet beklemek doğru olamaz. Yukarıda zikredildiği veçh üzere bunların tomruk nakledecek arabaları da yoktur. Fakat bu havali halkı sureti umumiyede çalışkan ve uyanık insanlardır.

Ben bu köylülere yapılacak ufak bir yardım ve yol göstermekle burada da tam manâsiyle işe yarıyan orman amelesi temin edileceğine kaniim.

Buralarda oturan köylülere temas edilirken ortaya ikinci bir mesele daha çıkıyor. Keltepe ormanı doğrudan doğruya köylerle hem hudut olduğundan dolayı bunlar inşaat keresteleriyle mahrukatını ve alât edevatını civar ormandan tedarik etmektedirler. Bu itibarla devlet işletmesi teessüs ettikten sonra köylülerin bu zarurî ve zatî ihtiyaçlarını nazarı itibara almak mecburiyeti vardır. Diğer taraftan köylülere kat'iyat ve yol yapmak işlerinden dolayı para kazanmak imkânı verilir ki, orman idaresi, bunların zatî ihtiyaçlarını ve inşaat kerestelerini temin etmek mecburiyetinden kendisini kurtarır. Mesele o suretle tanzim olunmalıdır ki, orman bizzat, ve köylüler ayni derecede müstefit olsunlar.

8 — Bir işletme blokunun tesisi:

Şimdiye kadar söylenenleri hülâsa ve bunları itmam edersek berveçhi âti vaziyet meydana gelir: Filyos vâdisinden geçen demiryolu inşa olunmakla bu ormanlar mühim bir nakil vasıtası olan çelik bir damarla bağlanmıştır. Umumî kereste ihtiyacı fazladır. Ve mütemadiyen de artmaktadır.

Zonguldak kömür madenleri ve Karabükte kurulmakta olan demir endüstrisi ağaç istiyor. Travers ve telgraf direği ihtiyacı mütemadiyen artmaktadır. Bura ikliminin orman yetiştirmek hususunda gösterdiği çok uygun vaziyete rağmen müteahhitlerin kat'iyat sistemlerinde olduğu gibi birden bire en büyük ağaçları almak ve çok açıklık yapmak suretile orman mevcudiyetini tamamen ifna etmek tehlikesi bile mevcuttur. Kesilen ağaçları Filyos vâdisine getirmek istenirse araba seyriseferine müsait yollar yapmak lâzımdır. Yapılacak bu yollar ya doğrudan doğruya güzel ormanlıkları aşağlara raptedecek ve yahut da kabili istifade ve Büyükdüz ve Keltepe ormanlarına muttasıl parçaları Filyos vâdisine bağlıyabilecektir. Yapılan yollar hiç bir zaman gerek Keltepe ve Büyükdüz ve gerek civardaki ormanları tahrip edecek birer âmil olmamalıdır. Civar köylüler ihtiyaçlarını bu ormanlardan temin edebilirler. Devlet işletmesine başlanırken bu hususun da bilhassa tanzimi icap eder.

Yukarıdan aşağı sayılan bu mütaleaların gayet tabiî bir neticesi olarak şu nokta tebarüz ediyor: Ormanları devlet eliyle işlemeğe başlarken yalnız Büyükdüz ve Keltepe ormanlarını değil ayni zamanda daha büyük bütün bu ormanlara ekli olarak ve bir blok teşkil eden bir külü nazarı itibara almak ve ona göre organizasyon yapmak.

Devlet işletmesinin teessüs etmesini ileri sürdüğü işletme blokunu şu şekilde teklif ediyorum. Şarkan, eski Pazar - Karabük - Safranbolu tarlaları şimalen Kokurdan ve Turna ormanlarının cenup hududu ve garben Çoraklı çayı vâdisi ve Meğri deresi ile İnce dere arasındaki hattı balâ ve cenuben Eskipazar tarlaları arasında kalan saha. Şu halde organizasyon ve işletme işi plânla bu blok üzerine olmalıdır.

9 — İşletme blokunun tanzimi:

Bu ormanların istismarında başlıca iki imkân mevcut bulunmaktadır. Bunlardan birincisi: Bir defada mevcut serveti alıp götürmek, ikincisi de mütemadi intifa sistemi.

Birinci işletme sisteminde meşcereler dahilinde mümkün olduğu kadar fazla ağaç elde etmeğe bakılır. Kat'edilen bu ağaçları nakletmek ve onlardan kereste elde etmek için lüzumu olan yollar ve nakliye tesisatı ve fabrikalar kurulur. Orman bu şekilde işledikten sonra kurulan tesisat tamamiyle parasını ödemiş olduğu için ya yerinde çürür ve yahut da ortadan kaybolur.

Daimî intifada mesele böyle değildir. Bu sistem üzere hareket edilecek olursa meşcerelerin sıkışık olan yerlerinden ve bir birine rekabet ederek sıkışık vaziyette kalıp büyümeyen ağaçlardan icap edenleri çıkarılır. Bu suretle fena büyümüş olan ağaçlar çıkarılırsa bir taraftan ormanın kıymeti büyür diğer taraftan da verilen ziya yardımiyle tecessümat artar. Bu usul üzere yapılan kat'iyattan büyük ve küçük kuturlu muhtelif cesamette ağaçlar elde edildiği gibi kesim büyük sahalara taksim edilir. Uzun bir zaman zarfında ikinci sistem dahilinde yapılan kesim birinci sisteme yani bir defalık istismar sistemine nazaran daha fazla maddei haşebiye verir.

Fakat bu faideli tarzı tatbik edebilmek için her şeyden evvel ormanın iyi bakılmış ve muntazam bir şekilde yapılmış yollarla örülü bulunması icap eder. Bu suretle büyük bir saha dahilinden yapılan ufak mikyastaki kesimlerin nakledilebilmesi mümkün olur.

Büyükdüz ve Keltepe ormanlarını nazarı itibara alarak söylemek icap ederse her ikisinin de ilk istismar sistemine tâbi tutulduğu kaydolunmalıdır. Bu itibarla ormanın bazı kısımlarında mevcut olduğu söylenen ihtiyar ağaçları bir defalık istismar sistemine göre çıkarmak ve bu maksada matuf tesisat yapmak hiç bir zaman faydalı bir şey olmaz.

Fakat buna mukabil mezkür ormanlarda ikinci sistem tatbik edilir Büyükdüz ve Keltepe ormanlarının civarında bulunan diğer ormanlık sahalarda eklenmek suretile bir işletme bloku tesis edilirse bu takdirde gayet memnuniyetbahş bir netice alınabilir. Bu ormanların demiryoluna olan vaziyeti, civarın fazla haşep ihtiyacı, ağaç cinslerinin tenevvüü meşcerelerdeki yaş sınıflarının çeşitliliği, tabiî tensilin kolaylığı adı geçen işletme blokunda daimî bir işletme sistemi kurmak için aranan temellerdir. Fakat bu maksata varabilmek için her halde ormanları ve muhtelif kısımlarını bir birine bağlıyan daimî yolların yapılması en birinci şarttır.

Büyük mikyasta nakliye yolları şebekesi ve ikinci ve üçüncü derecede olan talî yolları vücude getirmek bu işletme blokunu idare etmek vazifesile muvazzaf şef müfettişin ve onun mesai arkadaşlarının vazifesidir. Tahdit işlerile mülkiyete ait işler ormanların haritalarının alınması, meşcerelerin servetini verecek olan tecrübelerin yapılması keza ilk işler meyanına ithal olunmalıdır. Bu büyük orman blokunun bölgelere ayrılması, yüksek ve orta tahsil görmüş fen memurlarının mezkür bölgelere tevzii, bunların oturacağı yeri tayin etmek, evler yapmak, memurlara hareket etmelerini temin bakımından tertibat almak, çalılık hale girmiş orman mefhumundan çıkmış olan sahaların tekrar ağaçla kapatılması fikri etrafında ciddî teşebbüslere girişebilmek üzere tecrübe sahaları üzerinde ağaçlamalar yapmak, kat'î terfih kesimlerini yapacak memurları bu maksada göre yetiştirmek gibi vazifeler hep mezkûr organizasyonun ileride yapması lâzım gelen vazifelerin meyanına ithal olunur.

10 — İşletme blokunda intifa:

Bir yol şebekesile büyük kısımları bir birine bağlanan işletme blokundan her sene büyük mikyasta ve çeşitli ağaçlarla mütenevvi kuturda mahsul alınır. Devlet orman memurunun nezareti altında ve kat'iyat işinden anlar köylüler delâletiyle kesilen ağaçlar yollarda toplanır. Kat'iyat amelesinin istihkakı işletme mühendislerine verilen veznedarlar delâletiyle ödenir. Kesilen ağaçların satılması şef müfettişin satış bürosunun vazifesi olup bunların kaydı ve hesaplarının tanzimi de adı geçen müfettiş şefin Karabükteki bulunan merkezindeki orman kasası delâletiyle olur.

Kat'ı tefrih hasılatı olan ince kuturlu meşe, kayın, çam ve köknar ağaçları maden sütunu olarak hazırlattırılır. Kömür

madenlerinde kullanılan direklerin ölçülmesi ve ihzarı müşahedelerime nazaran o kadar basit ki devlet işletmesi bunları hazırlamakta hiç müşkülâta tesadüf etmez.

Orta kuturda olan reçineli ağaçları telefon direği haline getirmek ve ormanda istif yerlerinde bunları **bazilit** ile **ozmoz** usulüne göre orman amelelerinin delâletiyle **empiremye** etmek her zaman için kabildir.

Demir yolu traverslerini muayyen tul ve cesamette olmak üzere yaptırmak işi müteahhitlere bırakılmalıdır. Yalnız usta ve travers hazırlama işinde mütehassıs olmuş ameleler delâletiyle bunların da devlet işletmesi tesis edilen ormanlardan tedarikinde müşkülâta tesadüf edilemiyeceğine kaniim. Traverslerin gerek eb'adı ve gerek göbekli bulunması meselesini tetkik ettikten sonra bunu mutedil hale irca ettirecek tedbirler almak hem kalın kuturlu kayın ağaçlarının sarf edilmesini temin ve hem de traverse lüzumu olan ağaç miktarını tenzil etmesi bakımından lüzumludur. Traverslerin iyiliğini temin etmek için bunların 15 mayısa kadar tamamen kesilmiş bulunması şartını her şeye takdim etmek icap eder. Kalın kuturlu meşelerle diğer envai, muaccel satışla piyasaya arzetmek faydalı olur. Bu suretle mevzuubahs ağaçların arzu edilen kuturlar üzerinden kestirilmesi ve yahut alıcı delâletiyle ormanda hazırlttırılmasına müsaade olunması kabildir.

İnşaat ve fabrika kerestesinin boyları en ziyade talep olunan ve yahut ısmarlanan uzunluklara göre olmalıdır. Civarda mevcut olan hizar ve fabrikaların her sene devlet işletmesinden tomruk mübayaa ederek muntazam ve plânlı bir işletme kurmalarındaki emniyetsizlik belki devlet işletmesini müşkülâta sokacaktır. Bu vaziyet mevcut fabrikalara her sene muayyen miktarda kesilmiş ağacı geçen fiatlara göre satılmasını natık konturatlar yapmak suretile bir dereceye kadar bertaraf edilebilir. Fiatlar her sene konjüktür vaziyetine ve nim resmî mahiyette olan ticaret fabrikalarından elde edilen ağaçları satın almaları halinde Filyos vâdisindeki devlet kereste fabrikasından istifade etmek lâzımdır.

Kesimden elde olunacak ağaçların bir kısmını mahrukat odunu halinde ve ster tarzında hazırlatmak icap eder . Bunları sevk edebilmek üzere demiryolları idaresiyle anlaşarak ucuz tarifeler yaptırmak lâzımdır.

Civar köylülerin odun ve kereste ihtiyaçlarını temin etmek noktai nazarıma göre çok basittir. İhtiyaç köylüler tarafından verilen malûmatın günlerine göre orman memurları delâletiyle tesbit olunabilir. Ormanlarda çalışan köylülerin kereste ve mahrukat ihtiyacı şu şekilde de karşılanabilir: Bunlara verilecek eşcarın ve odunun bedeli bilfiil kendilerini ormanda çalıştırmak suretile elde edecekleri kazançtan tevkif olunarak temin olunur. Böylelikle parasız olarak yol yaptırmak zeriyat ve saireyi başarmak için icap eden amele çalıştırılabilir.

11 — İntikal devresi:

Hudut ve mülkiyet işleri tesviye münhanileri de dahil olmak üzere yol inşasına ve saireye lüzumu olan haritalara, meşcere ölçmesi işlerine hemen başlanmalıdır. Başlanan mezkûr işlerin bir az ilerlemesinden sonra devlet eliyle muhitin keresteye olan

ihtiyacını temin maksadiyle hemen kat'iyata başlanılmalıdır. Bunun için berveçhi ati noktalar lüzumludur.

a— Kat'iyat işlerinde tecrübe görmüş orman işletmesinden anlar bir mühendisin ilk kesimi yapabilmek üzere miktarı kâfi yardımcı memur ve tahsisatla tayin edilmesi lâzımdır.

b— Büyükdüz ve Keltepe ormanlarına ve bunların içerilerine kadar yapılması düşünülen nakliye yollariyle demir yolunun kenarında yükleme istasyonu yapılmalıdır. Verilen paranın miktarına göre bu intikal devri esnasında yapılan işler ya ormanları birbirine bağlaması itibarile esaslı olur ve yahut da kısa bir zaman için düşünülmüş bulunur.

c— Civar köylere verilmek üzere kâfi araba ile kesme alât ve edevatı tedarik olunmalıdır.

d— Karabükte bir ağaç satış bürosu tesis olunmalıdır.

Mezkûr intikal devrinin mümkün olduğu kadar kısa olması şayanı arzdur.

Büyük işletme blokunu her şeyden evvel kısa bir zaman zarfında daimî intifaa bağlamak lâzımdır. Bu bloku daha bir çokları takip edecektir. Notkai nazarıma göre seyahat yaptığım bu mıntakadaki en birinci vazife ormanları birbirine bağlamak ve bu suretle mütekâsif kat'iyatı bertaraf etmek olmalıdır. Yol şebekesi teşkil etmekle yalnız bugünün en mühim meeslelerinden biri olan kereste tedarik etmek değil ayni zamanda Türkiye ormanlarının muhafazası da temin edilmiş olacaktır.

Orman işletme talimatnamesi

Memleketimiz ormancılığında, Teknik Devlet İşletmesinin başladığını ve bu hâdisenin idarî ve malî usul ve mevzuatımızla hiç bir aykırılığa meydan vermiyeceğini tesbit eden talimatname Vekiller Hey'etince tetkik ve kabul olunarak yüksek tasdika iktiran etmiş ve Resmî Gazetenin 17/12/937 tarihli 3785 sayılı nüshasında neşredilmiştir.

Orman İşletme Talimatnamesi, Türk ormancıları tarafından hazırlanmış ve Hükûmetçe tasvip olunmuş bulunması ve bu mevzu üzerinde memleketimizde ilk defa kabul ve neşredilmiş olması bakımından, ormancılık tarihimizin çok değerli vesikalarından biri olmak şerefini taşımaktadır.

İşletme Talimatnamesi teknik ormancılıktan maksud olan gayelerden en mühimmini yani işletmeyi kolaylaştıran müeyyideleri bu günün ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde ihtiva etmektedir.

Fazla miktarda bastırılarak dağıtılmamış olan bu talimatnameyi alâkadarların ve meslektaşların haberdar olmalarını temin için aynen neşrediyoruz.

Madde 1 — Devlet orman işletmesi; amenajman plânlarına ve iktısadî icaplara göre işletme mıntakaları dahilinde kat'iyat, nakliyat, alım satım yapmak, fidanlıklar tesis ve idame etmek, ağaçlandırma yapmak, ağaç hastalıklarile mücadelede bulunmak, her nevi ameliyat, tathirat, tesisat ve inşaat ile tamirat ve bu işlere müteallik ve bu işlerin teminine matuf bütün muamelât ve mesaiyi başarmaktır. Bu suretle devlet tarafından işletilecek ormanlar ehemmiyet, vüs'at ve iktısadî ihtiyaçlar göz önünde tutularak Orman Umum Müdürlüğünün teklifi üzerine Ziraat Vekâletince tayin ve tesbit olunur.

Madde 2 —Devlet orman işletmesi kereste imali ile iştigal etmeyip istihsalâtı ham olarak satışa çıkarır, vaziyetin icap ettirdiği ahvalde istihsalâtını yarı mamul bir hale getirir.

Madde 3 — Devlet orman işletmesi; Orman kanunu hükümleri dairesinde millî sermayeli Türk şirketleri veya millî bankalarla iştirak edebilir.

Sermayenin teşekkülü

Madde 4 — Devlet orman işletmesi mütedavil sermayesi:

a - Orman Umum Müdürlüğü bütçesine konulacak tahsisat,

b - Muhtelif kanunî mezuniyetlere müsteniden yapılacak istikraz ve açılacak hesabı cariler.

c - İşletme sonunda hasıl olacak kâr ile işletmenin vüs'atine göre tezyid olunur.

Madde 5 — Devlet orman işletmesi mütedavil sermayesi Ziraat Bankasında açılacak hesabı carilerde bulundurulur.

Madde 6 — Devlet orman işletmesinin mütedavil sermayesinden tatbik olunacak kadrolar; ihtiyaca göre Orman Umum Müdürlüğünce tanzim ve Ziraat Vekâletince tasdik olunarak tatbik mevkiine konulur.

Orman Umum Müdürlüğü teşkilât kanununa bağlı kadro cetvelinden ve bu umum müdürlüğün bütçesine bağlı D cetvelinden ayrılarak orman işletmelerinde istihdam edilecek memurlara yapılacak tediyat bilânçonun tanziminde hususî bir şekilde gösterilir.

Mütedavil sermayeden verilecek kad roda gösterilen vazifelerden:

a - İşletme revir âmirliği merkezinde çalışacaklar doğrudan doğruya revir âmirliği tarafından,

b - Bölge şefliklerinde çalışacaklar bölge şefliğinin inhası ve revir âmirinin tasdikile,

c - Bunlar haricindeki teknik memur ve muhasipler de Orman Umum Müdürlüğünün inhası ve Ziraat Vekilinin tasdikile tayin olunurlar.

Madde 7 — Her orman işletme mıntakasında bir işletme revir âmiri ile mıntakanın vüs'at ve istihsalâtı nisbetinde lüzumu kadar orman mühendis, mühendis muavini ve sair memur ve müstahdemler bulundurulur.

Madde 8 — Devlet orman işletme işlerinde çalıştırılan teknik memurlar vazife icabı olarak işletme idaresinin nakil vasıtalarından istifade ederler.

Madde 9 — Devlet orman işletmesi revir âmiri, mıntakası dahilinde çalışan bütün memurların ve müstahdemlerin en büyüğü ve malî muamelâtta da ita âmiridir.

Revir âmiri; orman işletmesine müteallik idarî, malî, teknik, bütün muamelâttan mesul olur. Bu hususlar için doğrudan doğruya Orman Umum Müdürlüğü ile muhabere eder ve oradan direktif alır.

Devlet orman işletmesi işlerinde şehir ve kasabalar haricinde çalıştırılacak memurların oturacağı yerler Orman Umum Müdürlüğü tarafından tayin olunur.

Orman işletme bölge şeflerinin ormanlar dahilinde oturacakları binaların demirbaş eşyası işletme idaresi tarafından temin edilir.

İşletme revir âmirlerinin vazifeleri

Madde 10 — Amenajman plânını tatbik ettirmek, kat'iyat, nakliyat ve imalâtı muhitin ve iklimin icap ettirdiği şartlara göre tanzim ve takip etmek, nakliyat için münasip yollar yaptırmak, vesaiti nakliye temin ve tedarik etmek.

B - Mıntakanın iş vaziyetine göre senelik veya munzam bütçeyi hazırlamak ve umum müdürlüğün tasdikinden sonra usulü dairesinde sarfiyatta buulnmak.

C - Mamulât ve mahsulâtın satışlarını umum müdürlüğün vereceği direktifler dahilinde temin etmek.

Ç - Artırma ve eksiltme ve ihale işlerini bu talimatta yazılı mevzuata göre idare ve tatbik etmek.

D - Orman işletmesi için işçi tedarik etmek veya ettirmek, işçi takım kılavuzları, müteahhitlerle mukavele yapmak ve bu işler için dava ikame etmek.

E - Keşif bedelleri tutarı 500 liradan aşağı olan inşaat ve saire işleri yaptırmak ve fazlası için Orman Umum Müdürlüğünden müsaade almak suretile yaptırmak.

F - Mukavele şartlarının porjelerini hazırlamak inşaat ve tesisata ait keşifnameler yaptırmak.

G - Her ay başında ve ortasında görülen işlere ait raporları tediyat ve tahsilât, kat'iyat ve nakliyatı gösteren vaziyet cetvelleri ile birlikte umum müdürlüğe göndermek.

H - İşletme mıntakasında azamî kâr temin edecek çalışma çarelerini aramak, revirindeki ormanların umranını temin etmek, hasılattan azamî istifade yollarını bulmak, revirindeki bütün muamelâtı günü gününe takip ve mürakabe ederek rasyonel bir çalışma temin etmek.

İ - 14 üncü madde mucibince muhasiple birlikte çekleri imza etmek.

İşletme bölge şeflerinin vazifeleri

Madde 11 — A- Orman amenajman plânlarının icaplarına ve orman işletme revir âmirinin verdiği direktiflere ve fennî usul ve kaidelere göre ağaç seçmek, damgalamak, kestirmek, tomruklara taksim etmek işlerile yol inşaatı sair inşaat ve nakliyat işlerine nezaret ve bunları idare etmek.

B - Bütün mesahaları vaktinde ve dikkatle yapmak ve yaptırmak.

C - İşletme işlerinde kullanılacak defterleri tutmak veya tutturmak, vesikaları tanzim etmek nakliye tezkerelerini vermek.

Ç - Çok acele olan işler için işçi bularak istihdam etmek tabiî ahvalde bütün işlerde çalıştırmak işçi miktarını tesbit ve revir âmirine bildirerek revir âmirinin müsaadesile istihdam etmek.

D - Çalıştırılan işçinin, nakliyecinin, ustaların, istihkak raporlarını hazırlamak.

E - Nakliyat yollarının güzergâhlarını tesbit etmek inşaat ve tesisata ait keşifler yapmak.

F - Fidanlıklar tesis ve idame ederek ağaçlandırma plânlarını yerine getirmek.

G - Her on beş günde bir görülen işler hakkında tanzim edeceği raporu kat'iyat, nakliyat, vaziyet cetvelleri ile birlikte revir âmirine göndermek.

H - Ormanda azamî tasarrufla iş görme çarelerini araştırmak.

Muhasebe işleri

Madde 12 — İşletme revirinde çalışan muhasipler, tediyat ve tahsilâtı ve bu işlere ait bilûmum evrak ve defatiri ihzar ve tanzim etmek ve işletme işlerine ait bilûmum malî muamelât ve hesabatı yapmakla mükellef olup bu işlerden dolayı mes'uldürler.

Madde 13 — İşletme revirine ait bütün hesabat ticarî icaplara göre ve usulü muzaafa ile tanzim olunur.

Madde 14 — Memurların ve müstahdemlerin ücretlerine a, ameleye verilecek yevmiyelere, kesme ve taşıma ve sair istihkak bedellerine b, tesisat ve demirbaş harcırah ve sair masraflara da c, servisi adı verilir.

a, Her ay sonunda b, her hafta nihayetinde ve c, masrafı da vukuuna göre tediye olunur.

İşletmenin c, masraf servisi için revır veznesinde 500 liraya kadar para bulundurulabilir. a, ve b, servislerinin tediyesi tahakkuk eden mebaliğ için tahakkuk eden mebaliğ için tahakkuk miktadında ve tediye zamanında bankadan vezneye para alınarak tediyat vezneden icra olunabilir. Vezneye alınacak mebaliğ çift imzalı bir veya müteaddit çekle tahsil olunur. Ve muhasip ikinci derecede imza eder.

Madde 15 — İşletme revirinin kasa, yevmiye, muhabere kopya ve muvazene defterlerinin noterlikçe tasdik edilmiş olması şarttır.

Madde 16 — Satış bedelleri ve sair hasılat ya doğrudan doğruya veznece veya Ziraat Bankası vasıtasile tahsil edilir.

Madde 17 — İşletme revirinde hesap ve muamelâta ait vaziyet cetvelleri her ay başında ve ortasında revir âmirliğine verilir.

Madde 18 — Vahidi fiyatla yapılacak işlerde vahidi kıyasî fiyat işletme revir âmiri ve bölge şefi tarafından müştereken verilen bir kararla tayin olunur. İşçilerin istihkakı alâkadar memurların vereceği istihkak raporuna müsteniden muhasip tarafından tanzim olunacak istihkak bordrolarile tesbit ve tediye olunur.

Madde 19 — Pazarlık suretile yapılacak işlerde işletme revir âmiri ve bölge şefi birlikte karar verirler. Pazarlık, işi alanın da imzasını ihtiva eden bir zabıtname ile tevsik olunur.

Tutarı 500 liradan fazla olan işlerin pazarlığı yapıldıktan sonra Orman Umum Müdürlüğünün muvafakati olınmak şarttır.

Madde 20 — İhtisasa taallûk eden veya müteahhitler vasıtasile yaptırılması faydalı veya zarurî görülen ve keşif bedeli 500 liradan yukarı olan işlerle 50 liradan fazla olan her nevi mübayaat Orman Umum Mdürlüğünün tasvip edeceği şerait dairesinde müteahhitlere ihale suretile yapılabilir. Bu işlerin muhammen fiyatları ve şartları ve ihalenin yapılacağı gün saat ve mahal ihale gününden en az on gün evvelinden başlıyarak ilân edilir. İlân keyfiyeti; tutarı 5000 liradan fazla olan işlerde mahallî vilâyet gazetesi veya kaza belediyesi vasıtasile ve Ankara ve İstanbulda çıkan birer gazete ile en az dört defa, tutarı 5000 liradan aşağı olan işlerde ise yalnız mahallî belediyesi veya vilâyetin gazetesi ile iki defa yapılır.

Bu gibi ihaleler işletme revir âmirliğinde veya ormanın bağlı bulunduğu kaza orman idaresinde yapılır.

Madde 21 — İhale işi orman işletme revir âmirinin reisliğinde toplanacak alâkadar orman bölge şefi ve muhasibden mürekkep bir komisyon huzurunda açık

eksiltme ile yapılır. Eksiltmeye konulan işin en az pey üzerine ihalesi komisyon reisi ve azalarile istekliler tarafından imzalanacak bir zabıtname ile tevsik edilmek suretile yapılır. Bu suretle yapılacak ihaleden evvel isteklilerden keşif ve tahmin bedelinin % 7,5 ğu muvakkat teminat olarak alınır. Alınan muvakkat teminat ihaleyi müteakip on gün içinde kat'î teminat olarak % 15 e çıkarılır.

Muvakkat ve kat'î teminat olarak kabul edilecek kıymetler ipotek muamelesinden gayri olan ve devletçe muvakkat ve kat'î teminat olarak kabul edilmiş olan kıymetlerdir.

Madde 22 —Bin liraya kadar olan ihale işlerinde teklif edilen miktarına bakılmaksızın ehliyet emniyet bakımından tercih hakkı revir âmirine aittir. Bu miktardan fazlası için tercihte umum müdürlükten izin alınması şarttır.

İşletme revir âmirleri kendi salâhiyetleri dahilinde olan tercik işine ait sebepleri bir kâğıt üzerine tesbit ederek imzası altında dosyasında saklamağa ve umum müdürlükten tercih iznini alırken esbabı mucibesini de bildirmeğe mecburdurlar.

Tercih işinde en az teklif edilmiş fiyatla tercihi istenilen fiat arasındaki farkın % 15 nisbetinde olması lâzımdır. Bundan fazla olan farklarda tercih yapılamaz.

Madde 23 — Her kalem için tahmin edilen tutarı 500 liradan aşağı olan malzeme, eşya ve sairenin alımı işletme revir âmiri tarafından pazarlıkla yapılır. 500 liradan yukarı olan mübayaalar için işletme revir âmirliği muhtelif firmalarla yaptığı muhabere ve aldığı teklif mektupları üzerine tercih ettiği cihetleri tasrih suretile umum müdürlüğün müsaadesini ister. Umum Müdürlük münasip göreceği müessesesden mübayaa edilmesini işletme revir âmirliğine bildirir.

Madde 24 — İşletme revirlerinde elde edilen alelûmum hasılatın satışında açık arttırma asıldır. Bu husustaki ilânlar ve ihale muamelesi madde 20-21 deki şartlara tâbidir. İşletme revir âmirliği muhtelif eşhas veya ticarethanelerden hususî evsaf ve çapta mallar için alacağı ticarî teklif mektuplarında teklif edilen fiat, bu mektup tarihinden evvel neticelenmiş ihale fiatından daha yüksek olduğu takdirde bunu Umum Müdürlüğün muvafakatile nazarı dikkate alarak konturatla satış yapabilir. İhale fiatından dûn teklifler nazarı dikkate alınmaz red edilir.

Ancak bu suretle ticarî mektuplarla veya konturatla yapılan satışlarda işletme revir âmirliği mutad olan ticarî teminatı almakla mükelleftirler.

Orman işletmesinin umumî iktisat bakımından vazifeleri

Cevat Alevcan

Eski devrin muvaffakıyetsizlik âmilleri tetkik edilirse en başa programsız ve gelişi güzel hareketlerin geçtiği görülür. Kapitülasyonların da yardımı ile bir türlü belini doğrultamıyan memleket iktisadiyatının iyi düşünüşlerle çizilmiş bir plân dahilinde, ne kadar az bir zamanda memleketi refaha kavuşturduğu gözümüzün önündedir.

İktisat hareketlerinde hususî bir mevkii olan ormancılığımızın da bu plânlı gidişe uyması tabiî bulunmaktadır. Bir kaç yıl önce, iktisat kongresinde hazırlanan programın bir kaç maddesini işgal etmek suretile muayyen bir istikamette inkişafa başlıyan ormancılık hareketlerimiz geçen yıl çıkan orman kanunu ile gideceği yolu daha açık olarak tesbit etmiş bulunuyor. Şimdi iş, bu kanunun Ulu Önderin Kamutaydaki işaretlerine uygun bir şekilde memleketin türlü kereste ihtiyaçlarını makul ve daimî bir surette temin edecek program ve plân tahtında tatbikine çalışmaktan ibarettir.

Ormanların sağlık ve bayındırlık bakımından olan faydaları ile maddî ve zarurî ihtiyaçları karşılayan varlıkları ayrı ayrı mütaleaya değer unsurlar olmakla beraber biz bu yazımızda bunlardan yalnız memleketimiz ormanlarından maddî istifadenin nasıl temin olunacağını münakaşa etmek istiyoruz.

Geçen asırlarda da memleket ve devlet işlerinin başarılmasında mühim rolleri olduğu tarihen sabit bulunan ormanlarımız, denizciliğin daha ziyade ormanlara bağlı bulunduğu o devirlerde mütemadî tahribat yüzünden tersaneye de kereste verememeğe başlamıştı. Ormanların cibali mübaha addedildiği zamanlarda devlet her şeyden önce memleketin müdafaasını temin için esasen mahdut olan meşe ormanlarından bir kısmını tersane ve tophane idarelerine tahsis ederek muhafazasına çalışmış ve muhtelif mıntakalara memurlar göndererek gemi inşasına elverişli keresteyi verecek ormanları tesbit ettirmiştir. Şu halde o devirde de halkın ihtiyacı ile devletin ve memleketin umumî ve hayatî işlerine ait ihtiyaçları karşılayacak ormanların ayrılması icap etmişti.

Bugün de memleketin türlü kereste ve menşei ağaç olan ihtiyaçlarını tetkik edersek bunun da ikiye ayrılması icap ettiğini görürüz.

1 — Halkın ihtiyacı.

2 — Memleketin umumî gidişi ile ilgili iktisadî ihtiyaçlar.

Halkın ihtiyacını umumî olarak inşaat kerestesi ve mahrukat diye ikiye ayırabiliriz.

Asrımızda inşaat işlerinde kereste sarfiyatı nisbî olarak azalmıştır. Asrî inşaatın taş, tuğla ve betona dönmesi kereste sarfiyatını çok azaltmış olmakla beraber inşaatın artması bu azlığın nisbî bir vaziyette kalmasına sebep olmuştur.

Bizde nüfus başına kereste sarfiyatı ormana yakın köylerde mühim miktarlara baliğ olmaktadır. Bu miktar ekseriya israf derecesindedir. Bugün bu israfın önüne geçmek imkânı bulunmazsa tabiat, ormanı insanlardan uzaklaştırmak suretiyle bu imkânı kendiliğinden yaratacak ve nihayet onları yine taş ve toprağa müracaata mecbur tutacaktır. Bu çeşit ihtiyaçta en önde gelen ağaç cinsinin çam olması ve memleket ormanlık sahasının ekseriyetinin çamlarla örtülü bulunması âti için mvecut ağaçsızlık endişemizi daha ziyade başka neviler ve başka ihtiyaçlar üzerinde (şimdilik) teksif ettiriyor.

Mahrukat işine gelince; bu günkü vaziyette maden kömürü büyük şehirlerde odun sarfiyatını bir miktar azaltmıştır. İleride bu ihtiyacın daha çok azalacağı şüphesizdir. Vaziyeti iyice tetkik edersek mahrukatın daha ziyade köylerde sarfedildiğini ve ormanlık mıntakaya maden kömürünün mahrukat maddesi olarak sokulmasının hem imkânsız ve lüzumsuz ve hem de iktisadî olmadığını görürüz.

Umumî olarak gerek inşaat ve gerekse mahrukat cihetinden halkın ihtiyacını daha bir müddet tabiî seyri ile idare zaruretinde bulunduğumuz da aşikârdır.

İkinci, fakat en başta göz önünde tutacağımız iş; memleketin iktisadî ilerleyişi ile sıkıdan sıkıya bağlı olan ihtiyaçlardır. Bugün bunu da iki noktada teksif edebiliyoruz.

1 — Travers ve maden direği.

2 — Ambalâj kerestesi.

Travers ve maden direği:

İktisadî programımıza uyarak bugün;

a— Kömürü en büyük istihsal haddine ulaştırmakla beraber ucuza mal etmek.

b— Her gün bir parça daha uzayan demir yollarımızın traversini dahilden tedarik ederek harice fazla para çıkarmamak, yolunda yürümekteyiz.

Devlet her ihtimali göz önünde bulundurarak pahalıya da mal olsa direk ve traversleri hariçten getirmemek gayesi ile cenupta yeni ormanlar yetiştirmeğe başlamıştır. Şu halde daha yakında bulunan ve her halde daha kolay ve ucuza mal edilebileceği muhakkak olan mevcuttan makul bir şekilde istifade çarelerini düşünmek de programımızın başında buulnmalıdır.

Hemen tamamen ayni cins ağaçtan temin edilmekte bulunan bu iki kardeş ihtiyacın bugünkü istihsal şartlarını tetkik edersek, bir taraflı görüşlerle yalnız birisinin istihsali için tahsis edilen ormanların kıymetlerinin az zamanda sıfıra indiğini anlarız. Bu itibarla travers ve direğin bu günkü istihsal şeklini değiştirmek lâzımdır.

İktisadî görüşlerle ve sırf ucuza mal edilmek düşüncesiyle travers ve direk ayrı ayrı ve daima ayni mıntakalardan çıkarılmaktadır. Maden işlerimizin merkezi

sikletinin Zonguldakta bulunması ve deniz nakliyatının ucuzluğu direklik ormanların daima batı Karadeniz mıntakasına inhisarına sebep olduğu gibi traverste de enjekte fabrikasına yakın bir daire çevrilmiş ve bu daire tedricen genişleyerek Kocaeli, Bursa ve Bolu ormanları elden geçirilmiştir.

Maden direklerinin daima gençlerden ve traverslerin daha yaşlılardan ayrı ayrı ve gelişi güzel tedariki ormanların çok yaşlı ve hasta ağaçlıklar haline gelmesine sebep olmaktadır. Ayni ormandan çıkması icap eden muhtelif mahsullerin ormanların böylece ayrı ellerden idaresi mecburiyeti yüzünden ormanlarımızın traverslik, direklik, kerestelik, odunluk ve kömürlük gibi hep bir taraflı işletmeye tâbi tutulduğu ve nihayet az zamanda (turfa) olduğu görülmektedir. Bir taraftan ağacın israfı, diğer taraftan ormanın ayni ihtiyacı tekrar veremiyecek şekle konulması demek olan bu vaziyetin önüne geçmek çarelerini de aramak bugünün ormancılarına düşen en mühim vazifedir.

Gerek traverslerde ve gerekse direklerde muayyen evsafın aranılması dolayısile mevcut ormanlarımızdaki bu işlere yaramıyan ağaçları da ayni zamanda çıkarmak mecburiyetindeyiz. Şu halde bilhassa kayın ormanlarından direk, travers ve keresteyi birlikte almak ve ilşetmemizi bu maksada ve bu iktisadî gayeye göre kurmak zarureti karşısında bulunmaktayız.

Kayın kerestesinin bildiğimiz hususiyetleri dolayısile sarfiyatı hemen daima sanayie inhisar etmekte ve bu da memleketimizde odun sanayiinin henüz tekâmül etmemiş olmasından, fazla istihsal edildiği takdirde piyasanın düşmesine sebep olmaktadır. Binaenaleyh devlet ayni zamanda odun sanayiinin tekâmülü ile de sıkıdan sıkıya alâkadar olarak kayın ormanlarından alınacak keresteyi para getirecek ve memlekete faydalı olacak şekilde sarfa çalışmalıdır. Bunun için de kayın ormanlarını bir elden idare edecek bir işletme sistemi bulmalıdır.

Ambalâj kerestesi:

Mütemadiyen inkişaf etmekte bulunan iç ve dış ticaretimizde ambalâj tahtasına ihtiyaç gösteren başlıca mahsullerimız üzüm, incir, meyva, yumurta ve şekerdir. İnhisar idaresiyle muhtelif fabrikalarımızın ihtiyaçlarını da buna ilâve edebiliriz. Bugün için en çok münakaşa edilen mevzu üzüm ve incir kutuları olduğundan yalnız bunları ele alalım:

Travers ve direk mevzuunda en mühim rolü nasıl kayın almışsa, ambalâjda da ayni vaziyeti ve hattâ rakipsiz olarak köknar cinsi elinde tutmaktadır. Ticarette beyaz çam, Romanya çamı da denilen köknarın çabuk kurumak, kokusuz ve reçinesiz olmak, iyi işlenmek, çiviye mukavemet etmek, hafif olmak gibi hususî vasıfları diğer kereste nevilerine nazaran ambalâj işlerinde rekabet kabul etmez bir mevki almasına sebep olmaktadır. Mevcut malûmat yalnız İzmirin yılda 20000 metre mikâbı kadar kutuluk tahta sarfettiğini göstermektedir. Kestirme bir hesapla bu miktara diğer ihtiyaçlar için daha iki mislini ilâve etmekle hatâ etmiş sayılmayız. Böyle basit bir hesapla 60000 metre mikâbı olarak tahmin ettiğimiz bu miktarın ne kadar ağaçtan alınabileceğini düşünelim:

1 — Fabrikalarda muayyen çaplara bağlanılarak yapılacak imalâtta zayiat miktarını % 60 dan hesap etmek lâzımdır.

2 — Bu şekilde dahi mamulâtın % 25 i behemehal ambalâjda kullanılmıyan muhtelif sanayi ve inşaat kerestesi olacaktır.

3 — Normal çalışan tek kataraklı bir fabrikanın günlük istihsalâtı vasatî 20-25 metre mikâp iken bu şekil çalışmada istihsalât 14 metre mikâba kadar düşecektir.

Şu halde: 60000 metre mikâbı ambalâj tahtası ile birlikte 20000 metre mikâbı da muhtelif kereste istihsali mecburiyeti vardır. Yekûnu 80000 metre mikâbı tutan bu miktar kereste % 60 zayiatiyle birlikte 200000 metre mikâbı ağaçtan çıkabilecektir.

Daha normal bir çalışma ile ayni zamanda muhtelif inşaatın talep ettiği kerestevi de alacak bir şekilde hareket ederek zayiatı % 45-50 arasına indirmek suretiyle mesaiyi ve istihsal miktarlarını normal şekle koymak ve zayiatı azaltmak ve binnetice maliyet fiatını düşürmek tabiatiyle en makul ve en iktisadî bir yol olacaktır. Bu takdirde ise hiç değilse 300 bin metre mikâplık bir hesap yürütmemiz lâzımdır.

Bu işlerin plânlaştırılması gayesi ile mevcudu, mevcudun verim kabiliyeti ve ihtiyacın hakikî miktarı hakkında esaslı bilgilere sahip bulunmalıyız. Bu bilgiler; bugün ve yarın ne tahdit ve ne de kadastro ile elde edilemiyeceği gibi vaziyet uzun zamana bağlı kalmaya da mütehammil değildir.

Hülâsa olarak diyebiliriz ki, plânlı bir gidiş için:

1 — Dahilde inşaat kerestesi ihtiyacının bugünkü ve yarınki nevi ve miktarlarının;

2 — İktisadî hareket ve teşebbüslerimizin günlük ve ilerideki ihtiyaçlarının;

3 — Travers, direk ve kayın sanayii kerestesinin bugün ve yarınki ihtiyaç miktarının tesbiti lâzımdır.

Bundan sonra bu ihtiyaçların nerelerden ve nasıl temin edileceğinin halli gelir.

Ormanlarımızın verimi hakkında şimdiye kadar öne sürülen mütalealarda bu istihsal kabiliyeti daima umumî vüs'atle ölçüldüğü gibi ihtiyacımızı da zamanın nüfusuna göre tahakkuk ettirmek yolu tutulmuştur. Bir ormanın verim kudretini saha ile ölçmek ve günlük nüfusla mukayese etmek doğru bir netice veremez. Biz; nüfusa göre hesap yürütsek bile bugünkü nüfusumuzu değil, ileriyi nazarı dikkate almağa mecburuz. Ormanlarımızın ise saha ile birlikte nevi, servet ve verim kabiliyetleri de düşünülmelidir. Bilhassa muayyen ağaç nevilerine ve bunların da muayyen evsaftakilerine ihtiyaç gösteren işler için.

Binaenaleyh memleketimizin nerelerinde, hangi evsafta, ne kadar kayın ve köknar ormanı vardır ve bu ormanlar mevcut ihtiyacın ne kadarını karşılayabilir? Sualine cevap hazırlamak lâzımdır.

Memleketimizde dahilî ihtiyaç için yılda 300000 metre mikâp çam kerestesi verildiği söylenmektedir. Bu miktar yek nazarda fazla görülerek çam kereste ihtiyacının daha önde tutulması düşünülebilir. Ancak; basit bir hesapla köknar kereste

ihtiyacının da bu miktara yakın olduğunu, yalnız Zonguldağın yılda 200000 metre mikâbı kayın direk istediğini gözönünde tutmamız ve mevcut istatistiklere göre çam mevcudunun memleketin ormanlık sahasının %38 ini teşkil etmesine karşılık köknarın % 7 ve kayının % 8 miktarında bulunduğunu ve nihayet mevcut köknar ve kayınlıkların mühim bir kısmının ihtiyacı temin edecek evsafta bulunmadıklarını da düşünmemiz icap eder.

Ormanlarımızda devlet işletmesine bşalarken ve bu mühim vazifeyi başarmak yolunda çalışırken İktisat Vekâletimizin de yardımı ile umum müdürlüğümüzün bu plânlı gidişi temin ederek iktisat savaşında kendine düşen vazifeyi başaracağına şüphe etmiyoruz.

Kara avcılığı kanunu

Yakup Apanay

Yeni «Kara Avcılığı kanunu» [1]) nun neşri ve mer'iyete girmesi, memleketimiz avcılığı için pek mühim bir hâdisedir. Bu kanunun çıkmasında âmil olan meslekdaşlar ve hükûmetimiz avcılığın uzun müddettenberi hissettiği hayatî bir ihtiyacı karşılamışlardır.

Yeni kanun bir çok cihetlerden, diğer medenî memleketlerde mer'î av kanunları derecesinde yüksektir ve asrî avcılık ve koruma prensiplerine uygundur. Tatbikat cihetinden de mevcut icra ve müeyyide kuvvetlerine, başarılmıyacak ve binnetice kâğıt üzerinde kalacak vazifeleri yüklemediğinden, tatbikatının da fazla müşkülâta uğramıyacağı memuldur.

Her hangi bir kanunun ihtiyaca uygun olup olmadığını anlıyabilmek için o kanunun ne gibi maksatlar güttüğü ve ne gibi prensiplere istinat ettiği hakkında, az çok bir fikrimiz olması lâzımdır. Her kes bilir ki, avcılığı bir kanun çerçevesine almaktan maksat, memlekette muntazam avcılık tesis etmektir. Muntazam avcılık o memleketin ekonomik ve spor ihtiyaçlarını karşılayan, mevcut veya normal olarak kabul edilen av hayvanatı miktarını tüketmiyen avcılıktır. Memleketin mevcut av hayvanatı bir nevi canlı kapitaldir. Bu kapital kâfi derecede bol ise her sene avlanılacak hayvanat o sene artacak miktarı aşmamalıdır. Aksi takdirde esas ekonomi kanunlarına aykırı hareket ederek sermayei asliyeyi tüketmiş bulunuruz. Ortada faiz getirecek meblâğ azalır veya hiç kalmaz.

Avcılıkta ormancılıkta da olduğu gibi o sene veya geçen senenin verdiği artışı (çoğalmayı) aslî kapitalden ayırt edip almak hemen mümkün değil gibidir ve bunun için bir usul de mevcut değildir.

Meselâ bir keklik sürüsü veya karacalara rast gelindiği zaman bunlardan hangisinin palaz (yavru) olduğunu tayin ederek vurmak hemen imkânsız gibidir. Diğer cihetten mevcut hayvanat (fonds) u her yerde azalmış olduğundan, bunu çoğaltmak için tedbir alınmasına ihtiyaç gerülmektedir.

İşte bu sebeplerden ötürü av kanunları mevcut (fonds) un istismar ve tezyidi zımnında bir takım kayıt ve hükümler vazetmiştir.

Memleketimizde muntazam avcılığın teessüsüne hâdim olmak üzere neşredilen yeni av kanununun bu hedefe varmak için ne gibi tedbirler ittihaz ettiğini, kanunu fasıl, fasıl gözden geçirerek tetkik edelim.

Kanunun 1 inci maddesi bilcümle yabani hayvanatın (memeli, kuş ve sürü-

(1) «Kara avcılığı kanunu » 3167 sayılı olup 5/5/1937 tarihinde Büyük Kamutay tarafından kabul edilmiş ve 13/5/1937 de neşredilmiştir.

nenler) avlanmasının işbu kanuna riayete bağlı olduğunu beyan ettikten sonra hayvanatı avlama zamanları cihetinden bir tasnife tâbi tutmaktır:

I inci sınıf: Bütün sene zarfında avlanabilen hayvanlar

II inci sınıf: Belli edilen zamanlarda avlanabilenler

III üncü sınıf: Avlanması yasak olanlar.

Bu tasnifte göze çarpan nokta kuşlardan ancak karganın muzır addedilerek her vakit avlanabilenler, meyanına sokulmasıdır. Diğer memleketlerin avcılık kanunları kuşları ve hayvanları, avcılıkta makbul olan diğer hayvanata muzır olup olmadıkları cihetinden de tasnife tâbi tutarlar ve avcılığa muzır olanları daima avlanabilen sınıfına sokarlar: Meselâ çaylak ve atmacalar belki sıçan ve sair ziraata muzır hayvanları yediklerinden ziraat için bir derece faydalıdırlar. Fakat bunlar av kuşları ve bazı memelilerin yavrularına biaman düşman olduğu için muzır kuşlardan addedilirler. Bu noktada belki muhtelif şubelerin entereleri biri biriyle çarpışmaktadır, fakat vazıı kanunun vazifesi geniş kavrama ile, bu gibi durumlarda en makul yolu bulmaktır. Bizce her halde bazı yırtıcı kuşlar da kargalar gibi muzır addedilmeli ve azaltılması için tedbirler alınmalı idi.

Avcılık şubesinin kendi içinde bile menfaat tezatları mevcuttur: Avcılık avcıların tarzı hayat ve geçimlerine göre ikiye ayrılabilir. Birisi sportiv avcılık yani şehirli avcılar gibi avcılığı eğlenecek, merak ve spor olarak telâkki edenlerin avcılığı, diğeri esnaf avcılar yani avcılık bunlar için bir geçim vasıtasıdır. Bazıları ancak bununla geçinir. Bazıları avcılığı ziraat işlerinden serbest zamanda varidat menbaı telâkki ederler.

Bu tasnifte olduğu gibi hayvanatın da bazısı sportmen avcı için mühimdir. Fakat esnaf avcı için hiç bir ehemmiyeti yoktur. Faraza sansar, esnaf avcı için mükemmel ve pahalı bir hayvandır. Fakat spor av objesi değildir, bilâkis orman av kuşlarının en birinci düşmanı olduğundan spor avcılığı için muzırdır.

Bazı memalikte spor avcılığının himayesi için esnaf avcılığnn en mühim objeleri muzır hayvanat meyanına sokularak bunların imhasının kanunen teşvik edildiği görülmüştür.

Bizim kanunumuzun bu hususta hangi prensipi iltizam ettiği pek sarih değildir.

Kanunun II faslı av zamanları, yerleri ve av vasıtalarından bahsetmektedir. Belli edilen zamanlarda avlanabilen bütün hayvanlar için yasak aylar: Nisan, mayıs, haziran ve temmuzdur.

Bu kadar toptan hükmün hayvanların vaziyetine uymaması mümkündür. Çünkü yasak ve serbest mevsimler hayvanların tarzı hayatına (çiftleşme, yumurta, kuluçka, yavrulama, yavruları yetiştirme, tüy dökme ve s. zamanlarına) bağlı ve münasebettar olması lâzımdır. Gayet tabiîdir ki, bir çok hayvanlar için farklı olan bu zamanların mezkûr 4 ayın içine sığmasına imkân yoktur.

Serbest ve yasak mevsimlerin avcılığı tatmin edebilmesi için hayvanatı bir kaç grupa ayırarak yasak zamanları her

grupun hususiyetine göre tayin etmek lâzımdır.

Esas itibariyle kanunun yasak mevsim ihdas etmesinde bir kaç maksat vardır:

1) Hayvanatı üreme zamanlarında rahat bırakmak. 2) Hayvanatı büyümeden evvel vurdurmamak. 3) Hayvanatı ancak makbul ve kıymetli olduğu zamanlarda vurdurmak. 4) Hayvanatı bazı mevsim icabı mecalsiz ve zayıf olduğu zamanlarda imhadan muhafaza etmek.

Şu hatırladığımız 4 gayeden birincisi kanun ile oldukça iyi halledilmiştir. İkincisi hakeza bilûmum kuşlar için müasittir. Bir mevsimde kemale ermeyen memeli hayvanat yavrusu için kanunun III maddesinde ayrıca himaye hükümleri bulunmaktadır.

Üçüncü gaye ise bir çok hayvanat için gözetilememiştir. Meselâ av başlangıcı olan ağustosta vurulan bir sansar kaç para eder ve neye yarar? Esasen kürklü hayvanatın ikinci teşrinden evvel vurulanları gayet aşağı fiatla satılır. Faraza ağustosta vurulan sansar 5 lira ederse kânunda vurulan 25 lira eder. Ziyan yüzde beş yüzdür. Avcı her iki mevsimde 25 lira kazanabilmek için yazın beş, kışın ise bir sansar vurmak mecburiyetindedir.

İktisadî effekt aynidir ancak ikinci şıkta 4 sansar muhafaaz edilmiş demektir.

Dördüncü gaye de temin edilmiş değildir. Meselâ kışın fazla soğuk ve karlı zamanlarda keklikler uyuşuk ve mecalsiz kalırlar, karacalar da koşamazlar. Hele bir iki ılık günden sonra don yapıp karın üzerinde ince buz tabakası teşekkül ederse karacalar hem aç hem de hiç koşamıyacak hale gelirler. Böyle zamanlarda keklik ve karacaları sopa ile öldürmek ve kökünü kurutmak işten bile değildir. Her halde bu gibi muzır katliâmlara mâni olmak asrî avcılık kanunlarının en mühim vezâifinden olduğu şüphesizdir. Bu faslın ikinci mevzuu avlanma yerleridir.

Memleketimizde eskidenberi avcılık hakkı arazi mülkiyetine bağlı değildir, yeni kanun da bu pek ziyade demokratik prensipi değiştirmemiştir.

Yasak yerler: Şehir, kasaba ve köyler içi. Sahibinin rızası olmaksızın etrafı her hangi bir suretle çevrilmiş veya ekilmiş yerler, ve alelûmum ormanlar, hususî avlanma yerleri ve av üretme. Şu saydıklarımızdan hususî avlanma yerleri ne gibi yerleri kasdettiği anlaşılmamaktadır. Av üretme yerleri ise bizde şimdilik mevcut değildir.

Av vasıtaları bahsinde kanunda ancak bir kısa madde mevcuttur. Belli edilen zamanlarda avlanabilen hayvanları zehirle avlamak yasak edilmiş ve her vakit avlanabilenlerin zehirle avlanması muzır hayvanların itlâfı hakkındaki 393 sayılı kanuna bağlı olduğu tasrih edilmiştir.

Bir çok memleketlerin av kanunları silâh cinslerini de tahdit etmiştir. Meselâ ağ bıldırcın ve kaz avında, ip (ördek ve tavşan için), tuzak ve baskılar (sansar ve samur için). Vasıta cinsinin tahdidinde muhtelif gayeler olabilir. Ezcümle bıldırcınların ve kazların ağ ile avlanmasını yasak eden memleketler mevsim ve irsiyet icabı olarak panik halinde yer değiştiren hayvanların bu sıralarda alelâde zamanlarda malik oldukları korunma ve teyakkuz hislerini kaybetmiş gibi bir hale gel-

diklerinden gayet kolayca ve binlerce imha edilmemesini düşünmüşlerdir. Saniyen kısa zamanda çok vurulan avın piyasada dahi kıymeti pek küçük olmaktadır. Baskı ve tuzak avının men'indeki maksat, bu vasıta ile öldürülen hayvanların pek çoğu diğer yırtıcı hayvanat tarafından parçalandığı ve yendiği için avcının eline geçmeyerek zayi olmasına meydan vermemektedir. Yani vurulan hayvanların hepsi avcının eline geçmeli ve onlardan azamî derecede istifade edilmelidir. Yoksa vazıı kanun için bir hayvanın kurşun veya tuzak ile tutulmuş olmasının bir farkı yoktur.

Bazı memleketlerde vasıta kayıtlarını haklı göstermek için bir nevi avcı şövalyeliği felsefesi meydana atılmıştır. Yani bir avcı ancak tüfek ve köpek vasıtasile avlanabilir imiş de diğer usuller vahşet ve vicdansızlık imiş ve s. Bu donkişotluğun felsefî tarafı biraz zayıf olsa gerek çünkü işin içinde ekseriyetle müdafaasız veya kendini pek az koruyabilen bir kuş veya hayvanı mükemmel teçhizatlı bir insanın öldürmesi her usulde variddir. Meselenin aslı bu gibi vasıtaları men'etmekle, memleketin bir nevi canlı sermayesini korumaktadır. Şunu da ilâve etmeliyiz ki, bir çok usuller (çukur, tuzak ve hayvan yollarında kurulan tüfek ve s.) insan ve ehlî hayvanat için de tehlikelidir. Hülâsa yeni kanun zehirden maada hiç bir vasıtayı kayda tâbi tutmamıştır.

Kanunun III faslı «avcılık izni» ve tezkere alma işleri hakkındadır. Avcılık izni av tezkeresi ile alınır. Tezkere, vali, kaymakam ve nahiye müdürleri tarafından verilir. Her hangi bir yerden verilmiş av tezkeresi Türkiyenin her tarafında muteberdir. Eskiden av tezkeresi bedelleri Düyunu umumiye karşılığı gelirler meyanında idi ve tezyidi varidat prensipine uygun olması için bir vilâyette alınan tezkere diğer vilâyette muteber değildi, çok şükür ki, yeni kanun bu garabeti kaldırmıştır.

Tezkere bedelleri avcı cemiyeti üyelerinden bir lira olmıyanlardan iki lira olarak alınır. Köylülere meccanendir. Köpeklerden hiç bir vergi alınmaz.

Avcılık iznini tezkere almağa bağlamaktaki maksat;

1) Çocuk ve silâh taşımak hakkını haiz olmıyanların ava gitmesini men.

2) Hükûmete bir varidat temini.

3) Avcı miktarını azaltmaktır.

Yeni kanunun köylülerden tezkere bedeli almaması cidden şayanı takdirdir. Bazı memleketlerde tezkere varidatı doğrudan doğruya zabıtayi saydiyeyi ve avcılık işlerini inkişaf ettirmek için sarfolunur. Bizim kanunda bu hususta ayrı bir kayıt bulunmadığından bu varidatın doğrudan doğruya maliyeye irat kaydolunduğu anlaşılmaktadır.

Kanunun IV üncü faslı av işlerinin bakımı hakkındadır: Av işlerine bakmak vazifesi orman idaresine verilmiştir. Bu fasıl daha ziyade av komisyonlarına hasredilmiştir.

Hükûmet merkezinde Ziraat Bakanının başkanlığı altında orman, ziraat ve baytar umum müdürleriyle bakanın avcılar cemiyeti üyesinden seçeceği iki zattan mürekkep bir merkez av komisyonu, vilâyet ve icabında kazalarda dahi buna benzer komisyonlar kurulacaktır. Bu komisyonların vazifesi:

Soyu azalmış veya tükenmiş hayvan-

ların çoğalması için icap eden tedbirleri almak; zararlı hayvanların itlâfı için sürek avları tertibi ve alelûmum av hayvanatının üremesi için tedbir almak ve av cemiyetlerinin teşkilini teşvik etmek; kanunun ilk faslında hayvanatın tasnifinde adı geçmiyen hayvanların avlanma zamanını tayin etmek hakkı keza bu komisyonlara aittir.

Bu faslın sonunda faydalı av hayvanatının üremesi için Ziraat Bakanlığının av hayvanlarının yaşamalarını araştırma ve üreme yerleri tesisi, damızlıklar tedariki ve damızlık ve yumurtaları gümrüksüz memlekete sokulabileceği tasrih edilmiştir.

Bu fasılda yazılı komisyonlar, himaye ve sairesi lâzım görülen hayvanlar için yasak ve serbest mevsimleri değiştirebilir ve bu suretle kanunun vazettiği hükümde mevziî hatâ varsa bunu tashih edebilir. Bu fasıl ilk bakışta kanunun bu komisyonlar vasıtasile memleketin her tarafı için uygun bir şekil almasına yardım eder, fakat bunun böyle olması için komisyon azalarının bilgili ve işin ehemmiyetini anlayarak çalışacak kimselerden teşekkül etmiş bulunması şarttır ki, biz buna fazla ihtimal veremiyoruz. Bazı başka işleri yerli organlara bırakmak belki müsmir neticeler verebilir, ama, fen ve bilgiye dayanan işleri bu işle uğraşmayanlara bırakmak ekseriyetle menfî neticeler verir, yani bu gibi işlerde santralizasyonu tercih etmek daha doğrudur.

Memleketimizde efkârı umumiye şimdiye kadar avcılık meseleleriyle hiç alâkadar olmamıştır. Onun iktisadî ve sportiv ehemmiyeti ciddî bir mevzu olarak tanımaktan çok uzak kalmıştır.

Bir yerde avcılık bahsi geçti mi, ancak şaka ve alay şeklinde cereyan ettiğini daima görmüşüzdür. Demek istiyoruz ki memleketimizde muntazam avcılık meselesi henüz hiç işlenmemiş bir mevzu olduğundan vilâyet ve kazalarımızda yukarıda adı geçen komisyonlarda ciddî ve faydalı olarak çalışacak zatların bulundurulması pek az kabil olabilecektir.

Bütün bunlarla beraber IV üncü fasıl memleketimiz için ciddî ve şayanı takdir bir yeniliktir. Şimdiye kadar avcılıkta yalnız yasak mevsim ihdası gibi passif koruma şeklini aşarak av hayvanatının yaşamalarını araştırmak istasyonları, üretme yerleri ihdası ve damızlık tedariki bahisleri ilk defa olarak memleketimiz kanununda yer bulmuştur.

Bunu takip eden V inci fasıl cezaî hükümlerfi ihtiva eder: Kanuna aykırı harekette bulunanları orman, köy ve kır bekçileri yakalıyarak av malzemesiyle birlikte karakol ve buna benzer yerlere teslim edecek ve burada zabıt tutulduktan sonra suçlu serbest bırakılacaktır. Tezkeresiz avlananlardan 10 lira, tezkeresini beraberinde taşımıyanlardan 1 lira ceza alınmaktadır. Fakat tüfek ve saire müsadere edilmemektedir. Avlanması yasak edilen hayvanları avlıyanlardan ve zamanı haricinde avlananlardan 5-100 lira, yumurta toplama, yuva bozma ve yavruları avlama suçları da 25 lira para cezasına tabidir. Bu son üç suç üretme yerinde yapılırsa cezası 50 liradır. Yukarıda yazılı sekizinci maddeye aykırı hareket edenlerden 5-50 lira ceza alınmaktadır. Avlanması yasak edilen hayvanları veya mevsimi haricinde avlanılan hayvanları satan kimseler de avcı gibi ayni cezaya tâbi tutulmaktadır.

Nihayet kanunun sonunda bundan ev-

vel çıkan bilcümle kanunların yeni av kanununa muhalif hükümlerinin kaldırıldığı beyan edilmektedir.

Kanunun cezaî hükümleri umumiyetle hafiftir. Para cezaları 1 liradan 100 liraya kadardır ve ancak belli edilen zamanlarda avlanan hayvanlara karşı zehir kullanılırsa üç ay hapis vardır.

Ormanlarımızın müstesna zineti olan geyik dahi vurulacak olursa cezası ancak 100 liradır. Nihayet mesele bu parayı vermek bazısı için kolay bazısı için zor olmasında değildir, maksat halkın zihninde geyik, yamurca ve dağ koyunu gibi az kalmış hayvanların muhafazasına hükûmetin ehemmiyet verdiği kanaatinin yerleşmesidir. Bunun temini de şimdilik cezaî hükümlerin ağır olmasiyle kabildir.

Muhafaza tedbirleri şiddetli olmazsa biz de diğer memleketler gibi kaçırılan zaman ve imkânlar nisbetinde büyük zahmet ve masraflara katlanmak mecburiyetinde kalacağız. Amerikalılar bizon öküzlerinin cinsini muhafaza etmek için meşhur Yellowston parkını kurmak mecburiyetinde kalmışlardır; Avusturya bazı güzel ve müfit hayvanatı kurtarmak için binlerce hektar ormanı duvar ile çevirmek ve azim masarifa baklanmaktan başka çare bulamamıştır. Ruslar Kafkas zubru (bir nevi bizon) lar için 150 bin hektar orman ayırmak mecburiyetini hissetmişlerdir.. Bu tedbirler, bu masraflar meselenin vehametini vaktinde takdir edememenin neticeleridir.

Yazımıza son verirken yeni kanunda hatırımıza gelen bazı meselelerin yer bulmadığını kaydetmek mecburiyetindeyiz: Meselâ avcılığın yasak edildiği zamanlarda av ticareti. Diğer memleketlerde bu ticaret için az çok bir mühlet verilmektedir, çünkü serbest zamanda vurulan bir avın piyasaya nakli ve arzı için bir zamana ihtiyaç vardır. Bunun için av yasağı ile ticaret yasağı arasında meselâ bir hafta mühlet bırakılması daha isabetli olurdu.

Diğer bir nokta da av köpeklerini kırda alıştırmak meselesidir. Malûm olduğu veçhile bir zağarı veya kopoyu iyi alıştırabilmek için kırda tatbikat göstermek lâzımdır. Bu tatbikat avcılığın yasak edildiği zamanda kırda yapılacak olursa o mevkideki bilcümle hayvanat ve kuşlar köpekler tarafından alt üst edilerek korkutulacaktır. Gayet tabiîdir ki, kanunda böyle bir yasak mevzuu bahis edilmediğinden her avcı silâhsız olarak kıra çıkıp köpek alıştırmak ameliyesini yapabilir demektir.

Makalemizde izah ettiğimiz yeni avcılık kanunu iyi tatbik edilirse memleketimiz avcılığı için çok faydalı olacağını ummaktayız. Bilhassa üretme yerleri ihdası gibi modern hükümleri ihtiva etmesile, yeni kanun, memleket avcılığında büsbütün yeni ufuklar açmağa namzettir.

Ormancılık âleminde:

I. Yurd içinde

Karabük işletme reviri açıldı: Zafranbolu kazasının Büyükdüz ve Keltepe bölgelerinden mürekkep olan Karabük devlet orman işletmesi reviri faaliyete geçmiş ve Orman Umum Müdürlüğü müfettişlerinden olup işletme şubesine memur edilmiş olan doktor Rıdvan Pınar ilk hazırlıkları yapmak üzere mezkûr ormanlara gitmiş ve avdet etmiştir.

İşletme revir âmiri ve bölge şeflerinin geldiklerini işiten civar köylüler revire müracaat ederek gerek kesme ve gerekse taşıma ve sair işler üzerinden hemen çalışmaya hazır olduklarını söylemişlerdir. Bu suretle amele meselesi daha ilk adımda hallolunmuş ve hemen bir taraftan damğa işine ve diğer taraftan kesime başlanmıştır.

Revir merkezi olan Karabük'te, revir âmiri, bölge şefleri muhasip ve diğer memurlar için yapılacak binaların projeleri hazırlanmıştır. Ayni memurlar ve amele için ilk baharda bölgelerde de ayrıca binalar inşa olunacak ve yeni yollarla diğer tesisatın kurulmasına başlanacaktır.

Ağaç travers kullanmak meselesi: Yapılan ve yapılmış olan demiryollarımızda kullanılacak traverslerin senelerden beri ekseriyetle memleket dahilinden ve ağaç olarak tedarik edilmekte bulunduğu malûmdur. Fakat son zamanlarda travers imalinde kullanılan kayın ağaçlarının traverslerde bulunması iktiza eden evsafı haiz olmadıkları hakkında çıkan bir rivayet üzerine inşaat ve tamiratta kullanılacak kayın traverslerde aranılacak evsaf ve şeraiti memleketimizde mevcut kayın ormanlarından alınacak kerestelerin evsafile telif etmek ve bu suretle demir travers mübayaası için memleket haricine döviz çıkarmamak gayesile bazı esaslar hazırlamak için Nafıa Vekâletinde bir komisyon toplanmıştır. Bu komisyonda Orman Umum Müdürlüğünün mümessilleri de hazır bulunmaktadır.

Vazifeye giden müfettişler: Orman Umum Müdürlüğü müfettişlerinden Macit Toran Denizli, Bekir Sıtkı Günay Rize ve Halil Nadir Kutluk Zonguldak mıntakalarına vazife ile gitmişlerdir.

Büyük Kongre: Memleketin ziraî ve iktisadî kalkınmasına ait esasları tesbit etmek üzere mart ayı içinde bir kongre açılacaktır. Bu kongrede gerek ziraat ve gerekse iktisat bakımından ehemmiyetle göz önüne alınması lâzım gelen ormancılık mevzuu da ayrıca mütalea edileceğinden Orman Umum Müdürlüğünde bu saha üzerinde çalışmaya başlanmış ve bu meyanda raportör olarak Orman Fakültesi profesörlerinden Mazhar Diker ve Ormancılık Enstitüsü şefi doktor Ali Kemal Yiğitoğlu ile Bursa Orta orman mektebi müdürü mual-

lim Ahmet Berker ve Sinop Orman Baş-mühendisi Cevdet Kara ve Kürtkırığı orman komiseri İbrahim Kutlutan'ın Ankara'ya davet edilmeleri kararlaşmıştır.

Bir ormancı emekliye ayrıldı: Son teşkilât esnasında İstanbul orman müdürlüğünden Konya orman baş mühendisliğine terfi ve tayin edilmiş olan Emin Gürel tekaütlüğünü istiyerek vazifeden ayrılmıştır. Ormancılığın eski teşkilâtına göre süvari memurluğundan başlıyarak muhtelif vazifelerde ve ezcümle şube müdürlüğü, umumî müfettişlik, başmüdürlük gibi yüksek vazifelerde otuz seneden fazla hizmet etmiş olan bu emektar meslekdaşımıza sağlık ve uzun ömür dileriz.

İki meslekdaşımız takdirname kazandı: İzmir birinci sınıf mühendisi Emin ve Amasya ikinci sınıf mühendisi Münir, Orman kanununun tatbikatı esnasında gösterdikleri gayret ve liyaketten dolayı Orman Umum Müdürlüğünce takdirname ile taltif edilmişlerdir.

Terfi eden ormancılar: Elmalı kazasının Kızılalan ormanı baş mühendis muavini Vecdi, Zafranbolu kazasının Turna ormanı baş mühendis muavini Abdullah Lütfi, Sinop orman baş mühendis muavini Avdullah Cevdet Kara 70 lira maaşla maaşla üçüncü sınıf orman baş mamoama üçüncü sınıf orman baş mühendisliğine, Orman Umum Müdrülüğü müfettişlerinden Macit Toran, Bekir Sıtkı Günay, doktor Rıdvan Pınar, doktor Fuat Talip Adalı elli beş lira maaşla ikinci sınıf orman müfettişliğine, Eskişehir Çatacık ormanı baş mühendis muavini Zühtü elli beş lira maaşlı birinci sınıf baş mühendis muavinliğine, Samsun birinci sınıf orman mühendisi Mithat Sezer ile Tokat birinci sınıf mühendisi Memduh Olğaç kırk beş lira maaşla ikinci sınıf orman baş mühendis muavinliğine terfi edilmişler ve bu arkadaşlar kanunî mevzuata göre terfi eyledikleri derecenin maaşlarını almaya başlamışlardır.

Yeni tayin ve nakiller: Bilecik orman mühendisi Emin Ersoy Araç'a, Araç orman mühendisi Fahri Bilecik'e, Akdağmadeni orman mühendisi Şükrü orman amenajman grubunda çalışmak üzere Ankara orman mühendisliğine, İstanbul orman mühendislerinden Niyazi Aktay 30 lira maaşla Şile üçüncü sınıf orman mühendisliğine, Karamürsel orman mühendisi Ziya Kadri Gebze orman mühendisliğine Gebze orman mühendisi Salâhattin Karasuya, Tavşanlı orman mühendis muavini Eyüp Sabri Akdağmadeni'ne, Niğde orman mühendis muavini Kemal Ulukışla'ya, Şile orman kondoktörü Mustafa Karamürsel'e nakil ve tayin edilmişlerdir.

Sinop orman mühendisi Mahmut amenajman gruplarında çalışmak üzere 30 lira maaşla Ankara sınıf 3 orman mühendisliğine, Boyabat orman mühendisi Murat 30 lira maaşla Sinop sınıf 3 orman mühendisliğine, Burdur orman mühendisi Hilmi 35 lira maaşla Trabzon sınıf 2 orman mühendisliğine, Korkudeli orman mühendis muavini Hüsnü 25 lira maaşlı Burdur sınıf 4 orman mühendis muavinliğine, Umum Müdürlük mühendis muavini Ali Huş 25 lira maaşlı Adapazarı sınıf 4 orman mühendis muavinliğine, Adapazarı orman mühendis muavini Hakkı Akdoğan 25 lira maaşlı Umum Müdürlük mühendis muavinliğine.

Kandıra orman mühendisi Nephan 35 lira maaşlı Hendek sınıf 2 orman mühendisliğine, Hendek orman mühendisi Hüsnü 35 lira maaşlı Kandıra sınıf 2 orman mühendisliğine naklen tayin kılınmışlardır.

II. Yurd dışında

Yunanistanda köknar ormanları işletilecek: Yunanistan bilhassa ambalâj kerestesi olarak 1935 senesinde yabancı memleketlerden 452 247 metre mikâp köknar kerestesi ithal ettiği görülmüş ve memleket dahilinden de bu nevi keresteden ancak 120 000 metre mikâp istihsal olunabildiği anlaşılmıştır. Mamafih Yunanistanın köknar kerestesini memleket ormanlarından temin etmek üzere orman yolları şebekesinin genişletilmesi ve bu suretle yerli istihsalâtın % derecesinin artırılması kararlaşmıştır. Bu suretle 150 bin İngiliz lirası tasarruf yapılabileceği gibi, işçilere de 40 milyon drahmi kazandıracak bir iş bulunmuş olacaktır.

Fransada ormancılık kongresi: Geçenlerde Fransada bir ormancılk kongresi yapılmıştır. Bu kongre, teşcir, ormanların teknik idaresi, ormanların insanlara, meteor hâdiselere, haşere ve mantarlarla yangınlara karşı muhafazası, orman kanunları gibi mevzular üzerinde dört seksiyona ayrılarak çalışmıştır.

Teşcir seksiyonu ekzotik bir çok ağaç cinslerinin ziraata yaramıyan arazi ile, bataklıkların ve harp mıntakalarının ağaçlandırılması, ve bu cins ağaçların ekoloji bakımından olan isteklerini mütalea için yetiştirilmeleri, teşcir tekniğinin ıslâhı ve kavak yetiştirilmesi ve Nansi orman mektebi mudürü M. Guinier'in talebi veçhile dikilecek ağaçların muhtelif hâdiselere mukavemetlerinin, ırklarının ve netice olarak tohumların menşelerinin kontrolu üzerinde çalışmıştır. Ormanların teknik idaresi seksiyonunun mesaisi kongreye verilen 30 kadar etütlere inhisar etmiştir. Orman muhafazası seksiyonu kara ağaç hastalıkları, kestanede mürekkep hastalığı, meşelered külleme hastalığı ve fabrika dumanlarının ormanlara verdiği zararlar üzerinde durmuştur. Orman kanunları seksiyonu da şehirlerin yayılma sahaları, plânlarının çinde kalan devlet ormanlarının himayesi, orman içinde yapılan ve yangına sebep olabilecek binaların etrafındaki çalılıkların temizlenmesi, muntazam işletmeye tâbi tutulmıyacak küçük, harap olan köylere, müesseselere ait ormanların idaresini devlet orman idaresine vermek gibi mühim ve muhtelif mevzular üzerinde çalışmıştır.

Amerikada sel tahribatı ve ağaçlandırma faaliyeti: Amerikanın mühim bir kısım arazisi daima sel hücumuna maruz kalmaktadır. Bu âfetler dünya yüzünde tabiî hâdiselerin en korkuncu olarak tezahür eder. Son zamanlarda bu yüzden bir çok şehirler yıkılmış, bir milyon kadar insan açıkta kalmıştır. En son olarak pek fazla yükselen Ohio nehrinin azgınlığını durdurmak için beş büyük baraj yapılmıştır; bu tesisat bir milyon metre mikâptan fazla suyu zaptetmektedir. Diğer taraftan 1 mil-

yon 360 bin metre mikâp su istiap edecek olan 14 baraj daha yapılmakta ve ayrıca 310 milyon dolar masrafla inşa edilecek olan 270 adet muhtelif baraj projesi hazırlanmaktadır.

Fakat nehirlerin ve dağların başı boş olarak ovalara saldıran sel sularının daima baraj inşası gibi muvakkat tedbirlerle önüne geçilemiyeceğini kabul eden Amerikalılar bilhassa şimalî Amerikada bütün nehirlerin arasından geçtikleri sathı mailleri bu nehirlerin kollarının etraflarını ağaçlandırmaya başlamışlar ve uzun, geniş orman şeridleri meydana getirmişlerdir. Bu suretle sel hücumunun insanlara ve işe yarar topraklara yaptığı büyük zararların en doğru ve en devamlı şekilde önüne geçmek imkânını bulmuşlardır.

Sahibi :	Umumî Neşriyat Müdürü	İdare yeri:
Türkiye Ormancılar Cemiyeti	**Fikri Kozak**	Ankara Posta kutusu: 252

Recep Ulusoğlu Basımevi — Ankara

2-3

Orman ve Av

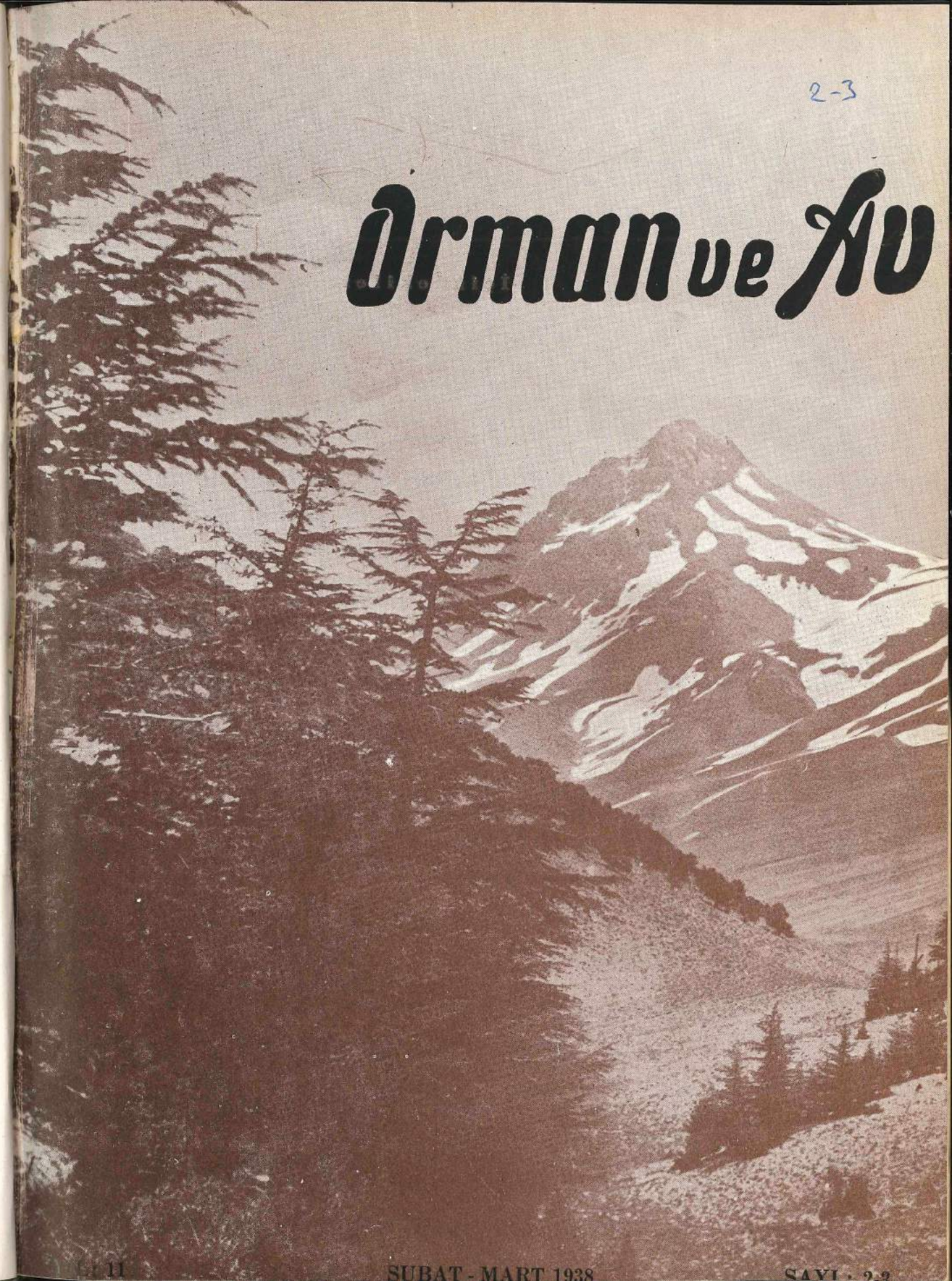

25 Kuruş

11 ŞUBAT - MART 1938 SAYI : 2-3

İçindekiler

Amenajman işlerimize bir bakış .... *Yakup Apanay*

Amenajman plânlarındaki eta farkları .... *Faruk Şeker*

Türkiyede avcılığın ve av korumasının ehemmiyeti... *Dr. Otto Koller*

Orman tahribatının sebepleri ve neticeleri ..... *Paul Buffault*

Ormancılık âleminde :

I. Yurd içinde .... ***

II. Yurd dışında .... ***

Amenajman işlerimize bir bakış

Yakup Apanay

Türkiyede ormanların plân dairesinde işletilmesi meselesi 19 uncu asır sonlarında Avrupadan getirtilen orman mütehassısları tarafından ilk olarak mevzuu bahs edilmiştir. Ve o zaman bu mütehassısların nezarete verdikleri raporlarda ormanların umumî ıslahat projesi meyanında plânlı işletmeye de temas edilmiştir.

İlk amenajman ameliyesi harbi umumîde Hendekte Avusturyalı ormancılar tarafından yapılmıştır. Bu «Mustafa Şeref idare mıntakası» diye adlanan ormanın haritası oldukça muntazam ve nirengiye müsteniden tanzim edilmiştir. Taksasyonu ise bazı sebeplerden dolayı iyi yapılamamıştır. Tanzim edilen amenajman plânı nümune olmak üzere matbaada tabettirilmiş ve mahallî orman idarelerine tevzi edilmiştir. Fakat bu ilk yapılan plân her nedense tatbik edilememiş öylece kâğıt üzerinde kalmıştır.

1923 senesinde çıkarılan bir kanunla ormanların amenajman plânlarına göre işletilmesi aktüel olunca 2 amenajman grubu ihdas edilmiştir. Fakat bu grupların yapacakları amenajman işlerine dair talimatname neşredilmemiştir. Yalnız bu sıralarda Ziraat Vekâletince muvakkat plânlar tanzimine mahsus olmak üzere bir formular verilmiştir. Bu formularda senevî eta Fransızların 5/8 usulüne göre hesap edilmesi bildiriliyordu.

Bundan sonra 1933 senesinde 12781 numaralı tamim ile etanın orta tecessüme göre hesap edilmesi vekâletçe emredilmiştir.

Bu meyanda 1926 - 1935 senelerinde eta hesabatı için amenajman gruplarının muhtelif düsturları veya bu düsturların verdiği neticelerin vasatisini alarak eta kabul ettiklerini de söylememiz lâzımdır.

1934 senesinde Kocaeli ormanları teşkilât itibarı ile nümunelik bir hale getirilmek istenmiş ve bunun için vilâyetteki mevcut orman miktarı bilmesaha tayin edilmesi düşünülmüştür. Bu maksatla Türkiyede mevcut dört amenajman grupu Kocaeline sevkedilmiş ve bunların yapacağı mesaha ve istikşaflar için mesai talimatnameleri tamim edilmiştir.

Bundan sonra amenajmanda taksasyon ve eta hesabatına temas eden 1935 senesinin 14615 ve 35430 numaralı tamimleri gelir.

Biz bu makalemizde memleketimizde muhtelif zamanlarda çıkan talimatnameleri veya onun yerini tutan tamim ve emirleri amenajmanın tekniği bakımından tetkik etmek istiyoruz. Yalnız bundan evvel ame-

najman ve mesaha işlerinde talimatnamenin lüzumu olup olmadığını münakaşa etmek faydalı olur sanıyoruz.

Her teknik meslekte talimatnamelerin lehinde ve aleyhinde bir çok münakaşalar cereyan etmiştir. Talimat aleyhtarları her işi bir çerçeve içine alan talimatın çalışan şahsın meslekî hürriyet ve insiyatifini tahdit ettiğini iddia ederler. Onlara göre bu nizamname ve talimatnameler insan fantazisini baltalar. Maruf tâbir ile insanda memur zihniyetini kökleştirmeğe hizmet etmekten başka işe yaramaz. Fakat bütün bu ateşin fikirleri taşıyanlar tatbikat ile karşılaşınca âciz kalarak gerilemek mecburiyetinde kalmışlardır. Filhakika normal tahsilini ikmal eden bir mühendis acaba bir ormanda, mevki ve muhitin icabettirdiği usulleri kendisi intihap edip işi en makul bir şekilde yapabilir mi?

Yüzlerce senelik tatbikat bu nazariyede pek cazip olan fikirlerin, hele bizim mesleğimizde olduğu gibi, canlı organizm üzerinde talimatsız çalışmanın çok zararlı olduğunu göstermiştir. Neticede bütün teknik meslekler yapılacak işleri muayyen ve sabit çerçeveler içine sokmak şıkkını tercih etmeğe mecbur olmuşlardır. Hali hazırda mimarî kadastro topoğrafya bilcümle inşaat ve saire her medenî memlekette kanunî müeyyidelere dayanan talimat dairesinde çalışmaktadır. Gayet tabiîdir ki bu talimatnameler teknik fen şubelerinin asrî seviyesine ve hayatın taleplerine göre tadil ve tekâmül ettirilmektedir.

Talimatname mesleğin en tecrübeli başlarının bilgilerine istinat ettiğinden onu tatbike memur elemanlara nefsine itimat duygusu verir, mes'ul mevkide kalmaktan kurtarır. Amir veya müfettiş keza bir mühendisten ne talep edeceğini bilir. Yapılacak işler için bir norm konmuş olduğundan istisnaî haller hariç yapılan işin miktarı hesap olunabilir. Keyfiyet itibariyle yapılan işler yeknesak olduğundan neticeler kabili mukayesedir.

Talimatnamenin bir faydalı tarafı da işi mugalata ve lâfa boğmaktan kurtarmasıdır. Bu son nokta için bir misal getirelim: Evvelce yapılan plânların birinde şöyle denmektedir: «Hulâsa ormanda ariz ve amik tetkikat yapıldıktan sonra tatahammülü senevinin ..... mt³. olması lâzım geldiği anlaşılmıştır.» Şu ariz ve amik sıfatları pek şümullü tâbir olmakla beraber burada hiç bir manâ ifade etmediği pek âşikârdır. Bu her halde hiç bir tetkikat yapılmadığını örtmek için kullanılmış olsa gerek. Elde talimat olmuş olsa idi, tahammülün istikrarı için icabeden ameliye ve hesabat yapılır ve hiç bir şatafatlı tâbire lüzum kalmadan netice kendinden çıkardı.

Yukarıda verilen izahattan bütün teknik iş sahalarında olduğu gibi orman amenajman işleri için de bir talimatnameye ihtiyaç olduğu kendiliğinden anlaşılır. Talimatnamenin lüzumuna böylece işaret ettikten sonra, bizde onun yerini tutan tamimlerin tetkikine geçebiliriz. Yalnız mütalealarımızı bir sıraya koymak için talimatname mevzuunu şu üç kısma ayırmak gerektir.

1 — Topoğrafik mesaha kısmı,

2 — Taksasyon.

3 — Eta hesabatı.

1— Topoğrafik mesaha

Şimdiye kadar ormanlarımızda yapılacak topoğrafik mesahalar için talimat veren iki vesika mevcuttur. Bunlar da 1934 senesinde neşredilen 11966 numaralı tamim, 1937 senesinde çıkan orman kanununun ormanların tahdidine temas eden maddeleri ve 1937 senesinin 6738 numaralı orman nizamnamesidir.

11966 numaralı tamim ile Ziraat Vekâleti Türkiye ormancılığını bir vilâyet mikyasında ıslâh etmek istemiştir. Bunun için Kocaeli vilâyeti intihap edilmiştir. İşe bu vilâyet ormanlarının tahdit ve mesahası ile başlanmak istenmiştir. Bu maksat ile ormanların mesaha ve istikşafı için Ziraat Vekâletince yukarıda adı geçen 1934 tarihli 11966 ve 15897 numaralı tamimlerle mesai talimatnameleri verilmiştir. Bu talimatnamelerin kısaca muhteviyatını aşağıya dercediyoruz:

Bu talimatname ile memleketimizde mevcut dört amenajman grupunun merkezleri İzmite naklediliyor ve dört grupun işlerini koordine etmek için bir şef tayin edileceği bildiriliyordu.

Bundan sonra talimatname Kocaeli vilâyeti ormanlarında yapılacak istikşaflar mevcut Kipert ve erkânı harbiye haritalarının 1:25000 mikyasına büyütülmesini ve bu büyütülen haritalar üzerinde ormanların arazi üzerindeki vaziyetinin tesbit edilmesini emrediyordu.

Ayrıca ormanların 1- hudutları, 2- cinsleri, 3- menşeleri, yani (baltalık veya koru) 4- köyler için kabili istifade olup olmadığı, 5- teşekkülâtı arziye ve toprak, 6- emraz ve haşerat, 7- topoğrafik vaziyetlerinin tesbiti muvakkat veya daimî muhafazaya terkedilecek ormanların tayini ve bilâhare yapılacak nirengiye esas olacak noktaların intihabı; bu ilk istikşaf esnasında yapılacak işler arasında idi. Bundan sonra ileride yapılacak teşkilât beher orman mühendisi idaresine 7500 ve muhafıza 2000 ha. ormanın verileceğini tasavvur ettiği için, bu memurların ikametgâhları da istikşaf yapanlar tarafından gösterilecektir.

Şimdiye kadar saydıklarımız talimatnamenin ilk istikşaftan ne kasdettiğini ve ne beklediğini anlatmış oluyor.. Bundan sonra da talimat esas istikşafın nasıl yapılacağını ve ne gibi malûmat toplanacağını bildiriyor. İlk istikşaf bütün vilâyette tamamlandıktan sonra sıra esas istikşafa gelir. Bu ikinci istikşaf yalnız mesahadan ibarettir. Gruplardan birinin baş mühendisi, yanına bir muavin veya mühendis alarak vilâyet mikyasında nirengi ameliyatı yapacaktır, diğer gruplar bu esnada ormanlık sahalardaki esaslı dere, sırt, yol ve orman hudutlarının mesahasiyle meşgul olacaklardır. Yalnız talimatname, yapılacak mesahanın evvel emirde köylerin intifaına mahsus ormanlarda teksif edileceğini, usulü mesahanın poligon usulü olduğunu tasrih ediyor. Haritanın esasını nirengi kanavası teşkil edeceğinden poligon hatlarının koordineleri hesap edilmiyerek bunların doğrudan doğruya civardaki nirengi noktasına bağlanacağını bildiriyor.

Nirengi ameliyatı bitirildikten ve şebeke tersim edildikten sonra şebekeyi muhtevi harita 40×50 cm. paftalar halinde poligoncu mühendislere dağıtılacak ve poligoncular kendi yaptıkları mesahaları hazır şebekeye bağlıyacaklar ve bu suretle esas istikşaf da bitmiş olacaktır.

Talimatnamenin yukarıya çıkardığımız parçaları, tâbiri caiz ise, fennî kısmını teşkil eder. Bundan maada talimatnamede yapılacak işlerde kullanılacak amele, binek ve yük taşıyacak hayvan miktarlarını tasrih etmeğe mahsus baplar olduğu gibi, amele ve hayvan ücretlerinde suiistimal yapılmamasını, mühendislerin azamî gayretle çalıştırılmalarını, her memurun kendisine mevdu âlât ve edevatı iyi kullanmasını temin edecek bazı hükümler de mevcuttur.

İşte 16/4/936 tarihli ve 11966 sayılı talimatnamenin muhteviyatı kısaca bundan ibarettir. Bu talimatın tamim tarihinden bir az sonra buna bir zeyil olarak 15897 numaralı bir tamim neşredilmiştir. Bu zeyil talimatname yalnız bazı idarî ahkâmı havi olup yapılacak işlerin fennî cihetine hiç temas etmiyor. İlk maddede grupların şimdilik şefi olmadığı ve her grubun eskiden olduğu gibi kendi baş mühendisi riyasetinde müstakil olduğu bildiriliyordu. Evvelki talimatnamede yapılacağı bildirilen ilk istikşafların kaza taksimatı itibarı ile ve ayrı gruplar tarafından yapılacağı tasrih ediliyor. Diğer taraftan Kocaeli tecrübe ormanlarının idaresi için 15 adet mühendis ve 90 adet muhafız tefrik edildiği ve yapılacak ilk istikşaf neticesinde ormanların meydana çıkacak vüs'at ve ehemmiyetlerine göre mühendis ve muhafız miktarları tesbit edileceği bildiriliyordu.

Zeyil talimatnamenin en mühim maddesi şüphesiz ormanların isimlerindeki karışıklığı kaldırmak için, işletme mıntakasına ayrılan ormanlara bir tek isim verilerek badema bu isim altında anılmasını ve ufak parçalara verilen namların nazarı itibara alınmamasını bildiren maddesidir.

Yukarıda muhteviyatını kısaca yazdığımız iki tamimde teknik cihetten enteresan olan ancak mesaha kısmıdır. Biz de amenajman işlerinin aşağı yukarı yarısını mesaha teşkil ettiği halde bu hususa ait hiç bir talimatname mevcut değil idi. Binaenaleyh bu tamimleri mesahaya ait ilk talimatname olarak almalıdır.

Bu tamimlerde mesaha, nirengi ve poligon olmak üzere ikiye ayrılmış bulunuyordu.

Nirengi mesahasına ait kısımda ancak bu ameliyatın «vilâyet mikyasında» yapılacağı tasrih edilmiştir. Bir de nirengi noktalarında üç ayaklı piramit ve taş dikileceği kaydedilmiştir.

Ormanların asıl mesahasının yani hudutları, dere, yol, sırt, ilâh.. poligon usulü ile yapılacağı ve mesafelerin mira vasıtasiyle tayin edileceği anılmıştır.

Halbuki mesaha talimatında kullanılacak âletlerin sıhhat derecesi ve yapılan mesaha hatâlarının hangi hudutlar dahilinde kabili tecviz olduğunu sarahatle göstermek icap ederken bu cihetler meskût geçilmiştir.

Bu böyle olunca ister istemez her neticeyi evvelden kabul etmek mecburiyeti vardır.

Sonra talimatta mesahanın poligon usulü ile yapılacağını bildirmesile neyi kasdettiğini anlamak zorcadır. Çünkü topoğrafyada bu nam altında bir mesaha usulü yoktur. Poligon, bizim bildiğimiz mesaha edilecek sahanın mürtesem şekline ait bir mefhumdur. Bizim ötedenberi

orman mesahalarında tatbik ettiğimiz usul ise ancak seri ve istikşafî mahiyetteki işlerde caiz olan nokta aşırı makine konarak pusula ile yapılan mesaha usulüdür. Talimatnamenin (poligon usulü) dediği herhalde bu olsa gerek. Burada mühim olan nokta şudur ki bu usulün kontrolu için topoğrafya riyazî hiç bir formül koymamış, daha doğrusu koymasına lüzum hissetmemiştir. Çünkü, o dediğimiz gibi ancak istikşafîdir ve ondan formül ile kontrol edilecek sıhhat aramamalıdır.

Talimatnamede ayrıca mesaha noktalarına çakılacak kazıkların boyları, nerelere çakılacağı ve üzerlerine (yağlı boyalı kalem) ile numara yazılacağı tasrih edilmiştir. Aslında topu da mesahanın teferruatına taallûk eden ve bir talimatnamede yer almaması icap eden bu noktalardan (yağlı boyalı kalemin) ne olduğunu bir türlü anlayamadık.

Talimatname yapılacak mesaha ve keşiflerin idarî cihetine ait ayrıca bazı kısımları da ihtiva etmektedir ki, bunlar Fransız kontrol zihniyetine dayanmaktadır.

Bununla beraber yapılacak işler için hiç bir normda verilmiş değildir. Yani muhtelif şerait içinde yapılması lâzım gelen işlerin zamanı rakamla tayin edilmiştir.

1934 senesinde neşredilen 11966 ve 15897 numaralı talimatnamelerin muhteviyatını ve değerlerini kısaca gösterdikten sonra hulâsaten şunu diyebiliriz ki, bu iki talimatnamenin teknik kıymeti pek azdır, idarî tarafı da müsbetten ziyade Fransızvarî kontrol zihniyetine dayanmakta ve yaratıcı ruhtan mahrum bulunmaktadır. Gelecekte yapılması düşünülen talimatnameler için bir nüve ve esas teşkil edemez. Gerçe bu talimata müsteniden 1934 senesinde Kocaelinde ameliyata başlanılmış ise de, yapılan haritaların koordineleri birbirine bağlanmadığından ve umum işi idare eden bir şef de bulunmadığından işler yarıda kalmıştır. Ertesi sene ise bu işten tamamiyle vazgeçilmiştir. Ancak bu tamimlerin izi olarak son tasfiyeye kadar Kocaelinde kalabalık bir mühendis ve muhataza memuru kitlesi kalmışlardır.

Yeni orman kanunu ile orman nizamnamesinde tahdide ait bazı hükümler vardır.Bunların tahdit kısmına ait maddelerinden ve tahditte kullanılacak mesaha karnelerinden asıl mesahaya ait şu noktalar anlaşılabilir. Orman hudutları âlet ile mesaha edilecektir, zaviye uçlarında bir takım sabit işaretler (taş, hendek, v. s.) konacaktır.

Anlaşılan bu tahdit işi ile ormanların umumî haritasını çıkarmak meselesi arasında bir münasebet yoktur, çünkü böyle bir harita hiç olmazsa vilâyet mikyasında nirengi şebekesine istinat ettirilmelidir. aksi takdirde bunlar bir araya getirilip birleştirilemezler.

İşte orman mesahasına ait talimat, kanun ve nizamnamelerimiz şimdilik bunlardan ibarettir.

2— Taksasyon

Şimdiye kadar bahis mevzuumuzu teşkil eden iki tamim tam manâsiyle bir amenajman talimatnamesi değil idi. Onlar bizi ancak mesaha ameliyatı için bazı hükümler ihtiva ettikleri için biraz alâkadar etmiştir. 1935 senesinde Ziraat Bakanlığı

14615 ve 35430 numaralı iki tamim neşretti. Bu tamimler mesaha ameliyatına hiç temas etmemektedir. Buna mukabil taksasyon, ormanın idarî taksimatı ve senelik eta hesabatı meseleleri üzerinde direktifleri havidir. Biz her iki talimatı biribirinin eki olduğu için ayni zamanda tetkik edeceğiz.

Bu tamimler taksasyonun nasıl yapılacağını şöyle izah etmektedirler:

« Taksasyon şeritler vasıtasiyle yapılacaktır, maktaın en uzun mihverini teşkil eden hat üzerinde alınacak, eğer irtifa farkı var ise tesviye münhanisine amuden alınacak, şeridin genişliği 8-20 metre arasında olacak ve genç maktalara dar, yaşlılar da ise geniş olacaktır. Tecrübe şeridinin tulü ve arzı âletle mesaha edilecektir. Mesaha esnasında kroki tutulacak ve kroki üzerinde ormanlık, boşluk, ziraata yarar arazi, taşlık v. s. gibi sahalar gösterilecektir.»

Buraya kadar olan kısım tecrübe şeridinin vaziyet ve topoğrafik mesahasına aittir, bundan sonra tecrübe şeridindeki ağaçların terkibine ait maddelere geçilmektedir:

« Tecrübe şeridindeki, kutru 10 cm. ve daha kalın olan bütün ağaçlar tadat edilecektir. 10 - 21 cm. lık ağaçların ancak sayısı tesbit edilecek, 21 cm. ve daha yukarı kuturdaki ağaçlar ise ormancı pergeli ile teker teker ölçülür. »

« Ağaç gövdeleri altı kutur sınıfa ayrılmıştır:

Sınıflar:	I	II	III	IV	V	VI
Cm.:	0—10	11—20	21—35	36—50	51—100	100 den yukarı

Kuturları 0—10 cm. ağaçların mevcudiyeti göz karariyle tesbit olunur.»

Talimat mucibince model ağaçlarının hacmi umumî boyun ortasındaki kutur ianesiyle tayin edilecektir, yani taksasyon fenninde Huber'in basit düsturu namiyle maruf düstur ile. Derbholz = dhz ve nutzholz = nhz hacimleri keza bunların boylarının nısfındaki kuturlariyle tayin edilecektir. Nhz = kerestelik kısmının ayrıca kalın ve ince kuturları ölçülecektir. Schaftholz = şhz, ve nhz hacimlerindeki kabuk miktarı keza bunların ortasındaki kabuk kalınlığı ölçülerek tayin edilecektir. Ayrıca ağacın dallarının başladığı yer de tesbit edilecektir. Model ağacın yaşı dipkütük üzerindeki halka adedi sayılarak tayin edilecektir.»

Ağacın yaşını halka adedi ile tesbit etmekle ancak ağacın yaşı elde edilir ; fakat bunun orman için cari olacağını kabul etmek hatâlı olur, son zamanlarda diğer memleketlerde kabul edilen itibarî yaşı talimatnamemizin de alması doğru olurdu.

Bundan maada model ağaçları üzerinde şu noktalar tesbit edilecektir: « Göğüs hizasındaki kutrun sonuncu santimetredeki halka adedi sayılacak ve buna göre 400/dn Şnayder düsturu ile tecessümat % nisbeti bulunacaktır. Şhz, dhz ve nhz için şekil emsalleri yukarıda kaydettiğimiz mesahalara istinaden hesap edilecektir. Ayrıca model üzerinde (gaye kutrunun) kaç yaşında iktisap olunduğu tesbit edilecektir.»

« Tadat esnasında işe yaramıyan ağaçların % de nisbetlerini tayin için dikkat edilecektir. Meşcere tefriki ancak 20 ha. dan daha büyük sahalar için caizdir.»

Talimatnamede bir de (tecrübe şeritlerine ait son hesaplar) başlıklı bir kısım vardır, kısaca muhteviyatını aşağıya dercediyoruz:

Tecrübe şeridine ait şu malûmat hesap edilecektir: Sahanın büyüklüğü, ağaçlı ve ağaçsız sahası, şeridin gölgeli sahası. 10 cm. den dûn kuturdaki ağaçların saha üzerinde sureti tevezzüü, her nevi ve kutur sınıfları için, ağaç adedi sahai şecerleri, kabuklu sak hacimleri.»

Bundan sonra tecrübe şeritlerindeki hasılatı haşebiyenin sureti hesabı meselesine geçilmektedir. «Her kutur sınıfı için kesilecek model ağaçlarından o sınıfın orta boyu orta ağacın sahai şeceri ile darbolunarak üstüvanî hacim bulunacak, bu da şekil emsali ile darbolunarak sınıfın hakikî hacmi bulunacaktır.»

Bundan sonra tecrübe şeridinden alınacak neticelerin ne şekilde bir hektara ve umum maktaa teşmil edileceği ve umum ormana (yani işletme cüzü tamına) teşmili ve bunlar için ne gibi elemanların hesap edilmesi lâzım geldiği birer birer anlatılmaktadır. Biz bu maddeleri teker teker yazmaktan sarfı nazar ediyoruz, çünkü bunlar tecrübe şeridi için yapılacak hesapların hemen aynidir, ancak teferrüatta az çok farklıdırlar.

Bu meyanda orman için bir sürü mukayeseli malûmatın hesap edilmesi talep edilmektedir. Meselâ: Umum ormanın ağaç adedi, her sınıftaki ağaç adedinin umum ormandaki adetle % nisbeti; eğer meşcere mahlût ise evvelâ kendi nev'i dahilinde yapılacak sonra umum ağaç adetleri ile yapılacaktır. Şhz, dhz ve nhz kısımlarının kabuklu ve kabuksuz olarak % nisbetlerin keza ağaç cinslerinin sahai şecerleri arasında % nisbetlerin keza ağaç cınslerinin sahai secerleri arasında % nisbetlerin hesabı talimatname iktizasındandır.

Talimatnamenin en sonunda şöyle bir hulâsa yazılıdır. Bu hulâsa şayanı dikkat olduğu için burada aynen dercedilmiştir:

« Bu gibi rakam hulâsaları istikbalde de ayni veçhile tanzim edildikleri takdirde yeni istihraç ve hesap olunan rakamların evvelce hesap olunanlarla mukayesesi kabil olabilir. Ve bu mukayesede şimdiye kadar tatbik olunan şekli idarenin yaptığı tesirat ve gelecekte işletme mıntakasının takip edeceği seyr ve inkişaf ve gerek âtiyen ittihaz edilecek tedabiri idariye hakkında mühim neticeler çıkarmak mümkün olabilir.»

Böylece talimatnamenin taksasyona ait kısmını anlattıktan sonra bunun ne derece ihtiyaca cevap verdiğini ve tatbik cihetinden pratik olup olmadığını araştırmak her halde faydalı olacaktır.

Taksasyon bakımından talimatnamenin en karakteristik ciheti tecrübe maktaı yerine tecrübe şeridini kabul etmesidir. Böylece tecrübe maktaı usulündeki sübjektif görüşün tesiri asgarî bir hadde indirilmiştir. Ekseri ormanlarımızda olduğu gibi bir makta dahilinde dahi mütemadiyen değişiklikler gösteren ormanlarda tatbik edilecek yegâne usul şerit taksasyonudur.Esasen

tecrübe maktaı usulü geniş sahalarda ayni şeraiti havi olan mütesaviyüssin ormanlarda ve traşlama sisteminde tatbik ve inkişaf etmiştir. Diğer taraftan şerit usulü yirminci asır iptidalarından beri şimal memleketlerinin büyük kıt'a ormanlarında tatbik edilmiş ve her cihetten kâfi derecede sıhhatli neticeler vermiştir. Binaenaleyh talimatnamenin şerit usulünü kabul etmesini yerinde ve doğru hareket olarak saymak lâzımdır.

Tecrübe şeridinin maktaın uzun mihveri boyunca ve en yüksek ve alçak noktalarından geçirilmesi dahi, şeridin büyüklüğünü ve her çeşit meşcere ve bonitet farklarını gösterebilmesi için en makul tedbirler olduğu aşikârdır. Fakat talimattaki şeridin mesahasına ait hükümler bazı ormanlar için lüzumsuz külfetten ibarettir, çünkü o mesahadan hakikî hiç bir netice çıkamaz.

Bizce şeridin tulünü makineyle mesaha etmeyi her ahvalde mecburî tutmak lüzumsuzdur. Umumî olarak şeridin istikameti ile tulü taksasyona çıkmazdan evvel harita üzerinde tesbit edilir, yani şeridin boyu ve semti esasen malûm demektir. Zaten maktaı meşcerelere taksim etmek mecburiyeti olmadıktan sonra şerit krokisinde yalnız rasgelinecek dere ve sırtları işaret etmek kalmaktadır. Bu ârızaların devamı mesaha ve tesbit edilmedikçe şerit üzerine rasgelen noktalarını işaret etmekten bir fayda yoktur. Buna mukabil mesaha karnesi tutarak krokiyle uğraşmak taksatör mühendisin pek fazla vaktini işgal eder.

Bundan başka bazı ormanlarda tecrübe şeritlerinin temdidini flâma vasıtasiyle yapmak hemen imkânsız gibidir. (Meselâ kesif alt tabakalı ve orman güllü mıntakalarda olduğu gibi..) Bu gibi ormanlarda tecrübe şeridini hattı müstakim şeklinde almak bile çok zordur. Bu şerait dahilinde mesafeleri mira vasıtasiyle tayin ederek az çok inhiraflarla (5 - 10 derece inhiraf) şeridi temdit etmek büyük bir zaman tasarrufunu temin eder. Şüphesizdir ki talimatnameyi harfi harfine tatbik edeceğim diye en zor şerait dahilinde dahi hattı müstakim üzerinden ve yol açarak yürümek imkânı beşer harici bir iş olmamakla beraber sarfedilecek mesai ve harcanacak para, elde edilecek neticelerle nisbeti kaybetmemesi için sarp ve kapalı ormanlarda yukarıda kaydettiğimiz gibi hafif zikzaklı şerit geçirilirse netice yine düz şeritte olduğu gibi kâfi derecede sıhhatli olabilir.

Tecrübe şeridinin zikzak gitmesinin sebebi mirayı kabili rüyet daha uzak mesafelere koyarak şeridin geçirilmesinde vakit tasarruf etmek içindir. Vakıa böylelikle düz hat prensibi az çok feda edilmiş ve işin içine istikametin tayininde sübjektif eleman karışmış bulunuyor. Bunun teoritik bir hatâ olduğunu kabul etmekle beraber işin süratine pek çok faydası olduğundan, manialı ve geçilmesi zor olan ormanlar için pek âlâ kabul edilebilir.

Talimatnamenin diğer mühim bir kısmı model ağaçlarının mesahasına aittir. Talimat mucibince model ağaçları Huber'in basit düsturu namiyle maruf düsturile hacımlandırılacaktır.

Huber'in düsturu şudur:

$$V = \frac{pd^2}{4} \times H = g \times H.$$

Burada V — Göğde hacmi.

$\frac{pd^2}{4} = g$ — Gövde boyunun nısfındaki sahai şecer.

H— Gövdenin boyu.

Bu düstur riyazî cihetten üstüvane ve parabolit için doğru netice veren bir düsturdur. Fakat onun münferit ağaç gövdelerinin terkibinde % 25 hatâlı netice verebileceği fennî tetkikat neticesinde anlaşılmıştır. Esasen Huberin basit düsturu model ağaçları için değil, binlerce tomruk ve kütüklerin ölçülmesinde kullanılmak için teklif edilmiştir. Ve ancak böyle fazla miktarda tomruklar ölçüldüğü takdirde menfî ve müsbet hatâlar yekdiğerini kapattığı için tatbikatta kolay ve pratik bir düstur olarak tanınmıştır. Onun sıhhat derecesi ancak böyle işler için kâfidir. Şu halde tomruk boyunun nısfındaki tek kutur ile model ağaçlarının mesahası taksasyon neticelerinde büyük hatâlar doğurabilen usul olduğunu kabul etmek mecburiyetindeyiz.

Talimatname bu düsturu kabul etmekle yalnız işin sıhhat derecesini indirmekle kalmamış ayni zamanda onun kullanılmasındaki yegâne manâ olan basitlik ve sür'ati de temin edememiştir. Çünkü yine talimata göre büyük bir ağacın mesahasını yapmak için ağacın muhtelif yerlerinde asgarî 7 dane kutur ölçmek lâzımdır:

1 — Ağacın 1,3 mt. deki kutru.
2 — Şhz. un ortasındaki kutur.
3— Dhz. un ortasındaki kutur.
4— Nhz. un ortasınadki kutur.
5— Nhz. un dip kutru
6— Nhz. un uç kutru.
7— Dhz. un uç kutru.

Şu ölçülecek olan (7) adet kutrun 2,, 3 ve 4 numaralarının yerleri bilhesap tayin edilmesi mecburîdir, diğerlerinin de bulunduğu yerler aranıp bulunacaktır. Görülüyor ki işin basitliğinden aşağı yukarı hiç bir eser kalmamıştır.

Fakat işin asıl hatâlı ve anlaşılmaz tarafı bundan sonra başlıyor.

Talimatnamenin kısacasını naklederken ağaç aksamının yani (şhz, dhz, ve nhz) hacimleri arasında aranılan % nisbetlerin hesap edilmesinin mecburî olduğunu kaydetmiştik. Bittabi bu nisbetler de yine mahut Huber düsturu ile yapılan mesaha neticelerinden elde edilecektir. Ekseriyetle şhz. hacmi ile dhz. hacmi arasında % 1-3 fark vardır, yine şhz. hacmi ile nhz. hacmi arasında % 5 - 11 fark mevcuttur. Binaenaleyh kullanılacak mesaha usulü bu % 1-11 farklarını tesbit edecek bir usul olmalıdır. Halbuki Huber usulü çok defa % 11 den fazla hatâ yapmaktadır. Gayet tabiîdir ki vasatî % 15 hatâ yapan bir usul ile % 5 farkı meydana çıkarmak imkânsızdır. Ameliyatta kaba mesaha usulü ile ince farkları meydana çıkarayım derken çok defa paradoksal neticelerle karşılaşılmaktadır. Şöyle ki: nhz., şhz. hacminin bir kısmını teşkil ettiği halde hesap neticesinde ondan daha büyük hacme malik olduğu meydana çıkıyor ...

Her teknik işte basit fakat riayet edilmesi mecburî olan bir prensip vardır: Müteaddit ameliyelerden terekküp eden bir işte her ameliyenin sıhhat derecesi diğerleri ile mütenasip olmalıdır. Halbuki

talimatnamenin model mesahasına ait kısmı bu prensibi ihmal ettiğinden netice sırıtmakta bir ân bile gecikmemiştir.

Hulâsa talimatnamenin model ağaç mesahalarına ait olan kısmı ne pratik ne de sıhhat cihetinden bizi tatmin etmekten çok uzaktır. Tamamiyle başka esaslara göre yeniden tanzim edilmedikçe onu tatbik etmek beyhude ve yazık bir külfetten ibaret kalacaktır.

Talimatnamenin kısacasını naklederken amanejesi yapılan bir orman için bir takım mukayeseli malûmatın toplanması ve hesap edilmesi hakkındaki maddelerden de bahsetmiştik. Talimatın sonundaki bu malûmatın neden enteresan ve lüzumlu olduğunu hulâsa eden kısmını da yukarıda aynen dercetmiştik...

Bu gibi mukayeseli malûmatın enteresan ve bazı meseleleri halletmek için faydalı olabileceğini teslim etmekle beraber, derhal şunu da kaydetmek mecburiyetindeyiz ki, talimatnamenin bu hususa ait talepleri lüzumundan fazla teferrüatlı ve kabarıktır. Bazan da talep edilen malûmat biri diğeri ile müteradif ve mütenasip elemanlar içindir. Bu düşüncelerimizi teyit etmek için bir kaç noktayı göstermek yeter sanıyoruz:

1 — Bir maktaın beher hektarına isabet eden şecer sahası ve hacmi bulunduktan sonra umum makta için yalnız hacmi bulmak kâfidir. Ayrıca şecer sahasını hesap etmeğe hacet yoktur, çünkü şecer sahası ile hacim birbiriyle mütenasip elemanlardır.

2 — Bir maktada üç nevi ağaç olduğunu farzedelim. Her nevi beş kutur sınıfından mürekkeptir. Bunların yani 15 sınıfın ayrı ayrı şecer sahaları ve sak hacimleri hesap edilecek, bundan sonra her bir sınıfın sak hacmi umum 15 sınıfın % kaçını teşkil ettiği bulunacaktır. Bundan sonra her nev'in her sınıfındaki sak hacimleri ayrı ayrı o nev'in umum hacmine nisbet edilerek % nisbetleri çıkarılacaktır..

Verilen şu son misal aslında talimatnamenin talep ettiği bu nevi «mukayeseli malûmatın» % onunu bile teşkil etmediği halde onların posteki saymak kadar kafa şişirici ve ayni zamanda lüzumsuz olduğunu anlatır. Esasen kullandığımız taksasyon usu'ü bu kadar ince % nisbetlerini sezecek derecede hassas ve sıhhatli değildir, ki ona müsteniden böyle hesaplar yapılsın.

Mesele dönüp dolaşıp yine model ağacında olduğu gibi % 2 farkı % 15 hatâ veren usul ile aramağa müncer oluyor. Mamafih bu son cümle ile şeridi taksasyonu kötülemek istemiyoruz. Yalnız şeridî taksasyonla % 2 - 5 gibi hacim tebeddülüne ait hatâları aramanın yanlış bir düşünce olduğunu tebarüz ettirmek istiyoruz Her usulden alınacak neticenin o usulün sıhhat derecesiyle mütenasip olacağı burada da unutulmuştur.

Bu « mukayeseli malûmata » ait tenkidimize son verirken şunu da söylemeliyiz gerçe bu malûmat faydalı ve enteresandır, amma hiç bir zaman plânın gayesini ve özünü teşkil edecek kadar ileri sürülmemelidir. Belki onlar işletme mıntakasının veya müşabih makta gruplarının karakterini tebarüz ettirmek için plânda bir yer tutabilir. Ve yalnız bu umumî hacim değişikliğini gösterecek mahiyetten ileri gitmemelidir. Şerit usulünün daha ziyade büyük

orman kıt'aları için kâfi derecede sıhhatli neticeler verdiği unutulmaması icap eden en mühim noktadır.

Talimatnamenin taksasyon kısmına ait düşüncelerimizi anlatırken şunu da söyleyelim ki, bir ağacın şhz. dhz ve nhz. gibi sortimentlere ayrılması Türkiye için biraz sun'î olsa gerek, hele dhz. yani üst kutru 7 cm. olan sortiment'in bizim için şhz. den farkı yoktur. Çünkü nhz. in üstünde kalan kısım tâ uca kadar ya hiç bir kıymeti haiz değildir veya odun ile ayni seviyede tutulur. Bize göre ehemmiyeti olan şhz. ve nhz. dur. (kerestelik.) Dhz. ise ancak te'kip kitaplarında okunan bir mefhumdur, ormancılığımızda bir mevki ve ehemmiyeti yoktur. Binaenaleyh talimatın bu sortimen üzerine yaptığı âmali erbaa ekzersizleri de lüzumsuzdur.

Biz talimatın bütün teferrüatını tetkik etmekten sarfı nazar ediyoruz. Çünkü onun içerisinde iki kerre ikinin dörde müsavi olduğunu bildiren yerleri olduğu gibi lüzumsuz ve ayni zamanda ehemmiyetsiz noktaları da mevcuttur. Bu sonuncular için bir misal ile iktifa edeceğiz:

B— Tecrübe şeritlerine ait son hesaplar:

2— Eşcarla mestur sahanın büyüklüğü

3— Ağaçsız sahanın büyüklüğü

4— Umum ağaçların işgal sahasının tecrübe şeridi sahasındaki hissesi

5— Tecrübe şeritlerinin gölgeli umum sahası.

Okuyucu lûtfen bu dört maddeyi bir daha okusun da bunların arasında ne gibi fark olduğunu anlamağa çalışsın. Bizce bunların hepsi bir tek kelime ile ifade edilir, yani kesafetten başka bir şey değildir ve yahut da sahanın tahminen % şu kadarı çıplaktır, diye tahminî bir rakamla cevaplanacak şeydir, bundan üst tarafı bile bile kendini aldatmağa uğraşmaktan başka bir şey değildir. Mesaha edilmeyen kıymetler için daha sahih hesap verilemez.

3 — Eta hesabatı

Etanın tayini için muhtelif zamanlarda muhtelif usuller verilmiştir. 1924 denberi verilen bu usuller arasında 5/8 zi, tecesümatı mutavassıtayı ve saireyi sayabiliriz. Yalnız biz burada daha ziyade bugün tatbik mevkiinde olan usuller üzerinde duracağız.

Bugün aşağıda yazılı şekil ve düsturlar ile eta tayin edilebilmektedir. Etanın bu suretle bahsedebileceği 1935 senesinde 35430 numaralı tamimle bildirilmiştir.

1 — Yalnız bakir ormanlar için, on senelik kesim maktaları 21 cm. ve daha yukarı kuturdaki bilûmum eşcarın hacminin % 20 sini geçmemek şartı ile tayin edilir. Yani senevî eta II, III, IV ve V inci kutur sınıflarındaki hacmin % 2 sini geçmiyecek demektir.

2 — Kat'iyat görmüş ormanlar için Avusturyanın maruf Kameraltakse düsturu ile eta tayin edilecektir:

$$e = Z + \frac{Vw - Vn}{U}$$

Burada Z = tecessümat % nisbeti ianesiyle bulunan carî tecessümat;

Vw = Ormanın hakikî hacim serveti;

Vn = Normal servet;

U = Devir.

Ancak Vn için muhtelif cinslere göre hektar başına vasatî servet ayni tamimde gösterilmiştir. Ve Vn ona göre hesap edilecektir. Devir U hakeza ağaç nev'ine göre muayyen ve gösterilmiştir.

3— Senevî tahammülü 1000 mt³ ı geçmiyecek köy ihtiyacı ve travers keşiflerinde orta tecesüm eta olarak kabul edilmektedir.

4 — Münferiden meşcere verim kabiliyetinin tayini. (Biz bu cümleden Almanların Beschtandswirtschaft dedikleri usulün kasdedildiğini anlar gibi oluyoruz).

5 — Bilûmum ormanın carî tecessümü eta olarak kabul edilir.

6 — Senevî makta usulü, yani

$$e = \frac{P}{U} \cdot \frac{Vw}{P} = \frac{Vw}{U}$$

burada P= ormanın umum sahasıdır. Diğer elemanlar bundan evvel gösterilen düsturdakinin aynidir.

7 — Bu usul 5 ve 6 numaralı usullerin verdiği neticelerin vasatisi alınarak eta tayininden ibarettir.

8 — Biyolleyin kontrol usulü düsturu

$$Z = M + N - m$$

Burada:

Z— Carî tecessüm (eta)

m— İlk taksasyonda çıkan haşep serveti.

M— Revizyon neticesinde çıkan haşep serveti.

N— İlk ve ikinci taksasyon aralarında geçen müddet zarfında ormandan alınan haşep miktarı.

Bu sekiz usulün hepsi resmen yürürlükte bulunmakla beraber, yedi numaralısı yani carî büyüme ve saha usulleri orman idaresince tercih edilmektedir.

Eta hesabatının 8 türlü usul ile hesap edilmesinin halen caiz olduğu ve bundan evvel dahi bir kaç düsturun tecrübe edilmiş bulunması bu meselenin tatmin edici bir şekilde halledilememiş olduğunu açıkça göstermektedir.

Saydığımız 8 usul esas itibariyle 4 sınıfa ayrılabilir.

1) 2, 3 ve 5 numaralı, etanın tayininde tecessümatı esas tutan 2, 3 ve 5 numaralı düsturlar.

2) 6 numaralı saha usulü

3) Esasları keza tecessümata dayanan fakat bu tecessümatı plânın tatbiki esnasında meydana çıkaran 1, 4 ve 8 numaralı usuller.

4) 7 numaralı muhtelit usul.

1 — Tecessümat usulleri: Tecessümatın, hangi şeklini olursa olsun, kabul eden düsturların müşterek vasıfları vardır. Evvelâ tecessümatın hakikî miktarını anlamak oldukça müşkül bir iştir. Fakat bunun hakikate yakın miktarını doğru bulduğumuzu farzetsek dahi tecessümat usullerinin bir çok kusurları vardır:

a- Ormanın umum tecessümünü eta olarak kabul ettiğimiz takdirde, bu tecessüm miktarı piyasada sürümü olan kalın kutur sınıflarından kesileceğinden her zaman lüzumundan fazla kat'iyat yapılmış olur. Çünkü büyüme esnasında ince kutur sınıflarından kalın sınıfa dahil olurken bu

esnada husule gelen eşcar adedinin tenakus miktarı nazarı itibara alınmamaktadır.

b- Yaşlı ormanlarda servet fazla olmakla beraber tecessümat mutlak veya % nisbet itibariyle az zuhur eder, genç ormanda ise vaziyet bunun aksidir. Normal olarak ihtiyar ormanda fazla ve gençte daha az kesim yapılması lâzım iken tecessümatı eta kabul edersek kat'iyat miktarının bu kaidenin tersine olarak genç ormanda fazla ihtiyarda ise az olması lâzım gelecektir. Binaenaleyh tecessümatı mutlak olarak eta kabul etmek bazan orman için zararlı ve mantıksız netice vermektedir. Yaş sınıfları normale yakın ormanlarda yukarıda gösterdiğimiz birinci hatâ daima varittir.

Bu hatâları bertaraf etmek için tecessümat miktarında herhalde bazı tadilât yapılması şarttır.Gerçe Kameral takse düsturunun $\frac{Vw - Vn}{u}$ faktörü yeknazarda tecessümat miktarını ormanın vaziyetine göre tanzim eder gibi görünüyorsa da talimatnamemizde devir (U) çok yüksek kabul edilmiş olduğundan mezkûr faktörün hiç bir ehemmiyeti kalmamakta ve neticede kameral takse dahi tecessümat usullerinden hemen farksız gibi netice vermektedir.

2— S a h a u s u l ü. Bu usul klâsik traşlama sistemi usulüdür. Taksasyonu iyi yapılmış ormanlar için herhalde doğru netice verir. Ancak bizde ince ağaçlar satılmadığından vahidi kıyassi sahaya isabet eder. Vasatî haşep servetini ince kutur sınıflarını dahil etmeden hesap etmelidir. Bu tashihat yapılmadan saha usulü dahi mübalâğalı netice verir. Ormanın entansiflik derecesine göre hesaba katılmıyacak kuturdaki ağaçların miktarı değişeceği pek tabiîdir. Her sınıftaki ağacı satılacak kadar işletmesi entansif ormanlarda saha usulü teoretikman kat'î ve doğru netice verir. Fakat şu ciheti unutmamalıdır ki saha usulü traşlama sistemi için işlenmiş bir usuldür. Onu seçme ormanlarında tatbik etmek, hele seçme sisteminin çok revaç bulduğu şu zamanda biraz garip kaçmaktadır. Diğer taraftan seçme sisteminin kendi bünyesine uygun amenajman usul ve formülleri de bulunduğu unutulmamalıdır. Bununla beraber nazariyesi ve hesabatı pek sağlam esaslara istinaden bu usulün talimatnamemizde kabul edilen diğer usullerin bir çoğuna müreccah olduğu kanaatindeyiz.

3 — E s a s l a r ı t e c e s s ü m a t a d a y a n a n u s u l l e r: Bakir ormanlar için kabul edilen 1 numaralı usulün ne gibi tecrübe ve nazariyelere istinat ettiği ve hesabatının ne üzerinden yapılacağı bizce meçhuldür. Binaenaleyh bu usul hakkında bir şey söyliyecek vaziyette değiliz. Fakat her halde senevî tahammülü servetin % 2 si olarak kestirip atmak bize mübalâğalı hem de biraz keyfî gibi görünüyor.

4 numaralı usulün ne olduğu pek iyi anlaşılmamaktadır. Fakat kabul edilen serveti taksasyon usulünde bir maktaı meşcerelere ayırmak varit olmadığına göre bu usulün talimatta sehven yer bulduğu kanaatindeyiz.

8 numaralı kontrol (Biyolley) usulüne gelince talimatnamede son ve kat'î bir ideal şeklinde en sonradan teklif edilen bu usulün Türkiyenin hiç bir yerinde kabili tatbik olmadığı kanaatindeyiz. Çünkü tat-

bik etmeğe kalkışırsak ormanların bütün varidatını bu işe tahsis ve neticede iflâs etmek lâzım gelecektir.

Vaktile amenajmanda inkılâp yapacağı zannedilen kontrol usulü hakkında Prof. Kars bakın ne diyor: (1) « İsviçrenin çıngıraklı tabakasından başka bir şey olmıyan kontrol metodu hiç bir zaman âlemşümul müzik derecesine eremez.

Her halde kontrol usulünü Türkiye için teklif edenler bu memleketin ormanlarını resimde bile görmemiş olmaları lâzımdır.»

4—7 numaralı muhtelit usul: Tecessümat ve saha usullerinin halitası olduğundan bu her iki usulün mahzur ve muhassenatını kendinde toplamıştır. Bundan ötürü onun hakkında ayrıca bir şey söylemek zaittir.

Buraya kadar verilen izahatla hem memleketimizde amenajman işlerine dair mevcut talimatnameleri vermiş bulunuyoruz ve hem de onların bir kıritiğini yapmış oluyoruz.

Aslında bahsi geçen talimatnamelerin tanziminde büyük emekler harcandığını ve onların geniş tetebbulara dayandığını itiraf etmek lâzımdır. Bununla beraber onların asıl ihtiyacı karşılamadıklarını ve bazı hatâları ihtiva ettiklerini de kabul etmek ıztırarındayız. İşte bu yazımızla görebildiğimiz bazı kusurları tebarüz ettirmek istedik. Bundan maksadımız Türkiyede amenajman işlerinin daha iyiye ulaşmasını temin etmektir .

Mevcut amenajman talimatnamelerini böylece tenkit süzgecinden geçirdikten sonra Türkiyede amenajman işlerinin hangi esaslara göre yürütülmesi lâzımdır, sualini cevaplandırmak icap eder. Yani Türkiyede amenajman talimatnamesine esas teşkil edecek prensiplerin verilmesi doğru olur.. Bu hususa dair düşündüklerimizi yine bu sütunlarda ayrı bir parti halinde meslekdaşlarımıza sunmak niyetindeyiz.

(1) Korş, V.P. Praf. Amenajman. S. 41

Amenajman plânlarındaki eta farkları

Faruk Şeker

Son yıllarda yapılan revizyon plânları tahammülleri ile ayni ormanların evvelce yapılmış bulunan amenajman plânları tahammülleri arasında husule gelen farklar ormancılıkla ilgili muhitlerde nazarı dikkati celbederek doğru ve yanlış bazı mütaleaların serdedilmesine sebebiyet vermiştir. Bu yazımla mezkûr farkların âmillerini araştırarak vaziyeti tavzih etmeğe çalışacağım.

Amenajman ve revizyon plânları verimleri (tahammülleri) arasında hasıl olan farkları ve sebeplerini mümkün olduğu kadar tebarüz ettirebilmek için bu farkların zuhuruna sebep olan aşağıda yazılı âmilleri mütalea etmek lâzımdır.

I— Ayni haşep serveti üzerinden hesaplanmasına rağmen muhtelif amenajman formüllerinin birbirinden çok farklı neticeler vermesi.

II— Grupların çalışma tarzında müessir olan mühendislerin şahsî düşünüşlerinin veya Orman Umum Müdürlüğünün tahammüllerde istikrar temin etmek maksadiyle zaman zaman yaptığı tamim ve tebliğatının tesiri ile amenajman ve rezivyon plânlarında birbirinden farklı neticeler veren başka başka formüllerin kullanılması.

III— Orman servetlerinin tesbitinde tatbik olunan tecrübe sahası usulleri ve tecrübe sahalarının intihabındaki isabetsizlik.

IV— Memleketin muhtelif yerlerindeki birbirine uymıyan işletme kesim ağaç mesahası şekilleri. Kerestelik nisbetlerinin sureti tayin ve tatbiki.

V— Çürüklük nisbeti meselesi.

VI— Ormanların gayri fennî ve usulsüz işletilmiş bulunması.

I— Ayni haşep serveti üzerinden hesaplanmasına rağmen amenajman formüllerinin birbirinden çok farklı neticeler vermesi.

Amenajman formülleri ormancılık âleminde bizden çok yıllar evvel terakkiler göstermiş milliyeti ayrı muhtelif düşünüşte ormancılar tarafından ayrı ayrı memleketlerde başka başka ormanlar için muhtelif senelerde kurulmuştur. Bittabi bu formülleri ormancılar zamanındaki memleketin ormancılık siyasetini ve iktisadî düşünüşlerini, tatbik edilecek ormanların entansif ve ekstansif oluşunu, meşcere vaziyetini, ağaç nevilerini ve hâkim olan işletme şekillerini nazarı dikkate alarak kurmuşlardır.

Her memlekette başka başka şartlar dahilinde ayrı evsafta ormanlar için kuru-

lan bu formüllerin ayni ormana tatbik edilince birbirinden çok farklı neticeler vermesi tabiîdir.

Bunu daha iyi izah için 1933 de birinci grup tarafından yapılan Çoçak - Cehennemdere revizyon plânında ayni servet üzerinden muhtelif formüllerle mukayese maksadiyle hesaplanan tahammülleri misal olarak alalım:

	Çam	Katran	Köknar	Ardıç
5/8 usulüne göre:				
(A) kıt'ası	4730	257	303	181
(B) »	4244	2737	141	—
Yekûn:	8974	2994	444	181
Taksatör kanaatine göre:				
(A) Kıt'ası	7996	300	763	94
(B) »	8081	5070	242	—
Yekûn:	16077	5370	1005	94
Hufnagele göre:				
(A) Kıt'ası	5907	303	377	213
(B) »	5330	3355	177	—
Yekûn:	11237	3658	554	213
Orta tecessüme göre:				
(A) Kıt'ası	1912	76	138	71
(B) »	1663	903	80	—
Yekûn:	3575	979	218	71

Bir misal de Elekdağı amenajman plânından alalım:

	Çam	Kayın
Kameral takseye göre	1394	73
Carî tecessüme göre:	8438	456
Normal kesim sahası usulüne göre:	5531	141
Hundes Hagene göre:	11024	271

Bu misallerde ayni servete istinat ettiği halde muhtelif formüllerin birbirlerine nazaran tahammül üzerinde ne derece-ye kadar müessir ve ne kadar çok farkların hudusuna sebep oldukları vazıhan görülmektedir.

II— Grupların çalışma tarzında müessir olan mühendislerin şahsî düşünüşlerinin veya Orman Umum Müdürlüğünün tahammüllerde istikrar temin etmek maksadiyle zaman zaman yaptığı tamim ve tebligatının tesiriyle amenajman ve revizyon plânlarında birbirinden farklı neticeler veren başka başka formüllerin kullanılması.

Bu âmili izah edebilmek için amenajman işlerinin memlekette başladığı zamandan bugüne kadar yapılan plânları ve gurupların çalışma tarzlarını kısaca incelemek zarureti vardır.

Türkiyede ilk amenajman plânı 1916 senesinde Macaristandan celbedilen beş ecnebi mühendisle yedi Türk mühendisinden teşkil olunan heyet tarafından Hendek kazası dahilinde bir ormanda yapılmıştır. (Mustafa Şeref ormanı).

O zamanlar amenajman plânlarının ne şekilde yapılacağı hakkında bir talimatname mevcut olmadığından plânların sureti tanzimi üzerinde bittabi mühendislerin şahsî bilgi ve mülâhazaları hâkim olmuş amenajman usullerinden tatbikatı zor saha ve hacim usullerini terkip eden bir formül kabul olunmuştur. Buna göre de 1920-1940 senelerine şamil yıllara göre bölme tevziatını göstermiyen gayri vazıh umumî bir kesim plânı ile bir de teşcir plânı tertip olunmuştur.

Bundan sonra 1924 senesine kadar hiç bir amenajman faaliyeti olmamıştır. 1924 te yeniden teşekkül eden 1 ve 2 numaralı amenajman heyetlerinin tekrar çalışmağa başladıkları görülmektedir.

O zamanlarda da bir amenajman talimatnamesi bulunmadığından ayni seneler zarfında ayrı ayrı ormanlarda çalışan mühendislerin kendi düşünüşlerine bilâhare Orman Umum Müdürlüğünün tahammüllerde istikrar temin etmek maksadiyle zaman zaman yaptığı tamim ve tebliğatına göre muhtelif amenajman usulleriyle başka başka plânlar vücuda getirdiklerini ve hattâ bazılarında Hendek ormanı plânını nümune aldıklarını aşağıda misal olarak alınan birinci grupun muhtelif senelerde yaptığı plânların tetkikinden anlıyoruz.

1926 Muğla vilâyetinin Köyceğiz kazasında Kerte ve 1928 de Antalya vilâyetinin Elmalı kazasındaki Karamuk - Bucak hususî ormanları için tanzim olunan plânlar yukarıda muhteviyatı muhtasaran izah edilen Hendek ormanı amenajman plânı gibi yapılmıştır.

1924 te Antalya merkez kazasındaki Bozburun ormanı amenajman plânında tahammül kameral takseye göre, yine ayni senede ve ayni vilâyette Manavgat kazasındaki Ahmetler Kapuzu ormanında ise Kameral takse, Hundes Hagen, Mason; Karlheyer, Breyman, Hunfnagel, 1856, 1878 tarihli Avusturya düsturlarına göre ayrı ayrı hesaplanmıştır.

Orman Umum Müdürlüğünün 1926 da muvakkat plânlara tatbik edilmek üzere 5/8 usulünü tamim etmesiyle 1926, 1928 de yapılan bazı kat'î amenajman plânlarında da bu usule tevfikan tahammül takarrür ettirilmiştir.

1926 da tanzim olunan Antalyanın Kaş kazasındaki Karapınar, 1927 de yapılan ayni vilâyette Alâiye kazasındaki Sazak - Çulluca, 1928 de yapılan Muğla vilâyetinde Köyceğiz kazasındaki Değne münazaalı ormanı ile Fethiye kazasındaki İbecik vakıf çiftliği ve yine Fethiyenin Pırnaz -Divre ve İçel vilâyetinin Tarsus kazasındaki Çoçak - Cehennemdere, 1929 da yapılan Antalyanın Alâiye kazasındaki Karasu - Karamanlar devlet ormanlarında 5/8 usulüne göre tahammül hesaplanmış ve ame-

najman plânları bu usulün icaplarına göre tanzim olunmuştur.

1929 senesine kadar yapılan plânların kat'iyat plânları 5 - 10 - 20 senelik üzerinden hazırlanmış fakat Hendek ormanı kesim plânları gibi ayni vuzuhsuzluk içinde kalmıştır.

1930 - 1931 yılları tanzim olunan plânlarda yine tahammülün 5/8 usulüne göre hesaplandığını fakat orman servetlerinin gruplara (kutur sınıflarına) ayrıldığını ve kesim plânlarının beş senelik dönüş müddetine nazaran tertip edildiğini görüyoruz. (Antalyanın Akseki kazasında Karadere - Karpuz ve Alâiye kazasında Dutlu Yunusoğlu devlet ormanları plânları).

1931 - 1932 de yapılan plânlarda 1930 - 1931 deki plân şekli hâkimdir. Yalnız tahammül muhtelif formüllerle hesaplanarak vasatisi alınıp bulunmuştur ki bu da formüller arasındaki farkı kapatmak maksadiyle yapılmıştır.

1933 senesi haziranından itibaren U. Müdürlüğün orta tecessüm üzerinden tahammül hesaplanmasını bildiren tebliğatı nazarı dikkati celbediyor.

Bu sene zarfında tanzim olunan plânların daha vazıh ve kolay alnlaşılır bir şekil aldığını görüyoruz. 1933 de tanzim edilen Çoçak - Cehennemdere revizyon plânında orman çok yaşlı olduğundan orta tecessüm usulünün kabulü muvafık olamıyacağı mütaleasiyle yıllık verim muhtelif amenajman formüllerine göre tayin edilerek orman bünyesine en uygun addedilen Hufnagel usulü kabul ve kat'iyat plânı da beş yıllık bir dönüş müddeti esası üzerinden yıllara nazaran bölme tevziatını gösterir bir şekilde tertip olunmuştur.

1934 senesinde tanzim olunan Adana vilâyetinde Karaisalı kazasındaki Pos devlet ormanının amenajman plânında tahammül Umum Müdürlüğün 1933 deki tamimine tevfikan orta tecessüme göre hesaplandığı fakat normal nisbetten fazla olan yaşlı ağaçların 25 senede kaldırılması esası kabul edilerek normalden fazla bulunan haşeb servetinin senelik hesabiyle tahammüle ilâve edildiği ve bu miktar üzerinden beş yıllık dönüş müddetine göre Çoçak - Cehennemdere plânında olduğu gibi vazıh bir kat'iyat plânının da eklendiği görülmektedir.

1935 senesinde Orman Umum Müdürlüğünün şimdiye kadar karışık bir vaziyette ve daha ziyade grupların veya mühendislerin mütalealarına göre tanzim edilegelen plânların ayni şekilde yapılmasını temin maksadiyle ormanda ve bürodaki çalışma tarzlarını izah eden oldukça mufassal bir tamimiyle karşılaşıyoruz.

Bu tamimle kat'î plânlar için üç amenajman usulü tavsiye edilmiş oluyor.

1 — Balta girmeyen ormanlarda hacmin % 20 sini geçmemek şartiyle ormanın vaziyetine göre tahammülün % de itibarile gözle tayin ve takdiri. (Taksatör kanaati).

2 — Bir devre kat'iyat görmüş ormanlarda orman varlığını siyaset kaygusiyle tahammülün kameral takse formülüne göre hesaplanması.

3 — Normal kesim sahası usulü ki, bununla bulunan tahammülün carî tecessümle mukayese edilerek icabına göre carî tecessüme ve yahut normal kesim sahası usulüne doğru kaydırılması veya ikisinin vasatisi alınması kabul edilmiş bulunuyor.

Bu üç usulün tamiminden sonra 1936 - 1937 senelerinde yapılan plânlarda ekseriyetle yaşlı olan bizim ormanlarımıza uymadığı mütaleasiyle kameral takse formülü kullanılmamış plânlar daha ziyade 1 inci ve 3 üncü usullere ve 10 senelik dönüş müddetine göre hazırlanmıştır. (Antalyanın Elmalı kazasındaki Karamuk - Bucak hususî ormanı revizyon ve Kastamonu vilâyetinin Taşköprü kazasındaki Elekdağı devlet ormanı amenajman plânları).

Bu tamimle; eskidenberi rubu hektarlık tecrübe sahası gibi zayıf bir esasa istinat eden çalışma tarzlarından da vazgeçilerek bölmelerin bir tarafından başlayıp öbür tarafına kadar uzanan ve hattâ icap ederse birbirini çaprazvarî kateden iki şeridî tecrübe sahası almak suretiyle ve eskisine nazaran daha esaslı bir te'kip usulü de kabul edilmiştir.

Bu şekilde bir taraftan amenajman usullerinin basitleştirilmesi, sıhhatleştirilmesi düşünülürken 1929 da grup adedinin dörde ve 1934 de beşe çıkarıldığı ve grupların çalışma tarzlarının daha modern bir hale ifrağ edildiğini zikretmek lâzım gelir.

Bu izahattan artık son senelerde amenajman plânlarının gittikçe vuzuh peyda ve kat'iyet kesbettiği anlaşılmakla beraber yukarıda da yazıldığı gibi muayyen senelerde ve orman umum müdürlüğünün tamimleri ve mühendislerin zatî mülâhazaları tesiriyle pek muhtelif tarzlarda amenajman plânları ve asıl plânda yazılı usullerden başka formüllerle revizyon plânları vücuda getirildiği de tezahür eder.

I ve II inci bahislerde verilen izahatla ayni ormanlarda muhtelif formüllerin farklı neticeler verdiklerini ve amenajman plânlarının tanziminde bazı tesirler yüzünden muhtelif formüllerin kullanıldığını tebaruz ettirdikten ve bir amenajman plânının umum müdürlüğün bir tamimi veya mühendisin şahsî düşünüşüyle başka formülle revizyon plânının da yine umum müdürlüğün yeni bir tamimi veya diğer bir mühendisin mütaleası tesiriyle diğer bir formülle hazırlandığını da anladıktan sonra birbirinden çok farklı neticelerin zuhurunu tabiî addetmek icabeder.

Bu hal aşağıdaki iki misalin tetkikiyle daha iyi anlaşılır.

1 inci misal:

Çoçak - Cehennemdere ormanının 1928 de yapılan amenajman plânında tahammül o zamanki tebliğata tevfikan 5/8 usulü ile bulunmuş 1933 de tanzim olunan revizyon plânında ise yukarıda 1 inci âmil bahsindeki misalde de görüldüğü gibi muhtelif usullerle hesaplanmış ve içinden ormana uygun görülen Hufnagel formülü esbabı mucibe serdiyle kabul olunmuştur.

2 inci misal:

Çığlıkara - Dokuzgöl ormanının 1931 de yapılan amenajman plânında tahammül mühendisin mütaleası ile Hufnagel formülüyle 1936 - 1937 de yapılan revizyon plânında ise Umum Müdürlüğün 1935 deki tamimine tevfikan carî tecessümle normal kesim sahası usulü vasatisine göre hesaplanmıştır.

III — Orman servetlerinin tesbitinde tatbik olunan tecrübe sahası usulleri ve tecrübe sahalarının intihabındaki isabetsizlik.

1935 senesindeki tamime kadar orman servetlerinin tekibi kuruluşuna nazaran

mühendisin kendi görüşüne göre mutavassıt vasıfta addettiği bir yerde aldığı rubu veya nısıf hektarlık bir tecrübe sahasındaki ağaçların mesahası ile temin olunurdu. Mutavassıt vasıflı sahanın her mühendisin görüşüne göre değişeceği tabiîdir. Binaenaleyh muhtelif zamanlarda başka başka şahıslar tarafından rubu hektarlık tecrübe sahası ile bulunan ayni bölmenin servetleri birbirinden çok ayrı çıkabilir. Rubu hektarlık bir sahada yapılan tecrübe 40 - 50 hattâ 100 hektarlık bölmeye teşmil edilince rubu hektarlık sahanın intihabındaki isabetsizlikten dolayı hakikî servete nazaran yapılan hatânın 50 - 100 defa büyüyeceği aşikârdır.

Bu suretle bulunan bütün orman servetindeki hatânın da o nisbette olacağı tabiî olduğu gibi bazı zamanlarda bazı bölmedeki fazla hatâlar diğer bölmelerdeki noksan hatâlarla karşılaşarak yanlışlığın azalması da mümkündür.

1935 senesindeki tamimden sonra tatbika başlanan bölmenin muhtelif evsafını tesbit edecek şekilde alınan şeridî tecrübe sahası usulü ile bulunan servetler hakikate daha yakındırlar. Amenajman plânı rubu hektarlık, revizyon plânı da şeridî tecrübe sahasiyle yapılmış ormanlardaki servet farkını göstermek maksadiyle Çığlıkara - Dokuzgöl ormanından sahalarında tahavvül olmıyan bir kaç bölmeyi misal olarak zikredelim:

Çığlıkara - Dokuzgöl ormanında bölmelerde tesbit olunan hacimler bu günkü gibi dört grupa ayrılmış bulunmadıklarından bölmeleri umum hacimler üzerinden mukayese etmek zaruretinde kalınmıştır. Bu mukayeselerimizde ormanın işlediği müddet zarfında kesilen miktarı servetten tenzil, ayni müddetin tecessümünü hacme zammetmek lâzım geldiğini nazarı dikkate almak icap ederse de tecessümün aşağı yukarı kesim miktarına tekabül edeceği mütaleası ile bunların tenzil ve zammından sarfı nazar olunmuştur.

Ağacın cinsi	Bölme No.	Amenajman planında M3	Revizyon planında M3	Fark M3
	1	8795	6618	+ 2177
	3	16512	13332	+ 3180
Katran	6	4118	4564	— 446
	7	4257	5023	— 766
	9	13616	9277	+ 4339

Görülen bazan menfî bazan müsbet farklar amenajman plânının tanziminde rubu hektarlık tecrübe sahalarının intihabındaki isabetsizlikten ileri gelmektedir. Ekseriyetle bu farklar müsbettir. Yani rubu hektarlık tecrübe sahasiyle tesbit edilen servetler şeridî tecrübelerle bulunanlara nazaran ekseriyetle fazladır. Bundan mühendislerin mutavassıt vasfı tayinde aldandıkları ve ekseriyetle bölmelerin iyi tarafından tecrübe aldıkları anlaşılır.

Bölmelerdeki hakikî serveti tesbit edebilmek ancak mevcut ağaçları teker teker ölçmekle kabildir. Rubu hektarlık tecrübe sahasiyle bulunan hacimlerle bütün bölme mevcudunun ölçülmesi suretiyle bulunan hacimleri de mukayese etmek için Gökte-

pe - Soyuk ormanından bir misal alalım (1)

Göktepe - Soyuk ormanının amenajman plânında serveti sekiz grupa göre hacimlendirildiğinden mukayesenin burada da yekûnlar üzerinden yapılmasına mecburiyet hasıl olmuştr.

Bölme No.	Ağocın cinsi	Amenajman planında M3	Rezisyon plânında M3	Fark M3
	Çam	324	2060	— 1736
19	Köknar	4753	9800	— 5047
	Kayın	572	250	+ 322
	Çam	6860	3100	+ 3760
33	Köknar	22778	17900	+ 4878
	Kayın	16615	11500	+ 5115

Burada da farklar bazı müsbet bazı menfi ise de yine ekseriyetle amenajman plânında bölme servetlerinin fazla tesbit edildiği görülüyor.

Bu mukayeseler muhtelif tecrübe sahaları usullerinin amenajman ve revizyon plânları haşeb servetlerinin tesbitinde oynadıkları rolü gösterir. Yani tatbik olunan tecrübe sahası usullerine göre hesaplanan bölme servetlerinin ekseriyetle birbirinden farklı bulunmasının zarurî olduğunu isbat eder.

Yukarıdaki izahatla ayni servetten muhtelif usullerle hesaplanan tahammüller arasında bile farklar olduğu anlşıldıktan sonra ayrı ayrı servetlere istinaden muhtelif formülllerle bulunan yıllık verimlerin eskilerinden büsbütün farklı çıkacağı aşikârdır.

IV — Memleketin muhtelif yerlerindeki birbirine benzemeyen (uymayan) işletme, kesim ve ağaç mesahası şekilleri ve kerestelik nisbetlerinin sureti tayin ve tatbiki.

Türkiye ormancılığında bugün hâkim olan bu iki işletme şekli vardır.

1 — Ormanda tomruk haline getirilen haşebi, su, havai hat, dekovil, otomobil, manda ve at arabası, katır gibi muhtelif vasıtalarla fabrikaya nakil ve orada imal etmek (Karadeniz sahilinde mukavelelerle işleyen ormanlarda tatbik olunmaktadır.)

2 — Haşebi orman dahilinde balta ve el hizarı ile dört köşe veya lâta haline getirdikten sonra yukarıda yazılı muhtelif vasıtalardan istifade ederek kasaba veya iskelelere nakletmek (Akdeniz sahilinde mukavelelerle işleyen ormanlarda tatbik olunmaktadır.)

Karadeniz sahilindeki gibi tomruk halinde nakliyat yapılan yerlerde tomruklar 4-4, 5-5 metre tullerde kesildiği ve fabri-

(1) Göktepe - Soyuk ormanı amenajman ve revizyon plânlarındaki tahammül ihtilâfından dolayı mezkûr ormana üç defa heyet gönderilmiş, profesör Mazhar Diker'in riyasetinde teşekkül eden ve benim de dahil bulunduğum üçüncü heyet ihtilâfları tam manâsiyle hal ve evvelki iki heyetin bulduğu bölme servetlerini lâyıkiyle mukayese edebilmek için bazı bölmelerin foradını mevcut ağaçları teker teker ölçerek tesbit etmeyi lüzumlu görmüş idi.

kada her tomruğun uzunluğuna kalındık ve inceliğine göre muhtelif cins imalât yapmak kabil olduğu için ekseriyetle ağaçlarda 25 santimetre kutra ve hattâ kabili imal olanlarda 20 santimetre kutra kadar olan kısımlardan istifade etmek mümkündür. Bu mıntakada ağaçların bilhassa lâdin ve köknarların ekserisi 20 santimetre kutra kadar keresteye elverişli ve az dallı budaklıdır. Onun için ormanda metrukât zayiatı ancak tomruk tullerinin ağaç boyuna uygunsuzluğu, muayyen bir kuturdan itibaren ağacın bazan çok dallı budaklı işe yaramaz bir halde olması veya çatallanmış bulunması, kesim halinde yere düşen ağacın çatlaması ve dağılması veya tomrukların çürük olması halinde vaki olur.

Arazi Akdeniz sahillerine nisbetle daha düz olduğundan bir ağacın kerestelik kısmı tamamen mesaha edildiği gibi çürük ve gayri kabili imal kısımların da ayrı ayrı ölçülmesi mümkündür.

Halbuki Akdeniz sahilinde tatbik olunan işletme şeklinde ise bir kere ağaçlar tamamen ziyaî oldukları cihetle seyrek tevezzü ettiklerinden (çam, katran) hiç bir zaman 20 santimetre kutra kadar kabili imal değildirler. Ekseriyetle sık ve büyük dallar 25 - 40 santimetre kuturdan itibaren başlar. Bu gibi ağaçlardan bu kuturlardan yukarısından elde edilen mamulâtın piyasada kıymeti yoktur. İmalât ormanda el hizariyle yapıldığından mamulâtın piyasanin talebine uygun yapılması zarurîdir. Bu şekilde budaklı olan kısımlar imal bile edilse müteahhit piyasada değeri olmayan mallar için beyhude yere nakil masrafı etmemek kaygusiyle ameleden almak istemez. Amele de yok yere emek sarfından çekinerek bu kısmı ormanda terkeder.

Bundan başka 20 santimetre kutra kadar kabili imal da olsa ekseriyetle nakliyat su ile yapıldığı için 20 santimetre genişliğinde ve 10 santimetre kalınlığındaki budaklı mamulâtın esnayi nakilde kırılması ihtimali de çoktur.

Aşağıda kıymetlenmiyecek mamulâtı beyhude yere taşımak manâsız olacağı mütaleası ile ormanda imal edilmeden terki daha muvafık addolunur.

Bu suretle Akdeniz ormanlarında kalan metrukât Karadeniz ormanlarına nazaran daha fazla olur. Akdeniz ormanları arazisi Karadeniz sahillerinden daha sarp olduğundan maktuan mesahası güçtür. Kesilen ağaçlar dip kütüklerinden çok uzaklara kadar sürüklenip gittiklerinden aşağıda hangi ağaca ait olduğunu tayin etmek müşküldür. Tomruk mesahası Karadeniz ormanlarındaki gibi kolayca yapılamadığı için çürük ve ârızalı keresteliğe yaramıyan tomrukların ayrılması da o nisbette zordur. Bu yüzden Akdenizin sarp ormanlarında ağaç mesahası düzgün yerlerde yapılan tecrübe mesahalarına istinaden kaimen yapılmak zarureti karşısındadır.

Sayılan sebepler dolayısile uçlardan tasavvur ve hesap harici bir çok metrukât bırakıldığı gibi dip kütüklerinde de ayni şekilde zayiat yapılır. Meselâ ağaçların mukaveleye göre 50 - 60 santimetre yükseklikten kesilmesi icap ederken bilhassa çamlarda dipler yaralı ve çıralı olduğundan işlenmesi müşkül olacağı düşüncesiyle kesim irtifaı 1 - 2 metre yüksekliğe kadar çıkarılır. Yani bu kısımlar kabili imal iken ormanda terkolunur.

Amenajman gruplarınca kerestelik nisbetleri orman kanunu ve Orman Umum Müdürlüğü tamimleri veya mukaveleler icabatına göre toprak sathından 20 - 50 santimetre yükseklikten 20 santimetre kutra kadar kerestelik sayılan kısma nazaran hesaplanır. Halbuki kat'iyat esnasında yukarıda arzedildiği gibi bilhassa Akdeniz ormanlarında bu kısmın imali imkânı yoktur.

Umum gövde hacmine göre meselâ kerestelik nisbet % 90 olarak tesbit olunsa muhakkak surette devrilen ağacın kereste-liğe yarar diye alınacak en fazla kısmı % 70 dir. Bir ormanın tahammülünü 1000 metre mikâp kabul edelim. Bundan bilhassa bulunan kerestlik kısım yukarıdaki nisbete göre 900 metre mikâp olmak lâzım gelir. Tatbikatta ancak % 70 i alınabildiğinden 700 metre mikâp kerestelik çıkar. Fakat kerestelik tahammül yukarıdaki nisbete göre 900 metre mikâp gösterilmiş olduğundan bu miktara iblâğ edebilmek için ormandan 200 metre mikâp kerestelik daha kesmek icap eder ki umum gövde hacmi cinsinden 1000 metre mikâp gösterilen tahammül yerine tahminen 1290 metre mikâp çıkarılmış olur. Şu halin kat'iyat plânına göre 5 - 10 sene tekerrürü orman servetinin azalmasında epeyce müessir olacaktır.

Bu âmilden dolayı yapılan zarar işletme şeklinin iyiliğinden; her ne kadar Karadeniz ormanlarında Akdeniz ormanlarına nazaran daha az vaki olursa da orada da muhakkak surette hesap harici metrukât zayiatı nisbeti % 10 dan aşağı düşmez.

20 santimetre kutra kadar bulunan kerestelik nisbeti ile şahsî görüşüne göre müteahhitlerin azamî kabili istifade addedebilecekleri kısmın kerestelik nisbeti arasındaki farkı bulmak maksadiyle Çoçak - Cehennemdere ormanında yaptığım tecrübelerde şu neticeyi buldum.

Ağacın cinsi	Gruplar	20 Santimetreye kadar kısmın kerestelik nisbeti	Kabili imal itibar edilen kısmın kerestelik nisbeti	Aralarındaki fark
Katran	III	0.87	070	0.17
	IV	0.94	0.81	0.13
Çam	III	0.88	0.72	0.16
	IV	0.945	0.84	0.105

Müteahhitler hiç bir zaman kerestelik itibar ettiğim kısımlara kadar imalât yaptıramazlar. Şu halde farkların bunlardan daha fazla olacağı ve yukarıda yazılı rakamların asgarî hadler olduğu bedihidir.

Filvaki tomruk halinde ağaç mesahasının kabil olduğu arazide dipten ve uçtan çıkan bu fazla zayiat haşebi parasının bilhesap tesbit edilerek alınması da mümkün ise de piyasada kıymet almaması yüzünden ormanda bırakılması zarurî gibi görülen bu kısımların parasını tahakkuk ettirmenin doğru olup olmıyacağı ayrıca münakaşaya değer bir mevzudur.

V— Çürüklük nisbeti meselesi:

Bir ormanda çürüklük nisbetinin aşa-

ğıda sayılan sebeplerden dolayı hakikî olarak tesbitine imkân yoktur.

1— Ormanda taksasyon yapan mühendis ancak tecrübe sahası üzerinde tetkikat yapabilir. Bütün bölmedeki ağaçlar üzerinde inceleme yapmağa kadro darlığı ve işin sür'atle ikmali zarureti karşısında imkân bulamaz. Bu itibarla tecrübe sahasındaki ağaçların çürüklük miktarı ile bütün bölmedeki çürüklük miktarlarının birbirine uyması mümkün değildir.

2 — Taksatörün her ağaç üzerinde zaman bularak uzun boylu tetkikat yapabildiğini de kabul etsek çürük ağaçları teker teker ayırması da imkânsızdır. Çünkü bazı çürük ağaçların çürüklüğü muayenelerle ve zahiren gösterdiği emarelerle kabili tefrik ise de bazı ağaçlarınki gayri kabili tefriktir. Bu şekilde yapılacak muayenelerde bir kısım çürük ağaçların sağlam addedilmesi muhtemeldir.

3 — Çürüklük her ağaçta baştan sona kadar devam etmez, bazılarında 1 - 2 - 3 ve nihayet 4 metrelik bir tomruk çürük diğer kısımlar sağlam olur ki ekseriyetle bu kısımların çürük olduğu haricen anlaşılamaz.

4 — Çürüklüğe ekseriyetle yaşlı ağaçlarda fazla tesadüf olunduğundan ve ilk senelerde ormandan yaşlı ağaçlar çıkarılacağından çürüklük nisbeti gittikçe küçülür. Buna göre ilk defa tesbit edilen çürüklük nisbetinin gittikçe hakikatten uzaklaşacağı tabiîdir.

Şu izahatımıza nazaran çürük ağaçların lâyıkiyle tefriki kabil olmadığından çürüklük nisbetinin daima hakikatten küçük olarak tesbit edilmesi zarurîdir. Hakikatin bu mütaleaya uygun olduğunu bazı tecrübelerle de anladım.

Plânlarda % 10 nihayet % 20 olarak tesbit olunan çürüklük nisbetlerinin ormanlarımız yaşlı ve ilk kat'iyat da büyük kuturlu ağaçlarda yapıldığı için ilk devre kesimlerinde % 40 — % 50 ye kadar yükseldiğine de şahit oldum.

Bittabi az çürük nisbetiyle hesaplanan yıllık verime mahsuben kesim yapıldığı zaman çürük fazla çıkmağa başlayınca az çürüklük nisbetine göre bulunan tahammül kadar safî kerestelik çıkarabilmek için fazla çıkan çürük miktar kadar daha sağlam ağaç kestirilmek icap edecektir. Meselâ plânda tesbit edilen çürüklük nisbeti % 20; safî kerestelik tahammül buna göre hesaplanmış olsun. Tahammül 2000 metre mikâp olsa % 20 si çıkarılınca safî tahammül 1600 metre mikçp olur. Ormanda hakikî çürüklük nisbetinin de % 40 olduğunu kabul edelim. 1600 metre mikâbı doldurmak için umum gövde hacmi cinsinden 2000 metre mikâp yerine 2666 metre mikâp çıkarılması iktiza edecektir. Şu hale nazaran ormandan tahammülün muhakkak muayyen bir nisbette fazla kesilmesinden servetin senelerin taakubu ile epeyce noksanlaşacağı anlaşılır.

VI — Ormanların gayri fennî ve usulsüz işletilmiş bulunması.

Son yıllara kadar ormanlarımızın bazıları müteahhitleri ve sahipleri tarafından az zamanda fazla istifade ve kazanç temin etmek maksadiyle plânların veya raporların icabatına tâbi olmadan gelişi güzel gayri fennî ve usulsüz olarak işletilmiştir. Binnetice muayyen senelerde bilhesap ormandan çıkarılması icap eden servetler

yerine ondan çok fazla kesim yapılmış bu gibi ormanların umumî hacimleri azalmış ve orman varlığı gerilemiştir. (ki son yıllarda ormanlarımızın bazıları usulsüz kesim yüzünden teftiş görmüştür.)

Bu suretle amenajman plânına dolgun bir servetle giren ormanlar revizyon plânına az bir mevcutla dahil oluyor.

Şimdi bir amenajman plânında servetin rubu hektarlık tecrübe sahasına göre hakikatten fazla tesbit edildiğini, tahammülün amenajman formüllerinden biriyle takarrür ettirildiğini, ormanın birinci devrede yanlış kerestelik ve çürüklük nisbetleriyle ve gayri fennî, usulsüz işletilerek hırpalandığını ve binnetice servetin azaldığını ayni ormanın servetinin revizyon plânında ise çaprazvarî şeridî tecrübe sahası usulüyle hakikate yakın tesbit olunarak eskisinden az hacim bulunduğunu ve bu hacme istinaden Umum Müdürlüğün bazı tamim veya mühendislerin düşünüşleri tesiriyle amenajman plânındakinden başka bir formülle yıllık verim hesaplandığını tasavvur edersek (ki bir çok ormanlarda böyle olmuştur.) bilhassa ormancılıkla alâkadar muhitlerde bugün hayretle karşılanan tahammül farklarının zuhurunu tabiî görmek lâzım gelir.

Şunu istitraden kaydedelim. Orman Umum Müdürlüğü tamimlerini yukarıda da yazıldığı gibi bütün grupların çalışma tarzlarında ve amenajman plânlarının tanziminde birlik temin etmek maksadiyle yapmıştır. Fakat bu tamimler muhtelif zamanlarda yapıldığı gibi başka başka amenajman usullerini de tavsiye ettiklerinden amenajman plânı ayrı bir usulle yapılan ayni ormanın revizyon plânının diğer bir usulle yapılmasında müessir olmuştur.

Buraya kadar yazdıklarımla tanzim edilmiş bulunan amenajman plânları ile revizyon plânları tahammülleri arasında muhakkak farklar bulunacağını mümkün mertebe tebarüz ettirdiğimi zannediyorum. Şimdi biraz da bu zuhuru zarurî bulunan farkların normalden fazla olmamasını temin çarelerinin şahsî düşüncelerime göre nelerden ibaret olduğundan bahs ve bunu dört kısımda hulâsa edeyim.

1 — Orman servetlerinin tesbiti.

Yukarıda bir münasebetle yazıldığı gibi orman servetlerinin hakikî olarak tesbiti ancak mevcut ağaçların teker teker ölçülmesiyle kabildir.

Mevcut teşkilât kadrosunun darlığı dolayısiyle bu şekilde mesaha usulünün tatbiki çok zor olacak ve bir amenajman plânının yapılabilmesi için grupların bir ormanda uzun müddet çalışması lâzım gelecektir. Zamanımızda ise işlerin azamî süratle ikmali zarurîdir. Bu itibarla şimdilik hakikate yakın netice veren ve Umum müdürlüğün tamimiyle de takarrür eden çaprazvarî şeridî tecrübe sahalariyle iş görmek kâfidir.

2 — Eğer amenajman plânında evvelce kullanılan usul geri ve orman bünyesine uymayan bir usul değilse revizyon plânında da ayni formülün kullanılması.

Başka başka servetlerden muhtelif usullerle birbirinden çok farklı tahammüller bulunduğu yukarıdaki izahat ve misallerden anlaşılmıştı. Binaenaleyh bir ormanın amenajman plânının tanziminde tatbik edilen usul orman bünyesine uygun gelmiş ve orman varlığı için zararlı olmamış ise revizyon plânında da (birbirinden pek aykırı yıllık verimlerle karşılaşmamak

için) ayni yoldan yürümek ve ayni formülle tahammül hesaplamak muvafık olur.

Eğer ilk amenajman plânındaki formül orman bünyesine uymamış ise tahammüller arasındaki farkları izale etmek düşüncesiyle ona bağlı kalarak orman varlığını tahribe devam etmek doğru olmadığından ormana en uygun gelecek usulün araştırılarak bulunup kullanılması lâzımdır.

3 — Kerestelik nisbetinin tayini.

Kerestelik nisbetinin tayininde mühendisler ağaçların kerestelik boylarını kabili imal olsun olmasın 20 santimetre kutra kadar almak mecburiyeti altında tutulmamalıdır. Keresteliğe elverişli kısım ağaçların teşekkül keyfiyetine ve nev'ine göre azamî kabili imal kutra kadar kabul olunmalı ve dallı budaklı keresteliğe gayri salih kısımlar 20 santimetreden fazla kuturda da olsa kerestelik kısım haricinde bırakılmalıdır. Fakat büsbütün hudutsuz kalmamak için de böyle gayri kabili imal bir halde olan kısımları da nazarı dikkate alan bir tahdit yapmalıdır.

Bir ağacın toprak sathından kesilemiyeceği tabiî olduğu gibi dip kütükte damga ve numara işaretlerinin görünür şekilde kalması da iktiza ettiğinden dipten itibaren muayyen bir yükseklikte kütüğün ormanda terki zarurîdir. Kerestelik nisbetinin bu kısmı da nazarı dikkate alınarak hesaplanması icap eder. Bu dip kütük yüksekliğini orman kanunu tahdit etmiş bulunduğundan bu bahis üzerinde daha fazla durmıyacağım. Kanuna göre bu irtifa ağaç kutrunun azamî nısfı kadar olacaktır. Bu tahdide uygun kesilmeyip de bırakılan dip kütüğü ve kerestelik diye ayrıldığı halde imal edilmiyerek terkedilen uç kısımlar da zabıtnameye kaydedilip hacmi tesbit ve parası tahakkuk ettirilmeli; ve tahammüle mahsup olunmalıdır.

4 — Çürüklük nisbeti.

Çürüklük nisbetinin yukarıda yazıldığı gibi hakikî olarak tesbitine imkân bulunamıyacağı ve çürüklük nisbeti miktarının devre devre değişeceği de tabiî olduğundan amenajman plânlarında çürüklük nisbeti ya tayin olunmamalı, tayin olunsa bile rapora malûmat kabilinden kaydedilerek tahammül hesaplarında nazarı dikkate alınmamalıdr.

Tatbikatta da raporda mukayyet nisbete bağlı kalınmıyarak kat'iyat yapıldıkça kesilen ağaçlardan çürük çıkanları tomruk halinde mesaha edilip ayrıca zabıtnamelere kaydolunmalı ve bu kısımların hacimleri tesbit ve tahammülden düşülmeli yalnız bedeli tahakkuk ettirilmemelidir.

Birinci kısımdaki izahata göre hareket etmek orman servetinin hakikate yakın tesbitini, ikinci kısımdaki izahata nazaran hareket te formüllerin kuruluşu icabı çıkan farkları kapatmayı, kerestelik ve çürüklük nisbetlerinin 3 ve 4 üncü kısımlarda yazdığım şekilde tesbit ve tatbiki de ormandan; verilen tahammülden fazla kesim yapılmamasını temin edecek bu suretle farklar normalleşecektir.

Bittabi ormanın plâna uygun olarak işlenmesi ve usulsüz kesim görmemesi şarttır.

Türkiyede Avcılığın ve av korumasının ehemmiyeti

Dr. Otto Koller

Aşağıda okuyucularımıza sunulan yazı Viyana Tarihi Tabiî Müzesi müdürlerinden Dr. OTTO KOLLER tarafından bilhassa mecmuamız için kaleme alınmış ve kıymetli orman ve su mühendislerimizden ENVER KURTOĞLU tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

Dr. Otto Koller memleketimizin şimali garbî köşesinde 934 ve 936 yıllarında ciddî tetkiklerile tanınmış zoologlardandır. Kendisine orman ve av namına teşekkürü bir borç biliriz.

Ormancılıkta olan sıkı alâkası dolayısile avcılık ve onun iktisadî idaresi, her devlette milli ve iktisadın kültürel kıymetlerin hiç te ehemmiyetsiz olmıyan bir unsurudur. Avcılık, yalnız av derisi ve etlerile mühim para hareketlerine sebebiyet vermekle kal maz, ayni zamanda bir milletin yaşadığı yerin tabiatına karşı olan alâkasının da hususî bir ifadesidir. Avcılığı anlama tarzı ve av metotlarının inkişafı milletin bünyesinden kopmuş bir medeniyet tezahürü olduğundan avcılık ve millet birbirinden ayrılmaz. Bunun için de avcılık millet bilgisinin bir parçası olması dolayısile medenî bilgiler meyanına girer.

Bu mülâhazalarla avcılığın, rekor düşüncesini prensip sayan bir spor şeklinde telâkkisi kat'iyen reddolunur. Bilâkis avcılık, makul bir devlet idaresi elinde, fertleri, tabiatında neş'e ve endaht zevki bulabildikleri vatanlarının bünyesine daha fazla nüfuz ettirir. Ferd avcılığın yalnız iktisadî noktai nazardan mütalea edilmiyeceğini öğrenmelidir. Vatan ve millet mefhumları, hayat sahasında birleşen maddî kıymetlerin ve ferdlerin mecmuu olmalarından ziyade daha başka manâları da ihtiva ederler. Bunlar öyle topluluklardır, ki topluluğun her bir parçası tek başına bir varlık ifade edemez. Orman ve avcılığı milletin uzviyetindeki ehemmiyetlerini düşünmiyerek yalnz adetlerle ve iktisadî bir düşüncelerle kıymetlendirmek büyük bir hatâdır. Bir kimsenin vücudunun bir uzvunu bütün vücudunun üstünde tutması kabili tasavvur değildir. Fakat iktisatta böyle vak'alara hemen her gün tesadüf ediyoruz. İktisat kendi menfaatleri uğruna bir çok kıymetleri bilâ tereddüt mahvetmektedir. Halbuki kültür politikası noktai nazarından bunların bakası devletin temelini teşkil eden milletin yaşayabilmesi için en esaslı şarttır. Bütün mesele ferdin devlet ve millet hakkındaki müsbet düşünce ve hislerine dayanır; bu müsbet düşünce ve hisler üzerinde devlet inkişaf eder. Ekseriyetle halk kütlelerinin devlet gidişine karşı olan alâkasızlıkları hayretle

karşılanır. Bunun sebebini devlet idaresinin millet ile memleket arasındaki hissî bağları kesmesinde aramalıdır.

Avcılık hakkındaki hükümlerimiz sade iktisadî olmamalı milletin ahlâkî temayüllerine de uygun olmalıdır. Avrupanın bir çok devletlerinde yaşama sahalarının bir taraflı rasyonalize edilmeleri ve iktisadîleştirilmeleri yüzünden medeniyeti ve milleti mahvedici tesiri kâfi derecede hissedilmiştir.

Bu mülâhazalarla Türkiyede avcılık vaziyeti hakkında hüküm vermek icap ederse, burada yapılacak çok şeylerin mevcut olduğu meydana çıkar. Avrupa devletlerine ait avcılık teşkilât sistemlerinin aynen Türkiyeye kabulünden tevakki olunmasını bu memlekete ve sakinlerine ait bilgilerimize istinaden söyliyebiliriz. Zira orada yaşama sahası bambaşka vaziyetler arzetmektedir. Türkiyede daha ziyade milletin, yaşadığı muhite karşı olan alâka derecesine uygun bir av koruma şekli tesbit edilmelidir.

Avrupanın başlıca devletlerinde orman ve av koruması ayni kanunî esaslara istinaden vuku bulur. Meselâ Avusturyada orman muhafaza memurları ayni zamanda av koruma memurlarıdır. Fakat Avusturya ve Almanyada bu vazifenin ağırlığı nazarı itibara alınarak avcılığın inkişafı için yalnız av muhafaza teşkilâtının kâfi gelmiyeceği çoktan anlaşılmıştır. Bunun için avcılığı sevgi ile ve endaht zevki için yapan avcıların da av muhafazası mülâhazasile hareket etmeleri lâzım gelmektedir. Alman avcılarının hareket tarzı bize bunu açıkça gösterir. Büyük revirlerde av muhafazasına nezaret için kâfi derecede memur tayini imkânsız olduğundan şahısların da kanunları bilmesi, onlara riayet etmesi ve ehemmiyeti müdrik bulunması lâzımdır. Kesif nüfuslu Avrupa memleketlerinde sahanın darlığı dolayısiyle meskûn yerlerin ve kontrol şebekesinin çokluğu hasebiyle avcıların hareket serbestileri az olduğundan bunlar kanuna muhalif her hangi bir hareket sonunda av muhafaza memurlarından yakalarını kurtaramazlar.

Fakat Türkiyede şerait ayrıdır. Tahminen Almanyanın bir buçuk misli büyüklüğünde bir sahada 17 milyon nüfus yaşamaktadır. Bittabi meskûn yerler nisbeten seyrek ve emniyet teşkilâtı ona göre dağınık olup bunları ayni zamanda av muhafazası için kullanmak imkân haricindedir. Memleketin şimal orman mıntakası belki bu hususta bir istisna teşkil edebilir. Zira o mıntakada oldukça kesif devlet orman muhafaza teşkilâtı mevcuttur. Fakat memurlar ne av muhafazası için kâfi derecede yetiştirilmişler ve ne de adetleri kâfi gelmediğinden, ormancılık vazifeleri meyanında bir de av muhafazası vazifesi yapmalarına imkân bırakılmıştır. Bundan başka Türkiyede fazla miktarda ayı ve kurt yaşadığından çoban ve sürü sahiplerinin mal ve canlarını bu muzur hayvanlara karşı müdafaa için silâh taşımalarının menedilmesi doğru değildir. Çiftçilerin ekinlerini harap eden domuzlara karşı mücadelesi de bize kontrolsuz avın menedilemiyeceğini gösterir. Zira av muhafazası mülâhazasının diğer iktisadî kıymetleri tehlikeye düşürmemesi gerektir.

Seyrek meskûn olan Türkiye arazisinde ne jandarma kuvvetleri ve ne de orman muhafaza teşkilâtı vasıtasiyle kâfi derece-

de av muhafaza kontrolu temin edilemiyeceğinden burada Avrupanın sık meskûn arazisinde yapıldığından daha ehemmiyetle avcıları av muhafazası için teşkilâtlandırmak mecburiyeti vardr.

Çok geniş mikyasta av muhafaza teşkilâtı yapmaya çalışıp bununla sistematik bir surette halka av bilgisi aşılanması avcı ve köylüye avcılığın ve av hayvanlarının kıymeti izah edilmelidir. Ormancılar bu hususta lâyıkiyle yetiştirilip propaganda vazifesi için kullanılmalıdırlar. Bundan başka bu iş için muallimler ve alâkası oln diğer devlet memurları mevzuu bahs olur.

Av muhafazası, aslına bakılırsa, ilk mektep tedrisatına girmelidir. Tabiatla meseleye bir istikamet vermesi itibarile sıkı bir av kanunundan büyük kıymeti vardır. Kanunun kolaylıkla tatbik edileceği yerlerde halkın bu husus için yetiştirilmesinden sarfı nazar edilebilir. Yoksa bundan vilâyetlerde av muhafaza cemiyetleri tesis edilmeli ve bunlarda merkez hükûmeti de tesis edilecek bir merkez teşkilâtına bağlanmalıdırlar. Av muhafaza teşkilâtı bir av mecmuası neşretmeli ve yavaş yavaş (Alman avcıları teşkilâtı) gibi bundan avcılıkla meşgul kimseleri mecburiyet tahtında bir araya toplayan bir teşkilât meydana getirmeye çalışmalıdır. İdarî makamlar tarafından av ruhsat tezkeresi verilirken bu teşkilâta mensubiyet şart koşulmalıdır. Türkiyede avcı cemiyetleri tarafından tatbik edilen av âdetlerinden bahsederken evvelâ memlekete hâs, avın su içme yerlerinde beklenmesini ve Türk milletinin karakterine en ziyade uyan bir av usulü olan zağarla avlama usulünü zikredelim. Bu usul seyrek meskûn olan ve revir hudutları olmıyan Türkiyede av hayvanatına mühim bir zarar ika etmeden tatbik edilebilir. Fakat av hayvanlarının gelek zamanlarında ve hayvanların kışın gıda bulmakta güçlük çektikleri anlarda avlamayı menetmelidir. Zira böyle bir av usulü hayvanat üzerine fena tesir yapar. Ayni zamanda iyi bir cins olan üç renkli zağarların teksirine ehemmiyet verilmelidir. Köpek yetiştirmekle ayni zamanda halkın muhitindeki hayvan âlemine karşı alâkası artar. Step mıntakalarında kınalı keklik fazla miktarda bulunması dolayısile memlekette hemen hemen mevcutları olmıyan ferme köpeklerinin teksirine çalışmalıdır. Yeni yetişen hayvan nesillerine yapılacak zararın günün birinde kendilerine zararı dokunacağı ve av kazalarının azalacağı avcılıkla iştigal eden halka sözle ve yazı ile daima izah edilmelidir.

Büyük av hayvanları ve karacaların bakası hali hazırda tehlikededir. Şimal orman mıntakasında esasen mevcudu az olan hayvanların avcının entansif avlanmasile ve bütün sene köpeklerle kovalamasiyle genç neslin mahvına sebebiyet verildiği gibi ayni zamanda karı bol kışlarda da kurtlar tarafından fazlaca mahvedilmektedirler. Avla meşgul halk yırtıcı hayvanat avını az yaptığından faydalı av hayvanlarının mevcudu insan ve hayvanların ika ettikleri zararlarla eriyip gitmektedir. Böylelikle kıymetli av derilerinin yok

edilmesile millet iktisadına büyük zarar verilmiş oluyor.

Yırtıcı hayvanlarla sistematik şekilde mücadele ve muayyen zamanlarda sürek avının yapılmamasının temini av muhafaza cemiyetlerinin belli başlı vazifelerinden olmalıdır.

Diğer çifte tırnaklılardan yabani keçi, yabani koyun ve geyik cinsleri için vaziyet aynidir.

Korunucu kanunlarla fayda temin edilir. Fakat Türkiyedeki gibi kontrol imkânları müsait olmadığı takdirde av muhafazasının esasını sistemli bir propaganda teşkil eder. Bu vazifeyi yapacakların başında halkın bütün av işlerinde mercii olmaları lâzım gelen orman memurları gelir. Bununla beraber muallimlerin de gelecek nesillere karşı av hayvanlarının bakasını temine borçlu olduklarını yeni yetişen nesillere izah ve av muhafazasını telkin etmeleri lâzımdır.

Orman tahribatının sebebleri ve neticeleri

Yazan: *Paul Buffault* Çeviren: *Arif Sanver*

Bu etüt Revue des Eaux et Forêts mecmuasının 1937 yılına ait 5 - 6 sayılı nüshalarında Paul Buffault imzası altında intişar etmiş ve arkadaşımız Arif Sanver tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

Bütün dünya üzerinde çok eski zamandan beri başlayan orman tahribatının sebeplerini ve neticelerini pek açık surette gösteren bu yazıyı ehemmiyeti itibarile okuyucularımıza sunuyoruz.

Şöphesiz ki, ilk zamanlarda arzın sathı bugünkünden daha ziyade ormanlıktı. Her ne kadar elimizde orman tahribatının insanın yaradılışından zamanımıza kadar ne mikyas dahilinde ilerlediğini kat'î bir surette gösterecek vesait yoksa da muhtelif mıntakalarda ormanlık sahaların muhtelif tarihlerde muhtelif sebepler dolayısile, ormanlar dahilinde yaşayan insanların hayat tarzlarının başka başka olması yüzünden azaldığını gösterecek gayri kabili red delâil vardır.

Ormanların tahribatı çok eski zamanlardan beri geleceği düşünmeksizin insanlar tarafından yapılan açmalar ve hadden aşırı yapılan kat'iyattan ileri gelmiştir.

Orman tahribatının sebepleri

Tahribatın başlıca sebeplerini üç nokta etrafında toplayabiliriz:

1 — İnsanların ilk ihtiyacının temini, hububat zeriyatı, teshin, mesken inşası,

2 — Sanayiin inkişafı:

a: Gemi inşaatı, madenlerin işletilmesi, demir ocaklarının, dökümhanelerin, dericiliğin, camcılığın, nakliyatın lüzum gösterdiği ağaç ihtiyaçlarının temini.

3— Diğer muhtelif sebepler.

a: Yangınlar, istilâlar, harpler, tahripkârane kat'iyat,

1 — İnsanların ilk ihtiyaçlarının temini:

A) Ziraatin inkişafı:

Şüphesiz ki mağaralar devrinde Asyada hububat yetiştirmek gayesile ilk açmaları yapan taş devrinde yaşayan insanlar Avrupanın mülâyim iklimi ve münbit toprağını görerek Asyadan gelince ormanlar dahilinde açmalar yaparak zeriyat yapmışlardır. Bunlardan sonra (Ibères) ler, (Ligures) ler, (Celtes) ler, Avrupanın garbında (Pélages) ler, (Thessaliens) ler, (Doriens) ler, (Etoliens) ler, Cenubunda (Et-

rusques) ler Yunanistanda ve İtalyada açmalar yaparlarken Finikeliler ve (Crétois) lar da Akdeniz havzasında vücuda getirdikleri müstemlekeler etrafında ormanın zararına olarak zeriyat sahaları elde ediyorlardı.

Medeniyetin ilk devirlerinde ormanlar mesken inşaatı, ailelerin temini maişeti, dinî âdetler, ölülerin yakılması için elzem olan odunu verdiler. Asvada en eski zamanlardan itibaren zeriyat sahaları için büyük ormanlıklar açıldı. Yeni kavimlerin Amerikaya ve Afrikaya hicreti ve medeniyetin ilerlemesiyle orman tahribatı da gittikçe artmaya yüz tuttu. Nüfusun çoğalması her yerde ormanın zararına olarak ziraatin yer kazanmasını intaç etti. Bu cihet bütün Avrupada orman tahribatının başlıca sebebidir.

Bu tahrip hareketi Fransa ve Belçikada Romalıların işgali zamanından başlıyarak (Bénédictins, Cisterciyens, Prémontrés, Ehartreux ilâh.. gibi) rühban sınıfına verilen imtiyazlar dolayısile yedinci ve sekizinci asırlardan itibaren artmağa yüz tutmuştur. Zira bu rahipler manastırlarının etrafına bir çok ziyaretçiler topluyorlar ve onlar da zatî ihtiyaçları için civarlarında bulunan ormanları merhametsizce tahrip ediyorlardı. Tahribatın en had devresi İsviçrede 6 ıncı, Almanyada 9 uncu, Danimarkada 11 inci asırdan itibaren başlamıştır.

Asyada medenileşmiş çiftçi halk, devrimizin iptidasından itibaren araziyi işgal ederek ovalarda ve dağ yamaçlarındaki ormanları açtılar ve bir kısım ormanları da çeltik, daimî veya muvakkat ziraat sahaları kazanmak maksadiyle yaktılar.

İlk zamanlardan itibaren Kafkasya ormanları tahribata uğradığı gibi Anadolu ve Suriye de ayni âkıbete maruz kaldı. Hindistanda (Indus), (Pendjab), (Bengal), vâdileri, (Gondwana) ve (Nizam) plâtolarındaki ormanlar da yerlerini ziraata terketmişlerdir. Çinde nüfusun süratle ilerlemesi ormanların tamamiyle tahribine sebebiyet vermiştir. (Dr. Legendre) ağacın yalnız mezarlıklarda ve bahçelerde kaldığını söyler. Kanadada orman sahası fazla miktarda gelen muhacirlerin açmaları yüzünden çok daralmıştır. Birleşik Amerika hükmetlerinde 18 inci asır başında bir yıl içinde o kadar çok orman sahası açılmıştır ki gelen halk bu sahayı 10 sene zarfında bile işleyemezlerdi. Bilhassa Maine, (Massachusetts) ve (New - Hampshire), Connecticut), Rhodo - Island) ve (Vermont) daki açmalar daha çok olmuştur. Bu tahribat 19 uncu asırda da devam etti. 1870 den itibaren (Arkansas), (Illinois), (Missouri), (Nebraska), (Utah) hükûmetleri tamamiyle ormansızdı. Müttehidei Amerikada bir yıl içinde tahrip edilen orman sahası 8 milyon acres (1) olarak tesbit edildi. Meksikada da ziraatin inkişafı dolayısile ormanlar çok azaldı. (Cuba), (Jamaïque), (Martinique), Guadelope) de şeker kamışı ve muz ziraati dolayısile büyük ölçüde orman sahaları mahvedildi. Brezilyada da ziraat için vâsi sahalar açıldı. Bilhassa Bahrimuhit sahilinde (Bahia) ile (Maceio) arasında (Sao - Paulo) havzasında, (Parahyba) ve (Riodoce) vâdilerinde (Serras), (Mantiquaria) ve (Mar) ormanlarında tahribat pek fazla idi. Şimalî Afrikayı (Colonne d'Hercule) den (Grande syrte) e kadar işgal eden Kartajalılar milâttan evvel 7 inci asırda (Cyrénaïque) de yerleşen Yunan-

(1) İngilterede bir acres 40.5 ardır.

lılar ve müteakıben 2 inci asırda her ikisi ne de halef olan Romalılar kendi mülkiyetleri dahilindeki sahalarda vâsi miktarda orman açtılar. (Vea), (Sabathra), (Cyrène), (Bérénice), (Deptis magna) harabeleri gösteriyorlar ki vaktiyle orman ve gıda maddelerince zengin olan bu şehirlerin yerlerinde bugün hiç bir şey yoktur. Eğer buraları vaktiyle ormanlık olmasaydı halkın yaşamasına da imkân bulunamazdı.

Muvakkat ziraatler de açmaların başlıca sebeplerindendir. Bir asır mukaddem İsveçin şimalinde, ortasında köylüler yulaf yetiştirmek için ormanları ateşliyorlardı. Bittabi ağaçsız kalan bu sahalar yavaş yavaş çorak hale geliyorlardı. Buralarda ancak Juniperus, Ericacée familyasına mensup nebatlar yetişiyordu. Lüksemburg dokalığında (Sure), (Wiltz), (Clef) ve Our vâdilerinde çavdar ziraati yapmak için büyük sahalar yakıldı. Dekkan ve Hindi Çininin şarkında yerliler açılan sahaları 2-3 sene zerden sonra terkediyorlardı. Açık kalan bu sahalar parazit nebatatla örtülüyordu. Bu meş'um muvakkat ziraat âdeti (Sonde) adalarının kesif ormanlarında da pek fazla rağbet görüyordu.

B) Teshin, gıdalarının pişirilmesi:

İnsanların ateşi keşfettiği zamandan itibaren gıdalarını pişirmek, soğuğa karşı kendilerini muhafaza için oduna ihtiyaç hasıl oldu. Bu ihtiyaçları karşılamak için de oduna müracaat edildi. Bu da vâsi mikyasta ormanın tahribine sebebiyet verdi. Şiddetli soğuklara karşı korunma ihtiyacı (Çinde) müthiş orman tahribatının sebeplerinden biridir.

P. Kontosun yazdığına göre Yunan ormanları 518 den 1097 ye kadar İstanbulun teshin ihtiyacı için 800 milyon metremikâp odun vermiştir. (New-YorkTimes) e göre (Chicago) şehri teshin için 1871 de 10,000 (akr) lık orman yutmuştur. (Crecy - en - Brie), (Fontainbleu), (Jouy - en - Josas), (Dourdane) ormanları Parisin teshin ihtiyacını temin maksadiyle o kadar fakirleşmişlerdir ki 1418 de Senart, Laye, Bondy, Villers - Cotterêts ormanlarında eta harici kat'iyata zaruret hasıl olmuştur. Bu menbalar az zaman içinde tükendiler ve binnetice Normandi'nin en güzel ormanlarından biri olan Lyons ormanlarına, ayrıca da Moran ormanlarına müracaata mecburiyet hasıl oldu. Morvan'ın odunları 1924 e kadar Parise trenlerle ve Yonne, Cure nehirlerindeki dubalarla nakledildi.

C) Mesken, Mabet, Saray inşası:

Ağaç ilk defa olarak Neolithiques (2) ler tarafından göllerde kazıklar üzerinde mesken inşası için kullanıldı. Gollerin ve diğer kavimlerin meskenleri ağaçtan yapılmış çit ve saire ile örtülmüş kulübelerdi.

Antil adalarının yerlileri ve bu adaların ilk rençberleri kulübelerini şöyle yapıyorlardı. Yere çakılmış çatallı ağaçlar birbirleriyle ve diğer parçalarla birleştirilerek üzerlerine direkler konuyor ve bunların üzeri de sazlar veya palmiye fasilesine mensup nebatların büyük yapraklariyle örtülürdü. 8 ve 14 üncü asırlarda garbî Avrupanın bütün şehirlerinde binaların inşası için ağaç biricik malzeme idi. Bu binalar dışarıya doğru kalın direklere istinat eden büyük ve yüksek cepheli çıkıntılar arzediyorlar-

(2) Neolithiques taş devrinin en eski zamanlarıdır.

dı. Binaların cepheleri ve ocakları ağaçtan olup üzerleri alçı ile örtülü idi. Bu da yangınları tevlit ediyordu. Bu tarzda inşaat vâsi mikyasta ağaç sarfiyatını istilzam ediyordu. Anadoluda Karadeniz silsilesinin ormanları mesken inşası için buralardan odun tedarikine gelen sahil halkı tarafından tahrip edilmiştir. Müttehidei Amerikada şehirlerin civarında, kırlarda ve deniz kenarlarında (Bungalows) ların (yani bir katlı olup etrafı sundurma ile çevrilmiş binaların) inşası çok miktarda ağaç sarfiyatına sebebiyet verdi.

Şimdiye kadar yalnız hususî meskenlerden bahsettim. Eski zamanlarda kavimlerin mabedleri, kral ve imparatorların sarayları da vardı. Atinanın Akropol, Romanın kapitolü vardı. Bizim de muazzam sivil ve dinî binalarımız, millî saraylarımız, adliye saraylarımız, üniversitelerimiz, katedrallerimiz (Büyük kilise) vardı.)

Kurunu vustada katedrallerimizin, Louvre, Versay tarihî şatolarımızın yalnız çatıları için ormanlardan tedarik edilen ağacın kaç metre mikâp olduğunu kim tahmin edebilir.

D) Hayvan rayi:

Ray Asya halkının idamei mevcudiyetleri için başlıca bir ihtiyaçtı. Bu da garbî ve meridyonal Asyanın orman tahribatını tevlit etti.

İnsanlar ve sürüleri cenubî Avrupanın kesif ormanlarına büyük zararlar ika ettiler. (M. Lavanden) esasen Akdeniz ormanlarının muvazenesi asırlardan beri ihtimalki Romalılar devrinden beri bozulmuştur, demektedir. Müteaddit koyun ve keçi sürüleri mutedil mevsimlerde Yunanistan ve Balkanların ormanlarına yayıldılar. İspanyada 14 üncü asırda tesis edilen nafiz Mesta korporasyonunun sürüleri memleketin bütün ormanlarında serbestçe otladılar. Çobanlar da ray sahasını çoğaltmak için ormanları ateşliyorlar ve ihtiyaçları olan ağaçları da istedikleri gibi tedarik ediyorlardı. Bu tahribat 1836 ya kadar devam etti.

Asyada olduğu gibi insanlar şimalî Amerikada da sürülerini beslemek için ormanları tahrip ettiler. Çadır altında yaşayan ve göçebe olan Araplar Cezayir, Tunus ve Trablus ormanlarını mahvettiler. Cezayirde Tell de ormanlar sahanın ancak % 15 ini ve yüksek plâtolarda % 6 sını işgal etmektedir. Çiftçiler tarafından Cap - vert adalarına ithal edilen hayvanlar (eşek, keçi, tavşan) az zamanda orman eşcarını tahrip ettiler. Ayni tarzda Sainte - Hélène adalarında da bütün müşeccer sahalar ray hayvanatının dişleri altında mahvoldular.

Cenubî Amerikanın hayvan yetiştiren mevkilerinde Paraguay, Brésil, Uruguvayda çiftlik sahipleri keçi ve öküzden ibaret olan sürülerini yeni açılan ormanlarda otlatırlar ki burada tensili tabiîinin de teşekkülüne imkân yoktur.

Koyunlar Avusturalyada tehlikeli bir surette tekessür etti. 1776 da buraya Kaptan satın alınan 5 koyun, 3 merinos koçu ithal edilmişti. Bunlar o suretle çoğaldılar hi, her yerde Kangorular yerine kaim olmağa başladılar. Bunlar bütün Vilâyetlerde ormanları tıraş etti. Genç ağaçların taze filizlerini kemirdiler. Miktarları 1876 da 45000, 1891 de 72 milyon, 1899 da 106 milyondan fazla idi. Bu hayvanların miktarı 1906 da vukua gelen müthiş kuraklıktan

azaldı. Hali hazırda 99 milyondan fazladırlar. Hayvanların iyi mevsimlerde yaylâlara göç etmesi yüksek mıntakalardaki ormanlara büyük zararlar ika ederler. Bu göç meselesi Avrupada Alplerde, Pirene dağlarında, Fransanın orta plâtosunda, Transilvanya Aleplerinde, (Beskides) lerde, Karpatlarda, Anadoluda, Suriyede, Ermenistanda, Şilide, Peronda (Andes) lerde yaplmaktadır.

Müttehidei Amerikada koyun ve keçiler Roşöz dağları ormanlarında 300 - 400 kilometrelik bir sahayı yaylâlardaki ray mahallerine kadar dolaşırlar, sonra yazın hitamında versanların aşağı kısımlarına inerlerdi.

2 — Sanayiin inkişafı:

A. Gemi inşaatı:

Finikeliler muazzam gemilerinin ağaç ihtiyaçlarını Lübnan ormanlarından elde etmekle iktifa etmeyip (3) tâ Yunanistan ve Kıbrıs adasına kadar giderlerdi.

Kilikyanın korsanları gemilerinin inşasına lâzım gelen ağaçları bulmak için Toros ormanlarını tahrip, Venedikliler de donanmalarının ihtiyacı için 14 üncü asırda Dalmaçya, 15 inci asırda da Cephaloni adasının ormanlarını tahrip ettiler.

1540 senesine kadar İngiltere ormanları gemi için çok ağaç verdiler. İspanyada da Amerikanın keşfinden sonra ayni hal vuku buldu. Fransada Colbert'in teşvikile donanmai kralî ve ticaret gemilerindeki kalkınma Aunis, Saintonge ve Pirene ormanlarında vâsi mikyasta kat'iyata sebebiyet verdi.

(3) Toros havalisi.

B. *Maden işletmesi:*

Aisan ormanlarının bir kısım maden işletmesi yüzünden harap oldu. Bu madenlerin çoğu fazla miktarda ağaç sarfiyatını istilzam eden bir usul ile işletiliyordu. Petrocoriens ve (Bituriges) ler odun ianesile demir istihsalinde mütehassıs idiler. Romains'ler bunların bu kabiliyetlerinden istifade ettiler. Gallo - romaine devrinde demir madenleri büyük mikyasta ormanlarda istihsal edildi. Cher eyaletinin Allogny ve Nièvres eyaletinin, Bertranges ormanlarındaki curuf yığınları bunun yegâne delilidir. Yunanistanda en eski zamanlardan beri işletilen Laurium'un gümüşlü kurşun madenleri çok ağaç yutmuştur. Kıbrıs adasının ormanları meşhur Amethonte madenleri için ağaç verdiler.

13 ve 14 üncü asırlarda Romanyada Moravya ve Slovaquie 14 üncü asırda da Poiana, Busca ormanları Almanyadan hücum eden madencilerin çoğalması ve bunun üzerine işletilmeye başlatılan müteaddit maden ocaklarının çok ağaç sarfetmesi yüzünden müteessir olmuşlardır. Venezüella, Colombiya, Hattı üstüva, Perou, Bolivie, Şilideki altın, gümüş ve diğer madenlerin işletilmesi İspanyol Afrikasının bu mıntakalarında müthiş orman kat'iyatına sebebiyet vermiştir.

C. Demir izabehanelerile, döküm hanelerinin, camhanelerinin, dabaghanelerin ve diğer sanayiin olun ihtiyacı:

Fransada 15 inci asırda demir ve font müteaddit fabrikalarda işlenmeğe başlandı. 16 inci asır nihayetinden beri büyük (Chartrüse) ormanlarında Bovinant, Paroisse demir madenlerini işleyen Chartreux lüler bu madenlerin bulunduğu yerde 4

büyük şahmerdan kurarak her türlü demir ve çelik âletleri imal ediyorlardı.

15 inci asırda ayrıca bütün sanat erbabı, kömürcüler, kiremitçiler, tuğlacılar, çömlekçiler, demirciler, dülgerler, kasaplar, ekmekçiler, dokumacılar, dericiler icrayi sanat için kendilerine lâzım olan ağaçları ormanlardan tedarik için kanunen hak sahibi idiler. 1376, 1388, 1402, 1518 ve 1543 tarihli müteaddit emirnamelerle bu suiistimallere bir nihayet verilmeğe mecbur kalındı. -8 inci asırda Slovaqui'nin kayın ormanlarının bir kısmı demir izabehanelerine, dökümhanelere ağaç vermek yüzünden harap olmuşdur. 17 inci asırda meşe ormanlarına yerleşen camcı, debağlar, buralarda oldukça vâsi zararlar ika etmişlerdir.

Cam imali Fransaya 14 üncü asırda ithal edildi, ilk cam fabrikası 1338 de Chambran ormanında tesis olundu. Bunlar az zamanda tekessür ettiler, nerede camcılık varsa orada orman kalmadı. İrsen kanunen asilzade olan cam fabrikatörleri 1448 de kral tarafından vergilerden muaf tutuldu ve sanatlarını icra etmek için bir çok imtiyazlardan istifade ettiler. 18 inci asır nihayetlerinde demir izabehaneleri Fransada çoğaldı ve her türlü vasıtalarla himaye edildi. Böyle bir çok izabehaneler ormanların ortasında tesis edildi, bu müesseselerin inkişafını temin etmek için fabrika sahiplerine devlet ormanları dahilinde büyük sahaların imtiyazı verildi. Tronçais ve Vierzon'de olduğu gibi güzel koru ormanları yakma odunu için baltalığa tahvil edildi. 1830 danberi Luxembourg ormanları demir izabehaneleri sahiplerinin ve dericilerin zarar ika etmelerinden hissedilecek derecede azalmıştır.

D. Nakliyat:

Şimendifer hatlarının kurulması ve inkişafı büyük mikyasta ağaç sarfiyatına sebep olmuştur. Meselâ (travers, vagon, telgraf ve sinyal direkleri gibi).

Hindistanda Gondwana plâtosunun ormanları şimendifer inşaatçıları tarafından tahrip edildi. Amerikada 1860 dan 1870 e kadar şimendifer inşaatı için her sene 160 milyon traverse ihtiyaç vardı. Bu ihtiyaç 20 bin hektar ormanın tahribiyle elde edilmiştir. Fransa'nın Afrikadaki Senegal, Cameroun, hattı üstüva kolonilerinde seyrisefere kabiliyetli nehirler kenarındaki ormanlarda: kayık, sal, inşaatı ve yahut buharla müteharrik gemilerin odunla işletilmesi yüzünden çok tahribat yapıldı. Odun kömürü imalâtı Cezair ve Fas ormanlarında büyük zararlar ika etmektedir. Ayni suretle deri sanayii de buna sebebiyet vermektedir. Çok eski zamanlardan beri yerlilerin kiraladıkları ormanlık sahalardan meşe kabuğu toplamak âdeti vardır. Fasta kaim ağaçların kabuklarını soymak suretiyle onların mahvolmalarına sebebiyet veriyorlardı.

3 — Tahribatın diğer muhtelif sebepleri:

A. Yangınlar:

Yangınlar ormanda büyük zararlar ika etmiştir. Yukarıda da söylenildiği gibi İsveçte köylüler muvakkat ziraat için, İspanyada çobanlar ray sahasını çoğaltmak maksadiyle ormanları ateşleyorlardı. Yunanistanın vaktiyle Romanyada Karpat ve Transilvanya Alpleri yamaçlarını örten ormanları bu yüzden mahvolmuşlardır.

Siberyada Jenisseï nehri kıyılarında sürülerini önüne katarak süren göçebe aşiretlerin çobanları ray sahasını ıslah maksadiyle muntazaman yangınlar ika ediyorlardı. Ayni sebepten Bulgaristanın ve Suriyenin ormanları da çok zararlar gördü. Böylece de Dekan'ın orman sahası çok azaldı.

Kanadada yangın bütün orman tahribatının daima üstünde gelir. Burada evvelâ büyük ağaçlar sonra daha küçükleri ortadan kaldırılır, daha sonra da geriye kalan ankaz toplanarak yakılırdı. Birleşik Amerika ormanları kolonizasyonun başlangıçlarında çok azaldı. İndien'ler evvelce işlenmiş sahalarda tekrar nebatatın neşvü nemasına mâni olmak için ateşliyorlardı. Bundan sonra bilâhare çiftçiler de ayni metodu takip ettiler. 1916 dan 1922 ye kadar bütün Amerikada ateşin yaladığı orman sahası 17 milyon hektardan daha fazladır. 1922 de Amerikanın Carolines hükûmeti dahilinde 1,913,700 hektar orman yakıldı.

Avusturalyada çiftçilerin elinde işlenmemiş vâsi sahalar olduğu halde en güzel meşcerelere ateş vermektedirler. Yeni Zeland'da madencilerin ve maden arayıcılarının ihmali yüzünden altın madenleri mıntakasında müteaddit yangınlar vuku bulmuştur.

Cezairde, Fasta, Tunusta yangın ormanlar için müthiş bir âfettir. Yerliler ray mahallerini ıslah için çalılıklara ziraat sahalarını ıslah için de sazlıklara ateş koymaktadırlar. Buralardaki yangınlar civar ormanlara da sirayet etmektedir. Yangın ayni surette Senegal, Guinée, hattı üstüvada, Madagaskarda Reunion adasında da zarar ika etmektedir.

Gonzales - Zarco Madère adasını keşfettiği vakit müstakbel hükûmet merkezinin yerini açmak için ormanlar ateşlenmiştir. Yangın dağlara da sirayet ettiğinden bütün ada ormanları yedi sene zarfında alevler tarafından tahrip edilmiştir.

B. İstilâlar, harpler:

Geldanilerin, Kürtlerin, Acemlerin, Tatarların, Türk ve Mongolların istilâları Azerbaycan dağlarının versanlarındaki ormanları yok etmiştir. Ayni suretle İraniens, Aryens, Afghans ve Türklerin istilâ ları da İndüs vâdisinin kesif ormanlarının mahvına sebebiyet verdiler.

Ariyen kolonizasyonu Bengale ormanlarını ortadan kaldırdı.

Yuman harpler, isyanlar dolayısile fazla tahrip edildi.

Macaristan ve Romanya ormanları Goths'ların, Huns'ların, Ostrogoths, Gepides, Avares, Mongol ve Türklerin istilâları yüzünden çok zarar gördü.

İtalyanın cenup ormanları birbirini müteakiben bu sahaları fetheden Etrüsques, Romains, Sarrasins, Normand, Alman, Fransız, İspanyollar yüzünden zarara uğradı. Sicilyada Yunanlıların, Kartacalıların, Romains, Vandals, Goth, Arap, Norman, Alman, Fransız ve İspanyolların müteakip döğüşmeleri buranın ormansız kalmasına sebebiyet vermiştir.

İspanyada sekiz asır müddetle hristiyan ve (maures) ler arasında süren nihayetsiz harpler devir devir tahribata sebe-

biyet verdiler ki, ormanlar da bundan hissedar odular.

Büyük istilâ orduları Fransa ormanlarını da 1337 den 1453 e kadar büyük tahribat yaptılar, bundan evvel 910 dan 954 e kadar Macarlar 10 defa Şampanyaya, Lorene, Alsase, Borgonyaya, Lyonais, cenubî Fransaya girmişlerdi. 16 ve 17 inci asırlarda Danimarka ve İsveçliler arasında vukua gelen muharebelerde Scanie ormanları tahrip edilerek çalılığa münkalip oldu.

17 ve 18 inci asırlarda Lucerniqis ve Sovoyars'lar arasında vuku bulan sonra da Fransız ve Savoie dokunun orduları arasındaki harekâtı askeriyede Savoie ve Quyras'nin ormanları çok zararlar gördü. Queyras ayrıca 1792 den 1800 e kadar Fransız ve Sardunya orduları ve 1815 de de Avusturya ve Sardunyalılar tarafından tahribe uğradı.

Anadoluda da eskiden beri Yunanlılar ve İranlılar tarafından başlayan orman tahribatı 13 üncü asırda Türklerin istilâsile daha ziyadeleşti.

C. Entansif işletmeler: Entansif işletmeler ormanların işgalini ve diyebiliriz ki tahribini intaç etti. Bu şekil işletmeler yüzünden Fransada 14 üncü asırda Beaufort, Anjon'de Senart ve Esmons ormanlarının sahaları azaldı.

Büyük ihtilâl zamanında köylüler tarafından asilzadegân ormanlarında, belediyeler tarafından nahiye ormanlarının ihtiyat kısımlarında ika edilmiş zararlar bu meyana ithal olunabilir. Ayni zarar evvelce kiliseye ait ormanlarda da tatbik edilmiştir.

12 ve 13 üncü asırlarda İngilterede ve 15 inci asırda İspanyada, Amerikanın keşfinden sonra, İsveç ve Danimarkada 17 inci asırda Belçika ve Slovakyada, 18 inci asırda Rusya ve Romanyada 19 uncu asırda ayni sistem dahilinde ormanlar tahrip edildi. Ruslar 19 uncu asırda Vladivostokta ve Khanat de Bokhara'nın civarlarını katettiler. 17 inci asırda Sonde adaları ormanlarında kontrolsuz yapılan kat'iyat büyük tahribata sebebiyet verdi. Ayni suretle entansif kat'iyat dolayısile Kanadada, Amerikada Venezüellanın şimal taraflarında Brezilyada Amazon havzasında, Yeni Zeland'da ve yeni Kaledonide de orman sahaları büyük mikyas dahilinde azaldı.

Avusturalyanın Otway yarım adasında kâin en güzel ormanlarından biri 80 - 100 kilometrelik bir saha dahilinde tahrip olundu.

Bu tarzdaki işletmeler ayni suretle Cezairde, Tunusta Cote d'Ivoien'de Madagaskarda, Reunion ve hattı üstüva ormanlarında da yapıldı.

D. Hatalı işletmeler: Hatâlı işletmeler, nebatî fizyologi kanunlarını ve ormancılık kaidelerini nazarı dikkate almaksızın yapılan ameliyelerdir.

Velachaie'de oduncular ağaçları yerden iki metre irtifadan kesmektedirler, böylece kereste verecek bir kısmı terk etmektedirler. Bu tarzda işletmeler Sırbistanda, Makedonyada, Bulgaristanda yapılmıştır.

Fransız Hindi Çinîsinde yerliler çok zaman devrilmiş keresteliğe salih ağacın

yarısından fazlasını kullanmazlar, bir kısmını çürümeye terk ederlerdi.

Orman tahribatının tevlit ettiği neticeler

Orman tahribatının doğurduğu neticeler başlıca dört nokta etrafında toplanabilir:

1 — İklimin tahavvülünü tevlit eden sebepler,

2 — Toprak üzerine olan tesirler,

3 — Menbalar ve akar sular üzerine olan tesirler,

4 — Halk üzerine olan tesirler,

1 — Orman tahribatının iklim üzerine olan tesiri:

Vladivostok civarında Ienisei sahillerindeki ormanların tahribinden sonra iklim daha soğuk olmaya başladı. Nehir kenarında yetiştirilen karpuzlar artık kemale gelmiyorlardı.

Anadoluda milâttan evvel dördüncü asırda başlayan ve Osmanlılar tarafından tamamlanan orman tahribatı yüzünden kışlar pek şiddetli olmaya başladı.

Guatemala'da Bahri muhiti Atlâsi versanında ormanların tahribi burada iklimin daha mütehavvil olmasna sebebiyet verdi. Mevsimler daha kararsz oldu. Sahilden dahile doğru yığılan ankaz v. s. den intişar eden gazat evvelce mevcut olmayan bir takım hastalıklar tevlit etmiştir.

Diğer taraftan hava daha ziyade kurulaştı. Toprak da yazın ve ilkbaharda yağmurların ve çiğlerin yokluğundan kuraklaştı. Çinin şimali orman tahribatı yüzünden gayet az miktarda yağmur düşmesinden dolayı tedricen kuraklaşmaktadır. Golconde adalarında iklim değişti, yağmur yağmaz oldu. Avusturalyada tahribat yüzünden düşen yağmur miktarı beş sene zarfında % 54 nisbetinde tenakus etti. Geniş Murray havzası hemen hemen tamamiyle kısır ve sulardan mahrumdur. Bazan meridyonal Avusturalyada Spencer körfezinin garbinde bütün yaz bir damla yağmur düşmeden geçer. Siberyada, Ienissei, Lena havzalarında çayırlar ve ray sahaları orman tarafından muhafaza olunmadığından şimal soğuk rüzgârlarının fena tesirlerine maruzdurlar.

Bordeaux üniversitesi profesörü M. Lespiault'ye nazaran şimalî Amerikadaki orman tahribatı Meksika körfezinde teşekkül eden siklonların daha süratle bahri muhitten geçerek Avrupaya, İzlandaya ve Fransa sahillerine doğru ilerlemelerine sebebiyet vermiştir. Brennes şimendifer hattının inşası yüzünden vukua gelen tahribat dolayısile İtalyan Tirolunun iklimi daha sert havası daha soğuk oldu.

Çünkü, cümudiyelerden gelen rüzgârlar evvelce mevcut ormanların kalbur vazifesini gören tesirinden kurtularak doğrudan doğruya vâdilere dolmaktadır. Ayni sebepten cümudiyeler dahi ziyadeleşmiştir.

2 — Orman tahribatının toprak üzerine olan tesirleri:

Biliyoruz ki ormanın toprak üzerinde itikâle, oyulmalara, çöküntülere karşı himayekâr bir tesiri vardır. Eğer bu himaye kaldırılacak olursa bu mihanikî hâdiseler meydana gelir.

Orman tahribatının meş'um neticeleri üzerine yalnız üç misal zikredeceğim:

İspanyanın yüksek merkezî plâtolarında bulunan çıplak toprak, kuraklıktan sonra yağan müthiş yağmurların birdenbire sel haline geçmesinden her yerde itikâle uğramıştır.

Müttehidei Amerikada Ohio'nun kollarından biri olan Tenesse havzasında Appalaches dağlarının itikâle uğramış versanları ziraat edilen ovalarda böyle müthiş tahribata sebebiyet verdiklerinden bunlara karşı mukaddema üç muazzam baraj yaparak nehrin suyunu intizama sokmak mecburiyeti hasıl oldu. Ayni zamanda bu barajların civarında müthiş teşcir ameliyesi icra edilmektedir.

1723 denberi Kanada ve Amerikada birbirini takip eden kuraklık seneleri yüzünden (44 dane 207 senede) bilhassa 1933 denberi büyük toz fırtınaları husule gelmeye başladı. Bu bilhassa Müttehidei Amerikanın batısı üzerinde Texas ve Dakata'da icra edilen muazzam orman tahribatı yüzünden çıplak kalan sahalardan husule geliyordu. Bu toz hareketleri ziraate pek zararlı oldular, bazan da bunlar şehirlere kadar yayıldılar. 1934 mayısında Şikago ve 1935 martında da Nevyork bundan müteessir oldular. Eğer kuraklık bir kaç sene daha devam etseydi Müttehidei Amerikanın üçte biri çöl haline gelecekti. Kanada Dominyon hükûmeti çok şiddetli rüzgârlara karşı yegâne baraj olarak ormanlardan himayekâr perdeler vücuda getirmek lüzumunu nazarı dikkate almaktadır.

3 — Orman tahribatının menbaların beslenmesi ve akar sular üzerine olan tesiri:

A. Menbaların beslenmesi:

Fransada, küçük sahalar dahilinde olsa dahi yapılan tahribat neticesinde menbaların kuruduğuna dair müteaddit misaller zikredildiğinden tekrar bundan bahs etmiyeceğim.

Kıbrıs adasındaki ormanların sakinleri tarafından tahribini müteakip su kuyularını besleyen menbalar kurumaya başladı. İda dağının tepelerini örten çamlar devrildikten sonra Mendereh, (Scamandre) ı besleyen menbalar su vermez oldular.

Yunan şairlerinin şiirlerinde yer alan Yunanistan nehirleri orman tahribatı yüzünden ehemmiyetlerini kaybettiler ve menbalar kurudular. Attique'in Céphise ve Ibissos nehirleri susayan yolculara su vermemektedirler. Yunanistanın en ziyade mahrum olduğu şey nehirlerin berrak sularıdır. Sénégal'de orman kat'iyatı yüzünden nehirlerin menbaları kurudu ve normal su seviyesi bir kaç metre düştü. Cap kolonisinde orman sahasının % 99 unun kat'ı iklimi sertleştirdi, nehirleri kuruttu. Maurice adasında 37 senede ormanların % 76 nisbetinde kesilmesi menbaların ve küçük derelerin sularının azalmasına sebep oldu.

B. Akar sular üzerine olan tesiri:

Orman tahribatı müteaddit memleketlerde nehir ve dereler üzerinde hemen aksi tesirler husule getirdi. Bunların Débit'lerinin bazan azaldığı ve bazan da âfet halinde seller doğurduğu ve yataklarının tahripkâr sellerin naklettikleri itikâl hamuleleriyle yükseldiği, müşahede edildi. Elimizde Fransa nehirlerinin Debilerinin

azaldığına dair vesaik vardır. Durance nehri Romalıların işgali zamanında seyrisefere salih iken şimdi buna imkân yoktur. Ayni hal Loire ve Allier nehirleri için de caridir. 16 ve 17 inci asırlarda bu nehirlerde duba nakliyatı pek parlak idi. 18 inci asırda Vert-Vert buhar gemisiyle Loire nehri üzerinde seyahat etti. 1845 de Allier nehrinde buhar gemileri görülüyordu. Salat, Ariège ve Aspe, Ossan, Olorane'nin dereleri 18 inci asırda sal nakliyatına müsait iken hali hazırda dağlardaki ormanların tahribi yüzünden sellere inkılâp etmişlerdir. İspanyada müteaddit nehirlerin yataklarına itikâl maddelerinin dolmasiyle gayri kabili sefer bir hale geldiler. Ebre nehri Vespasien devrinde kabili seyrisefer iken bugün ancak (Tortose) a kadar kabildir. Anadoluda da vaziyet ayni şekildedir. En eski zamanlarda ve kurunu vustada Akdenize dökülen nehirler nakliyata salih iken şimdi ne haldedirler. Nehirlerin debilerinin azalması Amerikada ormandan soyulan bütün sahalarda Boston, Connecticuz, Wisconsin' de müşahede edildi. Martinique'de akar suların debileri odun temini maksadiyle yapılan fazla kat'iyat yüzünden çok azaldı. Avusturalyada nehirler seyrisefere gayri salih hale geldiler. Murray nehri ki Rhin nehrinden uzun olmasına rağmen menbaında debisi ancak 350 m^3 dır. Murray'ın kollarından biri olan Murrumbidge iki bin yüz altmış kilo metre mecradan bazı mevsimlerde 1900 kilometresi susuzdur. Fakat bu kol bazı mevsimler de de Riveriana distirikinin alçak kısımlarını sular altında bırakır. Diğer bir kol olan Darbing yağmur zamanlarında taşdığı halde senenin belki diğer mevsimlerinde yatağında taaffün etmiş sular bulunur. Orman tahribatı yalnız akar suların debitlerini azaltmayıp ayni zamanda bunların normal rejimleri üzerinde de müthiş tahavvüller vücuda getirirler.

Toulouse, Garonne nehirlerinin sularının çekildiği zamanlarda 36 m^3. akıtırken 1875 de tuğyan zamanında bu miktar 10,000 m^3 ı buldu, kat'iyat neticesi derelerde olan tahavvülât İspanyada korkulacak şekildedir. 16 ıncı asırda seyrisefere elverişli olan Manzanares nehri bazı zamanlar o derece kurudu ki susamış bir köylü içmeğe su bulamıyordu. Aragon eyaletinde harç yapmak için su yerine şarap kullanmaya mecburiyet hasıl oldu.

Tage nehri bazan yatağından 30 - 54 metre yukarı yükseldi. Yang-tse-kieng nehrinden husule gelen muazzam tahavvülât Tibet dağlarının çıplaklığına atfedildi. Ermenistanda yazın çok nadir fakat ilkbahar ve sonbaharda pek mebzul olan yağmurlar Mesopotamyanın seller altında kalmasını, Dicle ve Fıratın sularının yükselmesini intaç ederler. Diclenin debileri teşrinievvelde 800 m^3 iken nisanda 3000 - 4000 m^3 ve bazan tuğyan zamanlarında 7000 m^3 yi bulur. Fırat nehri Monseih'da teşrinievvelde 400 m^3 su naklederken nisanda 2750 bazan da 4000 m^3 nakleder. Yamaçlardan inen su mecraları beraberlerinde getirdikleri taş, çakıl ve kumlarla tıkayarak nehirleri sefere mâni bir hale getirirler.

Bu hal Allier, Loire nehirlerinde ve Pirenenin muhtelif nehirlerinde vakidir. Kum sedleri Volga ve Don nehirlerinin yataklarında teraküm etmektedirler.

Vega de Motril arasından geçen Guadalféo nehrinin yatağı civarındaki yerleri

kaplayarak 6 - 7 metre yükseldi. Buna karşı barajlar yapmak mecburiyeti hasıl oldu.

Hoang - Ho nehri senevî denize 618 milyon 732.000 m^3 rüsup, Pei - Ho 2.825.000 m^3, Yang - tse - Kiang 192.000.000 m^3 rüsup dökmektedirler. Bu miktar 36 bin senede Petchili ve Toung körfezlerini ayni zamanda sarı denizi şarkî 124 tûl dairesine kadar doldurmağa kâfidir.

Kânunusanide Dicle nehri beher litresinde 4 kilo mevadı rüsubiye taşırken tuğyanın nihayetine doğru beher litre 7 kilogram kum ve çamur ihtiva etmektedir. Su mecralarının Debitlerinin gayri muntazam olması ve yataklarında nakil maddelerinin bulunması âfet halini alan tuğyan ve sel baskınları vücuda getirmektedir. Loire, Allier nehirlerinin 1846, 1856, 1866 da ve Garonne'un 1875 deki tuğyanları halâ hatırlardadır.

Loire nehri (Orléans) a yazın vâsi bir kum sahası arasından saniyede 25 m^3 su akıtmakta iken 1856 da coşkun zamanlarda 7500 m^3 su dökmektedir.

Tuğyan zamanlarında Garonne nehrinin debisi normal zamanda akan suyun 262 milsini bulur ki bazan Tonlons nehrini tehdit eder.

Po nehrinin taşarak bilâ tevakkuf Lombardie ovasında yükselmesi Tibere'in âni tuğyanı, Ligurie sellerinin tahribatı nın neticeleridir. İspanyada itikâle uğramış yamaçlardan inen müthiş seller 1864 de Valence'in ve 1879 da Murrcie ve Almeria'nın sular altında kalmasına sebebiyet verdiler. Yang - tse - Kiang ve Hoang-Ho nehirlerinin taşmaları ekseriya âfet halindedirler. 1936 şubatının nihayetinde Hoang - Ho nehri 2000 şehir ve köyü binlerce kilometrelik kültür sahasını harap etti. Bu yüzden 800.000 den ziyade halk meskenlerini terketmeğe mecbur kaldılar. M. Camena d'almeiadaya göre Ohio nehri Misisipi nehrine en müthiş ve korkunç tabiatları yaptırmaktadır. Misisipinin Appalaches dağlarının çıplak yamaçlarından çıkan kollarının bir kaç saat zarfında yirmi metre yükseldiği nadir ahvalden değildir. 1937 senesi kânunusanisinde yağan müthiş yağmurlar Kentucky, Illinois, Indiana hükûmetlerinde müthiş sel âfetleri tevlit ettiler.

Ohio nehrinin sahilleri 1500 kilometreden fazla bir saha üzerinde Misisipinin de 2400 kilometrelik bir saha dahilinde sular altında kaldılar. Pittsburg, (Pennsyl Vanie), Portsouth, (Ohio) şehirleri kısmen sular altında kaldılar. Meskenlerini terk mecburiyetinde kalan insanların miktarı 1.000.000 dan ziyade olarak tesbit edildi. 1934 de üç gün müddetle yağan fazla yağmurlar Avusturalyada Victoria hükûmeti dahilinde sel baskınları tevlit etti ki bunun yüzünden 30 kişi zayi oldu ve 25,000 kişi de yurtsuz kaldılar. Indus nehri (Bultiston) ve (Yaghistan) dahilinde âfet halinde seller husule getirmektedir.

4 — Orman tahribatının halk üzerine olan tesirleri:

Umum müfettiş Mougin'e göre 19 uncu asırda Fransız Alplerinde husule gelen nüfus tenakusu sellerin kültür sahalarında husule getirdiği zararlardan ileri gelmektedir. Bu tenakus 1861 den 1926 ya kadar % 138 i bulmuştur. Bu sellerin faaliyeti sırf (Burgundes) lerin gelmesile başlıyan bü-

tün kurunu vusta medeniyetince artırılan ve 16 ıncı asırdan 19 uncu asrın başlangıcna kadar şiddetlenen orman tahribatından doğmaktadır. Orman tahribatının halkın göç etmesini husule getiren tesirlerini gösteren bir misal bize 1857 de Osmanlı hükûmeti tarafından Türkiyeye sevkedilen komisyon âzalarından orman müfettişi M. de Montrichard tarafından verilmektedir. Bu ormancı Anadoluyu İzmitten Ankaraya kadar dolaştı.

Onun kanaatine göre rakımı 800 den 1200 e kadar mıntakalarda orman tahribatı yüzünden kış şiddetli, atmosfer yabis, toprak ilkbaharda ve yazda yağmur ve çiğden mahrum, sonbaharda tamamile kuru bir hal alır. Su menbaları nedret kesbetti, odun hiç mertebesine indi, bu fena yaşama şeraiti nüfusun azalmasına sebebiyet verdi. Kesafet nüfusu eskiden kilometre başına 40 kişi idi, hattâ 1872 de Karadeniz sahilinde Trabzonun 70 Kl. garbine ve Ege denizinde İzmirin 58 Kl. şimaline kadar kesafeti nüfus kilometre murabbaına 20 - 50 arasında idi. Fakat sonraları bu miktar Trabzonun 120 Kl. şarkına ve İzmirin 350 Kl. şarkına kadar olan sahada ancak kilometre murabbaına 10 - 20 ve Anadolu orta plâtosunda 1 - 5 arasında idi.

Ayni müşahedeleri ormanları harap olmuş diğer yerlerde de yapmak kabildir.

Tâ eski zamanlarda nüfusu üç milyon olan Kıbrıs adasında hali hazırda 315.000 kişi meskûndur. Amathonte, Paphos, adası gibi zengin kesafeti nüfusa malik şehirlerin yerlerinde bugün alelâde köyler bulunmaktadır.

İranda kilometre murabbaına vasatî olarak 1 - 4 kişi isabet etmektedir. Bu kesafetten 10 - 20 Hazer denizi sahillerine 5 - 10 bu kısmn cenubundan Tahrana kadar olan saha dahiline isabet etmektedir ki bu mıntakalar henüz ormanlık olan yerlerdir. Bu kesafeti nüfus Koum'den Kirman'a giden hattın garbinde 1-2 ve şarkında 0 - 1 re inmektedir ki buralarda tamamile çıplak sahalardır.

Capvert adalarının heyeti mecmuası bugün tamamile ormandan mahrumdur. 1934 de Fogo adasında husule gelen kıtlık yüzünden ada nüfusunun 2/3 si ziyaa uğramıştır.

Ormancılık âleminde :

I. Yurd içinde

Türkiye Ormancılar cemiyetinin yıllık umumî toplantısı:

Türkiye Ormancılar Cemiyeti idare heyetinin yıllık umumî toplantısı hakkında bütün cemiyet âzalarına yaptığı tebligat malûmdur. Cemiyetin yıllık umummî toplantısı bu tebliğat ve o meyanda bildirilen ruznameye tamemen uygun olarak 19/3/938 cumartesi günü cemiyet merkezi olan Ankarada eski Bolu palas binasındaki hususî dairede yapılmıştır. Toplantıya Ankarada bulunan ve hariçten gelen âzalarla beraber 57 kişi iştirak etmiştir.

Ruznameye uyularak toplantı, idare heyeti reisi Fahrettin Bük tarafından açılmış ve cemiyet nizamnamesi mucibince toplantının idaresi için bir kongre reisi ile iki kâtibin seçilmesi teklif olunmuştur. Bu teklif üzerine kongre reisliğine Ziraat Vekâleti Başmüfettişi Mahfi Eğilmez ve kâtipliklere de Orman Umum Müdürlüğü mühendis muavinlerinden Cemal Işıl ve Cemal Tüzün ittifakla seçilmişlerdir. Kongre reisi Mahfi Eğilmez riyaset mevkiine gelerek birinci celseyi açmış ve kendisinin kongre reisliğine intihabından dolayı teşekkür ettikten sonra ruzname mucibince evvelâ idare heyeti raporunun okunmasını söylemiş ve idare heyeti raporu kâtip Cemal Işıl tarafından okunmuştur.

Cemiyet merkezinin Ankaraya naklile işe başlamış olan idare heyetinin üzerine aldığı vazifeyi ne dereceye kadar başardığı hakkında bir fikir verecek olan bu raporu, toplantıda bulunamayan arkadaşların da okumasını faydalı bularak aynen aşağıya koyuyoruz:

Sayın üyelerimiz,

Teşekkülümüz bundan on üç sene evvel kurulmuştur. İdare heyetimiz cemiyetin kuruluşundan beri iş başına gelen idare heyetlerinin sekizincisidir. 6/3/1936 tarihinde İstanbulda toplanan kongre tarafından iki sene müddetle seçilmiştir. Yalnız idare heyetimiz seçildiği tarihten itibaren cemiyet işlerini eline alamamıştır.

1936 kongresinin mukarreratı mucibince cemiyet merkezinin İstanbuldan Ankaraya nakli, cemiyet işlerinin devir alınması ve devir alınan işlerin tanzimi için aradan epey zaman geçtiğinden ancak 1/7/1936 tarihinde işe başlamak mümkün olabilmiştir.

İdare heyetimizin 1936 ve 1937 yıllarına ait mesaisini iyice aydınlatabilmek için cemiyetin eski vaziyetine kısaca dokunmak lâzımdır. Çünkü bu vaziyetin mütaleası idare heyetinin 1936 - 1937 yılları için kendisine çizdiği iş programının izahını kolaylaştıracaktır.

Türkiye Ormancılar Cemiyetinin mazisi bundan on üç sene evveline kadar uzanmakla beraber bugünü şeklini sekiz sene evvel almıştır. Aradan geçen bu müddet cemiyetin taazzuvuna yetecek bir zaman olduğu halde bazı sebepler bunu geciktirmiştir. Bu sebepler arasında cemiyetin İstanbulda bir kaç defa yer değiştirmesi, idare heyetine seçilen âzaların memuriyet vaziyetleri dolayısile zaman zaman İstanbuldan ayrılmak mecburiyetinde kalmaları ve saire sayılabilir. Bütün bu sebepler son zamanlarda idare heyetine gelen arkadaşlarımızın gayretlerine rağmen 1936 yılı başında da cemiyetin bünyesini iyice tamamlayamamasında, kuvvetli ve geniş bir işleyiş içine girememesinde mühim bir âmil olmuştur.

Halbuki bir cemiyetin hedefine erişmesi için her şeyden önce bünyesini tamamlaması, onu bütün bir varlık haline getirmesi lâzımdır. Bu itibarla 1936 - 1937 yılları idare heyeti bu esas üzerinde yürümüş ve aşağıda belirtilen işleri başarmıştır.

1 — Bina tedariki:

Cemiyet işlerinin düzgün olarak yürütülmesi için her şeyden önce bir mekâna ihtiyaç bulunacağı şüphesizdir. İdare heyetimiz bu ihtiyacı karşılamak üzere önce bütün kardeş meslek teşekküllerini içinde toplayan Hükûmet caddesindeki Dr. Lûtfi apartımanında bir odaya yerleşmiş ve orada çalışmağa başlamıştır. Fakat bilâhare burasının ihtiyaca yetmediği görüldüğünden 1937 senesi sonlarına doğru şimdiki merkezi olan Eski Bolu palas binasının bir dairesine taşınmıştır. Yeni yerleşilen bu dairede teşekkülümüzün işlerini görmek büyük ölçüde kolaylaşmıştır.

2 — Eşya tedariki ve cemiyet merkezinin döşenmesi:

Cemiyet işlerinin yürütülmesi için elverişli bir mekân ne kadar lüzumlu ise bu mekânın döşenmesi de o derece büyük bir zarurettir. Esasen demirbaş eşyası çok mahdut olan cemiyetimizin İstanbuldan Ankaraya naklinde işe yaramayan bazı eşyalar cemiyet hesabına satılarak elden çıkarıldığından cemiyet odalarının döşenmesi bir mesele teşkil ediyordu. Bunun için elde bulunan eşyalardan bazıları tamir edildi, bazı eşyalar da yeniden tedarik edildi. Böylece cemiyetin üç odası oturulabilecek ve çalışılabilecek bir hale kondu. Ve cemiyet işleri için zarurî olan diğer malzemeler de temin olundu.

Bununla beraber cemiyetin demirbaş eşyası azdır. Onun zaman içinde tamamlanması, fırsat düştükçe lüzumlu eşyanın tedariki bir prensip olmalıdır.

3 — Umumî idare bürosu:

Cemiyet merkezine ait idare işlerini yürütmek, teşekkülün kendi âlemi ve haricî âlemle münasebetlerini kurmak üzere bir İdare Bürosu organize edilmiştir. Cemiyetin bütün işleri bu Büro vasıtasile idare olunur. Cemiyete gelen her evrakın cevaplandırılması da kaide tutulmuştur.

İdare Bürosunun faaliyeti hakkında bir fikir vermek için 936 - 937 yılları zarfında cemiyete (119) evrak geldiğini ve bu müddet zarfında 230 yazı çıktığını söylemek yeter. Bu müddet içinde ayrıca yıllık-

ların ödenmesi için bütün âzaya üç defa tebligat yapıldığını da unutmamalıdır.

4 — Cemiyet kütüğünün tanzimi:

Muntazam sicil kayıtlarının cemiyet işlerinin düzgün olarak çevrilmesi için lüzumlu bir vasıta olduğu şüphesizdir. Halbuki cemiyetimizin kuruluşu eski olduğundan sicile esas teşkil eden beyannamelerin bir kısmı Arap harfleriyle yazılmış bulunmakta ve soy adlarını ihtiva etmemekte idi. Bu mühim noksanı nazarı itibara alan idare heyetimiz cemiyetin kütüğünü yeni baştan tanzimini iş programına sokmuştur.

İki yıldanberi üzerinde ısrarla durulan bu iş tamamiyle bitirilmiş değildir. Bununla beraber alınan netice de küçük görülemiyecek bir ölçüdedir. Filhakika şimdiye kadar mevcut âzanın % 70 inin vaziyeti tesbit edilmiştir. Ayni esas üzerinde yürünerek bu mühim işin sona erdirilmesi şayanı arzudur.

5 — Cemiyetin âza mevcudu:

İdare heyetimiz bir yandan yeni sicil kayıtlarının tanzimile uğraşırken diğer yandan da cemiyete yeni âza kazanma işini de ihmal etmemiştir. Filhakika 1936 yılı başında cemiyetin âza mevcudu 170 kişi iken bu miktar iki senelik çalışmamız sayesinde 289 a çıkarılmıştır. Mamafih bu âzaların 19 unu ölüm aramızdan ayırmış bulunuyor. Muhtelif yıllarda aramızdan ayrılan bu arkadaşlarımızın hatırasına hürmeten bir dakika sükût edilmesini rica ederim.

Cemiyetin halen mevcut 270 aslî âzasından maada 19 da muavin âzası vardır. Buna nazaran cemiyetin âza mevcudu 289u bulmaktadır. Bununla beraber ilk fırsatta mevcut âza miktarının bir misli daha arttırılması mümkün olduğuna burada işaret etmek isteriz.

6 — Neşriyat işleri:

İdare heyetimiz yukarıda arzedilen meselelerle uğraşırken neşriyat işleri üzerinde de durmayı bir vazife saymıştır. Bunun için cemiyetin naşiri efkârı olan Orman ve Av'ı yeniden canlandırmayı ormancıların hayatta karşılaştıkları ilmî ve teknik zorlukları halledecek kitap ve broşürler neşretmeyi, ormancılığın manâ ve ehemmiyetini geniş halk tabakasına anlatacak propaganda risaleleri bastırmayı düşünmüştür. Fakat bunlardan yalnız (Orman ve Av) ın yeniden neşredilmesi mümkün olabilmiş, bir propaganda risalesinin hazırlanması için bazı teşebbüslere de girişilmiştir.

İdare heyetimiz Orman ve Av'ın iyi bir şekilde ve zengin muhteviyatla çıkmasına son derece dikkat etmiş ve memleketin ehemmiyetli ormancılık meselelerini belirtmek için mümkün olanı yapmağa çalışmıştır. Mecmuanın her ay başında çıkarılması çok arzu edilmesine rağmen karşılaşılan bazı zorluklar yüzünden maalesef mümkün olamamıştır. Bununla beraber (Orman ve Av) 937 senesinden itibaren çıkarılmağa başlanarak bu senenin sonunda 12 sayı itibariyle bir yılını tamamlamıştır. Bu arada 3 üncü sayıda (Orman Kanunu) nun kabulü dolayısile fevkalâde olarak tertip edilmiştir.

Bu vesile ile mecmuanın intişarının devamı bakımından ehemmiyetli bir nok-

taya temas etmek istiyoruz. O da abone aidatının zamanında ödenmesi lüzumudur. Bugün mecmuamızın abone miktarı 447 ye vardığı halde 937 sonunda borçlarını tamamiyle ödeyen arkadaşlarımız pek mahdut kalmaktadır. Halbuki, mecmuanın yaşamasını temin edecek en emin gelir kaynağı cemiyetin âzalarıdır. Bu itibarla âzalarımızın abone borçlarını vaktinden evvel ödemeleri zarureti vardır.

7 — Cemiyetin gelir ve hesap işleri:

İdare heeytimizin cemiyetimizin hesaplarını 936 kongresinin kabul ettiği bilânço üzerinden tesellüm etmiş, muhasebesini bu yıldan itibaren yeni defterler üzerinde yürütmeğe başlamıştır.

Eski idare heyetinden banka, kasa ve rozet mevcudu olmak üzere 1109 lira 50 kuruş, âzalara yapılan ikrazattan bakiye kalan 496 lira ki ceman 1601 lira 50 kuruşluk kıymet tesellüm eylemiştir.

Geçen idare heyetinden devir alınan bu miktar bankadaki mevduatın getirdiği 33,5 liralık faizi, cemiyetin âzalarına vaki olan ikrazattan 1/3/938 tarihine kadar tahakkuk eden 245,91 liralık faizle 1880 lira 91 kuruşa baliğ olmuştur.

Bundan başka idaremiz esnasında:

Azalardan	560	Lira
Mecmua abonesinden	441	»
Vekâletten alınan	800	»
varidatı:	3681.91	

tahsil edilmiş, liralık yardımla cemiyetin liraya çıkarılmıştır.

Cemiyete giren bu varidata karşılık şu masraflar yapılmıştır:

	Lira
Müteferrik masraflar: 937 senesi sonuna kadar	157.68
1/3/1938 senesi sonuna kadar	24.80
Ceman	182.48
Mecmua için	1725.38
Yekûn.....	1907.86

Yukarıda verilen varidat ve masarifata nazaran 1774.05 liranın geride kalması icap eylemektedir. Hakikat halde bu miktar da aşağıda müfredatiyle gösterildiği şekilde cemiyette mevcuttur:

Kasada	46.21	Lira
Bankada	1223.00	»
Rozet olarak	64.50	»
	1333.71	»
İkrazattan bakiye	351.34	»
Aza zimmetlerinde	89.00	»
Yekûn	1774.05	»

Yukarıda basit bir şekilde arzedilen cemiyetin malî durumunun 1/3/938 tarihlerindeki bilânçosu usulü muzaafaya göre aşağıda gösterilmiştir:

ZİMMET

Def. Keb. No.			
16	Kasa	46.21	
24	Banka	1223.00	
30	Rozet	64.50	1333.71
48	İkrazat	351.34	
32	Zimmetli eşhas	89.00	
38	Mecmua	484.38	924.72
33	Masraf	24.80	24.80
Yekûn			2283.23

MATLUP

Cemiyet	1723.23	Lira
Azalara ait	560.00	»
Yekûn	...2283.23	»
Yekûn	...2283.23	»

Cemiyetin malî vaziyetinin yukarıdaki bilânçoda verilen kıymetlerden daha üstün olmasını temin için idare heyetimiz bütün gayretlerini harcamıştır. Bunun için âzalarına muhtelif tarihlerde üç defa ihbarname göndermiştir. Cemiyetin biricik ve en emin gelir kaynağı olan âzalarımızdan ehemmiyetli bir kısmı bu ihbarnameleri hüsnü telâkki ederek borçlarını ödemekte şükrana değer bir alâka göstermişlerdir. Bununla beraber henüz aidatlarını ödemiyenler olduğunu burada tebarüz ettirmek ıstırarındayız. Bu âzalarımızın da geçen yıllıklarını bir an evvel ödeyeceklerini ummaktayız.

Memleketimizin köklü teşekkülleri arasında yer alan ve yurt ormancılığının yükselişini kendisine gaye edinen Türkiye Ormancılar Cemiyetinin sayın âzalarına vereceğimiz izahatı burada bitirmiş oluyoruz.

1936 - 1937 yılları idare heyeti geçen müddet zarfında bünyesini tamamlama, işleyişini canlandırma ve yeniden âza kazanma ve bir tek kelime ile cemiyetimizi bütün bir varlık haline koyma yolunda çalışmak suretiyle vazifesini başardığına kanidir. Gelecek yıllardaki idare heyetinin de tutulan bu yol üzerinde daha verimli çalışacağına ve daha büyük başarılar kazanacağına itimadı vardır.

İdare heyeti raporunun okunmasından sonra reisin rapor hakkında söylenecek söz olup olmadığı hakkındaki sorgusuna karşı Mehmet Ali Gökberk, Teftiş raporunun okunmasını ve ondan sonra müzakereye geçilmesini teklif etmiş ve bu teklif kabul edilmiştir.

Cemiyet nizamnamesine uygun olarak ve âzaya yapılan tebliğat neticesinde toplanan reylere nazaran intihap edilen teftiş heyeti baş müfettişi Mahfi Eğilmezle Orman Umum Müdür muavini Halil Erkut, Orman şube müdürlerinden Hilmi Akyamaç, Orman şube müdür muavinlerinden Mehmet Ali Gökberkten mürekkep bulunuyordu. Teftiş heyeti umumî toplantıdan evvel cemiyet merkezinde birleşerek

icap eden tetkikat ve teftişatı yapmış ve neticeyi umumî toplantıda arzedilmek üzere bir rapor halinde hazırlamış bulunuyordu.

Teftiş raporunu da cemiyetin gidişini göstermesi itibarile ehemmiyetli bulduğumuzdan aynen aşağıya yazıyoruz:

Cemiyetimiz umumî heyeti tarafından nizamnamenin beşinci maddesi mucibince 1938 yılı kongresine arzedilmek üzere 1936 mart - 1938 mart seneleri idare heyetinin iki yıllık muamelât ve hesaplarını teftiş edecek heyete seçildiğimize dair umumî kâtiplikten gelen 16/3/1938 tarih ve 50 numaralı tebliğ üzerine heyetimiz kendisine verilen bu salâhiyetle 17/31938 günü cemiyet merkezinde umumî kâtip Dr. Ali Kemal, Muhasip Dr. Münif Çelebi, Neşriyat Müdürü Fikri Kozak'ın vücutlariyle toplanarak 1936 mart 1938 martı arasındaki idare heyetinin hesaplarını teftiş, faaliyet ve icraatını mürakabe etti:

1 — M u h a s e b e :

Vazifemize ilk olarak hesapları tetkikten başladık ve idare heyetinin vazifeye başladığı 6/3/1936 tarihinden 1 mart 1938 tarihine kadar olan vaziyeti baştan sonuna kadar, bütün kayıt, makbuz, fatura, çek ve sair müsbit evrakı ile karşılaştırmak suretiyle ayrı ayrı inceledik. 1 mart 1938 den sonraki hesapların daha doğrusu sarfiyatın henüz önü alınmadığı için işimizi işkâl etmemek üzere onları nazarı dikkate almadık, devre bıraktık.

Hesaplar o kadar güzel, temiz ve muntazam tutulmuştur ki, muhasip arkadaşımızın vazifesine gösterdiği alâka ve intizam bizi derhal neticeleri çıkartmakta geciktirmemiştir. Bütün defterler muzaaf usul üzerine tutulmuş ve hepsinin resmî ve hukukî değerleri için icap eden formaliteleri yerine getirilmiş, muhasebe kaideleri bakımından ihtirazı lâzım gelen hiç bir nokta ihmal edilmemiştir. Heyetimiz bize bu kadar düzgün ve pürüzsüz bir hesap veren idare heyetinin gösterdiği dikkati, bilhassa muhasip Dr. Münif Çelebi'nin yüksek bir cemiyetçilik anlayışile cemiyete, kanunî bir itibar ve hususî bir kıymet veren samimî çalışmasını takdir ve teşekkürle karşılar.

Şimdi, hesaplar üzerindeki tetkiklerimizin neticesini arzedelim :

1 — Aidat hesab:

Lira	K.	
560	00	3/8/1936 tarihinden 1 mart 1938 tarihine kadar tahsil edilen

Aidat tahakkuk defteri henüz doldurulamadığından cemiyet âzalarının senelik âidatının kaç liraya baliğ olduğu anlaşılamamıştır. Bu itibarla tahakkukla tahsil arasında bir mukayese yapmaya imkân yoktur. Muhasip ve umumî kâtibin verdiği izahata göre henüz beyannamelerini göndermeyen bir çok âza vardır. Bunlar tamamlanmayınca da umumî tahakkuk meydana çıkarılamıyacaktır. Yeni seçilecek idare heyetinin bu işi neticelendirmesini ehemmiyetle göz önüne koruz.

2 — Borçlar hesabı:

TAHAKKUK		TAHSİL	
Lira K.	İzahat	Lira K.	İzahat
492 00	Eski heyetten devir alınan ana borç	322 00	1/3/1938 tarihine kadar ana borçtan alınan
245 91	1/1/1938 tarihine kadar tahakkuk ettirilen faizleri	64 57	1/3/1938 tarihine kadar faizden alınan
738 91	Yekûn	386 57	Yekûn

İCMAL

Lira K.	
492 00	Anadan tahakkukat
322 00	Anadan tahsilât
170 00	Anadan matlup

İCMAL

Lira K.	
245 91	Faizden tahakkukat
64 57	» tahsilât
181 34	» matlup

İCMAL

Lira K.	
170 00	Anadan matlup
181 34	Faizden matlup
351 34	

İdare heyeti devir aldığı 492 lira borcun üçte ikisini mütecaviz bir miktarını (yani 322 lirasını) tahsil etmeğe muvaffak olmuştur. Geri kalan 170 lira da borçlular tarafından peyderpey ödenilmektedir. Yalnız bu hesapta görülen faizler âzaları müşkül mevkie koyduğundan heyetimiz bunlar için borçlular lehine olarak kongrede bir formül bulunması mütaleasındadır.

3 — Rozet hesabı:

Lira K.	
165 00	Eski heyetten devir

İCMAL

Lira K.	
69 50	Satılan ve irat kaydedilen
31 00	Bay Mitat'ın hesabında görülen
100 50	Yekûn
64 50	Mevcut rozet bedeli.
165 00	

Mevcut rozetler

Adet	Tutarı Fi. Lira K.	
12	6 00	İğneli rozet
78	39 00	Kol düğmesi
38	19 00	Yaka düğmesi
1	50	Nümune rozet
	64 50	

4 — Matlubat hesabı:

Lira K.	
31 00	Rozet hesabından B. Mitat'ta görülen
25 00	Eski muhasip B. Rıdvanda görürülen
33 00	Eski U. K. M. Ali'de görülen
89 00	

Bu paralardan bir kısmı tahsil edilmiş ise de 1 marttan sonraki hesaplarda olduğu için burada mevzuu bahs etmedik.

5 — Mecmua hesabı :

Lira K.	Alınan
800 00	Vekâletten yardım
441 00	Abonalardan gelen
1241 00	5/11/1936 tarihinden 1 mart 1938 tarihine kadar vaki tahsilât

Lira K.	Sarfedilen
1725 38	5/11/1936 tarihinden 1 mart 1938 tarihine kadar sarfedilen

İCMAL

Lira K.	
1725 38	Sarfiyat
1241 00	Tahsilât
484 38	Cemiyetin matlubu

Buna nazaran mecmua cemiyete 484 lira 38 kuruş borçlu görünmektedir. Vakıa abonelerin tahakkuk yekûnu bu parayı geçeceği ve onu fazlasiyle kapatacağı tahmin edilmekte ise de henüz 1937 abonelerinin tahakkukları yapılmadığı için bunu rakam halinde gösteremiyeceğiz. Defterlerin hazırlandığını gördük. Yeni idare heyeti bu işi de kendisine ilk vazifelerden biri olarak telâkki etmelidir.

6 — Sarfiyat hesabı:

Lira K.	
182 48	6/3/1936 tarihinden 1 mart 1938 tarihine kadar yapılan sarfiyat ki bunların sarf evrakı ile karşılaştırarak kayıtlara uygun olduğu görülmüştür.

7 — Kasa hesabı:

Giren

126 50	Eski idare heyeti namına B. Mithat'tan devir alınan (6/3/1936)
2834 57	1 mart 938 tarihine kadar kasaya giren
2961 07	

Çıkan

2914 86	6/3/1936 tarihinden 1 mart 1937 tarihine kadar çıkan

İcmal

Lira K.	
2961 07	Giren
2914 86	Çıkan
46 21	devredilecek olan

8 — Banka hesabı:

MEVDUAT

Lira K.	
818 00	Eski idare heyeti namına Bay Mithat'tan devir alınan (6/3/936)
7 00	İşleyen faiz
825 00	
1375 50	6/3/1936 tarihinden 1/3/38 tarihine kadar tevdi edilen
2200 50	

METFUAT

Lira	K.	
977	50	1 mart 1938 tarihine kadar çekilen

İCMAL

Lira	K.	
2200	50	Mevduat
977	50	Metfuat
1223	00	Bankada mevcut

Vesaiki:

1033	Banka mektubu ile 938 senesine devir edildiği gösterilen
190	26/1/1938, 8/2/1938 ve 21/2/1938 tarihli üç makbuzla teslimat
1223	Yekûn

Şu vaziyete göre cemiyetin 1 mart 1938 tarihinde:

	Lira	K.
Bankada mevcut parası	1223	00
Kasada mevcut nakdi	46	21
	1269	21

Şimdi cemiyetin umumî vaziyetini gösteren hesabı bildirelim:

9 — Cemiyetin hesabı:

Lira	K.	İzahat
818	00	Banka mevcudu olarak eski idare heyetinden devrolunan
126	50	Kasa mevcudu
165	00	Rozet hesabı
492	00	İkrazat
1601	50	Yekûn
33	50	Mevduat faizi
245	91	1937 senesi nihayetine kadar ikrazatın tahakkuk eden faizleri
560	00	Aidattan tahsilât
2440	91	Yekûn
182	48	Yapılan masarif
2258	43	Baki olması lâzım gelen

Lira	K.	İzahat
1223	00	Bankada mevcut
46	21	Kasada mevcut
64	50	Mevcut rozet bedeli
170	00	İkrazattan matlup
181	34	Faizden matlup
89	00	Matlubat hesabında
484	38	Mecmuanın cemiyete borcu
2258	43	Yekûn olan

İşte cemiyetin 1 mart 1938 tarihindeki hesap vaziyeti bundan ibarettir. Yukarıda arzettiğimiz gibi muhasebe işleri muntazam, mazbut ve her görene emniyet telkin edecek bir haldedir.

2 — İ d a r e :

Cemiyetin umumî muamelâtına ait tetkik edilen işleri de mazbut görülmüştür. İdare heyeti bazı tatil ayları hariç toplantılarını muayyen fasılalarla yapmış kararları muntazaman deftere kayıt ve imza edilmiştir. Bu kararlarda esas nizamnameyi bozacak hiç bir madde yoktur. Cemiyet âzalarının muntazam bir sicili tutulmaktadır. Aza arkadaşlarımız kendilerinden istenilen malûmatı bir an evvel gönderirlerse umumî kâtipliğin bu husustaki işini kolaylaştırmış olurlar. Cemiyetin kuruluşunu ifade eden kütük meselesi cidden mühimdir ve en kısa bir zamanda netice-

lenmesi zarureti vardır. Bu hususta her arkadaşı hisselerine düşen vazifeyi yapmaya davet ediyoruz.

Bir aralık inkıtaa uğrayan mecmuamız yeni idare heyetinin gayretiyle tekrar neşredilmeğe başlamştr. Her ne kadar bu neşir işi bazı ârızalara uğramışsa da şubat 1938 nüshasının matbaada olması bu vazifenin biraz teahhürle de olsa tamamiyle yapılmakta olduğunu göstermektedir. Yalnız arkadaşlarımızın kendilerinden müteaddit defa talep olunan abone borçlarını bir an evvel göndermek suretiyle mecmuanın cemieyte olan hesabını kapattırmalarına ehemmiyetle dikkatlerini çekeriz.

Ankaraya nakil edildiğinden beri ancak bünyesini kurmakla meşgul olan cemiyetimizin gelecek yıllarda daha faal ve daha verimli neticeler elde etmesini gönülden ister kongreyi hürmetle selâmlarız.

Teftiş heyetinin raporu okunduktan sonra kongre reisi tarafından her iki rapor hakkında söz söyliyecekler olup olmadığı sorulmuştur. Bu suretle müzakereye geçilmiş ve âzadan İsmail Hakkı Uzmay, İbrahim Kutlutan, Mehmet Ali Gökberk, Hilmi Akyamaç, Kerim Yund, Tahsin Ersan, M. Ali Par, tarafından muhtelif meseleler üzerinde müteaddit fikirler dermeyan edilmiş ve icap eden hussulara idare heyeti namına reis Fahrettin Bük, Umumî kâtip Dr. Ali Kemal Yiğitoğlu ve Muhasip Dr. Münif Çelebi tarafından cevaplar verilmiştir.

Müzakere olunan meseleleri başlıca neşriyat ve mecmua işleri ve bu meyanda ormancılık muhtarasının tertibi işi, Türkiye ormancılık tarihinin araştırılması meselesi, av kanununun tatbikatına ait hususlar ve âzaya nakdî muavenet imkânları teşkil ediyordu.

Kongrede bütün mevzuların üstünde olarak ısrarlı surette görüşülen iş, neşriyat işleri olmuştur. Ezcümle İsmail Hakkı Uzmay orman kanununun müzakeresi esnasında Mecliste söylediği sözlerin mecmuada neşredilmediğini beyan etmiş ve buna idare heyetince bu yazıların fevkalâde nüshaya yetiştirilemediğinden neşrine imkân bulunamadığı cevabı verilmiştir.

İbrahim Kutlutan mecmuanın vaktinde çıkmaması sebebini parasızlıktan değil, yazısızlıktan bulmuş ve orijinal yazılar bulunamıyorsa tercümelerden istifade edilerek mecmuanın gününde çıkarılmasını istemiştir.

Mehmet Ali Gökberk idare heyetinin de sık sık yazılar yazmaları icap ettiğini, matbaa işlerinin zorluğunu ve ecnebi mecmualardan tercümeler yapılarak mecmuaya geçirilmesini mevzuubahs etti.

Kerim Yund yine neşriyat işlerine temas ederek mecmuadaki ekseri yazıların yüksek yazıldığını ve yazıların her sınıf ve bilgideki ormancıyı ilgileyecek tarzda yazılmasını ve daha bir çok propaganda broşürlerinin bastırılmasını, gündelik gazetelerde de yazılar yazılmasını ve radyoda konferanslar verilmesini istedi. İsmail Hakkı Uzmay tekrar söz alarak ormancı muhtırasının hazırlanmasını istedi ve bu işe yardım vadetti.

Dr. Ali Kemal Yiğitoğlu bütün bu sözlere cevap vererek idare heyetinin neşriyat işlerini elinden geldiği kadar gayret sarfederek başardığını, propaganda risaleleri ve ormancı muhtırası için de bazı tertibat alındığını söyledi.

Tahsin Ersan bütün hasbihallerin neşriyat işlerine dair olduğunu, idare heyetinin bu işten tamamen mesul tutulmasının haksızlık olduğunu ve bu hususta her arkadaşın yardıma mecbur bulunduğunu beyan etti. Ve bu sözleri teyit ederek verilen bir takrir neticesinde müzakere kâfi görülerek celse on dakika tatil olundu.

İkinci celse açıldıktan sonra kongre reisi tebriye edilen idare heyetinin gösterdiği gayretten dolayı kendilerine heyeti umumiye namına teşekkür edildiğini bildirdi.

Ruzname mucibince âzaların gönderdikleri tekliflerin müzakeresine başlandı. On sayı olan bu teklifler Şibinkarahisar mühendis muavini Süleyman Atabek, Amenajman mühendislerinden Yakup Apanay ve 10 arkadaş, orman müfettişi Halil Kutluk ve Mühendis muavini Kerim Yund. Mesudiye mühendis muavini İzzettin Kıvanç, Kütahya birinci sınıf mühendisi Cemal Civelek, Almanyada stajiyer Ali Topçuoğlu, Helkeme orman mühendisi Ethem Nahit Bilen, Amenajman mühendisi Lûtfi Şaylan, Boyabat mühendisi Murat Yılmaz, Başmüfettiş Mahfi Eğilmez ve 13 arkadaşı tarafından verilmiş bulunuyordu.

Bu teklifler cemiyeti alâkadar eden müteferrik meseleleri ihtiva etmekle beraber ekseriyetle neşriyat işleri üzerinde toplu bir arzuyu ortaya koymakta idi. Ayrı ayrı okunarak müzakere olunan tekliflerden bir kısmının tatbiki kabul olundu. Ve bir kısmı da yeni idare heyetinin tetkik etmesine bırakıldı.

Bu meyanda Orman ve Av mecmuasının muntazaman neşri imkânlarının elde edilmesi, ormancı muhtırasının hazırlanarak neşrolunması ve ormancılık tarihinin araştırılması için lâzım olan tetkikata İsmail Hakkı Uzmay, Dr. Ali Kemal Yiğitoğlu, Fikri Kozak, Halil Nadir Kutluk, Hilmi Akyamaç ve Kerim Yund'tan mürekkep bir komitenin memur edilmesi gibi mühim meseleler tetkik ve kabul olundu. Ve celse tekrar on dakika tatil edildi.

Üçüncü celse açılınca Reis Atatürke, Başvekile ve Ziraat Vekiline tâzim telgrafları çekilmesini teklif etti ve bu teklif alkışlarla kabul olunduktan sonra yeni idare heyetinin seçilmesi için rey puslaları dağıtıldı. Toplanan ve tasnif olunan reylere nazaran eski idare heyetinin tam bir ekseriyetle yeniden intihap olunduğu anlaşıldı. Yedek âzalıklara da sırasile Mehmet Ali Gökberk, Hilmi Akyamaç, Halil Erkut seçilmiş bulunuyordu.

İdare heyeti kendi aralarında intihap yaparak şu şekilde yeniden vazifeye başlamıştır: Reis: Fahrettin Bük, Umumî kâtip: Dr. Ali Kemal Yiyiğoğlu, Muhasip: Dr. Münif Çelebi, Neşriyat Müdürü: Fikri Kozak, âza: Seyfettin Tuncar, âza: Alâettin Kıratlı.

İntihabatın neticesini bu şekilde umumî heyete tebliğ eden kongre reisi yeni idare heyetine muvaffakiyetler temenni etmiş ve bundan sonra büyüklerimize çekilmek üzere hazırlanan telgraflar okunarak kongre alkışlar ve çok samimî tezahürler arasında gece geç vakit sona ermiştir.

Kongrenin ertesi pazar günü Ankarada bulunan ve dışarıdan gelen ormancılar birleşerek hep beraber Orman Çiftliğine gitmişler ve Marmara gazinosunda toplu ve cidden samimî bir meslek muhiti için gece geç vakite kadar eğlenmişlerdir.

Kongre kararile Atatürke ve Başvekilimize çekilen telgraflara gelen cevapları bütün okuyucularımıza sunuyoruz:

Bay Mahfi Eğilmez;
Türkiye Ormancılar Cemiyeti
Kongre Başkanı
Aankara

C. Türkiye Ormancılar Cemiyetinin yıllık toplantısı münasebetile bana karşı gösterilen yüksek hislere teşekkür ederim.

K. ATATÜRK

Bay Mahfi Eğilmez;
Türkiye Ormancılar Cemiyeti
Kongresi Başkanı
Ankara

Kongrenin hissiyatına teşekkür eder çalışmalarında başarılar dilerim.

Başvekil
Celâl Bayar

Kongreye ayrıca dışarıdaki arkadaşlarımızdan da tebrik ve muvaffakiyet temennisi izhar eden telgraflar gelmiş ve bu ilgi cemiyet nezdinde büyük bir sevinç uyandırmıştır.

Ökaliptüs bölgelerinde faaliyet:

Evvelki sayılarımızda intişar eden ökaliptüsle orman yetiştirme talimatnamesinde yerleri belli edilen bölgelerde fidanlıkların tesisine başlanmıştır. Bu işleri yerinde görünüp kontrol etmek üzere Orman Umum Müdürlüğü müfettişlerinden olup ağaçlandırma şubesine memur edilmiş olan arkadaşımız Dr. Fuat Adalı Seyhan ve Mersin, Antalya mıntakalarına gönderilmiş ve avdet etmiştir.

Geçen sene satın alınan Tarsus orman fidanlığı ökaliptüs işine tahsis edilmiş ve bundan başka şimdilik Seyhan'ın Karataş nahiyesinde Bebeli ve Adalı köyleri civarında 20 hektar ve Antalya'nın Dikilitaş nahiyesi civarında da 4 hektarlık fidanlıkların tesis ve tanzimine başlanmıştır. Fidanlıklarda ekilmek üzere Adana civarındaki mevcut ökaliptüslerden 20 kilo tohum toplanmış ve ayrıca 240 lira bedelle Avrupadan da 6,5 kilo tohum getirtilmiştir. Fidanlıklarda tohum ekilmesine nisan ayı başında başlanmıştır. Yetişecek fidanların ağaçlandırma sahalarına dikilmesi ise bu senenin ikinci teşrin ayında yapılacaktır. Dikme suretiyle bu sene 7 bin hektar sahanın ağaçlandırılması mutasavverdir.

Ağaç bayramları:

Orman kanununun vilâyetlere verdiği vazifelerden birisi de her sene muayyen zamanlarda ağaç bayramları tertip etmek ve memlekette ağaç sevgisini ve ağaç bakımına ait bilgileri yaymaktır. Kanunun ilk tatbik senesi içinde olmamıza rağmen bu sene bir çok yerlerde ağaç bayramları tertip edilmiştir. Ezcümle bu güne kadar Zonguldak, Bolu, Ankara, Sivas, ve Seyhan vilâyetlerinde yapılan ağaç bayramları memlekete on binlerce fidan kazandırmıştır. Bunlar hakkında mevsimin müsaadesi nisbetinde memleketin daha bir çok yerlerinde yapılan diğer ağaç bayramlarına dair gelen malûmat toplanmaktadır. Bayramların nasıl yapıldığı ve ne kadar fidan dikildiği hakkındaki mufassal malûmatı mevsim sonunda hep birden okuyucularımıza bildireceğiz.

Mektep ve kışlalarda ormancılık dersleri:

Orman kanununun hükümlerine göre yeni nesle ağaç ve orman sevgisini tanıtmak ve ağaç yetiştirme zevkini aşılamak için Kültür ve Millî Müdafaa Vekâletleri ve Orman Umum Müdürlüğünün iştirakile toplanan komisyon tarafından bir program hazırlanmakta olduğunu geçen sayılarımızda bildirmiştik. Bu program son şeklini almış ve tasdik edilmek üzere bulunmuştur. Bu program, okutulacak ve öğretilecek ormancılık bilgilerini ilk okullarda, orta okullarda, kışlalarda olmak üzere üçe ayırmıştır. Her üç kısım onar maddeyi ihtiva etmektedir. Tafsilât ve teferrüatı tamamen ihtiva eden bu maddelerin biz yalnız başlıklarını alarak aşağıda gösteriyoruz.

İlk okullarda:

1 — Ağaç nedir ve nasıl yetişir 2— Yemişli ve yemişsiz ağaçlar, 3— yemişli ağaçların faydalarına ait bilgiler, 4— orman nedir ve neye derler, 5— orman ağaçları hakkında genel bilgiler, 6— ormanların faydaları, 7— ormanlardan ne yolda faydalanılır, 8— ormanları ne yolda korumalıdır, 9 — Türkiye ormanları hakkında coğrafî bilgilere dayanan genel bilgiler, 10— ormancılık edebiyatı.

Orta okullarda:

Giriş olarak ormanın kültür çeşitleri arasındaki yeri ve ormanı yapan elemanlardan bahsedildikten sonra 1— Ağaç, ağacın özelliği ve organları, anatomisi, yapısı, yaşayışı, 2— Ormanların botanik bakımından sınıflanması, 3— Ormanın tarif ve izahı, ormanların çeşitleri ve genel karakterleri, 4— Ormanların faydaları, 5— Ormanların ekonomik hizmetleri, 6— Orman nasıl yetiştirilir. 7— Ormanlar nasıl korunur. 8— Türkiye ormanları için genel bilgi ve dünya ormancılığı, 9— Orman hayvanatı, 10— Ormancılık edebiyatı.

Kışlalarda:

1— Ağaç nedir, nasıl yetişir?, 2— Orman nedir, neye derler, başlıca orman çeşitleri, 3— Ormanların faydaları, 4— ağaçlama, 5— Orman koruması, 6— Ormandan nasıl faydalanılır? 7— Türkiye ormanları ve ormancılığı, 8— Ağaç ve orman sevgisi, 9— Ağaç hastalıkları, 10— Orman muameleleri.

Orman tahdit komisyonlarının sayısı dörde çıkarıldı:

Kızılcahamam ve Sarıyer ormanlarında çalışan 1 ve 2 numaralı orman tahdit komisyonlarından maada Mihalıççık ve Beykoz ormanlarında çalışmak üzere 3 ve 4 numaralı iki komisyon daha teşkil edilmiş ve bunların reisliklerine Ankara birinci sınıf orman mühendislerinden Ekrem ve Antalya birinci sınıf mühendisi Azmi Demir ve mühendisliklerine de Sinop ikinci sınıf mühendisi Murat Yılmaz ile Edremit ikinci sınıf mühendisi Şefik tayin edilmişlerdir. Bütün tahdit komisyonlarının merkezleri Ankara olarak tesbit edilmiştir.

Vazifeden gelen ve vazifeye giden orman müfettişleri:

Orman müfettişlerinden Macit Toran Denizliden, Bekir Günay Rizeden, Halil Kutluk Zonguldaktan avdet etmişler ve Macit Toran tekrar Zingal ormanlarına ve

Bekir Günay da Çorum mıntakalarına vazife ile gönderilmişlerdir.

Ziraat Vekâletinin ormancı müfettişlerinden Mustafa Nuri Tunak İçelden avdet etmiştir. Diğer ormancı müfettişlerden Şevket Taşkan Çanakkale ve Tevfik Dikmen Muğla mıntakalarında bulunmaktadırlar.

Amenajman grupları işe çıktılar:

Ormanlarda faaliyet mevsiminin başlaması üzerine kışı büro işlerinde çalşmak suretiyle Ankarada geçirmiş olan orman amenajman grupları yeni vazifeler alarak Ankaradan ayrılmışlardır. Bunlardan birinci ve dördüncü gruplar Zingal ormanlarının revizyonuna ikinci grup Safranbolunun Helkeme ormanı ile Karabük işletme revirine bağlı Büyükdüz ve Keltepe ve civarı işletme bölgelerine, üçüncü grup Balıkesirin Alaçam ormanlarına, beşinci grup da Giresundaki Kırık Vakıf ormanı ile Rizenin Kurayı seb'a ormanlarına hareket etmişlerdir.

Terfiler ve tayinler:

Çorum birinci sınıf mühendisi Nafi Tuncali ikinci sınıf orman baş mühendis muavinliğine, Sivas ikinci sınıf orman mühendisi Emin birinci sınıf orman mühendisliğine, Ankara ikinci sınıf mühendisi Ekrem birinci sınıf orman mühendisliğine, Adapazarında Kürt Kırığı ikinci sınıf mühendisi Eşref birinci sınıf mühendisliğe, Zingal üçüncü sınıf orman mühendisi Baha Karadayı ikinci sınıf orman mühendisliğine, Cide üçüncü sınıf orman mühendisi Kâzım ikinci sınıf orman mühendisliğine, Fethiye orman mühendis muavini Sait Meşeli dördüncü sınıf orman mühendis muavinliğine terfi etmişlerdir.

Zonguldak orman mühendisi Abdi Kemalpaşaya, Zonguldak orman mühendisi Fahri Ödemişe, Safranbolu orman mühendisi Kemal Sivasa, Safranbolu orman mühendisi İsmail Samsuna, Eskişehir orman mühendisi Hasan Pertev Osmaniyeye, Samsun orman mühendisi Mehmet Ereğliye, Devrek orma nmühendisi Hamit Umum Müdürlük şefliğine, Ödemiş orman mühendisi Yümni Zonguldağa Oltu orman mühendisi Necmi Devreğe Manavgat orman mühendisi Lûtfi Safranboluya, Sarıkamış orman mühendisi Sait Oltuya, Poshof orman mühendisi Avni Sarıkamışa, Kemalpaşa orman mühendisi Derviş Zonguldağa, Orman Fakültesi kış sömestiresi mezunlarından Bekir Çırağ namzet olarak Sinoba ve Niyazi Kırdıkaçtı namzet olarak Edremite, Burdur orman mühendisi Hilmi Trabzona, Diyarbakır orman mühendisi Turgut Bahçeye, açıktan Fikri Timur Diyarbakır orman mühendisliğine, Elmalı orman mühendisi Hüseyin, Sinop orman mühendisi Mahmut Kumbasar amenajman mühendieliklerine, Eğirdir orman mühendisi Kadri Ispartaya, Ereğli orman mühendisliğinden açıkta Hüsnü Samim Önsal Tokada, Ereğli mühendis muavini Rahmi Seyitgaziye, Silifke mühendis muavini Hakkı Manavgata, Seyitgazi mühendis muavini Sakip Silifkeye, Umum Müdürlük mühendis muavinlerinden İbrahim Fırat Ereğliye, Antalya mühendis muavini Hatem Atamer Karamana, Karaman mühendis muavini İhsan Antalyaya, Bergama mühendis muavini Cemil Bayramıça, Isparta mühendis muavini Salih Eğirdire, İstanbul Adalar mühendis muavini Alâettin Can Elmalıya, Umum Müdürlük mühendis muavinlerinden Orhan Özer Ada-

lara, Dursunbey orman kondoktörü İbrahim Sarıkamışa, Çarşamba orman kondoktörü Tevfik Tursunbeye tahvil ve tayin edilmişlerdir.

II. Yurd Dışında

Rusya ormancılığında tayyarenin rolü:

Rusyada bilhassa orman muhafazası için alınan tedbirlerin icrasında tayyarelere verilen rol her sene gittikçe daha fazla bir ehemmiyet almaktadır. Rusya ormancılığında tayyareler 1925 senesinden beri faydalı hizmetler yapmaktadırlar. 1936 senesi de dahil olduğu halde şimdiye kadar tayyareler Rusya ormancılığı hesabına 15.300 saat uçuş yapmışlardır. Bu zamanın % 23 çü yani 3500 saati orman yangınlarının söndürülmesine sarfedilmiştir. Bundan başka ormanları istihlâk ve tahrip eden haşerat ile ve diğer hastalıklarla mücadele için, teşcir işlerine havadan tohum atmak için, nebatî coğrafya tetkikleri için 2400 saatlik uçuş yapılmıştır.

Rusya orman varlığı bakımından çok zengin bir memlekettir. Bu çok geniş ormanların haritalarının alınmasındaki zaman ve müşkülâtı takdir eden Rusya şimdiye kadar 34 milyon hektarlık ormanın haritasını tayyareler vasıtasiyle havadan aldırmış ve ayrıca 100 milyon hektarlık diğer orman sahasının da havadan keşifleri ni yaptırmıştır. Ormanlardan geçen sarp dere ve nehirlerden ağaç nakliyatı yapabilmek için bu dere ve nehirlerin tayyare ile istikşafına 1932 senesinden beri devam edilmekte ve bu suların nakliyata ne dereceye kadar elverişli oldukları tesbit edilmektedir. Bu sahada da tayyareler 1500 uçuş saati sarfetmişlerdir.

İtalyada yapılan ağaç bayramlarının tarihçesi:

Diğer bir çok Avrupa memleketlerine nazaran ormanları daha az olan İtalya, senelerden beri yeni ve kuvvetli bir hızla ormancılığın inkişafına ve ormanlarının artmasına çalışmaktadır. Bu arada İtalyada ağaç bayramlarına verilen ehemmiyet pek şümullü ve fevkalâdedir.

Ağaç bayramı İtalyada ilk defa 1899 da Romada tesid edilmiştir. 1902 de çıkan bir emirnamei krali ağaç bayramlarının bütün İtalyada yer yer yapılmasını temin etmiştir. 1923 de Faşist hükûmeti bu bayramların yapılmasını mecburî kılan hükümler vazederek ağaç bayramı işlerinin organize edilmesini millî ormancılık komitesine tevdi etmiştir.

1899 da ilk defa yapılan ağaç bayramında yalnız 500 talebe kral ve krallık hanedanı huzurunda meşe, çam ve defne fidanları dikerek bayram yapmışlardır. 1902 de forte Antenne mıntakasında yapılan bayramda 15.000 fidan dikilmiştir. 1911 - 1912 senelerinde ise 350 mıntakada ağaç bayramı yapılmıştır. Böylece ayrı ayrı yer-

lerde yapılan bayramların adedi 1915 - 1916 senelerinde 1185 ve 1918 - 1919 senelerinde harp dolayısile yalnız 400 ve 1920 - 1921 senelerinde 100 dir. 1926 senesinde 4009 yerde yapılan bayramda 700.000 ve 1928 - 1929 senelerinde 2516 yerde yapılan bayramlarda da 823.000 ağaç dikilmiştir ve bu bayramlar bütün İtalyada hakikî bir heyecan ve ciddiyetle ve daha şümullü olarak kutlulanmaktadır.

Fransa sahillerindeki eksibelerde ağaçlama:

Fransanın Gaskonya sahilleri eksibelerle örtülüdür. Bu eksibelerin ağaçlandırılmasına senelerce evvel başlamış ve çok iyi neticeler alınmıştır. Son zamanda buralarda orman halinde yetişen ağaçların ikinci nesilde daha iyi tecessüm ettikleri görülmüş ve sebebi araştırılınca ilk neslin bu eksibelerdeki fizikî hassaları ıslah ve takviye ettiği ve bu yüzden ikinci neslin daha kuvvetli bir zemine kavuşmak yüzünden, ana ağaçlara nazaran daha gürbüz yetiştikleri anlaşılmıştır.

Polonyada orman istihsalâtı ve orman sanayii:

Polonya ormanca zengin memleketlerden biridir. Senevî haşep istihsalâtı 21-22 milyon metre mikâp olup bunun 12 milyon metre mikâbı yalnız keresteliktir. Polonya istihsal ettiği bu keresteden ancak 8 milyon metre mikâbını memleket içinde sarf etmekte ve 4 milyon metre mikâbını da ihraç etmektedir. Fakat buna karşı Polonyada orman sanayii lâyıkiyle inkişaf etmemiş bulunuyordu. Hükûmet bu uğurda teşebbüslere girişmiş ve evvelâ Sellüloz sanayiinin yükselmesini temin için yün ve pamuk ithalâtını azaltmıştır ve palmiye ensacı da ithal etmek suretiyle evvelce pek az olan Sellülöz istihsalâtını 86 bin tona çıkarmış ve mihanikî kâğıt hamuru istihsalâtını da % 50 nisbetinde arttırmıştır.

Sahibi :	Umumî Neşriyat Müdürü	İdare yeri:
Türkiye Ormancılar Cemiyeti	**Fikri Kozak**	Ankara Posta kutusu: 252

Recep Ulusoğlu Basımevi — Ankara

İçindekiler

Ormancılık tarihimizi araştırma hareketleri .... *M. Ali Salih Gökber*

Orman yol şebekesinin hazırlanması. .... *Dr. Hafner*

Ormancılığımızın tarihçesine dair. .... *F. Kozak-H. Kutluk*

Ormancılar ve propaganda. .... *İbrahim Kutlulan*

Madenciliğimiz ve ormanlar. .... *Kerim Yund*

Macaristan ovasının ağaçlandırılması. .... *Leon Schaeffer*

Bibliyoğrafya :

Okaliptüs .... ***

Ormancılık âleminde :

I. Yurd içinde .... ***

II. Yurd dışında ....

Yugoslavyada ormancılık .... *Çeviren: Arif Sanver*

Ormancılık Tarihimizi araştırma hareketleri

M. Ali Gökberk

Ormancılığımızın başta gelen ihtiyaçlarından biri de karanlık bir geçmişten ibaret olan tarihinin aydınlatılması, onun muhtelif safhaları hakkında bulunacak vesikalarla yeni malûmat elde edilmesi, bir kelime ile ormancılık tarihinin yazılmasıdır. Her zaman, her vesile ile söylediğimiz gibi bir çok seneler eski bir nizamnamenin dar görüşlü çerçevesinden dışarı çıkmayan ormancılığımız, şimdiye kadar değil kendi tarihine, mesleğine, asıl ve hakikî ihtiyaçlarına bile cevap verecek vaziyette değildir. Yeni kanun, az çok her işe bir prensip vazettiği ve yürünecek istikameti - bazan çok sağ inhiraflar yapsa bile - oldukça vazıh bir surette gösterdiği için, iş sahası muhtelif bölümlere ayrılmış ve meslek ihtisaslı bir çalışma hareketine başlamıştır. Bu uyanık devrede, Türk ormancılığının tarihini inceleme işi de, şüphesiz münevver ormancının ilk düşüneceği meselelerden birini teşkil eder.

Tarihî araştırmanın ehemmiyeti üzerinde uzun boylu fikir yürütmek arzusunda olmamakla beraber ormancılık tarihimizin yazılmasındaki zarureti tebarüz ettirmek için (tarih) in şe'nî kıymeti üzerinde biraz durmak istiyoruz.

Tarih, insan topluluklarının zaman ve mekân hududu içinde, geçirdiği hayatı, sosyal, ekonomi ve kültür gibi muhtelif bakımlardan, bütün teferrüatile kayıt ve nakleden bir ilimdir. Tarihin başlıca kıymeti, onun mücerret bir mefhum olarak değil, bilâkis yaşayan bir varlık halinde hayatla kendisi arasına daimî bir alâka ve sıkı bir münasebet oluşundadır. Biz, «tarih» i mazinin bir hikâyesi olarak değil, bir fikir ve tahlil objesi gibi telâkki ederiz. Çünkü, «tarih» olanı biteni yani terkip edilmiş bütün hâdiseleri tesbit ve bunları kuvvetli bir ışık altında tahlil ve tasnif eden, en salâhiyetli bir vasıtadır. Onu ihmal edemiyeceğimiz gibi kaçınmamıza da imkân yoktur.

Tarihe verilen şu değer «ormancılık tarihi» nin yazılmasındaki zarureti de kendiliğinden meydana çıkarmaktadır.

Her işin mahiyetini araştırmak, onun geleceği üzerinde daha tedbirli, daha durendiş ve daha müteyakkız bulunulmasını icap ettirir.Tarih, bize rehber olduğu kadar aynı zamanda bütün hareketlerimizi adım adım takip eden amansız bir münakkittir. Ormancılık tarihinin aydınlatılması hem ormancılığımızın geçirdiği merhaleleri tesbit ve hem de bazan mazide atılmış

yanlış adımlardan ders alarak, bazan iyi ve güzel hareketleri örnek tutarak, müstakbel işlerimizin ona göre tanzim edilmesini icap ettirecektir.

İmparatorluk tarihimiz tetkik edildiği zaman görülür ki orman işleri muhtelif zamanlarda muhtelif vesilelerle araştırılmış, bazan çok cezrî tedbirler alınmış, bazan da pek sathî hükümler verilmiştir. Bunları araştırmakla, belki de, bilinmiyen bir mazinin vücuduna sebep olacağız. Ormancılık tarihi hakkında bizim ideal düşüncemiz, bir (Türkiye ormancılığı tarihi)nden ziyade bir (Türk ormancılığı tarihi) üzerinde çalışmaktır. Eski Türklerin ormana verdikleri ehemmiyeti o devirden kalma bir çok eserlerde görüyoruz. «Kodatku-bilik», «Uğuz destanı» ve «Ergenekon efsanesi» nde buna ait fıkralar, parçalar olduğu gibi «Orhon kitabeleri», «Turfan hafriyatı» nda da bazı malûmata tesadüf ediyoruz. Bilhassa Türk Tarih Kurumunun Alişar ve Alacahüyük'de yaptırdığı hafriyatta bulunan Etilere ait malûmat bize eski Türklerin ormancılığı hakkında çok dikkate lâyık neticeler vermektedir.

Bunun için biz, yeni Türk tarih tezine uygun olarak ormancılık tarihimizi, yalnız Türkiye hudutları içinde değil, eski Türklere kadar araştırmak azmindeyiz. Vakıa, Türklüğün ilk devirlere ulaşan, geniş tarihinde ormancılığı bulmak çok müşküldür. Ve bazı noktalarda belki de imkânsızdır. Fakat, ortaya konulan eserin tam olması için ona geniş bir çevre vermek lâzımdır. Ne bulabilirsek toplayacağız. Ve yazacağız.

« Ormancılık tarihini araştırma komitesi» bu tezi kabul etmekle beraber faaliyetinin siklet merkezini de şimdilik yakın devirler tarihinin tesbitine hasretmiştir. Biz, her nedense ormancılık tarihimizin inkişafını, daima 1857 den itibaren takip etmişizdir. Halbuki 1857, ormancılığımız için ancak bir reform tarihi teşkil edebilir. Yoksa ondan evvel Türkiyede ormancılık yoktur, manâsına alınamaz. Arkadaşımız Halil Nadir Kutluk'un çok iyi tesbit ettiği veçhile eski fermanlarda, hükümlerde ve kanunnamelerde ormanlar için vaz ve takdir edilen esaslar arasında bazan öyle kıymetlileri vardır ki bugün bile onların değerini takdir etmemek elden gelmez. Bu malzemeyi bir ân evvel derlemek zaruretindeyiz.

Eski devirleri araştırmaya başlamadan evvel yakın tarihteki vesikaları toplamak, bunlar üzerindeki şahadetleri tesbit etmek, şahısların ölümü ile kaybolacak hatıraları kurtarmak lâzımdır. Bunun için bir taraftan etütler, diğer taraftan mahzeni evrak tetkiklerile ormancılık tarihimize ait vesikalar toplanacak ve son elli senelik ormancılık mazisinin teferrüatına çok iyi vakıf olan eski meslekdaşlar arasında bir anket açılarak bunların hatıraları tesbit edilecek kendilerinden verdikleri malûmata ait vesikalar istenilecektir.

Bu işin muvaffakiyeti için her meslekdaş, kendisine düşen vazifeyi yapmalı, tarih komitesinin cemiyet vasıtasile soracağı suale vaktinde lâzım gelen cevapları vermelidir. Bu öyle bir çalışmadır ki, şahısların mahdut kudretile başarılamaz.

Her kesin, komitenin mesaisini kolaylaştıracak tedbirler alması, ona yardım etmesi icap eder. Bilhassa mühendis arkadaşların gezdikleri yerlerde rastlıyacakları en küçük bir vesikayı en ufak bir şahadeti ihmal etmiyerek derhal merkeze haber vermeleri çok faydalı olur.

Tarih faaliyeti, yalnız bununla kalmıyacak Türkiyedeki orman varlığının tarihî safhaları da tetkik edilecektir. Eğer elde edilecek vesikalar böyle bir tarih vücuda getirmeğe imkân verirse ormancılığımız cidden çok kıymetli bir malûmat hazinesine malik olacaktır.

Her ne olursa olsun mesleğin bütün mukadderatına olduğu kadar mazisine de sahip olmaya çalışmalıyız. Mazi, bizim için yalnız bir hatıradan ibaret değil, ayni zamanda bir ibret ve teyakkuz vasıtasıdır.

Orman yol şebekesinin hazırlanması

Dr. H a f n e r

Orman mahsullerinin ormandan fabrikalara veya istihlâk mahallerine nakli meselesinin doğru olarak çözülmesi ormancılığın en ehemmiyetli vazifelerinden biri, hatta münakalesi henüz inkişaf etmemiş memleketlerde bu ormanı işletme imkânının ilk temel şartıdır. Nakil şeklinin seçilmesinde coğrafi ve mevzii mevki, meşcere vaziyeti ağaç nevileri ve haşep miktarı, ormancılık ve iktisat bakımından mülâhazalar en mühim rolü oynarlar. Umumiyetle Türkiyede ormandan faydalanma daima rasyonel nakil imkânını takip etmiştir. Ve işletilen ormanlar bilhassa nakil masraflarını henüz koruyan bir hudutta bulunanlardır. Münakaleye açılmış mıntakalarda intifaın temerküz etmesi dolayısile bu ormanlar haddinden fazla yıpratılmıştır. Buna göre nakil tesisatı vasıtasile ormanın nakliyata açılması onun harabiyetinin başlangıcı olmuştur. Şehir ve köyler civarındaki harap orman döküntüleri ile münakaleden uzak dağlardaki meşcerelerin birbirile mukayesesi bu iddiayı teyit eder. Yalnız korunmuş ve iyi bir halde bulunan bazı köylerin ormanları da bu iddianın aksini ispat eder. O halde orman varlığının asıl düşmanını, ormanların münakaleye açılmasında ve nakil masraflarının azaltılmasında değil, belki koruma işinin eksikliğinde aramalıdır. Bununla beraber yapılan münakale tesisatının müstemir olması, şekil ve masraf bakımından ormanın rasyonel ve devamlı işlenmesini mümkün kılması ve ormanın tahribini kazanca esas itthiaz etmemesi şarttır.

Birinci halde umumî nakil şebekesinin teksifine kadar ormanın işletilmeğe açılması durdurulmalı, ve yahut ta az tesis sermayesi isteyen mevcut iptidai nakil metodundan mümkün olan ıslahat yapılmak şartile istifade yolu düşünülmelidir.

Maksada uygun bir surette ormanın münakaleye açılması ile nakliyatın imkân altına alınması, ucuzlaştırılması, teşkilatlandırılması yalnız düzenli bir orman işletmesinin ilk vazifelerinden değildir. Ayni zamanda böyle bir nakil tesisatı ormanı koruyucu vazifelere de maliktir: açılması durdurulmalı, ve yahut ta az sile intifa sahası genişleyeceğinden o ana kadar haşep ihtiyacını karşılamak üzere intifaa tâbi tutulan ormanların intifa miktarı düşürülebilir. Elverişli nakil tesisatının inşasile nakil masraflarının azaltılması iç pazardaki haşep fiatları üzerine büyük tesir yapar. Filhakika nakliye masraflarının umum haşep istihsal masrafındaki payı çok mühim olup bu, ekseriyetle umum masrafın % 60 ına baliğ olur.

Bütün bu söylenenler ormanın münakaleye açılmasındaki ehemmiyeti ayan bir surette gösterir. Türkiyenin orman vazi-

yeti göz önünde tutularak ormanın münakaleye açılması için lüzumlu olan esasları ve prensibe teallûk eden temel düşünceleri aşağıda izah edilmiştir.

I. Umumî Mütalea.

Her nakil yolunun kıymeti inşaatın teknik mükemmeliyetinden başka, onun diğer münakale tesisatına olan irtibat vaziyetine göre ölçülür. Şayet bu irtibat her yönde iyi tasarlanmış ve maksada uygun olduğu takdirde münferit nakil tesisatı «orman yol şebekesi» denilen sistemli bir kül olarak birleşirler. Orman yol şebekesi projesinin yapılması orman mühendislerinin en mühim vazifelerinden biridir.

Her plânlı işletmede büyük nakil tesisatının inşasından evvel orman yol şebekesinin inşasına başlanmalı ve umumî proje hazırlanmadan evvel münferit inşaata geçilmemelidir.

Umumiyetle böyle bir nakil tesisatının çoğunu orman yolları teşkil eder. Bununla beraber nakil yollarının bir kısmı da orman dekovilleri, sal yolları, sulu oluklar, umumî şoseler ve saire de olabilir.

Bir orman yol şebekesinin hedefi, orman mıntakasını, işletmenin maksadına göre o suretle münakaleye açmak olmalıdır ki sarfedilen inşaat sermayesinin amortismanı nazarı itibara alınmak şartile nakil masrafı asgarî bir hadde olsun.

Orman yol şebekesi projesinin tanziminde nakliyatın mümkün mertebe müsaviliği göz önünde tutulmalıdır. Bilfarz nisbeten kısa mesafeler dahilinde muhtelif neviden nakil yollarının çabuk ve daima değişerek birbirini takip etmesi son derece elverişsizdir. Ve bu halden kaçınmalıdır. Birden fazla nakil tesisatı yapılması icap ediyorsa bu takdirde nakliyatı basitleştirmek ve ucuzlatmak için sistematik bir sıra takip edilmeli yani önce daima basit nakil tesisatından başlanması ve sonra nakledilecek haşebin çoğalmasile daha mükemmeline geçilmelidir.

Ana vazifeleri ayrı olmakla beraber orman yol şebekesi projesi orman bölme taksimatı şebekesile birleştirilmelidir. Filhakika orman taksimatının esas vazifesi işletmeye nizam vermek, mesaha ve haşep servetini ve tahammül miktarının tayini için istinat temin etmektir. Buna mukabil yol şebekesinin asıl vazifesi ise orman mahsullerinin nakli için sarfolunan kuvveti ve masrafları asgarî hadde indirmek, ticaret ve pazarı emniyet ve istikrarda tutmak ve işletmeye hareket temin etmektir. Amenajman işleri ve orman yol şebekesi projesinin hazırlanması el ele yürümelidir. Çünkü her iki iş sahası da birbirine bağlıdır ve düzenli bir orman işletmesi amenajman tarafından tespit edilen intifa miktarının iktisadiliği doğru kurulmuş bir orman yol şebekesine bağlı olan münakalenin istediği intifa miktarının tevafuku halinde mümkündür. Bu veya öte yanda yapılacak hatalar birbirlerine karşılıklı tesir icra ederler.

İşletme cüz'ü tamının her bölmesi diğer orman parçalarında müstakil olarak münakaleye açılmalıdır. Çünkü her bölmenin verdiği hasılatla muayyen bir zaman devresinin ihtiyacı kapatılır. Kezalik bu bakımdan da yol şebekesinin orman taksimatile çok sıkı bir münasebet içine getirilmesi zarureti kendisini gösterir. Diğer yandan büyük sahaların istihsal için muhafazası da, şekil ve genişlik ba-

kımından bölme teşkilini orman yol şebekesine tâbi kılar. Diğer nadir hallerde bölme taksimatının tenazur ve intizamı düşünülerek, bir yol için haddi zatında inşaat tekniği bakımından maksada uygun olan güzergâh seçilmez, belki meyil ve istikamet hususlarında hâd zaviyelerden kaçınmak veya mümkün olan hattı müstakimliği elde etmek için, müsaade edilen hadde kadar inilebilir. Umumiyetle orman taksimatı iktisadî olan yol şebekesine daha kolay uyabilir, halbuki yol şebekesinin işletme tekniği sebeplerinden yapılmış olan taksimata tevafuku vârit olamaz.

Orman mahsullerinin orman mıntakasından uzaklara nakli için ormansız sahalardan geçecek olan (şoseler, orman dekovilleri, havaî hatlar gibi) nakil tesisatının yapılmasında umumiyetle inşaat tekniği ve iktisadî mülâhazalar esastır..

Yol şebekesi projesi için yapılacak masrafla elde edilecek hasıla arasındaki nisbetin bilinmesi büyük bir ehemmiyete maliktir, bu da yolların birbirinden olan aralıkları ve tahmil mesafelerile sıkı sıkıya alâkalıdır. Bu yekûn yeni ara yollarının inşası için yatırılacak sermayenin yıllık faizi ve amortisman payı ile hasılat veren orman toprağının kaybedilmesile tahaddüs edecek zararların bu yolların yapılmaması yüzünden yıllık tahmil ücretlerinde vaki olacak tasarruflara nisbeti bilinmelidir.

Bir yol şebekesinin kârlılığı üzerinde vasatî nakil mesafesinin büyük tesiri vardır.

II. Vasatî nakil mesafesi:

Orman yol şebekesinin iktisadiliğinin hesaplanmasında nazarı dikkate alınacak cihet, nakil masraflarının yapılan tecrübelere göre, vasatî sevk mesafesine uygun olarak artmaması, belki büyük nakil mesafelerinde binnisbe azalmasıdır. Bunun da sebebi gerek kısa ve gerek uzun yollara kadar getirme ve tahmil için sarfedilen işin ayni olmasıdır. Maktaın tahliye masrafları muhtelif uzaklıklar için emprik olarak tesbit edilmelidir, zira bu hususta mevziî haller asıl olduğundan, umumî kaideler verilemez.

Sarp arazide yol inşası çok güçtür bu itibarla kesif bir yol şebekesi büyük masraflara ihtiyaç gösterir. Buna mukabil vâdiye doğru tahliye işi de çok ucuzdur. Bu sebepten iktisadî olan yol aralığı ehemmiyetlidir ve daima bir tek vâdi yolunun inşası maksadı temin eder. Ayancıkta bir vâdi yolile münakaleye açılan mâilelerin vasatî genişliği 800 1000 metredir.

Düz veya az meyilli arazide vasatî nakil mesafesi, her bölmenin yollarla ihatası halinde, bölmelerin şekline tâbidir. En az vasatî sevk mesafesi bölme şekillerinin müstatil bulunması halinde olup murabba veya daire şekillerinde bu mesafe daha büyüktür.

III. Yol şebekesinin tertibi için esas'ı kaideler:

a) D ü z l ü k t e :

Düz arazide, yol inşası için meyil mevzuubahis olmadığından yol şebekesi orman taksimat hatlarına kolaylıkla uydurulabilir. Bu her iki taksimat hatlarının birbirine tevafuku için hatta çukurluklarda ve yayvan sırtlarda kısa mesafeler dahilinde kabili tecviz meyil değişiklikleri de (birdenbire inişten yokuşa veya yokuştan inişe geçmek gibi) yapılabilir. Diğer ta-

raftan amenajmanda müsamahalar yapılabilir ve yolun inşaat tekniği bakımından istediği zaruretlere uymak için hattı müstakim halindeki bölme hatlarından ve muntazam makta şekillerinden sarfınazar edebilir.

Tamamen düz bir arazi için nakliyatın nazarî şekli tasavvur olunursa muhtelif tipli olduğu görülür. Şayet nakliyat işletilmekte olan orman sahasının içinde (şekil 1 a) veya dışında (şekil 1 b) bulunan bir noktaya (ki bu nokta, istihlâk, mahallî, hizar yeri, demiryolu istasyonu, havaî hat tahmil istasyonu olabilir) yapılırsa nokta tipi ,eğer nakliyat orman sahasının haricindeki müteaddit noktalara (şekil 1 c) vâki olursa halka tipi veya nakliyat asıl olarak bir noktaya (yol kavuşağına) ve tâli olarak da şose, demiryolu veya su yolu olabilen bir hat boyunca (şekil 1 d) yapılırsa hat tipi elde edilir.

Düz arazide ayni zamanda yol olarak kullanılması icap eden sun'î bölme hudutlarının (Tranşe'lerin) istikametinin tayininde hâkim rüzgâr istikametinin tesiri asıldır, binaenaleyh tranşelerin hâkim rüzgâr istikametine ya amut veya muvazî olması lâzımdır. Diğer taraftan istihsal mahallerile istihlâk mahalleri arasında mümkün mertebe kısa bir irtibatın temini için, tranşe istikametleri doğrudan doğruya istihlâk mahalline tevcih edilmelidir. (Şekil 2) istihlâk mahalline doğru yapılacak açma ormana zarar veren rüzgârlara maruz ise o vakit güzergâh çevrilmek suretile müsait bir vaziyete konur. Fakat bu inhiraf mümkün mertebe cüz'î olmalıdır, zira inhiraf ne kadar büyük olursa istihlâk mahalline giden yol da o nisbette dolambaçlı olur. Orman mıntakası haricinde vaziyeti elverişli şoseler varsa, bu takdirde orman yolları doğrudan doğruya istihlâk mahalline tevcih edilmeyip bu şoselere raptedilir. Şayet bu yollar cer hayvanlarının günlük hasılalarını azaltacak derecede çok dolambaçlı ise şâyânı kabul olamaz.

Düz ormanlardaki yol şebekesi için umumî olarak şu kaide konabilir: Düz ormanlardaki yol şebekesi orman taksimatile ancak nakliyat istikameti ağaç deviren rüzgâr istikametinin ayni veya aksi olduğu ve yahut da bu istikametten kabili tecviz bir zaviye ile inhiraf ettiği hallerde birbirine tetabuk ederler.

b) Dalgalı arazide:

Dalgalı arazi için bir yol şebekesinin tanzimi, düz arazi için olduğu gibi kolaylıkla harita üzerinde yapılamaz. Çünkü tesis edilecek yolların seyri büyük ölçüde arazinin şekline bağlıdır. Ovada hattı müstakim ile tahdid edilmiş olan bölmeler yan yana bulundukları ve birbirine muvazi taksimat hatları yukarıda izah edilen hudutlar altında yol şebekesinin yapılmasında kullanıldığı halde, dalgalı arazide maktalar kısmen yan yana olmakla beraber çok geniş mailelerde daha çok üst üste bulunurlar. Taksimat hatları kısmen araziye intibak ederek kısmen de muntazam şekiller elde etmek maksadile dağ ve vâdi üzerinden geçerler. O halde bunların nakil hatları kullanmaları şarta bağlıdır. Taksimat hattı olarak kullanılacak en iyi yollar, dalgalı arazinin düz vâdilerinde bulunan vâdi yollarıdır. Yamaçtaki yollar, oldukça ufkî iseler veya nakil istikametine tatlı meyille iniyorlar-

sa geniş yamaçların taksimi için idare hatları olarak tercihan kullanılabilirler. Şayet arazi çukurlar gibi müteaddit tabiî tefrik hatları bulunmaksızın uzanıyorsa tranşeler de yol olarak kullanılır; bu takdirde küzergâh idare hattı olarak kullanılan vâdi yolundan kabili tecviz âzamî bir çıkış altında yamaç üzerinde yükselebilir gibi) o vakit bu hal varit olamaz. Makta tahliye yolları, mevcutsa işletme tekniği bakımından iyi halde iseler taksimat hattı için elverişlidirler.

c) **Dağlık arazide:**

Dağlık ormanlarda yol projesini yapmağa başlamadan evvel arazi haritası mü-

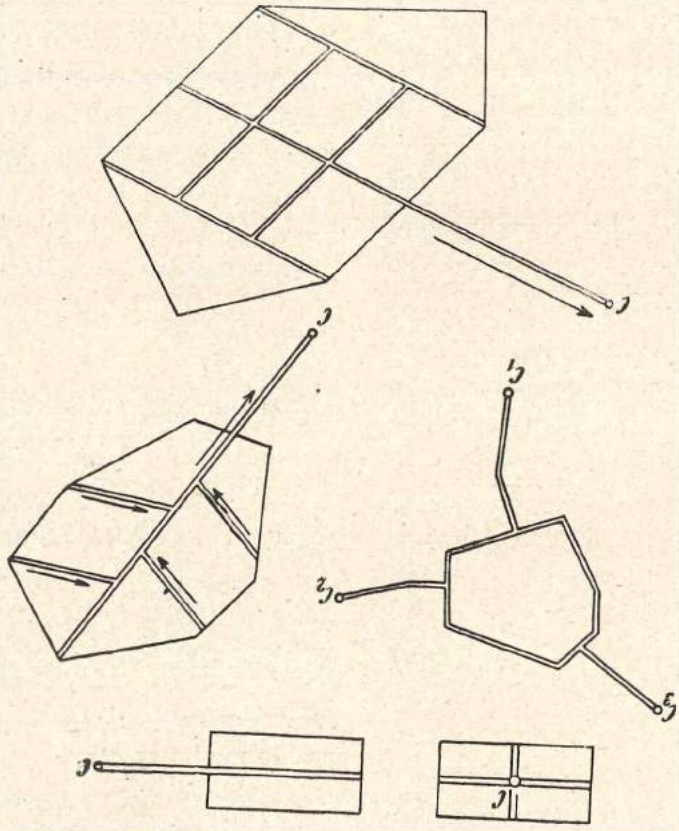

Soldan sağa doğru birinci sırada (şekil 1a), (şekil 1 b); ikinci sırada (şekil 1 c), (şekil 1 d) üçüncü sırada (şekil 2).

Görülüyor ki vâdi yolları dalgalı arazi için yamaçları bölen düz yollardır, fakat vâdiye inen ekser yamaç yolları da ancak teşekkül eden bölme zaviyesi çok had olmazsa, taksimat hattı olarak kullanılabilirler. Şayet yol araziye nisbetle çok dik yapılmış ise (sürüme yolları, oluk yolları talea edilmelidir. Projenin hazırlanmasına ait esas prensipler tesviye münhanili plâna nazaran tabiatte daha zorlukla bulunabilirler. Buna mukabil tafsilâtın arazide tesbit edilmesi tabiîdir. İşletmenin nevi ve maksatlarına uygun olarak en az masrafla en büyük hamuleyi nakle müsaade

eden nakliyata açma tarzı en elverişli olanıdır.

Arazi şekli tabiî sevkiyat mıntakalarının teşkilini kolaylaştırır. Ana yolların güzergâhını da vâdilerin seyri tayin eder. Dağlık arazide taksimat şebekesinin yol şebekesile tevhidi tamamile arka plândakalır. Bu nevi arazide yol şebekesinin tesisi için cari umumî kaideler yoktur. Yalnız burada nakliyata açışın münferit halleri ele alınabilir ve bunlar için tamamile umumî esaslar verilebilir, mahallî şartlar nazarı itibara alınmak şartile bu umumî esaslara göre hareket olunabilir. Pratikte nakliyata açılmaları vaki olan en ehemmiyetli arazi şekilleri aşağıda verilmiştir:

1. Her iki yamacından sevkiyat yapılacak vâdiler,

2. Yalnız bir yamacından sevkiyat yapılacak vâdiler,

3. Yamaç parçaları,

4. Yaylâlar,

5. Çukurların ve yahut nakil istikametleri birbirinin tamamile makûsü mıntakaların nakliyata açılması.

1) Her iki yamacında da sevkiyat yapılacak vâdilerin nakliyata açılması:

Yol iki yamacı münakaleye açtığı takdirde onun vâdi eteğinden geçmesi tabiîdir. Fakat güzergâh öyle geçirilmelidir ki, bir taraftan su taşkınlarından emin olsun, diğer taraftan her iki sahilden tomruk alabilsin. Dar vâdilerde şose veya orman dekovili sahil değiştirmekle vâdide mevcut bütün tomruk depolarına temas etmelidir. Tomruk yığmak için yetecek derecede yer bulunmayan tamamile dar çukurlarda dereye köprü kurmakla ve bir rampa vasıtasile manpülâsyon için icap eden imkân elde edilir. Bu hususta dikkat edilecek nokta tomruğu yukarı kaldırma işinden mümkün mertebe tasarruf için onun yukarıdan aşağıya doğru tahrik edilmesidir.

Şayet derede taşkınlara maruz kalmıyan saha dar ve burada yapılacak tesisat çok pahalıya mal olacaksa buna mukabil feyezan sahasındaki inşaatla bu yüzden beklenen tamirat işleri çok masrafa lüzum göstermiyecekse, o vakit taşkından mütevellit zarara katlanılabilir ve iktisadî mülâhazalarla tesisat taşkın sahasında yapılır.

2) Yalnız bir yamacından sevkiyat yapılacak vâdilerin nakliyata açılması.

Bu hal yalnız bir yamacın ormanlık olduğu zaman vâkidir. Her iki yamacın da ormanlık olduğu fakat muhtelif mailelere ait olduğu takdirde, iki vâdi yolu yerine müşterek bir yolun inşası tercih edilmelidir.

Yalnız bir yamacın nakliyata açılması halinde nakil tesisatı bu yamacın altında vâdi tabanından geçirilir. Şayet derenin bu sahili diğer sahiline nazaran büyük müşkülât arzederse inşaat tekniği bakımından elverişli olan sahilden istifade olunur ve yalnız tomrukların toplanma yeri diğer sahilde aranır veya derede köprü kurmak suretile depo yerleri meydana getirilir. Şayet dere kenarı kaypak ve bu yüzden inşaat için zorluk gösteriyorsa, güzergâh, meyil vaziyetinin müsaadesi nisbetinde, inşaata yarayışlı araziye çıkarılır. ve güzergâhın altında bulunan ve esasen

hasılatsız olan orman sahasının intifaından feragat edilir.

3) Yamaç parçalarının nakliyata açılması.

Şayet ormanlar yükseklerden vâdi tabanına kadar imtidat etmeyip ikisi arasında ormansız bir arazi şeridi veya şahsı salise ait mülk bulunuyorsa, o vakit güzergâh elverişli bir çöküntü istasyonundan yükseltilerek kendi arazisine girmek suretile o suretle geçirilir ki, orman hududunun en alçak noktasına erişilmiş olsun. Bu çeşit yol tesislerinde çok kere yabancı mülklerin temlikine, bilhassa orman hududu muhtelif yükseklerde bulunduğu takdirde, lüzum hasıl olur. Buna göre istikşaf esnasında münferit hudut taşlarının rakamı barometre ile tesbit olunur. Bu rakamlar sayesinde güzergâhın geçeceği yerlere dair umumî bir fikir elde olunur.

Çok kere yol inşası yolun üstünde bulunan arazinin orman sahibine temlikini altındakinin bırakılmasını icap ettiren bir hudut tashihine sebep olur.

Sarp yamaçlarda, sevkedilecek tomrukların yolun dışına çıkacak ve vâdi tabanında tutulması mümkün olmıyacak derecede büyük bir sarplık olup olmadığına dikkat etmelidir.

Bu şartlar altında yamaçta ya 1) yalnız bir vâdi yolu yapılır veya 2) yamaçtaki yol öyle geniş tesis edilir ki, tomruğun yol dışına çıkması imkânsız olur ve yahut 3) yamaçta meydana getirilecek tarasa şeklindeki müteaddid yollar vasıtasile tomruk büyük bir sür'at almadan vaktinde tevkif olunur. Birinci sureti halde, şayet sevkedilen tomruğun sür'ati çok büyük ise, gerek tomruğun ve gerek meşcere ve toprağın zarara uğraması tehlikesi vardır. İkinci sureti hal pahalı ve emin değildir. Üçüncü sureti hallin muhassenatı ise yolların dar yapılması, sevkedilecek tomruğun, meşcere zararının pek az olmasıdır. Şu hale göre yamacın taraçalanması umumiyetle en iyisidir, bununla beraber istikşaf esnasındaki diğer iki sureti hal de mukayese maksadile ele alınmalıdır. İlk sevkiyatı kısaltmak için düz, geniş yamaçlarda da taraça şekli kullanılır.

4) Bir çukurun veya nakil istikametleri birbirinin tamamile makûsü mıntakaların nakliyata açılması.

Nakliyata açılacak mıntaka bir çukurdan ibaretse veya tabiî nakil istikameti arzu edilenin aksi istikametinde uzanıyorsa, istikşaf esnasında önce sevkiyatın, iniş ve çıkışsız olarak bu mıntakadaki bir boyun noktasından veya hattı taksimin alçak bir noktasından yapılmasının mümkün olup olmadığını araştırmalıdır, çünkü meyilli fakat uzun yoldaki nakliyat inişli, çıkışlı ve fakat kısa yolda yapılacak nakliyata tercih olunur. Bundan başka bu mıntakadaki mahsullerin toplanma noktaları irtifaını tayin etmek ve bu noktaları ufkî veya meyilli olarak yapılacak nakil tesisatı vasıtasile de bağlamak mümkündür, bu nakil tesisatı mahsulleri bir asansörün, bir varagelenin veya bir havaî hattın tahmil istasyonuna ulaştırır ve yahut da bütün yüklerin sırt üzerinde hayvanlarla naklinin mümkün olduğu meyilli bir şoseye isal eder.

Çukur ve yamaçlarda muayyen mesafelerle muvazi yollar tesisi, daha yüksekte bulunan parçalar için nakliyatın lüzum-

suz iniş ve çıkışlardan kurtarır, şüphesiz bu sureti hal çok pahalıdır ve sevkiyat masraflarının tefazulunden kârlılığın isbatı gerektir.

5) Bir plâtonun nakliyata açılması.

Nakliyata açılacak orman bir yaylâ üzerinde ise, etekte ve yaylâdaki en alçak noktanın irtifaı belirtilir. Sonra da yamaç üzerinden geçilerek yaylâ kenarından vâdi yatağına giden en elverişli irtibat tayin olunur. İttisal, ya yılankavi yollarla veya varagele, kablolu kaydırmaklı, oluklarla temin edilir, bunların güzergâhı umumiyetle meyli âzam hattı istikametinde uzanır.

Yaylânın diğer kısımlarının nakliyata açılması arazinin vaziyetine göre düzlükte, dalgalı ve dağlık arazide yol şebekesinin tanzimine ait verilen esaslar dahilinde cereyan eder.

6) Yol şebekesile taksimat şebekesinin dağlarda birleştirilmesi.

Yol şebekesile taksimat şebekesinin birbirine uymasını temin için hiç bir zaman güzergâh tesbitine ait esaslar ihmal edilmemelidir. İki yamacı nakliyata açan vâdi yolları hem idare hattı ve hem de bölme hududu halinde taksimat hattı olmağa elverişlidirler. Yamaç yolları, lâzım olduğu derecede ufkî mesafeye malik iseler, birbiri üzerinde bulunan kesim bölmelerini ayırmak için idare hattı olarak kullanılabilirler. Bir vâdi yolundan kuvvetli bir meyille yükselerek tesviye münhanilerine az veya çok mail istikamette yamacı kateden tâli yollar, arazinin çok dik olmadığı ve binaenaleyh tâli yolların zaviyeleri tecviz edilmiyecek surette olmadığı hallerde tranşe olarak kullanılırlar. Buna mukabil oluklar, sabit toprak yollarla tesviye münhanilerini amudî olarak kateden kaydırma telleri, varageleler ve havaî kablolar güzergâhı tranşe olmağa çok yarayışlıdırlar.

IV. Yol şebekesinin tesbiti:

a) Büroda yapılacak ön işler:

Tesviye münhanilerini ihtiva etmesi icap eden ve içerisinde her sene nakledilecek haşep miktarı gösterilmiş olan orman haritaları yukarıda bildirilen noktai nazara göre işlenir. Yukarıda tarif edildiği gibi halen mevcut pazar mahalleri, depo yerleri, demiryolu istasyonları ve kezalik ormanın münakaleye açılmasile ortaya çıkacak müstakbel istihlâk mevkileri tayin olunur. Sonra bu mahallerden ormana giden mevcut kullanışlı yollar hususî işaretlerle harita üzerinde gösterilir ve çıkış istasyonları kabul edilir. Bunlardan hareketle harita üzerinde ilk önce umumî olarak intifa sahası ve hacim itibarile büyük olan orman sahalarına, haşep verecek mıntakalara ve vâdilere giden ana nakil yolları gösterilir, haşep verecek küçük mıntakalara, yan vâdilere ve saireye giden yolların güzergâhı da ikinci derecede yol şebekesi olarak tersim edilir.

Büroda yol şebekesinin taslağı yapılırken riayet edilmesi icap eden ana kaideler şunlardır:

1 — Güzergâhlar haşep verecek tabiî mıntakaların her yanını tamamile münakaleye açmalı ve bu sebeple mıntakanın en uzak noktasına kadar gitmelidir.

2 — Nakil tesisatı şebekesi dahilinde mümkün mertebe «münakale vahdeti» temin edilmelidir. Kısa mesafelerde nakil vasıtalarının değişmesi tahmil ve tahliye masraflarının yüksek olmasını intaç eder ve nakliyatı güçleştirir.

3— Güzergâh öyle tasarlanmalıdır ki, lüzumlu olan meyil vaziyeti gözönünde tutulmak şartile orman ile haşebin gideceği mahal (fabrika, demiryolu istasyonu, istihlâk yerleri) arasında en kısa irtibat meydana getirilmiş olsun.

4 — Yapılacak münferit inşaatın zaman itibariyle tertibi işletme plânı vasıtasile tanzim edilen işletmenin gidişine uymalıdır.

b) Mahallen yapılacak ön araştırmalar:

Mahallen yapılacak araştırmalar her münferit yol projesi için ayni muhtevada ve daha büyük orman mıntakasının umumî şartlarına uygun şekilde geniş tutulmalıdır.

Yol güzergâhları münakalenin koyuluk derecesine uygun olarak sınıflara taksim edilmeli ve her sınıf için imalât normları yani profil, fevkanî inşaat nev'i, meyil ve istikamet vaziyeti tesbit edilmelidir.

Nakil şartları bakımından yazın veya kışın nakliyat yapılacağı tesbit edilmeli; ve hususî hallerde hangi nakil tesisatı vasıtasile ormancılığın en büyük serbestiye ve koyuluğa erişeceği düşünülmeli ve rakama müstenit bir şekilde isbat edilmelidir.

Türkiyede hâkim olan iklim şartlarına göre yaz nakliyatının tercih edilmesi zaruridir, çünkü Türkiyede karla örtülü müddet kısa ve çok kere kalınlık emin değildir. Bundan başka kışın ameleleri barındırmak da güçtür.

Ayrıca ormandan faydalanma şeklinin de nakil tesisatından muhtelif talepleri olduğu gözden ırak tutulmamalıdır. Tıraşlama işletmesinde, rüzgârdan kırılmış ve devrilmiş ağaçlarla haşerat istilâsına uğramış veya yanmış ağaçların mevcut bulunduğu hallerde işlenmesi ve nakli icap eden haşep serveti çok yüksektir ve ayni sahada intifaın yeniden yapılması için geçen zaman da çok uzun ve bir idare müddeti kadardır. Bu gibi hallerde büyük haşep servetlerini çabuk ve ucuz nakleden ve nakliyatın sonunda hiç bir bakım masrafına lüzum göstermiyen nakil tesisatının tercih edilmesi lâzımdır. Bu hususta mevzuu bahs olacak tesisat her nevi oluklarla; kolaylıkla kabili inşa orman dekovilleri ve havaî hatlardır. Büyük haşep servetlerinin uzun mesafelere kısa zamanda orman dekovilleriyle naklindeki imkân, ve bilhassa hafif meyilli arazideki tesis sermayesinin şoseye nazaran az oluşu şimdiye kadar münakaleye açılmamış olan ormanların istismarında bu nakil vasıtasının kullanılmasına sebep olmuştur. Bununla beraber orman dekovili devamlı işletmeye tâbi tutulan büyük orman mıntakalarında da ana nakil vasıtası olmağa çok elverişlidir. Tâli nakil tesisatı (çoğu yollar) vasıtasile orman dekoviline getirilecek olan bir çok küçük intifaların bir araya toplanmasile orman dekovilinin rentabl olması için icap eden haşep miktarı elde edilmiş olur.

Ayancıkta yapılan tecrübelere göre 60 Sm. aralıklı bir orman dekovilinin tesis masrafı aşağıda gösterilmiştir:

Arazi vaziyeti	Beher metre tûl için inşa masrafı Türk lirası
Dağlık arazide (dik yamaçlar, kayalıklar, uçurumlar)	9—10
Orta halli arazide (tatlı meyilli yamaçlar, inşaata elverişli dağ vâdileri)	6— 7
Düz arazide (geniş vâdi arazisi, uzun müstakim mesafeli ve bir metre irtifaa kadar imlâ ve hafrlı).	4— 6

Bu meblâğda malzeme masrafları (raylar, ufak demir aksam, makaslar, çimento) dahildir, yalnız kullanılan inşaat haşebinin kıymeti ithal edilmemiştir.

Demiryollarında nakil masrafı, senede 70 bin metre mikâp nakledilmek şartiyle 3 kilometrelik bir mesafe dahilinde beher metre mikâp için 7 kuruştur, bu fiat içinde de işletme memurları için ödenen ücretler, yol tamir masrafları, makine ve vagonlar dahildir. Orman dekovillerinin hasılası aşağıda verilen malûmatla karakterize olunabilir: 30 - 35 beygir kuvvetinde 20 arabalı bir lokomotif yevmiye 10 saat çalışmak şartiyle 3 kilometrelik bir mesafeye yılda 120 bin metre mikâp nakleder, bu, her araba 10 metre mikâp taşıdığına göre 12 bin araba hamulesine veya senede 300 gün çalıştığına göre günde 400 metre mikâplık 40 araba hamulesine tekabül eder.

Havaî hattın hasılası orman dekovilininkinden aşağıdır, sabit tesisatın tesis masrafları ise orman dekovilininkinden 10 defa yüksektir. Havaî hatlar, bütün arazi müşkülâtını iktiham ettiğinden, diğer nakil tesisatının inşası imkânsız olduğu veya bunların çok uzun olduğu hallerde kullanış yeri bulur. Havaî hatlarla nakliyat masrafı, tellerin yenilenmesi ve tamirat masrafı hesap edilmek şartiyle, orman dekoviliyle yapılan nakil masrafına muadildir.

Tesis sermayesi yoksa veya haşep serveti çok az ise bu tarzdaki intifalarda basit tarzdaki orman yolları kullanılır. Bu nevi yollara alelekser zayi olmuş tesis sermayesi nazariyle bakılır.

Seçme işletmesinde vaziyet tamamile başkadır. Seçme işletmesi için karakteristik olan cihet büyük sahaya dağınık olarak sık sık tekerrür eden kesimlerden elde edilen haşep miktarının pek az oluşu ve ayrıca iklimin sert ve arazinin sarp bulunuşudur. Bunun neticesi olarak kesim sahalarından elde edilen haşebin nakil tesisatına kadar getirilmesi (ön nakliyat) çok iş ister. Türkiyede olduğu gibi bilhassa böyle ekstansif işletilen ormanlarda, gerek ön nakliyatın masraflarını azaltmak ve gerek büyük sahalardan az miktardaki haşep servetinin devamlı olarak alınmasını mümkün kılmak için, çok kesif bir yol şebekesine ihtiyaç vardır. Seçme ormanlarının tamamile münakaleye açılması için yolların çok olması zarureti tâli nakil tesisatı olarak mümkün mertebe ucuz ve tek

hatlı sürütme yollarının inşasını ve fakat sayısının bol olmasını ister. Bu yolların tesisinde kullanılacak traverslerin aralığı üzerinde sürütülecek tomruğun ayni zamanda iki travers üzerinde bulunmasını temin edecek bir mesafededir. Böylece lüzumlu olan cer kuvveti kuru sürütme halinde % 30 - 40, yaş sürütme halinde % 50 - 60 azalır. Seçme işletmesinde de, kısa zaman periyotları zarfında defaatla kullanılan ana yolların sağlam bir şekilde büyük sermaye sarfiyle yapılmış olmaları lâzımdır. Bu işletmede şoseler en elverişli bir nakil vasıtasıdır.

Yüksek kaliteli inşaat haşebinden büyük miktarlar yutan her türlü olukların inşası seçme işletmesinin mahiyetile tezat teşkil eder, çünkü bu nakil vasıtasının dayanma müddeti kısadır. Bu sebepten olukların Türkiyede istimal mevkii müstesna hallere inhisar eder.

Ayancıkta üç metre genişliğinde bir sürütme yolunun inşası masrafı beher metre tul için 30 - 40 kuruşa mal olmuştur. Bir kilometrede bir metre mikâp tomruğun nakil masrafı da 20 - 30 kuruştur. Tamamile ağaçtan olan sürütme köprülerinin inşası ise beher metre tul için 120 kuruştur. Sürütme köprülerinin mahzuru az dayanmaları ve binnisbe fazla miktarda ağaca ihtiyaç göstermeleridir, buna mukabil kötü havalarda da daima kullanılmaları muhassenatlarını teşkil eder.

Ormancılığın nakil tesisatına ait yukarıda verilen izahattan şu neticeler çıkmaktadır: Nakledilecek haşep serveti çok ise, nakil tesisatının istimali devamlı ise, onların imali için de binnisbe fazla tesis sermayesi kullanılabilir. Fakat burada da her büyük orman kompleksinde bütün mıntakaya şâmil bir etüde istinaden inşaat yapılması zarureti vardır, mevzuubahis etüd mıntakanın vaziyetine göre türlü şekillerdeki nakil tesisatını ihtiva edebilir ve bu etüd yalnız asıl orman sahasına inhisar etmemeli, aynı zamanda bütün nakil mıntakasını ve hatta umumî yolları da ihata eylemelidir. Münferit nakil tesisatının intihabı ve kârlılığı için esas amenajman operatı ve amenajman tarafından tespit edilen kesim miktarıdır.

İşletme plânı ve bilhassa kesim plânı ile sımsıkı münasebette bulunan münferit nakil tesisatının inşasında ayrıca mühim olan bir noktada inşaatın zaman itibarile takip edeceği sıradır. Bunun için intifaın gidişi rasyonel nakliyatı tahakkuk ettirecek bir vaziyette olmalıdır. Ormanların yeniden münakaleye açılmasında kıymet bakımından devamlılığın elde edilmesine dikkat edilmelidir. Bu da nakil şebekesinin inşası için kullanılan yıllık masrafla nakil masrafının her sene elde edilen haşep hasılatına nisbetinin ayni olmasile mümkündür.

Nakil tesisatı toprak iradının tevzini üzerine de iktisadî bir tesire maliktir. Evvelce hasılat vermeyen ormanlıklar nakil tesisatı sayesinde produktif bir hale konur ve evvelce hasılat verenlerle rekabete girerler. Yeniden münakaleye açılan ormanların istihsalâtı evvelce faydalanılmakta olan ormanların daha itinalı ve daha devamlı olarak işletilmelerini mümkün kılar ve böylece ormanın bekasına yardım eder. Münakale tekniği bakımından henüz geri memleketlerde nakil meselesinin halli ormancılığın kuruluşu için ilk temel şarttır.

Mahallen yapılacak etüdlerde lüzumlu olan münhanilerin asgarî nısıf kutrunun yol genişliğinin ve sairenin de sıhhatli olarak tesbiti maksadile nakledilecek malzemenin cinsi hakkında ve meselâ tulü uzun veya kısa kullanacak odun mu veya yakacak odun mu olduğuna dair malûmat toplanması lâzımdır.

c) İ s t i k ş a f :

İyi ve mufassal bir istikşaf yol şebekesinin iyi olması için ana şarttır. Üze-

rinde şebekenin muhtelif güzergâhları yukarıda izih edilen esaslara tayin edilmiş olan bir orman haritasile münferit güzergâh tayininde olduğu gibi münakaleye açılacak bütün orman gezilir ve bir taraftan izah edilen kaidelere göre her münferit güzergâh ayrı olarak ve diğer taraftan münferit güzergâhların ittisali tashih olunur.

Bu istikşaf esnasında işletme şartlarını iyi bilen mahallin memuru birlikte bulunmalı ve onun mucip sebeplere istinat eden talepleri hesaba katılmalıdır.

Güzergâhlar kat'î olarak tespit edilmişlerse tatbikatın icap ettireceği muvakkat masraflar mümkün mertebe emin bir surette tahmin edilmelidir. Bunun için de mahallî fiat vaziyetine vakıf teknisiyenlere müracaat edilmelidir.

Önceden yapılmış araşştırmalar ve istikşaf vasıtasile toplanmış olan malzemeye istinaden projenin hazırlanmasına başlanabilir.

d) Yol projesinin esaslı kısımları:

1) Orman haritası:

Orman haritasında bütün güzergâhlar ve bilhassa ana yollar tam ve variyanlar noktalı -kırmızı hatlarla tersim olunur, sonra muvakkat yol uzunlukları ve vasatî meyil de yanlarına not edilir. Münferit tabiî nakil mıntakaları hafif noktalı kırmızı hatlarla tahdit olunur ve böylece münakaleye açılmanın tekemmülündeki kontrola imkân verilmiş olur. İntifaın gidişi kesim yerlerinin, kesilecek servet miktarının ve kesim zamanının haritada gösterilmesi suretile işaretlenir. Yolların inşası kesimden en az bir sene evvel olmalıdır ki, hasılatın nakli bundan müstefit olsun ve yollar kullanılmağa başlamadan evvel yol oturmuş bulunsun.

2) Tahlili fiat cetveli.

Münferit yolların istikşaf esnasında tayin edilen masrafları inşa zamanları ilâve edilerek bir cetvelde toplanır. Bundan başka her yol için mevziî görgülere göre muhtemel olan bakım masrafları da konur ve tamirat için lüzumlu olan sermayenin kıymeti tayin olunur. Böylece bütün tesisat için plâse edilecek sermaye yekûnu elde olunur.

Muhtelif nakil tesisatının inşa, bakım ve nakil masraflarının birbirile mukayese sile münferit teminatın kârlılığına dair bir vuzuha erilir.

3) Teknik rapor.

Büyük ölçüde tahminlere dayanan yol şebeke projesinin inşa projesi olarak kullanılmasına imkân yoktur. Bu projenin asıl maksadı hâlen mevcut nakil şatlarına, yeni bir nakil vaziyetinin meydana getirilmesile alâkalı masraflara ve bundan beklenen muvaffakıyetlere dair umumî bir fikir vermek ve tedricen vâki olacak tatbikatın devamı müddetince bir yol gösterici olmaktır. Bu sayede işlerin sistematik gidişi temin edilmiş olur, plânsız ve yalnız günün ihtiyaçlarına uygun inşaat önlenmiş bulunur.

Bu sebepten münferit her hat için projenin hazırlanmasında asıl olan bütün noktaların teknik raporda izahı gerektir. Ayrıca bütün işletme kompleksine ait nakliyat şartlarının geniş bir görüş zaviyesinden tavsifi de lüzumludur.

e) Yol şebekesinin araziye tatbiki:

Yol şebekesi yapılacak bütün inşaatın tatbiki için bir muhtıra olduğundan her hattın inşadan evvel araziye nakli lüzumsuz olur. Günün plânları harita üzerine nakledilmekle geleceğe devredilmiş olur. Ormanın intifaında, pazar vaziyetinde vukua gelecek değişmeler ve ormancılık nakil tekniğinde hasıl olacak terakki zamanla çok itinalı tanzim edilmiş yol şebekesi projelerinde bile değişikliklere lüzum gösterir.

Ormancılığımızın tarihçesine dair

Fikri K o z a k - Halil K u t l u k

Türkiye ormancılığının bütün diğer mevzuları gibi ormancılık tarihimizde şimdiye kadar sistemli bir şekilde araştırılmış değildir. Bu husustaki bilgilerimiz çok noksandır. Filhakika daha henüz ne devletin ormanlara karşı ilk müdahalesinin zamanı kat'iyetle malûmdur ve ne de orman mevzuatımızın, orman teşkilâtımızın, ormancılık tesisatının başlangıçlarına ve onların takip ettikleri inkişaf seyrina ait malûmatımız vardır. Halbuki geçmişte olup bitenlerin bilinmesi geleceğin orman politikasının istinat edeceği bir çok vâkıaları ihtiva etmesi itibarile son derece ehemmiyetlidir.

Türkiye ormancılık tarihinin araştırılmasına büyük bir değer biçen (Türkiye ormancılar cemiyeti), vasıtalarının mahdut olmasına rağmen bu yönde çalışmağa başlamış bulunuyor ve bu çalışmanın ilk eseri olarak «Ormancılığımızın tarihçesine dair» olan yazıyı burada okuyucularına sunuyor.

«Ormancılığımızın tarihçesine dair» olan bu yazı devlet bünyesi içinde ehemmiyetli yer alan ormancılığımızın vaziyetini teşkilât tarihi bakımından aydınlatmak maksadile arkadaşlarımızdan Fikri Kozak - Halil Nadir Kutluk tarafından müştereken hazırlanmıştır. Binaenaleyh makale daha ziyade ormancılık tarihinin bu kısmı üzerinde durmaktadır. Bununla beraber bu yazıda, ormancılığımızın müesseseleri de tam olmasa da bir yer almaktadır.

Bu yazının dikkatle okunmasını bütün meslekdaşlarımıza tavsiye ederiz ve görülen yanlışlıkların «Türkiye ormancılıktarihini araştırma komitesi» ne bildirilmesini ayrıca rica ederiz.

Ormanlarla insanlar arasındaki münasebetler insanın yaradılışı tarihinden itibaren başlamıştır.

Biz, hilkata kadar geri giden ve bu günkü Türkiye hudutları içinde de ayni suretle eskilik arzeden bu uzun tarihi ele almıyarak bu yoldaki tetkik ve tetebbüler neticesine intizaren şimdilik Osmanlı devletinin kuruluşundan itibaren ormancılığımızın geçirdiği safahatı telhis edeceğiz. Bu husustaki vesaik ve malûmat dahi henüz tamamen elde olunmamış ve ormancılık tarihimiz bu yakın mazi için bile eksiksiz olarak tesbit edilmemiş olmakla beraber mevcut vesaik ve malûmata istinaden Türkiye ormanlarının ve ormancılığının tarihini ancak şöyle izah edebileceğiz:

Osmanlılar zamanında ormanlara karşı devletçe bir alâka gösterilmeden evvel bütün ormanlar cibali mübaha addedilerek

ulu orta her kesin intifaına açık bırakılmıştır. Yakın ve uzak bütün köylüler ormanları istedikleri gibi istismar ederler ve hayvanlarını serbestçe otlatırlardı. Nüfus sahibi kimseler ormanlardan beyendikleri yerleri açtırarak tarla ve bağ ve bahçe yaparlar ve bu suretle geniş çiftlikler kurarlardı, ormanlar civarında yerleşmiş olan her köylünün orman içinde kendisi için ayırdığı ve (kırpıntılık) denilen bir istismar sahası bulunur ve buralardan kendi evlerinin inşa ve tamiri ve pazarlarda satılmak için kereste ve odun temin edilirdi. Kimsenin kırpıntılığına diğer bir kimse veya bir köyünkine diğer bir köy karışamaz ve tecavüz edemezdi. Diğer taraftan sipahi, zaim, mütesellim ve mültezim gibi tımar sahibi olan asker ve idare adamlarile köy ağaları ve kadılar ormanları kısım, kısım ayırarak zengin kimselere satarlar. Ve temessük senedi ve hüccet verirlerdi.

Devletin ormanlara karşı gösterdiği ilk alâka Fatih zamanında başlamış ve kanunî Süleyman devrinde daha fazla canlanmıştır. Bu da ormanı bütün faydaları ve kıymetlerile takdir etmiş olmaktan ziyade bir miktar resim almak emelinden doğmuştur. O sıralarda neşredilen ve Osmanlıların ilk kanunlarından sayılan (kanunnamei âliosman) ın (taşradan gelen mataın resmin beyan eyler) diye anılan faslında: «Çıra yükünden bir para alına ve bir gemi yükünden 130 akçe alına ve bir araba tahtadan bir tahta alına ve kezalik bir araba tahtadan iki akçe ve bir araba ağaçtan dahi iki akçe alına ve satılmağa gelen odun arabasından bir akçe alına ve her arabadan tekerlek başına bir akçe alına ve her fıçıdan dörder akçe alına ve at yükünden iki akçe alına» şeklinde bir nevi tarife mahiyetinde olmak üzere hükümler konulmuştu.

Bundan başka darüsseâde, matbaai âmirenin ihtiyacı için Gebze ve Yalova (Yalanova) kadılarına kanunî buyruklar gönderilerek ücret mukabilinde odun temin ettirilmekte idi.

Osmanlı devletini bir kısım ormanların korunmasına ve muayyen maksatlar için işletilmesine sevkeden âmil donanma inşaatı için kurulan tersanelerin kereste ihtiyaçları olmuştur. Bu hareket 900 tarihinde başlamış ve Kırkkilise, Pınarhisar ve Ahyolu kadılarına hükümler ve buyruklar gönderilmesiyle başlamıştır. Hükümler ve buyruklar adı geçen kadılıklar içindeki ormanlardan gemi inşaatına yarıyacak ağaçların kesilmesini menediyordu., Bu da, ormanları tersane hesabına işletmek maksadına matuf bulunuyordu. Bilâhare Karadeniz sahilinde Bolu ve Sinop sancakları ormanlarile Somdöken ve Ahıdağı ormanları ve Marmara havzasındaki Kazdağı ormanları da ayni maksatla korunmağa ve işletilmeğe başlanmıştır.

Donanma ihtiyacına tahsis edilen bütün ormanlar tersane emini marifetiyle idare edilir ve irade ile bâberat tayin olunan «koru ağaları» tarafından korunurdu. Bu vaziyet orman idaresinin ilk teşekkülünü temsil eder mahiyette olduğundan tarihimizin 900 yılından itibaren başladığını kabul edebiliriz.

Tersaneler ihtiyacı için ayrılan ormanlardan başka diğer ormanlar eskisi gibi «cibali mübaha» olarak hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmaksızın her tarafta serbestçe istismar ve tahrip edilmekte ve tica-

ret hevesinin artması yüzünden kurulan hizarlarda külliyetli kereste yapılarak dahilde sarfolunduğu gibi dış memleketlere de ihraç olunmakta idi. Bu sıralarda kendilerine orman ayıran bazı köyler arasında hudut münazaaları çıkmış ve bu kavgaların önü alınmak üzere kendilerine birer ferman verilerek bir kısım köy baltalıkları tescil olunmuştur. Bazı ormanlar izni sultanî ile vakfa tahsis olunmuş ve bazı ormanlar da birer suretle eşhas tarafından tasarruf edilerek vakıf ve hususî ormanlar meydana gelmeğe başlamıştır.

Tanzimatı hayriyeden sonra da hükûmet, orman kat'iyatından öşür almak üzere orman rüsumunu maliyeye tevdi etmiş tir. Maliye kaza ormanlarını müzayedeye koyarak mültezimine ihale etmek suretile bu resmi toptan tahsil ederdi. Mültezim de aldığı ormanları dilediği gibi işleyerek istihsalâtı rüsumat memurlarının nezareti altında iskelelerden sevk ve ihraç ederdi.

1255 tarihinden sonra mültezimler vasıtasiyle işlenilen ormanlardan yirmi bin liralık bir gelir alınınca bütün ormanlar tahtı muhafazaya alınırsa bunlardan daha büyük istifadeler temin olunacağı düşünüldü. Ve 28 Cemaziülevvel 1257 tarihinde bir irade neşrolunarak ormanlardan kesilecek odun ve kerestelerden alınacak resim ve teferrüatı tesbit olundu.

Yalnız varidat bakımından alınan bu tedbirlerin ormanların ulu orta tahribine mâni olamıyacağı ve yapıla gelen tahribatın vahim neticeler doğuracağı münevverleri endişeye düşürmeğe başladığından 24 Rebiülevvel 1268 tarihinde bir irade daha çıkarılarak ormanların muhafazasına mülkiye memurlarının itina etmesi ve ecanibe kereste sevk ettirilmemesi temin olundu.

Ormanların kıymet ve ehemmiyeti gün geçtikçe takdir edilmeğe başlandığından 1272 tarihinde evvelâ Fransız ormancılarından Tassi ve az bir müddet sonra da içlerinde bir de İngiliz bulunan altı kişilik bir Fransız ormancı heyeti daha memlekete davet olundu. Bu heyet o zamanın çok kıymetli ormancılarını ihtiva ediyordu. Heyet memlekette 1292 yılına kadar çalıştı ve bu arada 1292 deki vaziyete göre memlekette 3 milyon hektardan fazla orman arazisinin istikşafı yapılarak orman idaresinin emrine verildi. Ve varidat 700 bin franga yükseldi.

Ormancılık heyeti bilhassa üç mevzu üzerinde teklifler yaparak çalışmışlardır.

1— Türkiye ormanlarının araştırılması

2— Ormancı yetiştirmek için bir orman mektebi kurulması

3— Ormancılığın hukukan düzenlendirilmesi için orman kanunu çıkarılması.

Filhakika bu heyet 1273 tarihinde orman mektebini kurmuş ve diğer taraftan da 1285 tarihli orman nizamnamesinin kabul ve mer'iyete geçmesine âmil olmuştur. Nizamnamenin mer'iyete geçmesini müteakip orman idaresi başlı başına bir devlet müessesesi halinde teşekkül etmiş ve maliye nezaretine bağlı olmak üzere bir «Orman ve maadin müdüriyeti umumiyesi» kurulmuştur.

1293 senesinde orman ve maadin müdüriyeti umumiyesine bağlı olmak üzere müfettişi umumiler vilâyet, liva, kaza, ve kontrol müfettişlerile muvazzaf ve ondalıkla müstahdem memurlar, kâtipler, süvari ve piyade koruculari irade ile teşkil edilmişlerdir.

Müfettişi umumiler merkezleri İstanbul olup orman meclisinin daimî âzası idiler. Bunların teftiş daireleri:

1 — İstanbul, Edirne, Tuna ve maa Turhala, Selânik, Manastır;

2 — Bosna, İşkodra, Yanya, Prizerin;

3 — Maa Canik Trabzon, Kastamonu, Erzurum, Sivas, Ankara, Hüdavendigâr;

4 — Cezayiri Bahrisefit, Aydın, Konya, Adana, Suriye olmak üzere dörde ayrılmıştı.

Müfettişi umumiler senede 120 vilâyet müfettişleri 80, liva müfettişleri 70, kaza müfettişleri 40 gün mıntakalarını devir ve teftiş mecburiyetinde idiler.

Bilâhare 1300 senesinden 1303 senesine kadar «Orman ve maadin müdüriyeti umumiyesi» ünvanını alan orman idaresi bu arada bir defa tekrar «umuru maliye nezaretine» bağlanmış ise de tekrar eski vaziyetini almıştır.

1308 tarihinde teşekkül eden «Orman ve maadin ve Ziraat nezareti» nde yine orman ve maadin müdüriyeti umumiyesi ünvaniyle çalışmağa başlamıştır. Merkezde bir de orman heyeti fenniyesi bulunmakta idi ki bu heyet müdüriyeti umumiyenin bütün işlerini tetkik ve ifa ederdi. Bu müdüriyeti umumiyenin vilâyetlerde ser müfettişleri ve kazalarda müfettişi sanileri, süvari memurları, süvari koruculari ve piyade koruculari bulunmakta ve iskelelerde de süvari ve piyade tezkere muharrirleri vazife görmekte idi. Bütün bu memurlar, o zamanın ormanlardan yalnız varidat alınması hakkındaki zihniyete uygun olarak mukavele, ihale ve satış ve varidat cibayeti mevzuları üzerinde çalışırlardı.

Bu suretle ara sıra ünvanları ve vazife şekilleri değişen memuriyetlerden ser müfettişlikler 1326 senesinde orman ve maadin ve ziraat nezaretinin «Ticaret ve ziraat nezareti» haline getirilmesiyle lâğvolunmuş ve yerlerine orman müdürlükleri ihdas olunmuştur. Müdüriyet merkezlerinde üç müfettişten mürekkep birer heyeti fenniye teşkil edildi. Kazalarda muamelât memurları ve fen ve mesahai eşcar memurları ihdas olundu.

Ormanların kıymet ve ehemmiyetinin ve ormancılığın memlekette inkişafı lüzumunun yavaş yavaş takdir edilmesi ve bu sırada orman mektebinin tekrar yeniden ve müstakilen açılması ve ormancı yetiştirmeğe başlaması üzerine memleket ormancılığında fennî tatbikat yapılmasına ve fennî ormancılığın tesisine doğru teşebbüslere girişilmiş ve 1333 senesinde Alman ve Avusturyalı ormancıların da iştirak ettikleri bir amenajman heyeti kurularak Hendek ormanlarında faaliyete geçmiştir. Büyük harp, mütareke ve kurtuluş savaşı senelerine isabet eden zaman zarfında zarurî olarak ilerleyemiyen bu hareket 1923 senesinde birinin merkezi Antalya ve diğerinin merkezi İzmit olmak üzere iki amenajman grubu teşkilile yeniden ortaya atılmıştır.

Ormanlarımızın tahdidinde ve amenajman ve işletme plânlarının tertibinde çok büyük faydaları görülen ve tamamen Türk orman mühendislerinin iştirakiyle teşkil edilmiş bulunan bu gruplar 1929 senesinde dörde ve 1934 senesinde de beşe iblâğ edilerek 1937 senesi başında merkezleri Ankara olmak üzere bir araya toplanmışlardır. Mülhakatta vazife gören orman mühendislerinin gerek teker teker ve gerek-

se toplu olarak yaptıkları amenajman plânlarından başka yalnız amenajman gruplarının amenaje ettikleri ormanların sahası 1923 senesinden beri 516 bin hektarı bulmuştur.

Türkiye ormanlarında koruma meselesi: Evvelce kaydolunduğu gibi tersanelere tahsis edilen ormanların irade ile tayin olunan koru ağaları tarafından yapılmış olup bundan sonra koruma için ne kadar bekçi ve korucu kullanıldığı hakkında bir vesika henüz ele geçirilememiş ise de Rumeli vilâyetlerinde jandarma teşkilâtı ve tensiki için 1330 senesinde getirilmiş olan yüzbaşı Saro'nun ormanların korunması için de teklifler yaparak İstanbulda bir «orman jandarma mektebi» açılmasını temin ettiği ve kur'aya dahil efradın en iyileri bu mektebe seçilmekte ve askerî talim ve terbiyeden başka kendilerine lüzumu olduğu kadar da ormancılık bilgileri verilmekte iken umumî harbin ilânı üzerine hepsinin orduya verilmesi yüzünden bu mektebin kapanmış olduğu görülmektedir.

Daha sonraları 1333 senesinde ormanların 491 bekçi başı ve 1303 bekçi ki ceman 1794 kişi ile korunmasına çalışılmıştır. Bu teşkilât bir kaç sene sonra tasfiye edilerek miktarları azaltılmış ve keyfiyet itibariyle daha kuvvetli kimseler orman muhafaza memuru adı altında istihdam edilmiştir.

1340 senesinde orman muhafaza teşkilâtının tekrar takviyesi düşünülmüş ve bir kanunla «her sene Müdafaai Milliye Vekâletince kur'a efradı meyanından jandarmaların tefrikine müteallik usul dairesinde ve Ziraat Vekâletinden lüzum gösterilecek miktarda efrat tefrik edilerek ormanların muhafazasında istihdam olunmak ve jandarma sıfat ve salâhiyetini haiz bulunmak üzere vekâleti mezkûre emrine verilmesi» kabul olunmuş ve bu meyanda bir de talimatname ihzar ve neşrolunmuştur. Buna göre tecrübe olarak Bolu ve Antalya vilâyetlerine 319 doğumlu kur'a efradından 250 şer nefer ayrılarak orman idaresi emrine verilmiştir.

Orman idaresi ormanların ehemmiyet ve kesafetine göre bu efradı ikişer ikişer mıntakalara taksim etmiş ve çalışdırmaya sâyetmiş ise de doğrudan doğruya orman idarelerine bağlı bulunmalarına rağmen kendilerinden istifade kabil olamamış ve bu keyfiyet alâkadar memur ve makamlardan alınan raporlarla tesbit edilmiş olduğundan bu teşkilât tevsi edilmeden 5 - 6 ay sonra kaldırılarak yerlerine «ikinci sınıf orman muhafaza memurları» ünvaniyle yeniden muvazzaf memurlar ikame olunmuştur. İkinci sınıf muhafaza memurları 1928 senesinde tekrar lâğvedilmiş ve bu meyanda mevcut mesahai eşcar memurlukları birinci sınıf muhafaza memurluğuna kalbolunmuştur.

Son defa neşrolunan 5/5/1937 tarihli ve 3157 sayılı kanun ile orman koruma vazifesi askerî kıtalara devrolunarak Ziraat Vekâletine bağlı bir orman koruma genel komutanlığı teşkil edilmiş ve mevcut 1301 orman muhafaza memuru 1000 adede indirilerek kendilerine mesaha memuru ünvanı verilmiştir.

Orman teşkilâtının devlet bünyesindeki yeri daima ayni kalmıştır. Ormna idaresi ilk teşekkülünde «Maliye nezareti» ne, sonra Ticaret, Ziraat, Orman ve Meadin nezaretine daha sonra «Orman ve meadin ve ziraat» ve nihayet «Ticaret ve ziraat

nezareti» ne bağlı kalmıştır. Millî mücadele esnasında teşkil olunan İktisat Vekâleti Orman müdüriyeti umumiyesini de ihtiva etmekte iken 5 mart 1340 tarihli kanun ile mezkûr vekâletin Ticaret ve Ziraat vekâletleri olarak ikiye ayrlmasiyle Ziraat Vekâletine merbut kalmış ve tekrar mezkûr vekâletlerin birleştirilmesinden meydana gelen İktisat Vekâletine ve bilâhare yine Ziraat Vekâletine dahil olarak bugüne kadar Ziraat Vekâleti bünyesi içinde yer almış ve 1937 senesinde neşrolunan 3116 sayılı orman kanunu ile yine Ziraat Vekâletine bağlı ve fakat hükmî şahsiyeti haiz bir umum müdürlük haline gelmiştir.

Millî mücadeleden sonra orman müdüriyeti umumiyesinde şubeler ihdas edilmiştir. Bunlar bidayette 3 şube iken sonradan ilâve edilen fen müşavirlikleriyle ve bunların da şube müdürlüklerine inkılâbı üzerine 6 şubeye çıkarılmış ve son teşkilât kanunu ile ormancılık ilerimizin vüsat ve ehemmiyeti göz önüne alınarak şubelerin sayısı 13 e iblâğ ve merkez teşkilâtı için şube müdür muavini ve şef olarak teknik memurlardan mürekkep geniş bir kadro kabul olunmuştur.

Orman Müdüriyeti Umumiyesinin teşekkülünde ve ormancılığın bir ilim ve fen mesleği olarak devlet teşkilâtı arasında ve kültür hayatımızda değerli bir yer almasına ciddî ve samimî gayretler sarfeden ve bugün hayatta bulunmıyan ormancılarımızdan bilhassa esbak orman müdürü umumisi Hoca Ali Rıza (efendi) yi ve heyeti fenniye âzasından Rauf, Nazif, Ali Rıza, Hamit Sabri, Yüksek Orman Mektebi eski rektörü Neş'et, orman umum müdürlerinden Cafer (beyleri) takdir ve rahmetle anmak ve zamanının tabiî ilimler üzerinde kıymetli bir mütehassısı olarak tanınan Hoca Ali Rıza (efendi) nin ormancılığın bânilerinden olduğunu burada bilhassa hatırlatmak bir meslek borcudur.

Ormancılığın yükselmesi ve memlekette yerleşmesi uğruna sarfedilen gayretler meyanında **ecnebi mütehassısların getirilmesi** de mütaleaya değer.

1272 senesinden 1292 senesine kadar çalışan ve memleketlerine dönen Fransız ormancı heyetinden sonra meşrutiyet devresinde, 1328 senesinde de Avusturyalı ormancı Fayt davet edilmişti. Cümhuriyetin kuruluşundan sonra 1925 senesinde Alman ormancısı Prof. Bernhard ve ondan sonra Fransız ormancılarından Pol Sabi tekrar Prof. Bernhard mütehassıs sıfatiyle getirilerek memleket ormanları ve ormancılığı hakkında teklifler yapmaları için memleketin her tarafında gezdirilmişlerdir. Bu mütehassısların hepsi verdikleri raporlarda ormanların kıymeti ve memleketimizdeki ormanların tahrip edilmekte olmalarından mutlak surette muhafaza edilmelerinin lüzumunu ve işletmenin devlet elinde ve teknik esaslar dahilinde yapılması icap ettiğini tebarüz ettirerek bunları teferrüatiyle tesbit ve teklif etmişlerdir.

Ormancılık tarihimizin en şayanı dikkat ve verimli hadisesi **orman mektebinin kuruluşu** olmuştur. Bu hâdiseyi müstakilen mütalea etmiş olmak için sona bırakmış bulunupyoruz. 1272 senesinde memlekete davet edildiğini evvelce yazdığımız Fransız ormancısı Tassi ve ondan sonra gelen ehemmiyetli ormancılar bir orman mektebinin tesisini başlı başına bir teklif

olarak ortaya koymuşlar ve bu mektebin 1273 de de kurulmasını temin etmişlerdi. Bu ormancılar bir taraftan ormanlarımızın saha ve evsafını araştırırken ve orman nizamnamesinin çıkarılmasını temin için uğraşırken diğer taraftan da orman mektebinin tesisine ve bu mektepte tedrisatın inkişafına gayret ediyorlardı. 1273 de açılan orman mektebi 1279 senesinde Markar, Venik, Osman, Artin, Hüseyin, Rıza, Nazif, Rüştü, Mehmet isminde 9 ormancı mezun vermiş bunlar Konya, Trabzon, Kastamonu, İstanbul, Edirne, Cezairi Bahrisefit, Hüdavendigâr, Suriye, Tuna, Maa Turhala, Selânik, Manastır vilâytlerine gönderilmişler ve oralardaki ormanları kâmilen gezmek ve teşkilâtlandırmakla tavzif edilmişlerdir.

Orman mektebi arada geçirdiği ufak bir fasıladan başka muntazaman faaliyetine devam ederek 1308 senesine kadar altmışı rum, ermeni ve musevi olmak üzere 126 mezun vermiştir. Bilâhare 1308 senesinde o zaman yeni açılmış olan Halkalı Ziraat Mektebi âlisine ilhak edilmiş ve bu mektebin programına da ormancılık dersleri ilâve olunarak badema orman fen memurlarının bu müesseseden yetiştirilmesi kararlaşmıştır. Meşrutiyetin ilânını müteakip ormancılığın hususiyetleri ve orman fenninin terakki ve inkişafı dolayısile Halkalı Ziraat mektebinde gösterilen ormancılığın kâfi olmadığı takdir olunarak yüksek orman mektebinin yeniden açılmasına karar verilmiş ve 1325 senesinde Yüksek Orman mektebi tekrar tesis edilerek kendisine Belgrad ormanları civarında Bahçe köyünde bir de bina tahsis olunmuştur. Tedrisatına umumî harp esnasında dahi devam eden Yüksek Orman Mektebi Bahçeköyden tehcir edilmişken mütarekeden sonra avdet eden rumların iskânı için Damat Ferit hükûmeti tarafından binadan çıkarılmış ve bir müddet Mahmut Muhtar paşa çiftliğinde kaldıktan sonra 1339 senesine kadar Sarıyerde Hasan paşa köşkünde tedrisata devam etmiştir. 1338 senesinde büyük zafer neticesi İktisat Vekâletine bağlanan Yüksek Orman mektebi derhal Bahçe köyündeki eski binasına yerleşmiştir. 1934 senesi ortalarına kadar Yüksek Orman mektebi adı altında çalışan bu müessese 25 haziran 1934 tarihli ve 2524 numaralı kanun ile bir sene evvel Ankarada tesis edilmiş bulunan Yüksek Ziraat Enstitüsüne müstakil bir fakülte olarak ilâve ve kadro ve programı da yeniden tevsi olunmuştur. 1308 senesinden sonra Halkalı Ziraat mektebinden ormancı olarak yetişenlerin sayısı elde edilememiştir. 1325 senesinde tekrar açılan Yüksek orman mektebinin fakülteye kalbedilerek Yüksek Ziraat Enstitüsüne ilâve edildiği 1934 senesine kadar verdiği mezunların adedi 274 dür. Bu suretle Orman mektebinin Halkalı Ziraat mektebinden mezun olan ve sayısı henüz malûm olmayan ormancılardan maada 1934 senesine kadar yetiştirdiği ormancılar 400 kişidir.

Orman mektebinin tedris müddeti tesis tarihinden 1332 tarihine kadar iki sene ve ondan sonra 1934 senesine kadar 3 sene olarak devam etmiş ve fakülte haline konulduğu 1934 senesinden beri de bu müddet dört seneye çıkarılmıştır.

Yüksek Orman mektebi mezunlarına 1929 senesinden beri barem kanunu mucibince orman mühendisliği ünvanı verilmiş ve bu ünvan son orman umum mü-

dürlüğü teşkilât kanunu ile tekrar teyit ve tesbit edilmiştir.

Ormancılık memleketimizde sür'atle inkişafa muhtaç bir fen ve meslek ve ormanlarımız da kezalik sür'atle kurtarılması ve teknik esaslar dahilinde istifade edilmesi lâzım gelen varlıklar olduğundan yüksek ormancılık tedrisatı ile yetiştirilecek ormancıların artması için çok zamana ihtiyaç olduğu derpiş edilmiş ve orta derecede meslek tahsili gören ormancılar yetiştirilmesi için meşrutiyet devrinin sonlarında 1333 senesinde biri Hendekte diğeri Islâhiyede olmak ve tedris müddetleri ikişer sene bulunmak üzere iki orman ameliyat mektebi tesis edilmiştir. Bu mektepler pek az mezun vererek mütareke ve işgal dolayısile bir birini müteakip 1335 ve 1336 senelerinde kapatılmışlardır.

Ormancılık mesleğinde ikinci derecede meslek adamı yetiştirmek zaruretini daha kuvvetle hisseden Cümhuriyet ormancılığı 1930 senesinde İstanbulda bir orman ameliyat mektebi tesis eylemiş ve 1934 senesinde mektebin adı (Orta Orman mektebi) şeklinde değiştirilmiştir. Orta orman mektebi 1935 senesinde Bursaya nakledilmiş ve ormancılığımızın aldığı yeni istikametler ve yüklendiği büyük işler dolayısile ayni derecede bir mektebin daha açılması icap ettiğinden memleketimizin ormanca zengin ve tedris bakımından en müsait mıntakalarından biri olan Boluda da 1937 senesinde bir orta orman mektebi daha açılmıştır.

Her iki mektebin tedris müddeti üç senedir. Orta mektep mezunu alan bu mektepler askerlik ve devlet memurluğu bakımından lise derecesinde kabul olunmakta ve birinci derecede orta ihtisas mektebi olarak tescil edilmiş bulunmaktadırlar. Orta orman mekteplerinden mezun ormancılar da kanunen orman mühendis muavini ünvanını almakta ve barem kanununa göre dereceleri A serisine kadar yükseltilmiş bulunmaktadır.

Elde mevcut malûmat ve vesaika göre bugün için ancak yukarıda tesbit edildiği üzere mütalea edilen ormancılık tarihimizin daha derin ve devamlı araştırmalarla çok eski zamanlara kadar geri gidebileceği ümit edilebilir. Eğer ilk sahifelerde yazıldığı gibi tersanelere ayrılan ormanlarda alınan koruma tedbirlerini başlangıç tutarsak memleketimizde orman idare ve teşkilâtının 454 senelik bir tarihi olduğunu kabul etmemiz lâzım gelir. Orman mektebinin 1273 senesinde açıldığına göre ormancılık tedrisatının tarihi tam 81 senedir. Ve orman mektebi memleketimizde ilk teşekkülü esnasında kadrosu, programı ve tedris heyeti malûm olarak faaliyete geçmiş müesseselerin en eskilerinden biridir.

LİTERATÜR:

1. Kanunnamei âli osman.
2. Eski devlet muhaberatı.
3. Orman mektebi âlisi mecmuası.
4. Mütehassıs raporları-orman kısmı.
5. Mazhar Diker, Orman mektebi âlisinin tarihçesi: Ziraat gazetesi - fevkalâde nüsha -
6. Dr. Ali Kemal: Orman ameliyat mekteplerinin tarihçesi: Orman ve Av.
7. Dr. Ali Kemal: Türkiyede ormancılığın temelleri, şartları ve kuruluşu.
8. Serkiz Karakoçyan: Orman nizamnamesi.

Ormancılar ve Propağanda

İbrahim Kutlutan

Ben millî bünyede biz ormancılara düşen iki vazife görüyorum,

1 — Meslekte payımıza ayrılan işi tam bir namuskârlık mefhumu içinde ve zamanında başarmak,

2 — Ormanlarımızdan doğrudan doğruya veya bilvasıta beklenen menfaatleri teminen meslek dışındaki yurtdaşlarımıza teveccüh eden vazifeleri onlara iyice anlatmak;

Yine bu yurtdaşlarımızı ormancılık ideallerine sevgi ile bağlamak ve nihayet bu gayenin tahakkuku emrinde ortak bir çalışma yaratmaktır.

Vazifelerimizden birincisini fikren, bedenen çalışıp çabalayarak yapıyoruz. Buna imanım var. Ancak ikinci vazifemizde acı olmakla beraber itiraf edelim, hemen hiç bir hareket ve faaliyetimiz yoktur. Halbuki bence asıl mühim olan vazifemiz budur. Sebebini arzedeyim.

Ormancılık dairei şümulü çok geniş olan bir meslektir. Ormancılar kendi başlarına ne kadar mesai sarfederlerse etsinler müsbet bir netice vermez. Halkında bu çalışmaya katılması lâzımdır. Milyonları tutan halkımızın içinde ekserisinin şahsî menfaati ile umumî menfaatlerimiz ormancılık bakımından taban tabana zıtdır. Ferd menfaati kesmeyi, kazanmayı isterken umumî menfaat ya imsakle harcamayı ve yahut büsbütün korumayı emrediyor. Fazla olarak ormancılık memlekette yeni kurulmuş, henüz lâyıkı veçhile tanınmamış bir meslektir. Ormancı mevcudumuz ihtiyacın çok dunundadır. Şimdi bu şartlar altında düşünülen ormancılık ideallerini sevdirmek, benimsetmek ne güç, ne çapraşık bir iştir. Mamafih yese düşmemeliyiz. Devamlı çalışma, tedbirli hareket her müşkülü yener. Biz de ormanların yaşayışımızda ve memleket mukadderatında yerini kuvvetle tebarüz ettirir, yurtdaşlarımızı buna kat'iyetle inandırırsak şahsî menfaatlerini bir lâhza bile düşünmeğe lüzum görmeksizin umumî ormancılık idealimizin icaplarına ayak uyduracaklarından emin olabiliriz.

Millî zaruretler karşısında yurtdaşlarımızın en yüksek feragat ve fedakârlıktan kaçınmadığı bir hakikattir. Buna rağmen ormancılığın fedakârlık isteyen diğer işlerimizle başbaşa yürüyememesi daha ziyade kendi ihmalimizden doğuyor. Şimdiye kadar mevzuatımız eksikti. Elemanlarımız mahduttur. Binaenaleyh halkımızı tenvir edemedik. Ormanlarımızı iyi koruyamadık. Fennî ormancılıkta ciddî bir varlık gösteremedik. Bundan belki haklı olabiliriz. Fakat bundan sonrası için bütün bu mazeretler ortadan kalkmıştır.

Yeni orman kanunumuz dünyada carî modern ormancılık ihtiyaçları göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Kanun bu arada ormancılara ve her sınıf halka ormanlarımızı üretecek, koruyacak bir çok vazifeler yüklemiştir.

Artık ormancılık yalnız hazırı kesip harcamaktan ibaret kalmıyacaktır.

Bir taraftan yıpranmış ormanlarımızın imar ve ihyaya çalışacak diğer taraftan çıplak sahaları ağaçlandırıp süsleyeceğiz.

Bir cümle ile ve pek basit olarak ifade ettiğimiz bu işin tatbikatı bilâkis çok güç ve emeklidir. Bunu yalnız devlete ve devlet parasına bırakmamız doğru olamaz. Halkımızın her tabakası orman varlığı ile alâkadar bulunmasına göre yalnız meslek mecmualarında ve meslek kitaplarında değil yurdumuzda çıkan gazete ve mecmuaların hepsinde ve hattâ mektep kitaplarında ormanlarımızın değerini ve ormanlara karşı insanlık ödevlerini yazmak, tebarüz ettirmek meslek hayatımızda ve hususî temaslarımızda yine bu mevzuu fırsat düştükçe tazeleyip muhatabımızda ağaç sevgisinin yer tutmasına kökleşmesine çalışmak ve en son yurtta yer yer ağaçlandırma işlerini ileri sürüp başarılmasına ön ayak olmak biz ormancılara düşen en mukaddes bir vazifedir. Bu arada çalışanları takdir etmek ve ormancılık faaliyetinin artmasına müessir olabilecekleri bu işle alâkalandırıp yardımlarını kazanmak, yararlık gösterenleri muhtelif şekillerde taltif etmek de tabiî meslek büyüklerimize teveccüh eder.

Daha bu günden yurt ormancılığı hesabına iftiharla kaydedebileceğimiz iyi başarılar elde etmiş bulunuyoruz. Bazı ecnebi mütehassısların (burada ağaç yetişmez, sonunda ya para biter ya sabır) dedikleri yerde Türk ormancılığı muvaffak olmuş, yemyeşil bir mamure yaratmış bulunuyor. İşte Ankara orman fidanlığı, geçen sene (132) bin fidan dağıtan bu fidanlık bu sene de yüz bine yakın fidan vermiş daha da tevziata devam etmektedir. Toprak ve iklim şartlarının gayri müsait bulunmasına rağmen fidan maliyetleri de on kuruşun içindedir. Başkaca mezkûr fidanlığın teessüsünden beri halka dağıttığı muhtelif cinste fidanların yekûnu (232,575) adet ve teşcir sahalarına verdiği fidan yekûnu (1,385,000) adet olup ağaçlandırdığı saha sekiz yüz elli hektardır. Ve elyevm de içinde yine muhtelif çeşitte (400,000) fidan vardır.

Bugün buna muvaffak olan Türk ormancılığı şimdi de cenup vilâyetlerimizde «Okaliptüs» ağaçlandırmasına başlamış adım adım ilerliyor. Ve muhtelif mıntakalarda fidanlıklar vücude getirmek üzeredir.

« Devlet orman işletmesi » kurulmuş iyi şartlar altında yol almağa başlamıştır. İki sene gibi çok dar bir zaman içinde yepyeni bir orman kanunu, orman nizamnamesi, teşkilât kanunu çıkarılmış; bu kanunların tatbikatına ait formüller hazırlanıp tamim edilmiş kanunun ormancılara ayırdığı muhtelif çalışma sahalarında temeller atılıp faaliyete geçilmiştir.

Fakat bütün şu olup bitenlerden belki meslek içinde olanlarımızın çoğu bile haberdar değil. Yurtta yapılması ve her yurttaşın iftiharla öğrenmesi gerekli bu çalışmalar neden bu kadar tevazula yürümeli, neden her yurttaş Türk ormancısı-

nın bu başarılarını duymamalı ki onun orman ve ağaç hakkında söyliyeceği söze, vereceği öğüde tam bir inanışla kulak versin. Onun gösterdiği yolda istekle yürüsün.

Sonra mevcut elemanlarımızla ve kendi bilgimizle başarabileceğimiz işleri biz yapmalı, Türk ormancılığına mal etmeliyiz. Yine yurt ormancılarından ilham almış beş on sahifelik rapor yazan yabancılar yurt ormancılarının alın teri ve bilgisiyle başarılacak işleri istismar etmelidir.

Daima ileriyi ve yükselmeyi hedef tutan yeni rejim Türk ormancılığından da hiç bir fedakârlığı esirgememiştir. Bu gün ormancılarımız arasında bu nimetten istifade ile Avrupanın muhtelif memleketlerinde modern ormancılık tahsil etmiş ve gördüğünü yaratmağa kadir kıymetli elemanlarımız olduğu gibi Türkiyede yetişmiş ormancılarımız da yurt ormanlarını teker, teker gezmiş ormanlara civar halkımızın haleti ruhiyesini ve ormanlarımızda çalışma sistemlerini yakından görmüş, tetkik etmiştir. Turt ormancılığına istikamet verecek bu iki cepheli malûmatı toplayan unsurlar bir araya getirilip çalıştırılırsa günün ormancılık hizmetlerine pek âlâ cevap verebilecek bir varlık meydana getirilmiş olur.

Halkımızı ve büyüklerimizi yurt ormancılarına itimatla bağlamak bence ormancılık programımızın en başında gelir.

Önümüzde yakın bir maziye kadar senelerce geniş mikyasta ihmal görmüş vatan ve meslek var. Bunları kalkındırmak bahsinde her birimiz en çok hizmeti yüklenerek bu itimada hak kazanmak daima elimizdedir.

Aramızda tam bir vifak ve ahenk kurup kardeşçe el ele vererek tek bir insan gibi çalışmalı küçük bir ârıza görünce hep birden tamirine koşmalıyız. İçimizde bir birimize karşı en küçük bir iğbirar yer tutmamalı, dertlerimizi, isteklerimizi açığa vurmalıyız.

Meslek haysiyet ve şerefini şahsî haysiyet ve şerefimizden bile üstün tutmalı, her zaman ve her yerde onu korumalıyız.

Kurtuluş ve yükselişin tek yolu budur. Hepinizi bu nurlu yola katılmağa çağırıyorum.

Madenciliğimiz ve Ormanlar

Kerim Y u n d

Kökü çok eski çağlara dayanan Türk medeniyetini, tarihten önce arkeolojinin kucağında aramak icap eder. İnsaniyet âleminde en mühim rolü oynayan ecdadımız hakkında değil arkeolojik tetkiklerden ne kadar yazık ki tarihî vesikalardan bile istifade edilerek yazılmış eserler yok gibidir. Yok gibidir derken bu vadideki bazı neşriyatı ve bu işlerle uğraşan zatları unutmuş değilim. Mazisi çok derin olan bir ulusla, onun hakkında yazılanları mukayese edince bu âsarın ne kadar mahdut olduğu tebaruz eder.

Dedelerimizden kalma çok eski çağların yadigârı maddî ve manevî şahitler mevcut olmakla beraber yakın zamanlara kadar istifade ederek gerek terkip gerek tahlil yoliyle önemli bir varlık meydana getirememişiz. Mezkûr yadigârlardan daha çok ecnebiler faydalanıp milletimiz hakkındaki geçmişi formüle ettikleri halde maalesef bunlara da bigâne kalıp doğruluk derecesini, bizimle olan alâkasını araştırmamışız bile.

Umumî tarihimize karşı kayıtsızlıklar gösterdiğimiz gibi hususî tarihlerimizde de ayni noksanlar vardır. Bu gün Türklerde orman işlerine dair bir yazı okuyabilmek için nerelere müracaat edileceği ne gibi kaynaklar kurcalanacağı tamamen meçhul gibidir. Hele gerilere doğru yürüdükçe bu meçhuliyet daha ziyade karanlıklaşır. Halbuki ormanlar hem millet hem fert hayatında mühim rol oynayan yaşama malzemelerindendir. Bilhassa uluslar arası bağlarında ulusların tekâmülünde haiz bulunduğu mevki çok yüksektir. İktisadî, ticarî, bedîî yararlıkları ilk insandan son insana, hayata gözlerini açan bebekten mezara giden ihtiyarlara, en küçük cemiyet cüz'ünden en büyük cemiyeti içtimaiyeye kadar devam edegelmektedir. İnsan varlığında bu kadar şümullü bir yer tutan ağaçlar ve ormanlar ve mahsulât ve mamulâtı dünyadaki milletlerin en eskisi olan Türklerin de hayatında pek mühim bir eleman olması icap eder. Fakat yukarıda söylediğimiz gibi bunu nazarlarımızda canlandıracak derli toplu bir eserden mahrumuz. İş böyle olmakla beraber dedelerimizin ağaçlara verdiği kıymeti ve onlardan yaptığı istifadeleri miras bıraktığı perakende bir surette bulunan vesaikten istidlâl ediyoruz. Riyaziyede olduğu gibi ilimde de bazı malûmlar ianesile meçhulleri bulmak mümkündür. Yani ilim branşları arasında küllî, cüz'î alâka ve rabıta mevcuttur. Madenlerle ormanlar arasında da bir çok bağlar vardır. Birindeki bilinmiyenler diğerindeki bilinenlerle bazan inkişaf ettirilebilir. Bunun için ormancılığın komşusu olan madenciliğe bigâne kalmak doğru olamaz. Bilhassa bu iki meslek tarihinde çok sıkı bir iştirak mevcuttur.

Biz, yazımızla maden işlerimizin geçmişteki durumuna bakarak ormanlarımızın o çağlardaki halini dolayısiyle öğrenmek istiyoruz. Zira arzettiğimiz cihetti doğrudan doğruya tenvir edecek elimizde vesaik yoktur. Baş vurduğumuz madencilik ise hemen hemen ormancılık gibi şimdiye kadar gereken önemi alamadığı için yine orada da ipham perdelerine rast geliyoruz. Bir çok müşkülât ve bir çok tereddütlerle karşılaşmaktayız. Buna rağmen yazılarımızı yazmakta ısrar edişimiz, şimdiye kadar bu mihver üzerinde hiç bir şey kaleme alınmamış olmasından ve müdekkiklerimizin bakışını bu yönlere çekmek istememizdendir. İlim müşterek bir çalışma mahsulü olduğu için çöl halindeki bu sahaya da sağdan, soldan rahmet damlaları düşerse o kısır yerin de Okyanus olabileceğine inanım var.

Madenlerle ormanlar arasındaki mü - nasebeti tetkik ederken yekdiğerile son derece ilgili olduklarını görürüz. Bir medeniyet unsuru bulunan ormanlar olmasaydı, madenlerin medeniyete vasıta olmasına imkân kalamazdı. Maden tabiatta bulunmakla beraber onu meydana çıkarmak, eritmek, saflaştırmak, imal etmek daima yüksek bir hararete ihtiyaç gösetermektedir. Yakın zamanlara kadar gerek elektrik gerekse maden kömürünün bilinmemesi yüzünden bu hararet ormanlardan istihsal edilen odun ve kömür vasıtasile temin edilmekte idi.

Türk medeniyetine bakarsak bir çok devrelerde asırlarının en teknik maden işleticileri olduğunu görürüz. Türkler madenleri işletmekte yegâne vasıta olarak ağaçları bulmuşlardı. Maden çukurlarını açarken kazmaların sapında onlara muavenet eden orman, çukur, ocak olunca maden direği, maden eritilince odun ve imal edildiği zaman da kömür olarak yardıma koşmuştur. Maden işletmesi hususunda ağaçların oynadığı rol ormanlara iki şekilde mal olmuştur:

1 — Ormanların tahribi,

2 — Ormanların korunması.

İlk zamanlarda alabildiğine her tarafı ormanlık görenler bunların bitip tükenmiyeceğini zannederek ağaçları diledikleri gibi kesip maden işlerinde kullanmakta idiler. Fakat orman hudutları uzaklaştıkça ocağa sütun, izabehaneye odun yetiştirmek güçleşmiştir. Bu hudutlar günlerce uzağa gidince yapılan masraf gelecek kârı koruyamıyacak bir hal almış ve ocaklar işletilememiştir. İlk anlarda yapılan bu hareket ormanların tükenmesiyle beraber insanlara ormanların tükeneceğine dair de kanaat vermiştir. Bir çok zarar pahasına, ormanların yok olması mukabili elde edilen bu kanaat ve tecrübe ile işletilecek maden ocakları civarı ormanının tahrip edilmemesi ormanın idareli bir surette kullanılması ve ormandan yalnız bu hususa sarfedilmek üzere ağaç kesilmesi emir, ferman, kanun altına alınmış ve idareli ağaç kesmek fikri kendini göstermiştir. Fakat bu noktai nazar teşmil edilemediğinden ve yalnız nehi ile kalıp ilmî bir surette sebepleri araştırılmadığından yasaklar sık sık unutulmuş ve tecrübeden alınan neticeden ıslahı hal olunmıyarak mükerreren hatâlara düşülmüştür. Elimizde bu hususata dair bir çok vesaik mevcuttur. Bazı menfaatler için himaye edilen bazı ormanlar olmakla beraber bu günkü şekilde bir ormancılık ve

orman koruma fikri eski devirlerde yoktu. Ağaca karşı olan ihtiyacın son asırlarda daha çok artması medeniyetin bir çok malzemesine ağacın girmesi ağaç korumasına, ormanların tanzimine ve orman yetiştirmesine insanları sevketmiştir.

Madenlerle insanlar arasındaki münasebatı bu veçhile izah ettikten sonra Türklerde madenlerin tuttuğu mevkii canlandırırsak dolayısile ağaçlar hakkında da bir fikir edinmiş oluruz.

Arkeolojik tetkiklerden anlıyoruz ki eski Türk mabetlerinde ve mezarlarında demirden yapılmış pek çok mamulât mevcuttur. Demirin işlenmesi insaniyet tarihinde mühim bir dönüm noktası teşkil eder. Demiri ise en iyi kullanıp ondan malzeme yapan bizleriz. Demir, Türk hayatında bütün madenlerden daha çok sevilen ve kudsî bir hal iktisap eyleyen yegâne madendir. Türklerin ilk dinleri (Totemizm) de bir çok kabilelerin totemleri demirdi. Demir hakkında bugün bile Türkler arasında bir çok efsaneler dolaşıp durur. Hattâ demir adiyle ve demirin diğer adlarla müterafikan gelmesile teşekkül eden adlarla isimlenen bir çok şahıslara gerek tarihimizde ve gerekse halen sık sık tesadüf edilir ki bu en eski din ve itikadın devamından ileri gelmektedir. Demirin Türk hayatında bundan on binlerce sene evvel iktisap eylediği kıymet bugün de aynen cihan medeniyetinde gözükmektedir. Modern medeniyetin dört ana direği olan demir, kömür, bakır, soda içinde demir yine en başta gelir. En eski Türk hayatında dört unsur vardır ki bunların dört cihete mukabil oldukları kabul olunurdu. (Şarkın unsuru ağaç, cenubunki ateş, garbinki demir, şimalinki; su) (1) dur.

Burada su, ağaç, ateş ve demir arasındaki içli münasebetin tâ o zamanlarda ne kadar bariz anlaşıldığı tebeyyün eder. Altay Türklerinin dinî sisteminde yer ve göğe hükmeden bir çok tanrılar vardı. Yerlere ve sulara hükmedenlere (yer sular) denirdi. Bunlardan en kuvvetlisi olan (Oganın iki oğlu vardı ki birinin adı «Suhan» ötekinin «Demirhan» dır). (2) Demir devrini ilk önce ihdas ile büyük bir medeniyet merhalesi yaratan Türk hayatın ilk zahir olduğu su ile demir arasında bir müsavat gözetiyor. Bu telâkki demire bigâne kalmadıklarını, hattâ demirin hayatta oynadığı rolün felsefesini pek âlâ bildiklerini gösterir. Türkler naturizm devrelerinde yer sulara karşı hürmet ve sevgi ile bakarken «ağaç, ateş, demir ve su gibi unsurlara karşı bir tâzim hissi besliyor. Bunlara kudsî bir mahiyet atfediyordu.» (3) Bu şekildeki telâkkilerden Şamanizmle pek alâkadar olan şu ustura da mühimdir. «Eski Türklerde demircilik kutlu bir sanattı. Dokuz atası demirci olan adam Şaman olurdu.» (4) Dinî noktalardan demir kudsallığını bildiren bu misallerden maada efsaneleşen bir kurtuluş hâdisesi olan Ergenekon masalında da demirle odun arasındaki rabıta ve demirin ne suretle eritildiği çok güzel anlatılmıştır. «Bir sıra odun bir sıra kömür olmak üzere dağın böğründeki çatlağa istif etti-

(1) Türk medeniyeti tarihi, Ziya Gökalp, sahife 52.

(2) Türk medeniyeti tarihi, Ziya Gökalp, sahife 54.

(3) Tarih cilt 1, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti sahife 50.

(4) Türk medeniyeti tarihi, Ziya Gökalp, sahife, 50.

ler, yetmiş deriden körük yaparak dağı eritmeğe çalıştılar.»(5) Naklettiğimiz mitlerin bir çok emsali şimdi bile halk dilinde dolaşmaktadır. Aşağıda yazacağımız fıkra bu sanatın halen ne kadar yüksek addedildiğini şiir gibi anlatır. (Eski zamanlarda ustaların örs ve körüğü mukaddes addolunurdu. Kadınların buna el sürmesi memnu idi. Bir gün ustalardan biri kadınının yardımına müracaat etti. Kadının eli örse dokunduğu günden itibaren demircilerin ellerini ateş yakmağa başladı. Örs ve körük mübarektir, bunlar hürmetle istimal etmek lâzımdır.) (6) Rivayete göre bu tarihe kadar demircilerin elleri ateşte ve kızıl demirde yanmıyordu. Bu vak'adan sonra elleri yandığından kıskaç icad olunmuştur.

Efsane hakikatin kendisi değildir. Fakat efsaneleşen bir hakikat insanların ulaşmak istediği idealdir. Bunun için efsanelerin hayatta pek mühim yeri vardır. İşte meşhur seyyah Evliya Çelebinin de bizzat gördüğü Türk demir madeni ocağını tarifi onun söylediğine bakılırsa müşahedesinde mübalâğa değil gördüğünü bile tarif edemiyor. Sözü seyyahımıza veriyorum (Bu diyar Samakov denilen ateşi Nemrud yakan körüğünü on âdem çekemez. Su değirmeni körüğü çekerek ateşi yakar. Fil gövdesi kadar büyük demir örsler üzere akiki Yemenî gibi kırmızı demirleri sendan üzere koyup camız kellesi kadar çekiçlerin ve yine sanatlı su dolapları vasıtasile kırmızı demire vurduklarında zemini asumanı titretirler. Serikârda ancak iki üstat örsü üzere dolap ile birer ikişer kantar demirleri çekiç altına koyup çeküp urmaktadır. Her urmakta demir uzayıp çubuk oldukda yine bir sanat ile dolabın suyunu keserek şebiruz böyle kârı ruzkâr ederler. Nice seyyahlar bu kârı görüp engüştü ber dihini hayaret olurlar. Bu kârı ancak görmek ile takdir mümkün olur. Yoksa böyle yazmakla olmaz. Her sene buradan Selânik bendleri tarikile Osmanlı ülkesine sekiz bin araba kadar demir gider.) (7)

Osmanlı devleti zamanında Rumelide işleyen bu ocağın senede 8000 araba yükü demir imal ettiğini ve bunların ateşi Nemrud gibi kızıl alevlerde eridiğini öğrenince bu miktar demirin elde edilmesi için ne kadar oduna ihtiyaç olduğunu tasavvur edebiliriz.

« Dünyanın başka taraflarında insanlar kaya ve ağaç kovuklarında en koyu vahşet hayatı yaşarken Türk ana yurdunda kereste, maden medeniyetleri devrine kadar ulaşmıştı» (8). Bu sözler tarihî devirlerden daha önce de Türkler indinde madenciliğin mühim bir iş olduğunu maden kuyularında ağaç direkler kullanıldığını ve madeni eritmek için odun ve kömür istimal edildiğini bildirir. «Türkler daha Ergenekonda iken madenlerden demir çıkarmakta; demirden muhtelif âlât yapmakta büyük maharet gösteriyorlardı. İmparatorluğu kurduktan sonra Türkler arasında maden sanatları daha ziyade inkişaf etti.» (9) Türklerin madencilikteki hizmeti son arkeolojik araştırmalarla daha ziyade anlaşıldı. «Toprak bağrından

(5) 10 sayılı Verim mecmuası, Türklerde ağaç sevgisi, Kerim Yund, sahife, 6.

(6) Rapor, Abdülkadir, sahife 27.

(7) Osmanlı devrinde Türkiye madenleri, Ahmet Refik, sahife X.

(8) Tarih: 1 tabı: 3, Türk tarihi tetkik cemiyeti, sahife 26.

(9) Tarih: 2 tabı: 3 Türk tarihi tetkik cemiyeti, sahife 51.

ilk defa maden çıkarıp işleyerek insanlara yarayacak âletler haline getiren Türklerdir. Taş devri ile maden devri arasındaki tekâmül kapısı beşeriyete Türklerin elile açılmıştır. Orta Asya dağlarında zenign maden damarları boylarınca sıralanmış izabe ocakları sıra tepeler teşkil eden maden cürufu, binlerce yıllık Türk madenciliğinin bugüne kadar yaşamış sadık şahitleridir. Türkler nereye gittilerse maden aramışlar, bulduklarını işlemişler ve madenden nasıl istifade olunabileceğini yeni girdikleri muhitin halkına da öğretmişlerdir.» (10) «Eski Türk ülkelerinde işletilip bırakılan maden ocakları çoktur. Bunlardan bir kısmının yer altındaki koridorları, zamanımızda yapıla gelen ocaklar gibi mükemmel bir surette ağaç direklerle tutturulmuştur.» (11)

Meşhur kuraklık hâdisesile Türklerin dünyaya yayılması ve Etilerin Anadoluya gelmesi Anadoluda bir refah ve saadet devresinin açılmasını mucip oldu. Bol ormanlar dağlarda; kıymetli maden filonları ve aflörmanı ormanların yanı başında idi. Medeniyetle gelen bir ulus bu malzemeden şüphesiz istifade edecekti. Küçük Asyanın bâkir orman ve madenlerini ilk defa işleten Etilerin faaliyetine kazılardan çıkan âsar ve keza Anadolunun muhtelif yerlerindeki bakiyeler şahadet etmekte. «Milâttan 2500 sene evvel Aras ırmağına kadar İrana yayılan Türklerin bugün elde edilen eserler delâletile tunç sanatını ve altını işlemesini bildikleri anlaşılıyor.»

(10) Tarih: 4 tabı: 1, Türk tarihi tetkik cemiyeti, sahife 301.

(11) 5-5-937 tarihli Cümhuriyet gazetesi, M. Turhan Tan.

(12) Bakır ve kalayın halitasından ibaret olan tunç da ilk defa Türkler tarafından ihdas edilmiş bir enmuzeçtir. Bu sözü şu ifade teyit eder: «Tuncu; bakır ve kalay filizlerinin yan yana bulunması gibi mesut bir tesadüfe borçlu olsalar, bu Türklerin medeniyete hediye ettikleri maden devrinin kıymetini küçültmez.» (13) Etiler ana yurttan kuraklık hâdisesile çıksa bile Anadoluda yerleşmelerinin esbabı madenler olduğu anlaşılmaktadır. Bilhassa bakır madeni Etilerin bu kıt'ada yerleşmesine mühim bir âmil olmuştur. «Etilerin Anadoluda en eski zamandan beri madencilik sanatını tatbik etmiş olmaları dikkate şayandır bu sanatı, madenleri bol ana yurtları olan orta Asyada öğrenmiş oldukları halde Anadoluya geldikleri görülüyor. Boğazköyden Maraşa giden büyük yoldan başka gümüş madenleri zengin olan Bulgar dağda bir yol yaparak buradaki maden ocaklarını ilk olmak üzere işletmişlerdir, ilk hiyeroğlif yazılarını da gümüş tabletler üzerine yazıyorlardı.

İzmir civarında Karabeldede Etilerden kalma maden ocaklarına tesadüf edilmiştir. Milâttan evvel 3000 senesinden daha eski zamanlarda Etiler, Mısıra maden ihraç suretile ticarî münasebetlere başlamışlar ve madenlerini oraya da götürmüşlerdi.» (14)

Anadolu madenleri çok eski zamanlardan beri muhtelif kavimlerin nazarı

(12) Trakya dergisi, sayı 12, temmuz 937, Türk yurdunun ve Türk medeniyetinin cihan medeniyeti üzerinde tesirleri: C. Ferdi Gökçay.

(13) Medeniyetin doğuş ve yayılışında Türklerin rolleri, K. Bilbaşlar, sahife 41.

(14) Ülkü mecmuası, cild 3, sayı 16, haziran 934, Anadoluda Türk medeniyeti. Mehmet Saffet, sahife 226.

dikkatini celbetmiş ve bu madenleri işletmek için Anadoluya akın etmişlerdir. Küçük Asyada «3500 senelerine ait tesbit edilen eserlerin Asya medeniyetine ait olduğu kat'iyetle sabit ise de hangi ismi taşıyan insanlar tarafından kurulduğu malûm değildir» (15). Etiler istihsal ettikleri madenleri kendi ihtiyaçları için sarfettikleri gibi bunların bir çoğunu mamul ve gayri mamul bir halde diğer devlet ve milletlere satarlardı. Zamanın en iyi maden işletmesini bilen Etilerin kanunlarında maden amelelerine ait maddeler vardı, ekseriya maden satışlarını Mısır firavinlerile yaparlardı. Ve bu iş için sık sık muhabere cereyan etmiştir. (16) Yüksek bir medeniyetin mümessili olan «Etiler harp ganaimile yaşayan bir millet değildi. Anadoludaki madenler sayesinde geniş mikyasta maden ve bilhassa demir istihsal ediyorlardı.» (17) Etiler zamanında demirin cihan piyasasında gayet nadir olması onun kıymetini bir kat daha artırmakta idi.

«Milâttan evvel 1373 ile 1411 arasında Mısır hükümdarı üçüncü Amenhotep'e Eti hükümdarı fevkalâde kıymetli bir armağan olarak demir göndereceğini vadetmektedir» (18). Eti imparatorluğunun inhitatına kadar takriben milâttan 1200 sene evveline kadar demir inhisarını kendi ellerinde tutmuşlardır. Anadoluda Etilerin işletmekte olduğu demir mıntakası berveçhi âtidir:

«Batı Asyasında kıymetli demir (gisement) yataklarının bulunduğu iki önemli mıntaka vardır. İlk demir sanayii izleri burada bulunmuştur. Bunlardan biri euxive (eski Paflagonya ve Pontus) un doğu kuzeyindeki mıntakadır. Bu mıntaka bugünkü Yeşilırmaktan Batuma kadar uzanan ve sahilden çok uzakta bulunmayan dağlar silsilesini ihtiva eder. Diğeri küçük Asyanın güney ve doğu güneyinde Toros ve Anti Toros mıntakasıdır. Ve bu mıntaka yanında Anamur burnundan Suriyeye ve Suriyeden Halebe, Fırat ve Lübnana uzanmaktadır. Batı Asyasında yukarıda sayılan mevkilerden başka yerlerde daha evvel demir elde edilmiş olunabilir. Fakat demir sanayii bakımından eski metrukâtın bulunduğu sahalara nazaran çıkan neticeye göre demirin ilk zikrolunan mıntakalardan elde edildiğine inanmak için kuvvetli sebep mevcuttur.» (19)

Cihan piyasasında demir ve maden satışının nazımı olan Etiler demirlerini eritmek için lâzım gelen odunu da yine memleketin her tarafında mebzulen bulunan ormanlardan tedarik etmiş bulunacaklarına şüphe yok. Türkler zekâsile medeniyete yardım ederken Türk topraklarında bulunan ormanlar da onların çalışmasını son derece kolaylaştırmıştır.

Anadolu maden işletmesini gözden geçirirken küçük Asyadaki bir çok madenleri işleten Fenikelileri hatırlamamak imkânsızdır. Yine büyük Eti hükümdarlığının inkırazı sırasında yani «milâttan ev-

(15) Medeniyetin doğuş ve yayılışında Türklerin rolleri, K. Bilbaşlar, sahife 44.

(16) Bu hususta Salâhattin Kandemirin «Etiler» kitabına da bakınız.

(17) 6 nisan 937 günlü Cümhuriyet gazetesi M. Turhan Tan.

(18) Ülkü, sayı 35, Demir sanayii: Cemal Alagöz, sahfie, 354

(19) Ülkü, sayı 35, Demir sanayii: Cemal Alagöz, sahife 356.

vel on ikinci asırda İstanbul üstünden olmak üzere Trakyadan gelip Kütahya yaylâsından Teke yaylâsına kadarki sahada hüküm süren Firik'lerin ormanlardan istifade ederek dört tekerlekli araba kullandıkları, madenleri çıkararak gemi demiri yaptıkları tahmin edilir.» (20)

İlk defa Ege havalisini sonra bütün Anadoluyu zapteden Yunanlıların ve bunlara halef bulunan Romalıların, Bizansların zamanlarında da Anadolu madenlerinden bir kısmının işletildiğine inanmak lâzım fakat bunların nerelerde ne miktarda işletildiğini kat'iyetle bilemiyoruz. Milâttan sonra 11-13 üncü asırda çok zengin bir hazineye malik olan Selçuk devletinin varidat kaynaklarından biri de «madenlerin, memlehaların işletilmesinden elde edilen varidattı». (21)

Osmanlı devleti zamanında da Anadolu madenleri işletilmekte devam etmiştir. Bu devletin satvet zamanında muhtelif madenler işletilmiştir. Yine bu zamanlarda da ocaklar hep orman mahsulâtı ile işlemekte idi, devlet bu sebepten dolayı ormanları nazarı itibara almış iktisadî işlerde rol oynadığı için ormanlarla alâkadar olmuştur.

Fakat bu, ormanların devamlı bir surette işletmek gayesile değil madenleri istediği zaman işletebilmek gayesile yapılıyordu. Onun için alınan koruma tedbirleri ekseriya müsbet netice vermemiştir. Çünkü ihtiyaç zamanında hiç bir fennî kaide gözetilmeksizin ağaçlar kesiliyor ve bir daha yetişmesine imkân bırakmak düşünülmüyordu. Bunun için maden ocakları civarındaki ormanlar pek ziyade tahrip olunmuş ve iklimin müsaadesizliği ve tahribin şiddeti nisbetinde bu harabiyet artmıştır. Maden işleyen yerlerde ağaç azalınca eğer ocağın kapanması istenmiyorsa günlerce uzak yerlere emirler, fermanlar vererek madene ağaç yetiştirilmesi bildirilmiştir.

Osmanlı devleti zamanında Anadoluda işletilen madenler: Gümüş, (ekseriya para basmak ve ihraç için) kükürt, küherçile (harp malzemesi için) demir (top ve top mermisi için) bakır, kurşun madenleri idi. Diğer madenler gayet cüz'î bir derecede veya hiç işlemiyordu. Maden işletmesile devlet esaslı bir surette alâkadardı. Bu işlere Maden Eminleri nezaret ederdi. Alâkanın başlıca sebebi harp levazımı tedariki ve para darbı gayelerinden ileri geliyordu. Hicrî 967 den 1200 tarihine kadar, Anadolu eyaletile sair eyaletlerde bulunan en mühim gümüş, bakır ve demir ocakları: Gümüşhane, Espiye, Keban, İnegöl, Ergani, Bilecik ve küherçile ocakları da; Van, Erciş, Niğde, Kilisehisar, Malatya, Lârende, İçel ve Kayseride idi.

Madenlerde çalışanların vazifeleri taksim edilmiş iş bölümü yapılmıştı. Maden işçilerine o zamanın tâbiri veçhile kürecilere, odunculara, kömürcülere, tomrukçulara birçok müsaadeler verilmiş bilcümle tekâliften af buyurulmuşlardı. Yaptıkları iş mukabilinde para alırlar fakat bu işi yapmaktan vaz geçerlerse cezalandırılırlardı. Madenlere odun, kömür, tomruk temini çok mühimdi. Bu nevi amelenin vazifelerini behemehal yapmaları iktiza ederdi. Maden ocakları civarındaki bir çok köy ve kazalara madenleri işletmek için odun ve kömür yetiştirmelerine dair

(20) Hayat Ansiklopedisi, cilt 10, sahife 4330.

(21) Tarih: 2, 933 senesi tab'ı. 281.

devlet tarafından emir verilirdi. Bunlardan bir kaçı:

Keban madenine Sivasta Akçadağ nahiyesi her sene 4000 yük kömür verirdi. Hicrî 1146 İspiye madenlerini işletmek için Tirebolu ahilisi kömürcü tayin olunmuştu. 1143 Keban madeni için Divriki, Arapkir, Çarşancaktan beher yükü birer kuruştan 150 000 yük kömür tedariki hakkında ferman vardır. 1147 de Maraşta zuhur eden madene Senamilli yani Sinanlı aşiretinin hizmeti hazariye ve seferiyeden muaf olarak kömür tedariki hakkında ferman. Yine ayni senede Keban madeni için Palo cibalinden kömür yakılması ve Fırat vasıtasile Kebana getirilmesi için ferman çıkmıştı. Keban madeninin kömürüne medar olmak üzere Arapkir kazaları her sene ikişer bin dörder yüz kuruş verirlerdi. O zamanlar bir kuruş hemen hemen bir yük oduna tekabül etmekte olduğu anlaşılıyor Madenlere lâzım olan odun ve kömürü doğrudan doğruya temin eden kazalar olduğu gibi bunun nakdî bedelini verenler de vardı. Bu bedelle diğer yerlerden odun, kömür tedarik olunurdu. Maden ocaklarının bir kısmında yapılan masraf edilen istifadeden fazla idi. Bilhassa ameleler bir çok defa cüz'î bir ücret mukabilinde cebren çalıştırılıyorlardı. Devlet harp malzemesi elde edilebilen madenleri de her ne pahasına olursa olsun işletmek mecburiyetinde idi.

Zira durup dinlenmiyen muharebelere malzeme ve cephane yetiştirmek zarureti vardı. (22) Padişah tarafından maden ocaklarına odun ve kömür tedarikini emir eden bir fermanı bu baptaki emirlere nümune olmak üzere yazıyorum.

Samsat kadısına ve Malatya Mütesellimine hükmüm ki

İktiza eden bahası annakdin eshabına verilmek şartile Argani ve Keban madenleri için Malatya sancağından bundan akdem tedariki ferman olunan dakik ile kömürden Samsat kazasına isabet eden dakik ve kömürü kazayı merkuma âyanından bazı kimseler edadan imtina üzere oldukları ihbar olunmağla mukaddema ferman olunduğu üzere hisselerine isabet eden dakik ve kömürü bundan böyle bilâ özrü illet mahalline nakli isal eğer bu defa dahi mümaneat ederleri olursa ahiz ve kalâbent olunmaları için isim ve resimlerile arzı ilâm olunmak babında fermanı âlî şanım sadır olmuştur. Buyurdum ki fi evahiri cemaziülevvel 1141 (23).

Yukarıdan beri veregeldiğimiz izahlarla tebarüz ettirmek istediğimiz fikir mihveri Türklerde madencilik işleri ve Anadoluda maden işletmesine istinat ederek ormanlardan yapılan istifadeler ve ormanların bu kullanmalarda ne derece tahribata maruz kaldığıdır. Bu bahse nihayet verirken Anadoludaki ağaç sarfiyatına madenî mamulâtın da tesirini ilâve etmek isteriz. Kiremitler, tuğlalar, çini ve porselen işleri, seramik takımları, bilhassa tuğla mesken inşaatı Anadolu tarihinde mühim yer tutar. Bu çamurları pişirmek için oduna ihtiyaç olduğu gibi, kayaların parçalanmasında da barut ve dinamitten önce odun hararetinden istifade olunurdu. Kireçcilikte, camcılıkta ve maden

(22) Osmanlı devleti madenlerine ait olan bu izahat Ahmet Refik'in Osmanlı devrinde Türkiye madenleri kitabından istifade edilerek yazılmıştır.

(23) Osmanlı devrinde Türkiye madenleri, Ahmet Refik, sahife 31.

külçelerinin mamul eşya haline gelmesinde bu sanayi merkezlerine yakın ormanlardan son derece fazla kesim yapılmıştır. Maden kömürünün ve elektrik kuvvetinin icadına kadar ormanlarla madenler arasında hissedilen bu sıkı rabıta mezkûr keşfiyattan sonra kendini terketmiş değildir. Bu gün bizim memleketimizde en çok ağaç sarfeden bölgelerden biri kömür ocaklarının bulunduğu mahaldir.

Cümhuriyet Türkiyesinde maden işletmesi inkişaf ettikçe ormanlarımıza olan ihtiyaç da artacaktır. Bugün bile maden sütunu olarak sarfedilen kereste miktarı pek büyük bir yekûna malik olmaktadır. Müstakbelde bu ihtiyacın çoğalacağı şüphesizdir. Bunun için ormancılığımızın daha şimdiden bazı tedbirler aldığını memnuniyetle öğreniyoruz.

Macaristan ovasının ağaçlandırılması (1)

Çeviren: *Arif Sanver* Yazan: *Leon Schaeffer*

Macar istatistikleri oldukça kesif bir nüfus, nisbeten az bir orman göstermektedirler. Filhakika 912.916 kilometre murabbaı sahaya malik olan bir memleketin nüfusu dokuz milyondur. Ormanlık saha 1.175.000 hektar olup orman nisbeti % 13 dür. Nüfus başına düşen istihsal miktarı ise 0.2 - 0.3 metre mikâbtır. İstihsalât nisbetile yüksek olan odun istihlâki açığını kapamak için Macaristanın ağaçlandırılmasında büyük emekler harcanmaktadır. Esasen Mevcut olan ormanlar da memleket dahilinde mütesaviyen yayılmış değildir. Şimdiki Macaristan yekdiğerinden tamamile farklı iki mıntakaya ayrılır:

Macaristan arazisinin ancak tahminen 1/3 ü ârızalıdır. Bu da bir taraftan Budapeştenin şimali şarkisi, diğer taraftan Tunanın garbında uzanan kısımdır. Bunun aksine olarak Alfoeld ovası Tunanın şarkında gözün alabildiğine uzanır.

Alfoeld zahirde mütecanis ise de hakikatte böyle değildir, burada mühim miktarda kabili ziraat arazi vardır. Ve (entansif) mısır, buğday ziraati yapılır ve meyva ağaçları yetiştirilir. 235.000 hektarlık saha da ormanla örtülüdür. Ziraata elverişli ve ormanlık araziden arta kalan 100.000 hektarlık saha da verimsiz topraklardır. İşte Macaristanın ağaçlandırılma faaliyeti bu topraklar üzerindedir. Ağaçlandırmanin gayesi yalnız haşep istihsalâtının çoğaltılması değildir. Ayni zamanda toprakları orman nebatları vasıtasile ıslah edip ziraate yarar bir hale getirmektir.

Macar ormancılarının halline uğraştıkları problem pek o kadar kolay değildir. Zira fizikî muhit ağaçların büyümesine tamamile muhalif bir vaziyet arzetmektedir. İklim zorluklarına bir de toprağın fena oluşu inzimam etmektedir. Zira bu saha eksibe kumlarından ve kalevî topraktan müteşekkildir. Ağaçlandırma tecrübelerine meteoroloji, hidroloji toprak, nebatat mütehassıslarının malûmatlarına müracaat edilerek amelî olarak tesbit edilmiştir.

Biz burada muhtelif şubeler üzerinde yapılan işleri mücmel olarak anlatmakla iktifa edeceğiz.

Meteoroloji ve hidroloji:

Alfoeld'in iklimi orman iklimile step iklimi arasında bir intikal arzeder. Burası Tuna iklimi tipine dahil edilmiştir.

Bu mıntaka Kontinantal iklime has olan âni hararet değişmelerine maruzdur. Kışlar çok soğuk yazlar da çok sıcaktır. Misal olarak geçen otuz sene zarfında Kiralyhalom'de müşahede edilen azamî ve

(1) «Revue des Eaux et Fôrets» mecmuasının 2 inci teşrin 1937 tarihli sayısından alınmıştır.

asgarilerin + 42° ve — 39° arasında bulunduğunu zikretmek kâfidir.

Az ârızalı olan arazi ratıp rüzgârlara mâni teşkil etmediğinden bu mıntakada yağış mahduttur. Yılda düşen yağmur miktarı 600 milimetredir. En fazla yağmur yağan ay hazirandır, sonra birden bire sıcak aylar gelir ki bu zamanlarda düşen yağmur hiç mesabesindedir.

Tarçal	Debrecen	Turkeve
mm.	mm.	mm.
566	282	525
721	674	645

Yaz ayları esnasında yağmurun azlığı, tebahhuratın çokluğu nebatatın yetişmesine elverişsizdir. Şu hale göre bu mıntakada su nebatatın yaşaması için en mühim bir faktördür. Yukarıki cetvelde gösterilen su bilânçosundaki açık tahtezzemin cereyan eden sular vasıtasile kapatılmaktadır, şayet bu olmasa burada nebatatın yaşaması mümkün olmıyacaktır. Umumî olarak denebilir ki: Büyük nehir vâdilerinin yatakları kum ve çakıldan müteşekkil olduğundan yer yzündeki nehirlere müvazi olarak yer altında da bir nevi su cereyanı vardır ve bu yer altı nehirleri yer üstündekilerden daha az süratli akmaktadırlar.

Alfoeld'in altında bilhassa Tuna ile Tyssa arasında hafif bir su sathı bulunmaktadır. Macarlar bu su seviyesi tahavvülâtının iyi olarak etüdü için teşebbüsata girişmişlerdir. Bunun için yer altı su seviyesine kadar giden toprağa amudî istikamette oldukça derine kadar nüfuz eden daimî borular yerleştirilmiştir. Tahtezzemin su tabakasının vasıl olduğu seviye borular içine mesaha zinciri uzatılarak zaman zaman ölçülmüştür. Bu tecrübelerden elde edilen netice şudur:

Ayni zamanda rüzgârın kurutucu rolü de pek ehemmiyeti haizdir.

İklimin ne kadar kurak olduğunu yağış miktarile tebahhur eden su sathının kalınlığının mukayesesi açık olarak gösterir.

Beş istasyonda elde edilen neticeler şunlardır:

Keeskemét	Kiralyhalom	
mm.	mm.	
486	567	Senelik yağış
821	623	Tıllık tebahhurat

Yağış, su seviyesinin tahavvülâtına büyük tesirler icra etmektedir. Vasatî su seviyesi geçen son bahar ile onu takip eden ilk baharda düşen yağışın miktarına bağlıdır. Senevî inhiraf pek fazladır. Azamî seviye nisan ile mayısta, Asgarî seviye de eylûl, teşrinievveldedir.

Bir de muhtelif senelere ait tahavvülât vardır. 1923 - 1935 arasındaki devrede su seviyesinin tahavvülü iki âzamiye iki de asgariye sebep olmuştur. 1926 - 1931 senelerindeki fazla yağış 1929 - 1930 ve 1934 - 1935 arasındaki senelerde kışların az yağmurlu olması asgarîlere sebebiyet vermiştir.

1926 danberi su seviyesi daimî olarak alçalmaya temayül göstemektedir. Vasatî seviye 92 santimetre tenezzül etti ki bunu da birinci derecede yağış açığına yükletmek lâzımdır. Su seviyesinin tahavvülleri derin kısımlarda havanın yenileşmesine sebebiyet verdiklerinden bir yandan

faydalı ise de, daimî ve çabuk bir seviye tenezzülü genç ağaçların ölümüne sebep olacağı için zararlıdır. Filhakika 1926 danberi husule gelen su seviyesi tenezzülü bir çok ağaçların ölümünü mucip olmuştur. Halbuki bu ağaçlara tamamile tutmuşlar nazarile bakılıyordu. Uzun bir istikbalde belki de tahtezzemin su tabakasının cereyanını muntazam bir hale koymak için toprak altında baraj yapmak mecburiyeti hasıl olacaktır.

Biraz hayalî gibi görünen bu projelerin mevkii tatbika konmasını beklemeksizin şimdiden bu husustaki etütlerin pratik kıymeti haiz olduğunu söylemek lâzımdır.

Ümüsce zengin, alüviyon topraklarda şaariyet tesirile suyun yükselmesi 2 - 3 metreyi bulur. Su öyle bir seviyede bulunur ki kökler tarafından erişilebilir. Yalnız Bunun için aradan nebatın oldukça derine kök salacak kadar bir zaman geçirmiş bulunması meşruttur.

Nihayet rüzgârın oynadığı mühim rol de Macar ormancılarının gözünden kaçmamıştır. Ormanların ve ağaçların teşkil ettiği perdelerin muhitteki ziraata karşı olan himayekâr tesirlerini mukayyet âletlerle daimî bir şekilde müşahede edilmiştir.

Pedeloji

Ağaçlandırılacak verimsiz topraklar bir taraftan kontinantal kum eksilebelinden, diğer taraftan alkalen topraklardan müteşekkildir. Kontinantal eksibeler, adacıklar halinde şimali garbî ve cenubu şarkiye müteveccihtirler. Bu müteharrik kumlar oldukça uzak olmayan bir devirde burada toplanan kumlardır. Bunlar o zamandan şimdiye kadar hiç bir tahavvülât göstermiyen toprak iskeletleridir.

Bu kumlar irice olduklarından suyu toplama ve şariyet hâdisesi dolayısile suyun yükselmesi üzerinde tahavvülât göstermektedirler. Demek ki buralarda mevcut elemanların inceliği, tahtezzemin suyun derinliği, kumların istifade imkânlarını tanzim etmektedirler.

Rüzgâra karşı korunmuş ve ümüsce zengin mahaller meyva ağaçları ve bağ için müsait topraklar husule getirirler. Bu ralarda bu himaye ve toprağı zenginleştirmek ormana teveccüh etmektedir.

Kalevî topraklar tuhaf bir tarihe malik olduklarından bunların üzerinde biraz durmak icap eder.

Elli sene evvel yapılan teşcir ve nehir yataklarının tanzimi ameliyelerinden evvel Macaristan ovası dağılmış küçük göllerden ve su birikintilerinden ibaretti. Ve buralarda mühim miktarda tuz teraküm etmiş bulunuyordu. Bu tuz yığınlarına rağmen bu münhat mahaller tamamile çorak değildi. Buralarda büyük boyda sazlar yetişiyor ve bambo gibi kulübe inşasında kullanılıyordu. Bu bataklıkların etrafında oldukça münbit arazi bulunuyordu. Bataklıkları kurutmak tuğyanlara mâni olmak suretile kabili ziraat araziyi çoğaltmak istenildi. Fakat netice daima iyi olmadı. Filhakika bu münhat yerleri kurutmak için yapılan tefcir kanalları böyle mahallerde tuzların dağıtılmasını intaç etti ve bu yüzden bütün sahada umumî bir tuzlanma husule geldi. Ve bu da kalevî toprakların vücuda gelmesine sebebiyet verdi. Bu kalevî toprakların karakteristikleri nelerdir?

Bunlar fizikî hassalar itibarile killi araziye benzerlerse de bunlardan çok daha fena şekildedir. Nemli oldukları za-

manlar yapışkan, müteharrik, havanın nüfuzuna mânidirler. Kuru oldukları zamanda taş gibi sert olup geniş ve derin çatlaklıklar meydana getirirler. Yapışkanlık ve sertliklerinden dolayı bu toprakları işlemek imkânsızdır. Kimyevî noktai nazardan kalevî topraklar normal topraklardan kabili tebdil esasların nisbetlerile tefrik olunurlar.

Normal bir toprakta daima kabili tebdil (ca) iyonu Mg den ve K iyonu da Na dan fazladır. Diğer toprakta ise aksinedir. Mg iyonu Ca dan ve Na iyonu da K dan fazladır. Bazı zamanlarda Na iyonları kabili tebdil esasların 3/4 ünü teşkil ederler. K iyonu da ihmal edilecek derecede değildir. Bu fazla K dan dolayıdır ki bu topraklara kalevî topraklar denmektedir.

Toprakların ihtiva ettiği tuzun miktar ve nisbetine göre muhtelif kalevî toprak sınıfları vücuda getirildi.

Biz burada en ziyade tesadüf edilen ve (Solonetz) katagorisine dahil topraklarla meşgul olacağız.

Toprak kış yağmurlarile ıslandığı vakit toprağın ümüsü, silisi, alüminyom gibi kalvidal elemanları sodyomu tesbit ederek bu kompleksi sürükler. Fakat ümüs tabakasının altında meselâ 30 - 40 santim derinlikte durur, toprağa karışmak suretile de onun elemanlarını çimentolaştırır. Burada kalın bir tabaka teşekkül eder ki ne yağmurların nüfuzuna ne de derin tabakalardaki rutubetin geçmesine müsaade eder. Ayni suretle köklerin de delip geçmesine mâni olur. Hemen bu tabakanın altında fazla miktarda tuzu ihtiva eden bir tabakaya tesadüf olunur. İşte burada sodyom emlâhından başka, klorürler, karbunat dö kalsiyum ve magnezyum, sülfat dö kalsiyum ve mağnezyum bulunur ki yükselmeleri esnasında bu gayri kabili nüfuz tabakaya çarparlar. İşte bu tabaka dikkatli olarak tesbit edilmelidir. Çünkü bu tabaka arazinin ziraat veya teşcir için kullanılması halinde çok büyük bir rol oynıyacaktır.

Hülâsa: Kalevî toprakların başlıca mahzuru çok fena fizikî hassalara malik olmalarıdır. Nebatlar burada her şeyden evvel yazın su noksanlığından mutazarrır olurlar.

Kökleşme ve nebatat (asosiyasyon)ları: Umumî olarak bizim haşebî nebatatın kökleşme şekli üzerine esaslı malûmatımız yoktur. Ekseriya kökleri derine giden ve sathî giden nebatatın tasnifi fidanlıklarda genç fidanlarda yapılan müşahedelere istinat etmektedir.

Macarlar yaşlı ağaçların köklerini meydanda bırakıp iyice takip edebilmek için yüzlerce metre mikâp toprağı kazmak suretile büyük çukurlar açmaktan çekinmediler. İşte onların işlerinin orijinal tarafı burasıdır. Bu araştırmaların neticesinde bir çok nebatlarda iki şekil kök sistemi olduğu anlaşıldı.

Bunlardan birinci şekli sathî giden ve müteaddit teşeubata malik olan sistemdir. Bunların gayesi gıda ihtiyacını temindir. Diğer sistem ise az teşeubatlı olup dikine gidenidir. Bunlar da suyu temin eden köklerden müteşekkildir.

Bu hususta bilhassa akasyanın vaziyetini nazarı dikkate alalım.

Akasyanın ufkî kök sistemi su içinde fazla kalmağa tahammül edemez. Esasen bu kök sistemi pek de yayılmış değildir. Buna misal olarak 8 yaşında ve 12 metre boyunda olan bir akasya ağacının ufkî kö-

künün boyunun 11 metreyi geçmediğini zikredebiliriz.

Ayni zamanda ağacın su cihetinden tagdiyesi de bu köklere teveccüh etmektedir. Diğer taraftan hakikaten amudî giden kökler vardır ki bunlar 5 - 6 metre derine giderek su tabakasına girerler. Böylece akasya tarafından tebahhurat suretiyle çıkan müthiş su miktarının telâfisine hizmet ederler.

Akasyanın durgun su olmamak şartile, serin istasyonları tercih etmesini bu hâdisenin doğruluğunu göstermektedir.

Bazı haşişî nebatatta kökler ratıp tabakaları bulmak için 12 metre kadar derine giderler. Hattâ 25 metre derinliğe gidenler de vardır.

Beyaz kavağın vaziyeti tamamile farklıdır. Gerçe bu ağaç da fazla suya ihtiyaç gösterirse de çok dağınık köklere malik olması onun bu ihtiyacını telâfi etmesine yardım eder.

20 yaşında bir beyaz kavağı söktükten sonra köklerin uzunluğunu toprağın vaziyeti ile alâkadar olduğu görülmüştür. Bu kavak suyu saklayamıyan ve büyükçe kum danelerinden müteşekkil fakir bir toprakta idi, fakat arazi meyilli idi. Tahtezzemin su seviyesi meyil aşağı takriben 1.5 - 2 metre derinlikte, halbuki meyil yukarı 2.5 metreden fazla idi. Su tabakasının satha yakın olduğu mahalde kökler teşaup etmiş ve boyları kısa (15 - 20 santimetre) idi. Aksi istikamette yani suyun uzakça olduğu yerde bilâkis kökler 60 -80 santimetre derine nüfuz eylemiş ve az teşaup etmişlerdi. Bu köklerin az teşaup edebilmesine mukabil fazla uzamış olanları da vardı. Uzun köklerden birisi 40 - 50 metre uzunluk ile Macaristanda rekor kırmıştır. Demekki beyaz kavağın muhite kolaylıkla uymak hassası vardır.

Karaçam (Pinus nigra) ile sarıçam (P. Silvestris) in kök teşekkülâtı arasında yapılan mukayesede bu cinslerin kullanış yerleri hakkında bir fikir verir. Her ikisinin de kökleri sathî ise de karaçamınkiler, sarıçama nazaran daha derine giderler. Bundan çıkan netice karaçamın tefcir yapılan topraklarda sarıçam ise daha ratıp tenebbüt muhitlerinde yaşayabilecektir.

Kökleşme sistemleri üzerine yapılan araştırmalar asosyon tiplerinin etüt edilmelerinin doğru olduğunu meydana çıkarmıştır.

Ekseriya (Reaktif nebatlar) düşünceleri hakkında şu fikirler ileri sürülmektedir. Bu nebatlar 20 - 30 metre derinlikteki su tabakasından gıdalarını alırlar. Ancak bize bu tabaka hakkında bir fikir verebilirler. Halbuki bizce ağaçların büyümesi için lâzım olan daha derin tabakalardır.

Yalnız yapılan müşahedeler, kurak yerlerde yaşayan nebatatın köklerinin derine gittiğini göstermiştir. Necliye (Graminée) fasilesine mensup bir çok nebatların kökleri bir metreye kadar giderler. Haşişî nebatat köklerinden iki metreyi geçenler de pek az değildir.

Burada tesbit edilen asosyasyon) tiplerinin bir listesini yazmak uzun olacaktır. Yalnız şu kadarını söyliyelim ki eksibelerde bulunup tesbit edilen tiplerden bir kısmı kum zerrelerinin büyüklüğünü bir kısmı da su tabakasının derinliğini gösterirler.

Kalevî topraklardaki muhtelif (asosyasyonlar) daha ziyade toprakta bulunan tuzların miktarlarını ve nisbetlerini gösterirler.

Her ne olursa olsun, tesbit edilen muhtelif tip (asosyasyonlar) toprağın havassı ve yahut ıslahı imkânlarını anlatırlar. Ayni zamanda hangi toprakta ne gibi cins eşcarın yetişebileceğini gösterirler.

Ağaçlandırmadaki amelî usuller:

Gerek eksibelerin ve gerek kalevî toprakların ağaçlandırılması mevzuu bahs olsun ağaç nev'i intihap olunduktan sonra, halledilecek mesele suyun en iyi bir şekilde temini meselesidir. Bu bilhassa kalevî topraklarda bütün mânasile kendini göstermektedir. Biz yalnız bu topraklarda yapılan tecrübeler üzerinde duracağız. Münhasıran toprağı ıslah usullerini gözden geçireceğiz. Toprağı ıslah usulleri tatbik edilen şekle göre üçe ayrılır:

1 — Tam manâsile fizikî ıslah,

2 — Kimyevî usullerle ıslah,

3 — Fizyolojik ıslah,

1 — Fizikî ıslah: Evvelâ tebahhuratı azaltmak gayesile toprağı saman ile örtmenin kâfi geleceği düşünülmüştür. Fakat bu şekil toprağın işlenmesine mâni olduğundan terkedilmiştir. Saniyen toprağın yumuşamasını ve havalanmasını elde etmek ümidile toprağa saman gömülmeğe teşebbüs olundu.

Fakat ilk yağmurdan sonra toprağın eczayi ferdiyesi sürüklendiler ve o suretle birleştiler ki saman kendisinden beklenen neticeyi temin edemedi.

Ayrıca şu mütaleada bulunuldu. Eğer küçük tepecikler üzerine ağaç dikilirse kökler yumuşak toprak bulacaklar ve tuz tabakalarına rast gelmiyeceklerdir. Keza bu usul de pratik görülmedi. Zira birinci seneden itibaren oldukça uzayan kökler tepeciğin yumuşak topraklarından çıkarak otlu mıntakaya dahil oluyorlar, halbuki burada otlarla müthiş rekabete maruz kaldılar.

Tepelerde garsiyat usulünün aksine olarak bir de çukur garsiyatı tecrübeleri yapıldı. Bu usule göre bir çukura dikilen fidancığın bir parçacık olsun güneşin tesirinden masun kalacağı ve sudan fazla istifade edeceği ümit olunurdu. Lâkin bu da bir çok ağaç cinsleri için iyi netice vermedi. Çünkü yağışlı mevsimlerde çukura toplanan su ağaçların yetişmesine mâni olmuştur.

Yukarıda verilen izahata göre bütün bu usuller iyi netice vermemiştir. Toprağı ıslah edecek yegâne fizikî metot bütün otları izale etmek ve toprağı işlemektir. Ancak bu sayede yağmur suyu toplanabilir. Toprak yumuşatılır ve serinliği muhafaza olunabilir. Müsait vaziyetlerde bu muzir nebatatın imhası ziraî hububat yetiştirmek suretile ziraat vasıtasile de temin olunabilir. Böylece toprağın ıslahı için yapılan masraf azalmış olur. Fakat hububat kendi ihtiyaçları için su sarfettiklerinden topraktaki mevad artmıyacaktır.

Suyun birikmesi korkulu olan çukur mahallerde, hafifçe yükseltilmiş sıralar üzerinde garsiyat usulü muvaffakiyetle kullanıldı. Bu sıralar civardaki toprağı çekmek suretile 15 santim yüksekliğinde idiler.

En nihayet buharlı sabanlarla toprağı derin olarak işlemek tecrübe edildi. Gerçe bu sayede toprağı alt üst etmek suretile toprak yumuşıyorsa da masraf fazladır. Toprağı derin alt üst etmenin de tabakaları karıştırmak itibarile mahzuru vardır.

Eğer kalevî toprak tabakası vaziyete göre 40 - 60 - 80 santim derinlikte ise ve saban tarafından alt üst edilmiş ise bu takdirde bu tabakayı bazı kimyevî mevad vasıtasile ıslah etmek icap eder.

2 — **Kimyevî usullerle ıslah:** Sodyum emlâhının pıhtılaşmaya mâni olan (Défloculante) tesiri fazla miktarda kireçleme ile izale edilmektedir. Bir kerre pıhtılaşma (Floculation) teessüs ettikten sonra sert olan tabaka kabili nüfuz bir hal almakta ve suyun şakulî cereyanı serbestçe vukua gelebilmektedir. Alt tabakadaki kireç bir nevi kendi kendine tasfiye suretiyle yukarı çıkabilmektedir. Böylece toprak vaziyeti yavaş yavaş kendiliğinden iyileşir ve toprağın münbitliği temin edilmiş olur. Yalnız başka yerden buraya kireçli emlâh gelmemesi şarttır. Kireçleme ile toprağı ıslahta kireç çamurundan istifade olunur ki bunun için hektar başına 100 - 150 ton kireç çamuru ilâve olunur. Bu usul çok müessir ise de maalesef pahalıdır. Yalnız ziraatte tavsiye olunabilir. Sodyumdan âri Löslü toprak istimali daha ekonomiktir. Bu toprak takriben 1 veya 1.5 metre derinlikte bulunup «Digo» ismini taşımaktadır.

3 — **Fizyolojik ıslah:** Kendi haline bırakılan tabiat üzerinde yapılan müşahedeler step ile orman arasında bir intikal teşkil eden çalılık olduğunu bize göstermektedir.

Bu itibarla yeniden orman kurulmasında da bu çalılık halinden ormana geçmek mantıkı yayılmış ve bunun için tebahhurat suretile suyun israfına mâni olacak kalevî toprakların emme kuvvetine galebe çalacak daha fazla hulûl kuvvetine malik cinsler intihap olunmuştur.

Çalılar burada öncü rolünü görmektedirler. Bunların köklerinin geçtiği yerlerden bilâhare dikilen ağaçların kökleri istifade edeceklerdir. Bu parlak metod daha henüz tecrübelerle tesbit olunmamıştır. Fakat elde edilen bir netice vardır ki o da bazı ılgın nevilerine (Tamarix odessana), (T. tetrandra), iğde (Elaeagnus angustifolia) ve (Amorpha fruticosa) nın yetiştirilmesindeki muvaffakıyettir. Bilhassa iğde köklerinin en derin tabakalara bile nüfuz edecek bir kabiliyette olduğu anlaşılmaktadır.

En nihayet çabuk büyüyen gölgesi az cinsten ağaçları yetiştirmek suretile bir meşcere başlar ve sonra bunun altına daha nazik cinsten ağaçları dikmek tecrübe edildi. Amerika dişbudağı (Fraxinus americana) ve kavak (Populus virginiana) bu himaye meşceresi için iyi gelmektedirler.

Netice:

Macaristan ovasının ağaçlandırılmasında bahis mevzuu olan meselelerin en ehemmiyetlisini su meselesi teşkil eder. Tahtezzemin su tabakası bir dereceye kadar yağışın azlığını telâfi etmektedir. Bununla beraber bazı hallerde kuraklığa tahammül edecek nebatlara ihtiyaç vardır.

Eksibelerin teşciri meselesinin nebatların kökleşme sistemi hakkındaki amelî araştırmalara sebebiyet verdi. Bazan tahtezzemin su seviyesi satıhtan oldukça uzaktadır. Fakat kökler nadiren kendilerine bu yolu kapayacak olan sert bir tabakaya çarpmaktadırlar. Ekseriya en mühim mesele ağaççığın köklerini kâfi derecede inkişaf ettirebilmesi ve kendisine lâzım olan suyu temin edebilmesi için oldukça uzunca bir zaman rutubetli bir dereden istifade etmesi lâzımdır. Bununla beraber

her cins ağaç bu bakımdan hususî bir vaziyet arzeder. İlk defa muvafık bir ağaç cinsinin intihabında ormancının zekâsı müessir olacaktır.

Kalevî topraklarda mesele değişmektedir. Zira sathî tabakalarla, derin tabakalar arasında gayri kabili nüfuz bir tabaka mevcuttur ki bu tabakada emlâh toplanmıştır, ve bu tabaka suyun nüfuzuna mânidir.

Ekseriya nebatatın kökleri bu tabakayı geçemezler. Burada insana düşen vazife fizikî, kimyevî fizyolojik ıslah usullerinden en uygununu seçerek köklerin bu tabakayı geçmesini temin etmektir. Seçilen iyi metod ne olursa olsun kireç ilâvesinden ve toprağı az çok işlemekten vareste kalınamaz.

Bütün metodların Macar ormancılarının azimkârane çalışmalarının bir neticesi olduğu unutulmamalıdır.

Biblioğrafya :

Okaliptüs

Yazan: M. Ed. Navarro Andrade *Çeviren: Muallim Hakkı Baha Pars*
Kitaba ilâveler yapan: Manisa Meb'usu Refik İnce

Okaliptüs, Türk münevverlerine yabancı bir isim değildir. Türkiyenin kendi muhit ve iklim şartlarına uygun neviler arasında, ekzotik cinslerin en şayanı dikkat bir tipini teşkil eden bu ağaç; hepimizi zaman zaman kendisine çekmiş bir tabiat mevzuudur. Şimdiye kadar bazı vesilelerle bir iki defa tetkik edilen bu ağaç, Orman Umum Müdürlüğünün organize edilmiş yeni mesaisinde başlı başına bir memleket ve zaruret işi olarak ele alınınca, okaliptüs aktüel bir mesele haline girdi. İşte, Bay Refik İncenin değerli himmetlerile vücuda gelen eser, bu aktüalitenin fiil haline geçmiş bir ayrı tezahürüdür.

Orman kanunile başlıyan yeni ormancılık hareketi içinde tutulan prensiplerden biri de bir taraftan ormanlarımızı koruma ve işletme suretile kıymetlendirirken, diğer taraftan memleketin ekonomik icap ve ihtiyaçlarını nazarı dikkate alarak, bunları karşılayacak en serî vasıtalara müracaat etmektir.

Maden sütunluğuna yarayan ormanlarımızın bugünkü vaziyetleri, Ziraat Vekâletini memleketin mühim bir ihtiyacı üzerinde durmaya ve derhal en kısa yoldan tedbir almaya sevketti. Okaliptüsün, bu iş için çok elverişli vasıf ve şartları haiz olması, baş vurulacak çareyi derhal öne koydu; ve orman umum müdürlüğü Orman Fakültesi profesörlerinden (Çermak) ın reisliğindeki mütehassıslar heyetinin verdiği rapor üzerine Seyhan ve Antalyada, vâsi bir sahada (Okaliptüs ormanları) kurmak üzere faaliyete geçti. Başlanılan işte bir rehber olmak üzere muhterem Refik İnce'nin Hakkı Baha Pars ile müştereken hazırladıkları bu kıymetli kitabını bastırdı.

Her şeyden evvel şunu söyliyelim ki; şahsî kabiliyeti ve enerjisi kadar memleketine beslediği candan sevgisile de tanınmış, çok samimî bir idealist olan Bay Refik İnce, Okaliptüs işini kendisine bir dava ve mefkûre edinmiş ilk güzidemizdir. Kendisini tanıyanlar çok iyi bilirler ki B. Refik İnce otuz seneye yakın bir zaman Türkiyede okaliptüs yetiştirmekle meşgul olmuş, onun memlekete tatbiki imkânlarını araştırmış, ve bu uğurda bir çok para da sarfetmiştir. Avrupaya giden dostlarından kendisine ne arzuladığını soranlara onlardan daima okaliptüs hakkında malûmat getirmelerini istemiş, kitaplar getirt-

miş, İngiltere, Fransa ve Amerikadaki alâkadar cemiyetlerle temasa gelerek bu iş üzerinde mütemadiyen çalışmıştır. O, bir taraftan hukuk ilmini yayma kurumunun başında, asıl meslekî sahasında gençliğe ilim zevki vermek ve milletler arasında memleketinin ilmî faaliyetini tanıtmaya uğraşırken, diğer taraftan (okaliptüs) kitabile de hizmetini bütün hayatınca meşgul olduğu bir mevzu üzerinde de göstermiştir .

Kitabın başındaki bir kaç sözde:

(Mesleğim münhasıran çiftçilik olmadığı halde toprağın, ağacın ve toprak yüzünden yaşayanların âşıkıyım. Bu aşk beni insiyakî surette okaliptüse bağladı.) diyor ki, bu söz kendisinin okaliptüse nasıl bağlandığını ifade etmektedir.

Fakat, Bay Refik İnce, toprağın ve ağacın yalnız ıvazsız bir âşıkı değil, ayni zamanda onun bilgili bir anlayanıdır. Bir kaç sözün sonunda şunları okuyoruz:

«Bilelim ki ,orman lûtfunu tabiatten beklemek zamanı geçti. Orman yalnız kesilmemekle değil, zamanında kesilmekle ve insan elile de yapılacak ilâvelerle artar.»

İşte, bizim, şu küçük makale içinde takdim ettiğimiz eseri terkip eden muharrir böyle candan bir sevgi ve şuur sahibi, güzide bir mütefekkir, ve kitabı da onun değerli bir mahsulüdür.

Sayın muharrir, bu kitabı kısmen okaliptüs işinde en tanınmış bir mütehassıs olan Brezilya eski ziraat nazırı D. Navarro'nun Fransızcaya çevrilmiş eserinden muallim Hakkı Baha Pars'ın yaptığı tercüme ve kısmen de bizzat vücuda getirdiği ilâvelerle meydana çıkarmıştır.

D. Navarro, Brezilyada otuz seneden beri okaliptüs fidanlarının «Acelé matation» u ile meşgul olmuş, okaliptüsü bazan kendi vatanında (Avusturalya, Tasmanya, Yeni Zelanda gibi) bazan da, alıştıracağı iklime ait memleketlerde (Müttehit şimalî Amerika cümhuriyeti devletinde, Akdenizde, Meksikada) uzun uzadıya tetkik etmiş, değerli bir şahsiyettir. Bu zatın sayesinde Brezilyada halen 300.000 dönümden fazla okaliptüs ormanı mevcuttur. Hiç bir ormancıya kendi yetiştirdiği ormanın işletme devresine geldiğini görmek müyesser olmadığı halde Ed. Navarro, bu saadet ve bahtiyarlığa nail olmuş müstesna bir insandır.

Bu itibarla, kitabın hem böyle salâhiyetli bir ilim adamının kaleminden çıkmış olması ve hem de bu işi kendisine ideal yapmış bir ağaç âşıkının mahsulü bulunması, bizim için daha başlangıçta büyük bir sempati ve alâka vesilesi teşkil etmektedir.

Tercüme, şu bahisleri çerçevesi içine almış:

«Okaliptüsün cesameti, okaliptüs cinsinin coğrafi tasnifi, iklim, toprak, fidelerin nakli, toprağın hazırlanması, fidelerin sıralanması, dikim aralığı asıl dikim, bakım, budama, seyrekleştirme, işletme, kesim, korunma, orman yangınları, üretme, verim, tufeylât ve muzur haşere, mer'a orman, okaliptüsün arıcılığa faydası, hıfzıssıhha bakımından okaliptüs, demiryolu boyunca yapılan dikim, okaliptüsün haşebî kısmının kullanıldığı yerler..»

Buna Refik İnce, şu mevzuları ilâve etmiştir:

«Okaliptüs hakkında bir fikir, okaliptüs yapraklarından istifade, bazı okaliptüs nevileri ve okaliptüs ağacının iklim suhunet şartları hakkında malûmat..»

Bu iki çerçeveden anlaşılıyor ki, kitapta okaliptüsün yetişmesine ait bütün safahat teferrüatile gösterilmiştir. Bunu okuyan yurttaş, başka hiç bir rehber ve izaha hacet kalmadan okaliptüsü pek âlâ yetiştirir, bakar ve üretir.

Okaliptüs, bizde öteden beri (Sıtma ağacı) olarak tanınmıştır. Halbuki ona yalnız bu vasfı vermek, okaliptüsü maddî kıymet bakımından istihfaf etmek demektir. Okaliptüsün haşebî kısımlarının kullanıldığı yerler ve neviler o kadar çok ve muhteliftir ki, maalesef bunları şu kadar sütunlar içinde göstermemize imkân yoktur. Yalnız, kısaca işaret edelim ki, kitabın 47 inci sayfasındaki izahata göre, okaliptüs kara, deniz köprü inşaatı, ziraat âletleri, araba parçaları, travers, yolcu ve yük vapurları imalâtında, heykeltraşlıkta, kâğıt sanayiinde, kendisinden bir çok suret ve şekillerde istifade edilen paha biçilmez bir varlıktır.

İkinci kısımda Bay Refik İnce'nin bazı okaliptüs nevileri hakkında yazdıkları cidden dikkate şayandır. Muhterem muharrir, şimdiye kadar okaliptüsten 400 nevi tesbit edildiğini söylüyor ve bunlardan 150 ye yakın bir miktarı hakkında her nevi için ayrı ayrı malûmat veriyor. Her nev'in yetişebileceği toprak, iklim ve hususî şartlar, ve haşebinin kullanıldığı yerler gösterilmiştir ki, okaliptüsle alâkalı olanlar bu tafsilâttan pek faydalanacaklardır.

Bilhassa, devlet meteoroloji işleri umum müdürü kıymetli hocamız Bay Ahmet Tevfik tarafından tertip edilerek kitaba ilâve olunan cetvel okaliptüs yetiştireceklere her zaman baş vurulacak değerli bir rehber vazifesi görecektir.

Bay Refik İnce, kitabına yalnız kuru malûmat doldurmakla iktifa etmemiş, ona bir güzellik vermek, ve onu bir kat daha kıymetlendirmek için bazı okaliptüs nevilerinin nadir fotoğrafilerini ilâve etmek suretile eserine bediî bir çehre vermiştir. 80 çeşit okaliptüsü ihtiva eden bu resimler cidden nefistir. Ve aslındaki güzelliğe mümkün olduğu kadar halel vermeden basılmıştır. Saygı değer muharrir, bu suretle kendi müfekkeresinde yarattığı okaliptüs idealine geniş bir yayım sahası temin etmiş oluyor ki, bu kendisi için kitabı kadar mühim ve belki de gaye bakımından ön safta gelen bir harekettir.

Biz, kıymetli arkadaşı Hakkı Baha Pars'ın yardımile memleket kütüphanesine faydalı bir eser kazandıran muhterem Refik İnce'yi bu güzel hizmetinden dolayı tebrik eder, onu neşir sahasına koyan orman umum müdürlüğüne de teşekkür ederiz.

M. Gökberk

Ormancılık âleminde :

I. Yurd içinde

Yeni Ziraat Vekilimiz:

Uzun müddettenberi münhal bulunan Ziraat Vekilliğine Manisa saylavı Bay Faik Kurdoğlu intihap ve tayin olunmuştur. Uzun süren idare hayatında büyük başarılarile temayüz eden genç ve cevval vekilimizin ormancılık ve ziraat için de isabetli ve hayırlı işler görecegini umuyoruz Bu uğurda vekilimizin muvaffak olmasını dileriz.

Orman fen heyeti reisliği:

Orman umum müdürü Fahri Bük orman fen heyeti reisliğine nakil ve tayin olunmuş ve orman umum müdürlüğünü vekâleten idareye teftiş heyeti reisi Bay Bekir Şase memur edilmiştir.

Her iki değerli meslekdaşımıza da yeni vazifelerinde başarılar dileriz.

Ağaç bayramları:

Geçen sayımızda da kısaca bahsettiğimiz gibi memleketin hemen her yerinde ağaç bayramları büyük bir alâka ve heyecanla kutlulanmıştır. Vilâyet ve belediyeler 1937 malî sene bütçelerine büyük fedakârlıklarla tahsisatın azlığına rağmen ormancılığı sevindirecek derecede faaliyet göstermişler ve ağaç bayramları tertip etmişlerdir.

Ağaç bayramlarının en fazla itina ile tertip olunduğu vilâyetlerden Zonguldak, Sinop, Konya, Seyhan, Denizli, Siirt, Eskişehir, Kayseri ve Ağrı vilâyetleri bilhassa takdire lâyık görülmektedir. Şüphesiz ki buralardaki ormancı arkadaşlarımız bu mevzuda en büyük rolü almışlardır.

Zonguldak vilâyetinde tertip olunan ağaç bayramında binlerce fidan dikilmekle beraber ayrıca büyük Önder'in ağaç sevgisini anlatan sözlerini havi renkli kâğıtlar dağıtılmış nutuklar söylenmiş ve fotoğraflar alınmıştır.

Konya vilâyetinde de bütün kazalarda bayramlar tertip olunarak 310,000 muhtelif fidan dikilmiştir.

Seyhan merkezinde 438 okaliptüs ve kazoarina Siirt vilâyetinde 5000 muhtelif fidan dikilmiştir. Ayrıca Siirt vilâyeti bütçesine 1938 senesi ağaç bayramları için 4650 lira tahsisat konulmuştur. Ağrı vilâyetinde bir nümune fidanlığı kurulmuş ve senevi 1500 lira tahsisat ayrılmıştır.

Çoruh vilâyetinde de evvelce ormancı arkadaşlarımız tarafından hazırlanmış olan fidanlıkta 150,000 den fazla fidan yetiştirilmiş ve ağaç bayramında 6200 fidan dikilmiştir. Vilâyet bütçesine de ayrıca 2000 lira tahsisat konulmuştur.

Denizli vilâyetinde merkez ve kazalarda yol ve şose kenarlarına binlerce fidan dikilmiştir. Yalnız Çal kazasındaki ağaç bayramında 7200 fidan dikilmiştir.

Eskişehir vilâyetinde kazalarla beraber 54000 fidan dikilmiş ve merkezde yapılan ağaç bayramına askerî muzıka ve müfrezeler de iştirak ettirilerek bayrama ayrı bir neşe verilmiştir.

Kayseri vilâyetinin Talas nahiyesinde Ali dağında 12000 çukur açılarak meşe palamudu ekilmiş ve ayrıca 10700 akasya fidanı dikilmiştir. 1938 bütçesine de ağaç bayramlarında sarfedilmek üzere vilâyet bütçesine 500 lira tahsisat konulması teklif olunmuştur.

Orman kanununun ilk tatbikat senesi içinde yapılan ağaç bayramları böylece mühim bir hâdise ve iş olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Ağaç bayramlarının gelecek senelerde daha çok yerde ve daha geniş ölçüde ve daha kalabalık ve neşeli halk bayramı olarak kutlanmasını ve buna bilhassa ormancı arkadaşlarımızın ön ayak olmalarını bekleriz.

Karabük işletme revirinde faaliyet:

Karabük revirindeki esaslı faaliyet mevsimin yağışlı ve soğuk gitmesi hasebile ancak iki ay kadar evvel başlamış ve bu müddettenberi 5279 metre mikâbına muadil 9915 çam ve köknar tomruğu hazırlanmıştır. Damga işlerine ve kat'iyata devam edilmekte ve gün geçtikçe istihsalât artmaktadır. Revir işlerinde çalışan amele sayısı her gün artmakta ve bu ameleler civar kazalar halkından olup revir işlerinde emniyet gördüklerinden zevkle çalışmaktadırlar.

Amelenin barınması için ormanlarda üzeri oluklu çinko ile örtülü portatif barakalar yapılmıştır ve ayrıca revir dahilinde bir çok satış yerleri açılarak işçilerin yiyecek ve sair ihtiyaçlarını kolayca ve ucuzca almaları temin olunmuştur. Nakliyat işlerinde çalışan ameleye bedelleri taksitle ödenmek üzere sağlam arabalar tevzi olunmuş ve nakil vasıtalarında da böylece bir birlik kurulmuştur.

Revir dahilinde yeniden bir çok yollar açılmakla beraber eskiden mevcut yolların da mükemmelen tamirine başlanmıştır. Yollar istif yerlerine kadar devam etmektedir.

Revirin muntazam ve devamlı mesaisini gören civar kereste fabrikalarının sahipleri şimdiden müracaat ederek tomruk almak istediklerini bildirmişler ve hatta bunlardan bir kısmını işlemek üzere revir civarında yeniden fabrika tesisine girişmişlerdir.

Revir âmirliği için Karabükte bütün manzaraya hâkim bir yerde yeni bir bina yapılmaktadır. Ayrıca mühendislerle, muhasebeci ve diğer memurlar için de kışlık binalar yapılacaktır.

Büyük ziraat kongresi:

Büyük ziraat kongresi için hazırlanan raporlar basılmaktadır. Raporlar ziraat ve veteriter işlerimizde olduğu gibi ormancılık işlerimizde de belli başlı meseleleri uzun uzadıya incelemekte ve bu meselelerin her birisi için hal çareleri tespit etmektedir. Kongrenin gelecek sonbahar nihayetinde toplanacağı söyleniyor.

Tayin ve terfiler:

Orman Umum Müdürlüğü şeflerinden Feridun Ferdiğ 40 lira maaşla şube müdür muavinliğine ve Bartın mühendisi Necati İnebolu birinci sınıf mühendisliği-

ne, umum müdürlük mühendis muavinlerinden Mehmet balkır ve İzzet Gökgöz 25 lira maaşa terfi edilmişlerdir.

Aydın orman mühendisi Fahri Es Çine orman mühendisliğine, Çine orman mühendisi Enver Nazilliye, açıktan Zeki Toral Köse ormanı komiserliğine, İnebolu birinci sınıf mühendisi İhsan Kop Sinop birinci sınıf mühendisliğine, Sinop başmühendisi Cevdet Kara Seyhan baş mühendisliğine, Seyhan baş mühendis muavini Şeref Erdoğan İnegöl Uludağ komiserliğine, Kös komiseri Nuri Kars baş mühendis muavinliğine, Ceyhan mühendisi Kemal kadrosile Seyhan merkezine, Uşak Mühendisi Hasan Orun Zingal mühendisliğine, Osmaniye mühendisi Hasan Paker Uşak mühendisliğine, Maraş Pazarcık mühendis muavini Asım Gaziantebe, Demirköy mühendis muavini Şahin Yıldırım Midyeye, Midye kondöktörü Nazmi Selgi Demirköy kondöktörlüğüne, Refahiye kondöktörü Cahit Balyeye, Balye kondöktörü Fehmi Refahiyeye tayin ve nakledilmişlerdir.

Bozdoğan orman kondöktörü Halil Perister orman kanununun tatbikinde gösterdiği gayretten dolayı bir takdirname ile taltif edilmiştir.

II. Yurd dışında

Yugoslavyada Ormancılık

Çeviren. Arif Sanver

Komşularımızdan Yuğoslavya ormanca zengin bir memlekettir. Orman mahsulleri bu memleketin dış ticaretinde oldukça ehemmiyetli bir mevki alır. Yuğoslavya ormancılığının millet iktisadında aldığı yeri okuyucularımıza tanıtmak maksadile Belgratta fransızca «Politika» gazetesinde «1937 senesi ormancılık ökonomisi» başlığı altında çıkan yazıyı mecmuamıza koyuyoruz.

Geçen sene cihan piyasasında haşebe karşı fazla talep olduğundan stoklar çabuk tükendi. Bu da hissolunacak derecede fiatların yükselmesini intaç etti. Böylece sonbahar müzayedelerinde Slovanya meşesi % 51 nisbetinde fazla bir fiatla satıldı. Bu yüzden bu ânî yükseliş mahrukatta da kendisini gösterdi. Stokların nisbeten az olması ve hariçten fazla talep vuku bulması bilhassa büyük istihlâk merkezlerinde bazı büyük müesseselerin bu müsait vaziyetten istifade ederek fiatları yükseltmesine sebebiyet verdi. Geçen sene metre mikâbı 120 dinara satılan mahrukat odunu bu sene 160 ilâ 180 dinara satıldı.

Haşebin fazla istenilmesine ihracatın fazlalaşması ve bina inşaatının memleketteki fazlalığa sebebiyet vermiştir. Yalnız İngiltere muhtelif sınıftaki Avrupa kereste istihsalâtının % 50-70 şini yutmaktadır. Bu memleketin en fazla aldığı kereste biçilmiş kerestedir. Bu cinsten Büyük Britanya 1937 senesinin ilk 9 ayı zarfında 1936 senesi içinde ithal ettiği 1.392.495 standarda mukabil 1.453.396 standart ithal etmiştir. Halbuki 1936 senesinin ilk 9 ayı zarfında ithal edilen haşebin

kıymeti olan 3.000.000 sterline mukabil 1937 senesinin ilk 9 ayı zarfındaki ithalâtının kıymeti 4.300.000 sterlini buldu ki bu da % 43 nisbetinde bir kıymet tezayüdüne tekabül eder. İthalâtın tezayüdü Hollanda ve Belçika gibi şimal memleketlerinde de hissedilecek derecede ise de Avrupada ikinci derecede haşep ithal eden bir memleket olan Almanya muhtelif varyetedeki, bilhassa kâğıt imaline yarıyan haşebin ithalini dövizden ekonomi yapmak maksadile kendi istihsalâtını arttırma suretiyle azalttı. Diğer ithalâtçı memleketler arasında Macaristan ve Fransayı saymak lâzımdır ki, Macaristan hissolunacak derecede haşep ithalâtını arttırdı. Fransa ise geçen seneki vaziyetini muhafaza etti. İtalyaya gelince: Bütün ihtiyacını memleket içinden temin gayesiyle döviz müşkilâtı çıkarmak suretiyle maksadını takviye etti. Bazı ihracat yapan memleketlerden meselâ Rusya, Fenlândiya gibi şimal memleketleri daha az ihraç, İsveç de mutat ihracat miktarını muhafaza etmesine mukabil Avusturya, Çekoslovakya, Romanya, Yuğoslavya gibi Orta Avrupa memleketleri ihracatlarını ziyadeleştirdiler.

Dünya piyasalarında haşep fiatı bu senenin sonuna kadar oldukça yüksek kaldı. Kereste piyasası oynamağa başlayınca bu vaziyet haşep ihracatı yapanları tahrik etti. Bunun üzerine bir kaç sene evvel Kopenhağ(da bir anlaşma yaptılar. Yine geçen sene Teşrinievvelde toplanarak ithalâtın % 10 derecesine tenzilini kararlaştırdılar ki bu da 400.000 standarda tekabül etmektedir. Yani 4 milyon yerine 3.600.000 standard. Bu tenzil haberi iyi bir şekilde ithalâtçı memleketlerde fiatların istikrar peyda etmesine müessir oldu.

Bu memleketlerden bazılarında ithal edilmiş büyük kereste stokları vardır. Bilhassa Büyük Britanya ihracat memleketleri gibi fiatların istikrarını ümit etmektedir. Her ne kadar muhtelif varyetede kereste fiatları üzerinde bir tezayüt görüldü ise de kayında böyle olmadı. İstihsal masraflarının artması işlerin randumanını azalttı. Bu da Yuğoslavya, Çekoslovakya, Polonya, Romanya gibi başlıca ihracat memleketlerini geçen teşrinisanide kayının istihsal fiatını tanzim etmek için bir anlaşma akdine sevketti.

Aşağıda gösterildiği gibi 1937 senesi zarfında Yuğoslavyanın orman mahsulleri ihracatı evvelki senelere nazaran kuvvetli bir tezayüt göstermektedir.

13,9	Milyon	dinar	kıymetinde	7123	vagon	mahrukat odunu
9,5	»	»	»	1794	»	odun kömürü
887,7	»	»	»	97456	»	inşaat kerestesi
51	»	»	»			travers
46	»	»				haşepten istihsal oulnan mevad
51	»	»	»			Tanen

Yuğoslavyanın geçen seneler zarfındaki haşep ihracatı aşağıdaki şekilde vuku bulmuştur.

Seneler	Vagon	Dinar milyon olarak
1930	116.623	1.156,9
1931	75.009	668,7
1932	56.787	419,7
1933	72.935	567,1
1934	82.188	671,4
1935	75.651	620,6
1936	47.156	416,4
1937	91.676	816,0

Bu istatistik parkelik tahtaları da inşaat kerestelik kısmına koymuştur. Bu istatistiğin 1935 den sonraki senelerin de tashihat yapılmıştır. Eğer bu tashihatı son üç seneye ilâve edersek aşağıdaki rakkamları elde ederiz:

Seneler	Vagon	Dinar milyon olarak
1935	82.928	703,3
1936	52.431	472,7
1937	97.456	887,8

Ormancılık ticareti muhitinde konjoktür kelimesinin telâffüzü aşağıdaki düşünce hasebiyle hoşa gitmemektedir. Çünkü haşep fiatı henüz kriz senelerinden evvelki halini bulmamıştır. Halbuki istihsal masrafları ve siyaset dolayısiyle ticarette husule gelen müşkülât hissolunacak derecede artmıştır.

Bütün bu mulâk elemanların tahlili bir gazete makalesinin çerçevesi haricinde kalmakla beraber aşağıdaki cetvel ihraç olunan inşaat kerestesinin vasatî fiatının inkişafını ve seyrini göstermektedir.

Seneler	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Dinar	1,0	0,99	0,89	0,72	0,78	0,81	0,82	0,87	0,89

Görülüyir ki işlerin durgun olduğu seneler için vasatî fiat bir iyileşme gösteriyorsa da yine daima 1929 senesi vasatî fiatının dûnunda kalıyor.

İhracatın bazı aylarda artması bir tesadüf eseri değildir. Çünkü bütün sene zarfında büyük mikyasta haşep ihraç olunmaktadır.

Geçen sene inşaat kerestesi ihracatında hâizi ehemmiyet oynaklıklar görüldü. İhracattaki bu oynaklık Kânunusanide 28 milyon dinar kıymetinde 2734 vagon ile kânunuevvelde 70,5 milyon dinar kıymetinde 7211 vagon arasında oldu.

1937 de ise ihracatın en zayıf olduğu ağustos ayında 61,1 milyon dinarlık 6106 vagon, en kuvvetli ihracat ayı temmuzda da 91,5 milyon dinar tutarı olan 9823 vagon arasındadır.

Yapılan ihracatın gerek hangi memleketlere yapıldığı ve gerek hangi nevi

haşep üzerinden olduğunu mütalea etmek iyi olacaktır. Geçen seneler zarfında ihracatımızın yapıldığı en mühim memleketler aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir:

	1937	1936	1935	1934	1933
İtalya	229,2	37,3	371	387,4	357,5
İngiltere	180,3	92,3	46,4	42,4	18,5
Almanya	130,8	106,4	58,1	11,3	4,7
Macaristan	55,1	38	19,4	19,9	11,8
Arjantin	40,1	20	13,9	11,1	11,1
Yunanistan	34,4	27,2	16,3	21,1	24,3
Mısır	25,1	14,3	5,8	10,5	3,5
Avusturya	23,9	18,4	15,1	14,2	7
Cezair	19,8	19,5	14,2	21,6	21,2
Fransa	16	16,4	12,8	15,2	15,2
İspanya	0,6	19,4	46,6	50,6	36,4

Yukarıdaki cetvel ihracatımız hakkında enteresan değişiklikler göstermektedir.

Daimî surette ihracat yaptığımız memleketlerin başında bulunan İtalya 1936 da ithalâtını 1/10 nisbetinde azalttığı halde bu sene yeniden birinci mevkii işgal etmektedir.

Bu tezayüt 1936 ya nazaran hissedilecek derecede ise de 1933 - 1935 vasatisinin 142 milyon dinar dûnundadır. Yani tâbiri âharla 1937 senesi ihracatı bu vasatinin % 62 sidir. 1934 de İtalyaya ihraç olunan inşaat kerestesinin tutarı; umum inşaat kerestesi ihracatımızın % 58 i idi. Halbuki 1937 de % 26 idi.

Almanya ve İngiltereye olan ihracatımız da gayet ehemmiyeti hâizdir. 1934 de İtalya, İngiltere ve Almanyaya olan haşep ihracatımızın miktarı % 58 idi. Yani memleketten ihrac olunan inşaat kerestesinin mecmuunun % 6 ve % 2 si idi. Halbuki 1937 de bu nisbet % 26 yani memleketten ihraç olunan inşaşat kerestesi mecmuunun % 21 ve 14 düdür. Bu üç memlekete yapılan kereste ihracatı bütün memleket inşaat kerestesi ihracatının %61 idir.

İnşaat kerestesi ihracatımızın geçen seneye nisbetle 1937 deki artma nisbeti İtalya için % 51,6 İngiltere için % 95, Almanya için % 223 dür.

Deniz aşırı memleketlere yapılan ihracattaki tezayüdü de kaydetmek lâzımdır. Arjantin ve Uruguvaya 9,1 milyon dinarlık, Büyük Britanya Hindistanına 4,9 milyon dinarlık ihracat olmuştur. Aynı şey şark memleketleri için de caridir. Mısırla, Filistine 9,1 milyon dinarlık, Şimalî Afrikadaki Tunusa 12,6 milyon, Fasa 12,2 milyonluk, Libyaya 5,3 milyon dinarlık ihracat olmuştur. Bundan başka Şimalî Avrupa memleketlerinden Hollandiyaya 18,9, Belçikaya 8 milyonluk ihracat olmuştur.

Yunanistana olan ihracatımız çoğaldı. Fakat ihracatımız bu sene Avusturya lehine inkişaf etmiştir.

İhraç olunan inşaat kerestesinden de birinci mevkii biçilmiş cinsi almaktadır.

Bu husustaki taksimat aşağıdaki şekildedir.

	Vagon	Milyon dinar
Reçineliler	47725	393,4
Kayın	12788	121,2
Meşe	5067	92,7

Diğer haşeplerin tutarı 22,7 milyon dinardır.

Başlıca biçilmiş haşep varyetesinin ihracatı aşağıdaki tarzda cereyan etti.

İtalya

	1937	1936	1935
Reçineli	102,3	15,2	216,3
Kayın	26,3	1,5	45,9
Meşe	17,8	1,3	20

İngiltere

Reçineli	75,2	18,8	2,9
Kayın	64,5	35,3	26,4
Meşe	20,9	17,1	9,2

Almanya

Reçineli	46	25,8	1,5
Kayın	2,1	1,4	1
Meşe	17,9	20,7	5,8

Macaristan

Reçineli	14,4	14,5	7,8
Kayın	2,5	1	1,1

Yunanistan

Reçineli	23,2	16,1	7,9
Kayın	3,3	3,2	3,4

Arjantin

Reçineli	30,9	15,2	7,7

Ayrıca geçen sene biçilmiş haşep olarak 15,8 milyon dinarlık Cezaire, 15 milyon dinarlık Mısıra, 9,4 milyon dinarlık Hollandaya, 8,7 milyon dinarlık Tunusa, 8,3 milyon dinarlık Filistine, 7,4 milyon dinarlık Uruguvaya, 7,2 milyon dinarlık Fasa, 4,5 milyon dinarlık Arnavutluğa ihraç edilmiştir.

Kayın ihracatı İspanyol piyasasının olmamasından müteessir olmamaktadır. Kayından 3,5 milyon dinarlık Tunusa, 7,3 milyon dinarlık Fasa, 2,9 milyon dinarlık Cezaire, 2,1 milyon dinarlık Almanyaya ihracat yapılmıştır.

Meşe olarak Belçikaya 5,1 Hollandaya 5,6, Avusturyaya 2,8, Fransaya 9,8 İsviçreye 2,8 milyon dinarlık ihracat yapılmıştır.

Tomruk halindeki ihracattan 66,4 milyon dinarlık 2500 vagon ceviz birinci sırada gelmektedir. Bu ihracat İtalya, Almanya, Çekoslovakya ve Macaristan cihetinde yapılmıştır. Almanyaya, Macaristana, Litvanyaya 24 milyon dinarlık meşe ihraç edilmiştir.

Mahrukat odunu satın alan memleketler arasında İtalyayı, Macaristanı, Yunanistanı zikretmek lâzımdır. Odun kömürü için de yine bu memleketler mevzuubahs olabilir.

Nansi orman mektebindeki fennî araştırma istasyonunda yenilikler : Fransanın Nansi yüksek orman ve su mektebine bağlı olarak 27 Şubat 1882 de kurulan ve tekrar 15 Haziran 1920 tarihli bir emirname ile teşkilâtlandırılan fennî araştırma istasyonunda yeniden bazı değişiklikler yapılmıştır. Ezcümle 15 Hazi-

ran 1920 tarihli emirnamenin 3 ve 4 üncü maddeleri şu şekilde değiştirilmiştir:

Madde 3 — Fennî araştırma istasyonu mektep müdürü tarafından idare edilir ve müdüre yardımcı olarak talim heyetinden bir kişi muavin verilir. Fennî araştırma istasyonu aşağıdaki seksiyonlardan müteşekkildir:

Birinci Seksiyon — Ormancılık meteorolojisi de dahil olduğu halde yalnız ormancılık ilimlerile iştigal eder. Mektebe ait ormanların idaresi de bu seksiyona aittir.

İkinci Seksiyon — Ormancılık nebatatile, filoloji ve nebatat hastalıklarile iştigal eder. Bu seksiyonun emrinde bir nebatat lâboratuvarı vardır.

Üçüncü Seksiyon — Haşebî nebatatın ekolojisini ve egzotik cinslerden ne suretle istifade olunacağını mütalea eden bu seksiyon aynı zamanda mektebe bağlı olan Arboretumları idare eder.

Dördüncü Seksiyon — Haşebin teknik hassalarını ve inşaat malzemesini tetkik eder ayrıca bir haşep tecrübe lâboratuvarı vardır.

Beşinci Seksiyon — Ormancılık Pedologie si ile iştigal eder ve istasyonun diğer seksiyonlarını alâkadar eden kimyevî araştırmaları yapar. Bu itibarla bir kimya lâboratuvarı vardır.

Altıncı Seksiyon — Ormancılık jeolojisi ve hidrolojisi ile iştigal eden bu seksiyonun bir jeoloji lâboratuvarı vardır. Bu seksiyon ayrıca Bellefontainedeki balıkcılık müesseselerini de idare eder.

Yedinci Seksiyon — Sel yataklarının ve dağların islahı işlerile uğraşır.

Düzeltme: Bu sayının 106 ıncı sahifesinde ki şekil ters basılmıştır. Buna göre şekillerin aşagıdan itibaren ve sagdan sola doğru numaralanması icap etmektedir. Okuyucularımıza itizar ederiz.

Sahibi : *Türkiye Ormancılar Cemiyeti*	Umumî Neşriyat Müdürü **Fikri Kozak**	İdare yeri: Ankara Posta kutusu: 252

Orman Kunduraları

Avrupada yapılanlar kadar metin ve güzel

Ayancıkta : *Kunduracı Mustafa Koçak*

tarafından yapılır

Zingalda çalışan ve Zingala uğrayan her Ormansı bu Ormancı kunduralarından tedarik eder. Ormanlarda rahat gezmek isterseniz ölçünüzü derhal gönderiniz.

Fiatlar : Çivili 9-10 lira Dikişli : 11-12 lira

Bankacılık âleminde mühim bir yenilik

Türk Ticaret Bankası

nın para sahiplerine gösterdiği kolaylık ve temin ettiği istifadeler çok büyüktür.

%6 faiz verir ve bu faizi her ayın 1 inde öder

«TÜRK TİCARET BANKASI» büyüğünden küçüğüne, en zenginden en ufak sermaye sahibine kadar bütün memleketimiz halkının Bankaya karşı gösterdiği itimat ve sevgiye bir şükran karşılığı olmak üzere yalnız Bankamıza mahsus çok orijinal bir mevduat sistemi olan «kuponlu vadeli mevduat» usulünü ihdas etmiştir.

1- Bir veya iki sene müddetle para yatıranlara bu müddetlere ait aylık kuponları ihtiva eden bir cüzdan verilir. Para sahipleri bu kuponlar mukabilinde her ayın birinde gelip paralarının o aylık faiz tutarını tamamen alabilirler.

2- Bu faizleri tevdiatın yapıldığı yerlerden olduğu gibi diğer herhangi bir şubeden de hiç bir kayd ve şarta tâbi tutulmadan almaları kabildir.

3- Mevduat sahipleri «TÜRK TİCARET BANKASI» nın merkez ve şubelerinin bulundukları yerlere bu mevduatlarından bir kısmını veya tamamını ücretsiz olarak gönderebilirler.

4- Kuponlu vâdeli mevduat sahipleri istedikleri zaman paralarının tamamını veya bir kısmını geri alabilirler.

Kuponlu vâdeli mevduat sistemi, temin ettiği kolaylıklar sayesinde az zamanda büyük bir rağbet kazanmıştır.

OVEL

Ormancılık ve Endüstri Türk Limitet Şirketi

Merkezi: B A R T I N

Ormanları: Helkeme Eğriceova

Senevî tomruk istihsalâtı 23000 M.

Fabrikası:

Kumluca, Ulupınar, Eğriceova, Helkeme, Yenihan.

Ağaç ve kereste ile alâkalı bütün işler - modern tesisli fabrika ve atelyeler

---

ÜRÜN

Ticaret Türk Limitet Şirketi

Merkezi: İstanbul

Memleketin her çeşit mahsulünü dünyanın bütün piyasalarında sattıran geniş teşkilâtlı müessese

---

Adapazarı— Bolu — Bozöyük —Tavşanlı — Mahyaeğrigöz — Derbent — Sabanca o r m a n l a r ı

Çam - Köknar - Fırınlı ve fırınsız Kayın kerestelerini

TİCARET TÜRK ANONİM ŞİRKETİNDEN temin edebilirsiniz

İdare merkezi: Ankara. Posta kutusu 169.

Telgraf: Titaş - Telefon: 2305, 2338

Şubesi: İstanbul — Taşhan

En iyi ve en temiz tabı ve en nefis cild işleri

Ticaret Türk Anonim Şirketi Titaş Basımevinde yapılır.

Telefon: 1641 Posta kutusu: 196

ZİNGAL

Zindan ve Çangal Ormanları

T. A. Ş.

Merkezi : İSTANBUL

Fabrikası : AYANCIK

Her türlü Köknar ve Kayın kerestesi

Fırınlanmış mobilye kerestesi

ve

Parke Ambalaj Sandıkları

6-7-8

Orman ve Av

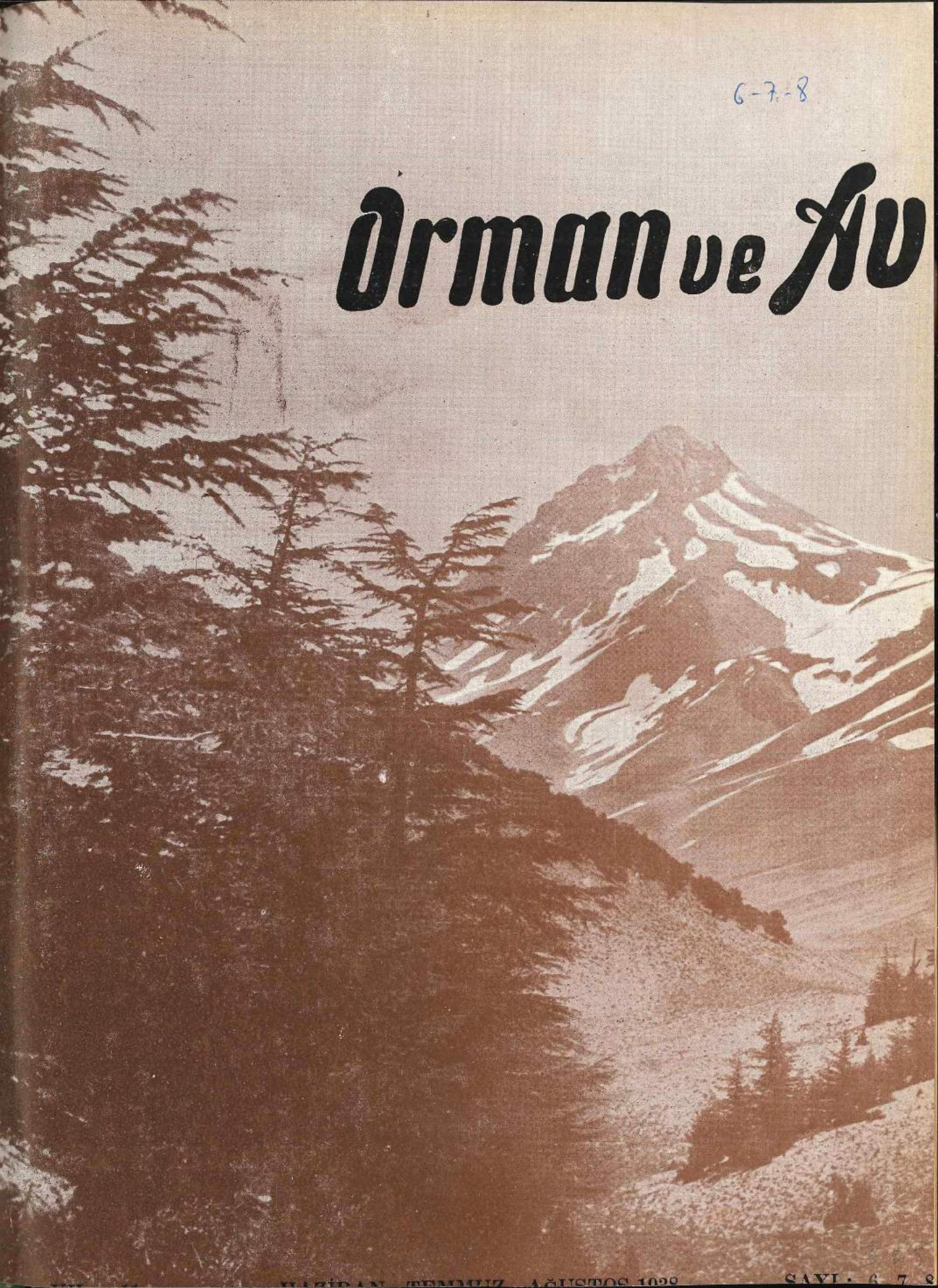

HAZİRAN, TEMMUZ, AĞUSTOS 1938 SAYI: 6, 7, 8

İçindekiler:

Bir tatbikat seyahatı..... ....*Dr. Fikret Vural*

Günlük ormanlarımız ve sığla yağı istihsalâtımız.....*Tevfik Dikmen*

Hayvan yiyecekleri ve Orman .....*Kerim Yund*

Kırşehir Vilâyeti ormanları ....*Suad Çalıkoğlu*

Ormancılık âleminde :

I. Yurd içinde .... ***

Antalya-Finike ve Elmalı havalisinde:

Bir Tatbikat Seyahatı

Dr. Fikret Vural

Bazı yerlerinde denizden 3000 metreye kadar yükselen Toroslarda muhtelif orman kademeleri tesbit edilebilir. Bu kademeler denizden itibaren yükseklere doğru çıkıldıkça az veya çok keskin hudutlarla birbirinden ayrılmış saf veya mütecanis muhtelif ağaç ve ağaççık nevilerile karakterize edilebilen üst üste mevzu şeritler halinde bulunmaktadırlar. Eskiden bu gibi orman veya teneppüt şeritlerine Region tesmiye edilmişse de şimdiki nebatat coğrafyacıları Region tabiri yerine kademe tabirini kullanmaktadırlar. Zon tabiri ise daha ziyade üfki intişarı irae etmektedir.

Kademe teşekkülâtı Anadolunun daha bir çok yerlerinde meselâ şimali şarkide, şimali garbide, garpda mevcuttur ve bunlar birbirlerine nazaran gerek yükseklik ve gerekse envai eşcar terekkübü itibarile başkalıklar arzederler.

Orman kademelerinin teşekkülünde şüphesiz ki mevkii teneppüt ve mevkii teneppüt unsurlarından da iklim birinci âmil olarak zikredilebilir. Zira yükseklere çıkıldıkça hararet faktorı azalmakta rütubet münasebetleri tahavvül etmkeedir. Denize yakın sahalarda ekseriya hararet ihtiyaçları fazla olan nebat ve nebat cemiyetlerine tesadüf edildiği halde yüksekle-re çıkıldıkça hararet ihtiyaçları azalan rütubet ihtiyaçları tezayüt eden envai eşcar yer almağa başlar.

Bu sene mayısta fakültemiz üçüncü sınıf talebesinin iştirakile Elmalı - Finike ve Antalya havalisine yapılan tatbikat seyahati esnasında Avlan gölü civarında kâin takriben 2000 metre intifaındaki Rahat dağı ile Finike ve ayni irtifadan Antalya arasında yapmış olduğumuz inişler bizi Torosların karakteristik olan mezkûr orman kademleri arasından geçirmiş ve denize kadar indirilmiştir. Bu tatbikat seyahati esnasında ormancılğın her sahasına ait mühim hususlar görülmekle beraber bilhassa nebatat coğrafyası ve Silvikültür bakımından çok alâkalı etüdler yapmak kabil olmuştur.

Torosların başlangıcı sayılan Elmalı mıntakasında denizden itibaren az bir mahal işgal eden kum Regionundan sonra berveçhi ati kademeler müşahede edilmiştir:

1.) Akdeniz vegetasyonunu ihtiva eden maki (Macchie) kademesi.

2.) Az miktarda Ardıcı ihtiva eden kızılçam (Pinus brutia) orman kademesi.

3.) Ardıçlarla karışık sedir (Cedrus libani) orman kademesi.

Bernhard Kilikya Toroslarında Kızılçam orman kademesile sedir kademesi arasında (Pozantı) karaçamların mevcut ve ardıçların da kızılçamdan sedirlere kadar münteşir olduğunu yazmaktadır. Finike - Elmalı ve Elmalı - Antalya arasındaki mıntakada karaçamlara tesadüf edilmediği gibi ardıçların da ancak Sedir şeridinde kesafet peyda ettikleri müşahede edilmiştir.

Mıntakanın iklim ve toprak münasebetlerine umumî bir bakış

Mıntaka sahilden içeri doğru hemen umumiyet itibarile kalkerli araziden müteşekkildir. Kalker bazı yerlerde bilhassa yükseklerde tamamen saf kalker taşları ve kayalıkları halinde bulunmaktadır. Su tesiratile aşınmış ve çır çıplak iskelet halinde meydana çıkmış kalkerlere pek fazla tesadüf edilir. (Elmalının arkasındaki çıklak tepeler). Arazi umumiyet itibarile sarp olup dağlar denize doğru dik olarak inmektedir. Toprak sathen mevkie tâbi bir şekilde değişiklikler arzeder; derin vadi kesikliklerinde ve yüksek sarp dağlarda saf kalker kayalıkları hâkim olduğu halde denizden dağlara kadar imtidat eden oldukça düzlük yerlerle geniş vadi kaidelerinde muhtelif toprak nevileri mevcuttur. Bu sahalar ziraate elverişli mümbit topraklardır (Antalya ve Finike ovaları).

İklimin sıcaklığ dolayısile nebatî bakayayı uzviye çok çabuk tecezzi ve tahallül etmekte ve kısmen de yıkanıp gitmektedir. O itibarla bilhassa yüksek mevkilerde toprak ölü örtü itibarile büyük bir çıplaklık arzetmektedir. Yüksek mevkilerin ekseri yerlerinde (bilhassa sedirlerin bulunruğu irtifalarda) kalker kayalıklarının arasındaki derin ve büyük çatlaklıklarda teraküm eden toprak ve ibre bakayası yegâne toprak unsuru olarak göze çarpmaktadır.

Kalkerli topraklar çabuk ısınan ve rütubeti tutma hassası az olan topraklar olduklarından kısa devam eden kurak periyotlarda hemen kuraklık tezahüratı gösterirler. Zira mevcut su kısmen satıhtan ve kısmen de kalker çatlaklarından kaybolur gider. Bu itibarla mıntakanın toprakları ekseriyet itibarile sıcak, ve bilhassa yaz ayları zarfında yağmur suyunun hemen tamamen mefkudiyeti hasebile kuru topraklar olarak tavsif edilebilir.

Mıntaka iklim itibarile Akdeniz iklimine malik olup Köppen'e nazaran Csh iklim sahasına girer. Bu iklim sahasında vasatî senevî sühunet 18 den fazladır. Filhakika Antalyanın senevî vasatî sühuneti 18,6 dır. Csh iklim mıntakalarında göze çarpan meyva ağaçları başlıca limon, portakal, mandarin, Maltaeriği ve mümasili ağaçlardır. Bu mıntakalarda Palmlerde yetişmekte ise de meyva tutmamaktadır. (Antalya, Finike).

Vasatî senevî yağmur mikdarı haddi zatinde orman yetişmesine çok müsaitse de yağmurun mevsimlere tevezzuatının çok gayri müsait oluşu bu müsait vaziyeti fevkalâde ihlâl etmektedir. Meselâ İktisat Vekâleti Meteoroloji Enstitüsü 1907 - 1930 senelerinde Türkiyede yağmur vaziyeti bülteninin iş'aratına nazaran

mevzubahs mıntakanın senevî vasatî yağmur miktarı 600 ilâ 1000 e mütecaviz milimetre arasında mütehavvildir. (Antalya 1078, Finike ve Elmalı 600 - 700); fakat bu mikdarın kısmı azami kış aylarına isabet ettiğinden diğer Akdeniz mıntakaları gibi, burada da 2,5 - 3 ay devam eden bir yaz kuraklığı hâkimdir. Şu halde yazlar sıcak ve kurak, kışlar mülâyim ve ratıptır.

Yağmur faktörü Rf 40 - 60 arasında mütehavvil olmakla mıntakanın iklimi kısmen arid ve yarı humid iklim karakterini haizdir. Haddi zatinde mikdaren oldukça fazla olan yağmurun gayri müsait dağılışı orman yetiştiricisini güçleştirdiği gibi mevcut olan ormanların da bakasının temini hususunda fevkalâde siyanet ve ihtimamı şart kılmaktadır.

İklim karakteri hakkında verilen şu kısa ve umumî izahat sahil şeridi (denizler kenar dağları arasındaki saha) için muteberdir ki bu saha mevzuu bahsimiz olan mıntakayı hemen içerisine almaktadır. İklim ve toprak hakkında yapılan şu izahattan sonra müşahede edilen kademelerin mütaleasına geçelim:

1.) Sert yapraklı Akdeniz Formasyonu: Maki Denizden itibaren başlıyan ve ekseriya dar bir mahal işgal eden kum regionundan sonra hemen Akdenizin her tarafında olduğu gibi Finike ve Antalyada da sert yapraklı çalı formasyonu başlar.

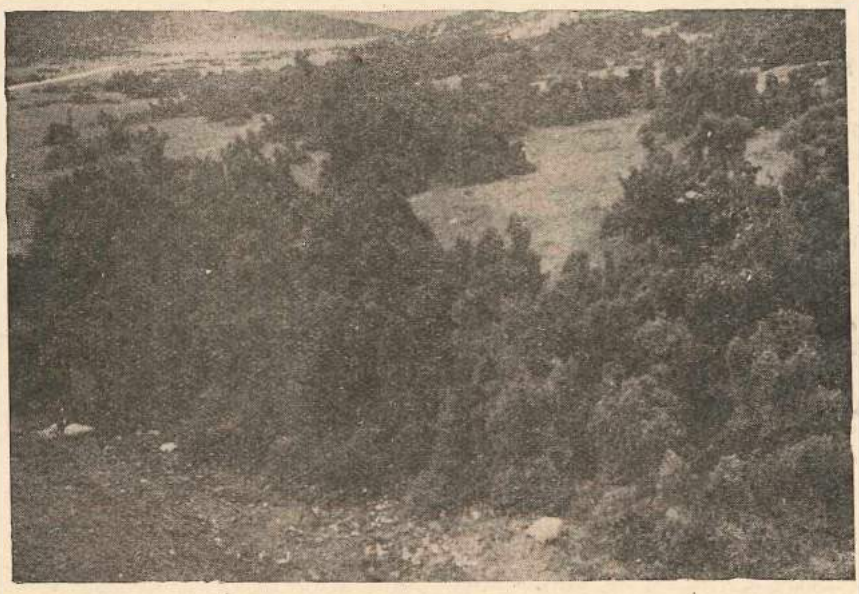

Ray hayvanları tarafından ısırılmış tipik Qur. coccifera çalıları (Kurkuteli civarında)

Bu formasyon sahile takriben muvazi olarak imtidat etmektedir, denizden 150 - 200 metre irtifaa kadar çıkarak ve 25 - 30 km. kadar da içerlere doğru (bazı vadilerde daha fazla) uzanmaktadır. Maamafih makiye

dahil nebatlardan bir çokları 1000 hattâ bazıları 1500 metreye kadar dahi yükselmektedirler, meselâ Elmalıdaki Avlan gölü civarında 1000 metre irtifalarda Berberis vülgaris, Ephorbia lactifera, Strax mevcut olduğu gibi 1500 metre irtifalarda Qur. coccifera lara tesadüf edilmiştir. Böyle olmakla beraber hakikî maki nebatları sahillere tâbi nebatlardır.

Antalya ve Finike sahil düzlüklerinde tesadüf edilen maki nebatları berveçhiati dir:

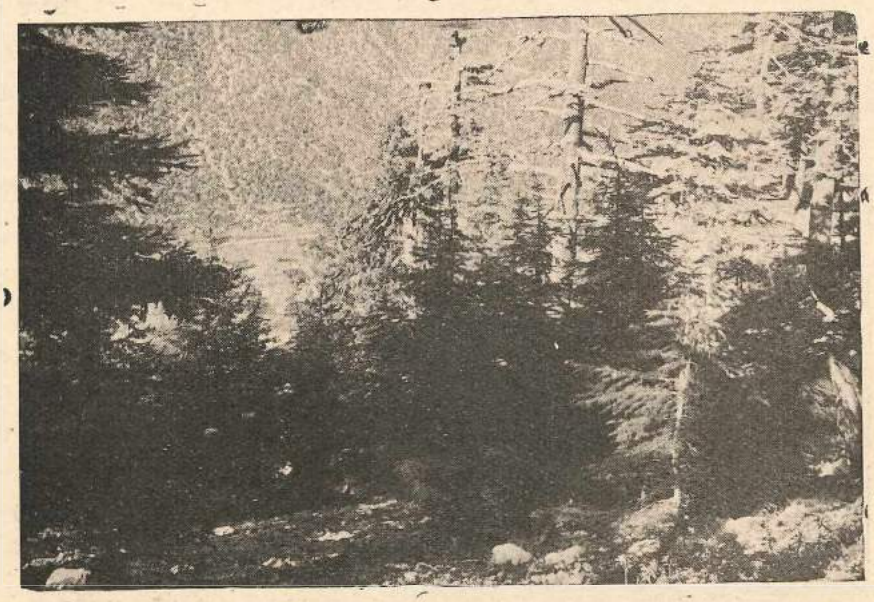

Tipik bir Sedir seçme ormanı (Rahatdağı)

Qur. coccifera, Arbutus andrachne, Pistacie, Daphne oleides, Narium oleander, Myrtus communis, Ephorbia lactifera, Phillyrea, Grategus, Tamarix, Palnurus, aculeatus, Cistus, Starx, Juniperus oxicedrus, Ceratonia cilicica ve saire.

Bu nebatlar boysuz, oldukça kesif çalılıklar halinde sahayı kaplamaktadırlar. Maki sert yapraklı çalı formasyonu Akdeniz sevahilindeki ormanların tahribi neticesi ormanın yerine kaim olmuş tufeyli bir formasyon olarak kabul edilebilir. Bu formasyonu teşkil eden nebatların müttehit vasıfları hararet ihtiyaçlarının fazla olması, yapraklarının ekseriyet itibarile küçük ve orta büyüklükten çok küçüğe kadar meslâ Zakkum veyahut defne büyüklüğünde ve sert derimsi olmasıdır. Bunların esasen vatanı Schimper - Faber'e nazaran kışı yağmurlu, yazı kurak (2 - 3 ay yaz kuraklığı) olan vasat sühunetteki mıntakalardır ki xerophil yani kuraklığa mütehammil olan bu nebatlar için cenup mıntakalarımız bu şeraiti haizdirler. Makiyi terkip eden nebatların hemen hepsinin ziya nebatları oluşu, kuraklığa mütehammil, toprak metalibatı itibarile de kanaatkâr olmalarıdır ki bunların Akdeniz sahil mıntakasının ormansızlaştırma yüzünden gerek fizikî ve gerekse kimyevî evsafı

muhtel olmuş kurak orman topraklarını hemen istilâ etmelerini mümkün kılmaktadır. Şuracıkta meşhur nebatat coğrafyacısı Cajander'ın çok doğru olan şu sözlerini hatırlamamak kabil değildir. Cajander diyor ki: «Şimalî Avrupada imha edilen orman kendi kendini yenilediği halde Avrupada imha edilen orman sun'i yollarla tesisi lâzımdır. Canubî Avrupada sun'i şekilde tekrar tensil bir çok müşkülâta maruz kalır, Akdeniz mıntakasında ise tıraşlamayı müteakip ormanın yerine maki kaim olur.»

bilir. Yaptığım müşahedelere göre bu meşe, ağlebi ihtimal bütün garbî ve cenubî Anadoluda büyük bir şerait halinde münteşirdir. Makinin buna beznzer bir meşesi daha vardır ki o da Qur. ilex dir. Ekseriya çalı yeşil, palamut kadehi sathının pürüzlü, ikincisinde ise yaprak kenarının ekseriya batıcı, yaprak altının beyaz keçemsi tüylerle mestur ve palamut kadeh sathının mücellâ olmasıdır. Yaprak, büyüklük itibarile aynıdır. Qur. ilex'e Antalya ve Finike havalisinde tesadüf edilmemiştir.

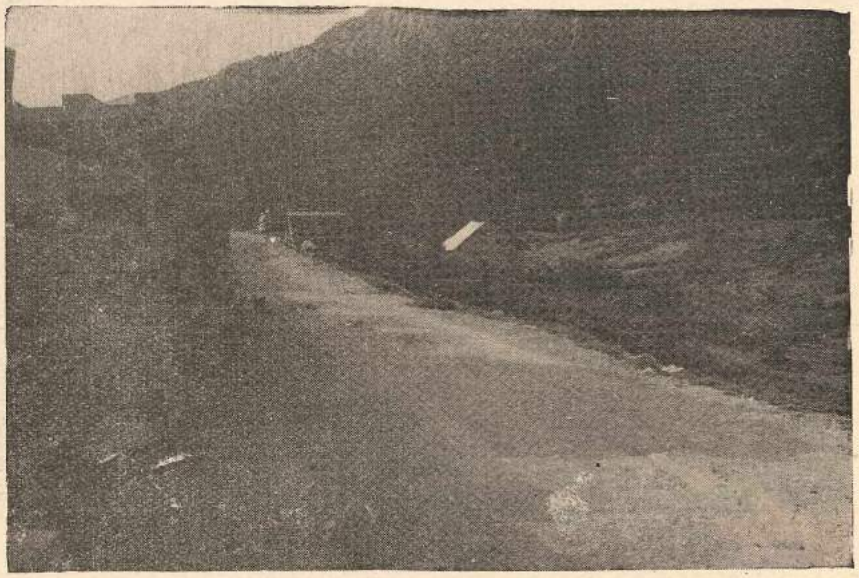

Sedirden imal edilmiş tiren traversleri (Avlan köyü).

Makiyi terkip eden nebatlar Türkiyenin garp ve cenup havalisinde başka başkadırlar, meselâ Antalya ve Finike havalisinde tesadüf edilen maki florasından bazı nebatlar garpta bulunmadığı gibi garpde tesadüf edilen nebatları da oralarda görmek kabil olmamıştır. Makilerin karakter nebatı olarak Qur. coccifera gösterile-

Türkiyede ekseriya çalı halinde görülen bu her iki meşe nevi otlak hayvanlarının tasallutundan masun kaldıkları takdirde 10 metreye kadar boylanabiliyorlar. Meselâ Kâğıthanede ve Beykoz parkında 6 - 7 mere irtifaında Qur ilex'ler mevcuttur. Keza Qur. cocciferanın boylu nümunelerine İstanbulda etrafı duvarla çevril-

miş yerlerde tesadüf edildiği gibi Avlan civarındaki Rahat dağında 1500 metre irtifalarda 7 - 8 metre irtifaında Qur. coccifera gruplarını bizzat görmek kabil olmuştur. Şu halde bunların yükselmesine yegâne mâni hayvan otlatmasıdır denilebilir Filhakika Antalya, Finike ve Kurkuteli civarında tesadüf edilen Qur. coccifera ların kısmı azamı ve bazı yerlede de hemen hepsi ray hayvanları tarafından ısırılmıştır. Genç nihaî filizlerin ısırılmak suretile koparılması canibi filizlerin büyümesine sebebiyet vererek bütün dal sisteminin teşaüp etmesini intac etmektedir. Neticede bütün çalı makasla kesilerek top yapılmış mazılar gibi bir manzara arzetmektedir. Bu kümelerin arasında kalan boşluklar da ekseriya kısa çayır otları bulunmaktadır.

Şu izahattan da anlaşılıyor ki haddi zatinde yükselip ağaç teşkil edebilmek kabiliyetinde olan bu meşeleri çalı halinde bırakan âmil ray hayvanlarıdır. Kanaatime göre otlatmanın meni veya tahdidi Türkiye orman sahasında oldukça büyük bir sahai iştirake malik olan bu çalılıkları tahminen 25 - 30 sene içerisinde koru veya baltalık işletme şekline geçirebilir. Zaten bazı yerlerde bu meşeliklerden gayri muntazam baltalık halinde istifade edilmektedir. Qur. cocciferanın iyi, fena hemen her çeşit topraklar üzerinde yapmış olduğu büyük intişar da gösteriyor ki, bu meşe nevi gerek toprak ve gerekse iklim bakımından tamamen kanaatkârdır. Memleketin iç taraflarına doğru girişi de berrî iklimin sıcak yaz ve soğuk kışlarına mütehammil olduğunu gösterir.

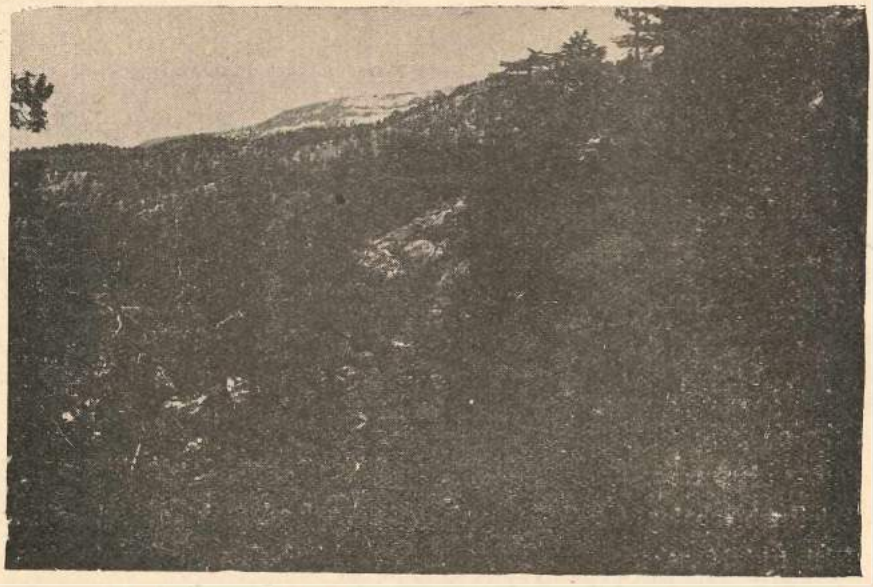

Sedir orman kademesi, orman ve ağaç hududu ön tarafda kalker kayaları.

Orman tahribatının bir neticesi olarak göstermeğe şalıştığımız formasyonunun ormanclık ve millî ekonomi bakımından oynadığı roller umumî olarak iki nokta üzerinde toplanabilir: 1. İkltisadî. 2. kollektif.

İktisadî ehemmiyetleri memleketin sanayi haşebiye bakımından yüksek gövdeli koru ormanlarına nazaran çok azdır. Makilerden halen çalı çırpı, ateş odunu ve odun kömürü ve bazı ehemmiyetsiz tâli mahsuller intifa edilmektedir.

Buna mukabil ray hayvanları hususile keçiler için olan ehemmiyetleri ahırda hayvan beslemenin daha müteammim olmadığı ve hayvanların kısmı azamının muayyen mevsimlerde veya yaz, kış ormanlarda veyahut orman içindeki ve civarındaki makilerde otlatıldığı memleketlerde çok mühimdir. Bu keyfiyet Anadolunun bir çok yerlerinde mevcuttur. Cenupta makiler ray hayvanatı ve bilhassa keçiler için mühim otlatma sahaları teşkil ediyorlar.

Makilerin kollektif ehemmiyetlerine gelince, bu tesirler toprağı örtmeleri, birbirine girift ve bazı yerlerde oldukça derine giden köklerile toprağı tutmaları ve binnetice sel sularının araziyi aşındırarak büyük toprak kitlelerini vadilere hususile ziraat arazisine doldurmasına mâni olmaları ve toprağın yıkanmasına büyük bir engel teşkil etmelerile yaptıkları faideli tesirlerdir. Makilerin şu kollektif veyahut saadeti âmme tesirleri ormanı az ve ormansızlığın bir çok şekilde mahzurunu göstereceği memleketimiz için iktisadî tesirlerinden kat kat üstündür. Zira bugün bir an için maki ile mestur sahaların köklendiğini farzedersek arazinin bilhassa dik maillerin kısa bir zamanda karstlanacağını (turabi nebatinin sular tarafından sürüklenip giderek sahrai asliyenin kayalık halinde sırıtmasına karstlaşma tesmiye edilir) ve mücavir ziraat arazisinin de bundan fevkalâde derecede zarar göreceği büyük bir ihtimalle kabul edilebilir. Yalnız şu izahatımla maki sahalarının muhakkak maki olarak bırakılmasının icap ettiğini söylemiş olmıyayım, bu sahaların yerine sun'i veya tabiî imkânlardan istifade ederek yavaş yavaş yüksek gövdeli koruların ikamesi yani imha edilen ormanların yeniden tesisi bize makilerden bekle-

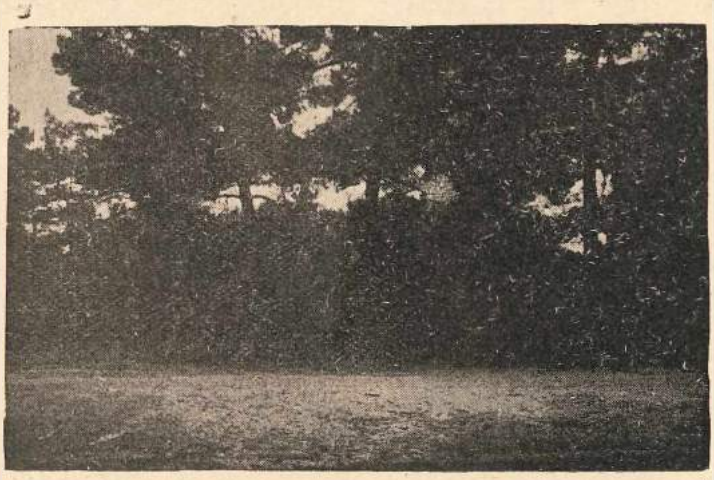

Sık Kızılçam tensili tabiisi, önde fena formda ihtiyar ağaçlar (Antalya civarında Düzler çamı)

diğimiz kollektif tesirleri daha iyi temin edeceğ gibi ayni zamanda memleket haşep ihtiyacını önlemek bakımından da çok büyük rol oynayacaktır. Şu halde Türkiyedeki maki sahalarının yavaş yavaş koruya tahvili orman politikamızın ilk teşcir proğramına girecek bir mevzu olarak kabul edilmelidir. Bu işin başarılması için icap edecek envaı eşcarın intihabı ve takip edilecek Silvikültür yolları mevkii teneppüt başta olduğu halde bir çok ahvale tâbi olduğundan bu hususta yapılacak mahallî tetkikat ve tecrübelere istinaden haraket edilmesi lâzımgelir. Cenubî Anadolu için yerli ağaçlardan kızılçam, fıstık çamı, biraz iç taraflarda karaçam, Cupressüs sempervirens var. horizontalis Pinus rigida, Pinus banksiana ve mümasili ağaç nevileri tavsiye edilebilir. Daha müsait mevkii teneppüt şartlarını haiz mahaller için hızlı büyüyen ecnebi envadan Okaliptüs ve Kazuarinalar muvafık olabilirler. Bununla beraber mahallî tecrübeleri ihmal etmemelidir. Yalnız bu gibi tecrübeler uzunca sürdüğünden bunlara ne kadar erken başlanırsa o kadar muvafık olacağı da pek âşikârdır.

2.) Kızılçam orman kademesi (Pinus brutia. Tenore) Bu kademe maki şeridini takip eder. Yalnız maki kademesile kızılçam kademesi arasındaki hudut pek keskin değildir ve ekseriya bir birine girmiş vaziyettedir. Bazı yerlerde kızılçamlar perakende meşcere ve münferit ağaçlar halinde makinin içerisine girmekte bazı mahallerde de maki alt tabakayı teşkil etmek üzere kızılçam meşcerelerinin içinde yer almaktadır.

Kızılçamlar Finike ve Antalya havalisinde tek tük ardıçlarla karışık olarak denizden takriben 900 metreye kadar yükselmektedir. (Finike ile Avlan arasında 900 metre rakımlı aykırca). Takriben 1000 metre kadar sedirlerle karışık olmak üzere yükselmekte 1000 metreden sonra yerini tamamen sedirlere terketmektedir. Bernhardın işaratına nazaran kızılçamlar Torosların ortalarında 1300 metreye kadar yükselebildiği gibi denizden uzaklaşarak dağların daha fazla içerisine girebilmektedir. Maamafih bu çamın Türkiyedeki intişarı onun bahrî iklim ağacı olduğunu göstermketedir. Kızılçam Türkiyeden başka cenubî İtalyada, Rodosda, Kıbrısda ve Suriyede münteşirdir. Keza buralardaki intişarı da Türkiyede olduğu gibi denize yakın yerlere inhisar eder.

Finike ve Antalya havalisinde görülen meşcereler umumiyet itibarile açık ve seyrektirler. Kapalı ormanlara hemen hiç tesadüf edilmemiştir. Yalnız Antalya ile Kuruteli arasında oldukça sık meşcereler mevcuttur Meşcerelerin kuruluşu gayri muntazadır. Ağaçların denilebilir ki hepsinin formu fenadır. Kabili istifade gövdeleri kısa olan yamık dallı budaklı gövdeler ekseriyeti teşkil etmektedir. Bunların arasında tek tük iyi yetişmiş düz bir saka malik ve sivri tepeli genç çamlar göze çarpmaktadır. Bunların iyi formlu bir çam ırkı olması ihtimali kuvvetlidir, zira bazıları açıkta büyüdüğü halde yine güzel formu muhafaza etmektedir.

Ağaç formlarının ekseriyetle fena olması mevkii teneppütle alâkadar olmakla beraber kızılçam nevinin bir vasfı olarak ta gösterilebilir Zira son senelerde yaban-

cı memleketlerde yapılan araştırmalar göstermiştir ki kızılçamların tecessümü 70 nci seneden itibaren pek azalmakta ve fena formlar tevlidine meyyal olmaktadır. Bu hususta rüzgârın da rolü olsa gerektir, meselâ Büyükadadaki kızılçamların kısa ve yamık gövde teşekkülâtını kurak mevkii teneppütle beraber deniz rüzgârlarının kuvvetli tesiratına atfetmek kabildir. Nitekim Prf. Amerigo Hofman'ın izahatına nazaran Rodosda kızılçam meşcerelerinden boniteti bu meşcerelerin rüzgâra karşı maruziyet derecesile ölçülmektedir. Şu halde ağaçların tecessümlerini erken durdurmaları, rüzgâra karşı hassas olmaları ve bunlara inzimamen de metiteran iklimin yaz kurallığı böyle fena formların teşekkülünde âmil olarak gösterilebilir. Belki çam kese böceklerinin tahribatı da bu âmiller meyanındadır. Zira görülen çam meşcerelerinde külliyetli miktarda çam kese böcekleri müşahede edilmiştir. Tırtılların tasallutu bazan o kadar kuvvetli olmaktadır ki büyük ağaçları bile kurutmaktadır.

Kızıl çamların daima fena formlar teşkil ettiği bir kaide değildir. Meselâ Bernhard, Rodosun karşısında bulunan İncirköyde denizden takriben 600 metre irtifalarda 20 metreye yakın düz ve mücellâ gövdeli kızılçam meşcerelerine tesadüf etmiştir.

Toprak üstü meşcerelerin biraz açık olduğu mahallerde Qur. coccifera ve bazı maki florasile mestur ve meşcerenin pek fazla açık olduğu yerlerde de karstlaşmış bir halde bulunmaktadır. Yer yer tensili tabiî sahaları ve tensili tabiî kümeleri çoktur. Yalnız bunların kısmı azamı sık olup bazı yerlerde de ihtiyar ağaçların tazzik ve kölgesi altında mahvolmağa yüz tutmuş vaziyettedirler. Tensili tabiînin haddinden fazla olmamak şartile sık olması ekser ahvalde mahzurlu değilse de güzel yetişmiş tensili abiî kümelerinin ana meşcerenin siper ve kök mücadelesi tesiri altında bulunması büyük bir mahzur teşkil eder. Binaenaleyh tensili tabiîlerde temizleme kesimlerile beraber gölgelerile gençliğin tecessümüne engel teşkil eden ihtiyar ağaçların da süratle çıkarılması lâzımdır. Zira çam, ziya ağacıdır ve siper meşceresinin gölgesine takriben 3 - 4 yaşından sonra tahammül edemez kurur ve mahvolur. Bu suretle ziyasızlık ve kök mücadelesi yüzünden kurumuş bir çalı manzarasını andıran bir çok tensili tabiî kümelerine tesadüf edilmiştir.

Kızılçam görünüşe göre sık sık tohum tutan bir ağaçtır. Zira hemen bütün ihtiyar ağaçların tepesinde külliyetli mikdarda kozalak bulunması nazarı dikkati celbetmektedi. Evvelki senelerden neşet eden bu mebzul kozalaklar tepe üzerinde koyu renklerile kızılçamların karşıdan tanınmasına dahi yardım etmektedir. Kuvvetli tohum tutmanın kızılçam meşcerelerinin tensili tabiî kabiliyetini artıracağı tabiidir.

Sıklık tensili tabiilerden başka gençliklerde ve serenlik yaşlarındaki gruplarda da mevcuttur. Bu gibi sıklıklara kat'ı tefrihle sık sık müdahale etmek yetişecek meşcerelerin istikbali bakımından pek ziyade mübrem bir tedbirdir. Başlangıçta belki yolsuzluk dolayısile gayri iktisadî olacak olan bu bakım tedbirlerinin ileride

getirecekleri istifadeleri göz önünde tutarak ihmal edilmemeleri lâzımdır.

Meşcereler içerisinde tensili tabiinin teşekkül etmediği boşluklar fevkalâde fazladır, bunları sun'i garsiyatla doldurmakta istical edilmelidir. Zira iklimî şartların orman yetişmesine gayri müsait olduğu bu mıntakalarda tensili tabiinin kendiliğinden gelmesini beklemek vakit zıyaından başka bir şey olmaz. Bu zaman zarfında toprak evsafının bir çok menfi âmillerin tesirile fenalaşması veyahut toprağın yabani ot ve tufeyli nebatlarla örtülmesi bu boş sahaların ileride sun'i yollarla dahi tensilini güçleştirebilir. Hattâ ekstrem ahvalde imkânsız bir hale de sokar.

Kızılçamlarda ormancılık nebatatı bakımından görülen evsafın ve hususiyetlerin de zikri faideden hali değildir. Kızılçamların ibreleri ince, oldukça yumuşak (Vaymut çamı ibresine müşabih), vasat uzunlukta, renkleri ekseriya açık yeşildir. Kozalakları mahrut şeklinde, zenepsiz ve aşağı doğru sarkık olmayıp dallar üzerinde ufkî ve mütekabil mürtekizdirler. Tohumların kemale ermesi 2 - 3 sene sürer ve tohumu atan kozalaklar 1 - 2 sene kadar ağaç üzerinde kalır. Kızılçam bu evsafile memleketimizin diğer üç yerli çamından (Karaçam, fıstık çamı, sarıçam) kolaylıkla tefrik edilebilir. Bazı nebatatçılar kızılçamı Halep çamının (Pinus halepensis) bir varyetesi olarak gösteriyorlarsa da tanınmış ormancı ve nebatatçı Münch kızılçamı başlı başına bir nevi olarak tanımaktadır. Filhakika Halep çamı ibreleri ve evsafı hariciyesi itibarile kızılçama çok benzerse de aralarındaki yegâne fark Halep çamı kozalaklarının takriben 2 santim uzunluğunda bir zenebe malik olması ve karşılıklı mürtekiz olan kozalakların kızıl çamdaki gibi ufkî olmıyarak aşağı doğru sarkık bulunmasıdır. Halep çamı memleketimizde münteşir değildir, yalnız Halkalı ziraat mektebinde sun'i olarak yetiştirilmiş orta yaşlarda bir meşcere mevcuttur.

3.) Sedir orman kademesi (Cedrus libani) Türkiye, orta ve şimalî Avrupaya nazaran envaı eşcar itibarile zengin bir memleket olmakla beraber maalesef bu zenginliği nisbetinde de ormanca fakir bulunmaktadır. Envaı eşcarın adetçe olan şu zenginliğine dünyada mevcudu az veya azalmış olan envaın da dahil bulunması Türkiye envaı eşcar zenginliğini bir kat daha arttırmaktadır. İşte bu nadir envaın başında Torosların kıymetli ağacı sedir gelir.

Sedir cinsinin başlıca üç nevi mevcuttur: Cedrus deodara, Himalâyada, Cedrus libani Toros - Amanos - Antitoros - ve Libnanda, Cedrus atlantica Şimalî Afrikada (Bu sedir Schimper - Faber coğrafiyai nebatî kitabında Libnan sedirinin bir varyetesi «Cedrus libani var. Atlantica» olarak gösterilmektedir).

Memleketimizde sedirin bu nevilerinden yalnız Libnan sediri mevcuttur ki Toros, Amanos ve Antitoros silsilesinin yüksek mevkilerini kaplıyarak bu mıntakalarda ekseriya orman ve ağaç hududunu teşkil eder.

Libnan sediri, isminden de anlaşıldığı gibi aslen Libnanda münteşir bulunmakta idise de halen orada mevcudu ufak bir

parçaya inhisar etmektedir. Uzun senelerin imhakâr tahribatı bu ağacı Libnandan silip süpürmüştür. Dr. Frank bir yazısında Libnanda sedirlerin son döküntüsü olarak çıplak çöl dağlarının ortasında kuru taş duvarla çevrilmiş bir tepecikte 250 adet kadar sedir ağacının mevcut olduğunu bildirmektedir. Bu ağaçların 7 tanesi pek fazla ihtiyardır. Bu ihtiyar sedirlerden birisinin muhiti 14,6 metre ve yaşı da Dr. Frank tarafından 3000 sene olarak tahmin edilmiştir.

Türkiyede sedir orman sahası şüphesiz ki eskisine nazaran çok daralmıştır. Eskidenberi sedirlere yapılan hücumlar bu ağacı müruru uburu güç olan dağlara doğru geri çekmiştir.

Elmalı mıntakasında sedir Torosların diğer bütün mıntakalarında olduğu gibi (Bernhard) takriben 1000 metreden başlayarak (Avlan gölü) yine takriben 1800 - 2000 metre irtifalara çıkarak orman ve ağaç hududunu teşkil etmektedir (Avlan gölü civarında Rahat dağı). Burada görülen sedir ormanları saf olmayıp ibrelilerden çok miktarda Juniperus exelsa, Juniperus foetidissima Juniperus oxicedrus ve yapraklılardan da az miktarda Fraxinus exelsior var. Parvifolia, Acer monspessulanum ve ağaç halinde Qur. Coccife-

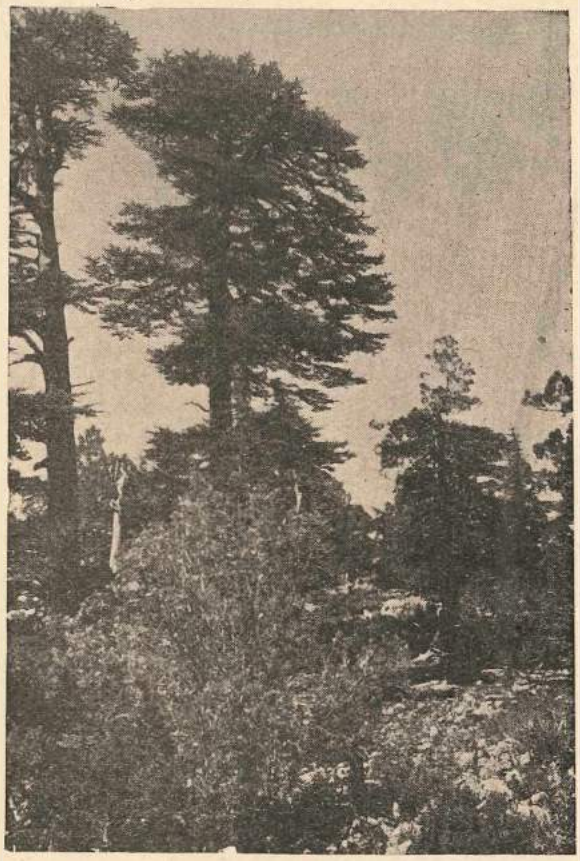

Sedir orman kademesinde «Acer monspessulanum» (Rahatdağ)

ra ile karışıktır. Ardıçlar sedirlerle beraber karışık olarak ta ağaç hududuna kadar yükselmektedirler. Buna mukabil miktaren az olan dişbudak ve diğer yapraklılar sedir kademesinin daha ziyade ortasında yer almaktadırlar. Bernhard'ın kitabında Juniperus exelsa ve Juniperus foetidissima arasında gösterdiği farklar aynen tesbit edilmiştir. (Exelsanın harşefleri küçük, yatık, inebinin içinde 4 adet meyve, fotidissima'nın harşefleri daha büyük, kalkık, batıcı, ineplerinde azamî 2 adet meyve). 3 ncü nevi ardıç da yani oxicedrus'da ise malûm olduğu gibi yaprak uzuvları harşefi olmayıp ibremsi dikenler halindedir ve bu dikenlerin üstünde iki çizgi mevcuttur.

Elmalı mıntakasında müşahede edilen sedir ormanları kızılçam meşcerelerinde olduğu gibi aralıklı ve ekseriya gayri muntazam bulunmaktadırlar. Arazi bu yükseklikleri de daha fazla sarplaşmakta kalkerler de daha masif kayalar halinde göze çarpmaktadır. Her ne kadar zıya ağacı olan (Mayr) sedirlerin ihtiyarlıklarında da bir az açık meşcereler tevlit edecekleri aşikârsa da Avlan sahasında görülen sedir meşcereleri haddinden fazla açıktırlar. Bunun sebebini kanaatime nazaran evvelâ mevkii teneppütün gayri müsait şartlarında, saniyen sedirliklerde tatbik edilen gayri muntazam seçme katiyatta aramak icap eder. Gayri muntazam seçme katiyyatı altında kastedilen mana kısaca iyileri alıp fenaları bırakmaktır. Filhakika gezilen sedir mıntakasının insan gidilecek yerlerinde iyi evsafta hemen pek az sedir kalmıştır.

Yangından tahrip veya tamamen imha edilmiş sahalar oldukça fazladır. İhtiyar meşcerelerde yalnız tahriple iktifa eden yangın, geçnliklerde ve orta yaşlı meşcereler de tamamî bir imha ile neticelenmektedir. Yangın sahalarının ekseriya orman içinde açılmış tarlaların civarında olması yangının buralardan neşet ettiğini göstermektedir.

Eskiden ağlebi ihtimal büyük sahalar üzerinde takriben bir yaşlı olan sedirlikler bir çok tahribî faaliyetlerin bir neticesi olarak gayri muntazam bir karışık seçme ormanı evsafını göstermektedir. Ayni bir küçük saha, üzerinde muhtelif yaş, kutur ve irtifada ağaçların toplanması bu seçme tipini meydana getirmiştir. Yalnız yukarıda işaret edildiği gibi yaşlı sınıfa mensup sedirler ekseriya kısa gövdeli ve fena forma maliktirler. Çünkü iyileri çıkmıştır. Genç ve orta yaşlı sedirlerin formları gayet güzeldir. Hattâ karşıdan Ladin veya meleze müşabih güzel sivrilmiş sedirler çoktur. Bunların muhafaza ve bakımı şüphesiz ki elzemdir.

İstanbul civarında park ve bahçelerdeki sedirlerde görülen tepe filiz kıvrılması Toros sedirlerinde hiç müşahede edilmemiştir. İntişarı tabiî hududunun haricinde tesis edilen İstanbuldaki sedirlerin rüzgârdan müteessir oldukları kabul edilebilir. Böyle olmasına rağmen İstanbul muhitinde sedir pek iyi yetişmektedir.

Yükseklere çıkıldıkça her ne kadar ağaçların tecessümü ve ormanın kapalılığı ve gövde sıklığı azalmakta ise de yüksek mıntakalarda katiyat ve nakliyatın zorluğu buralardaki ihtiyar sedirleri baltadan

kurtarmıştır. Bu sebepten dolayı yükseklere çıkıldıkça daha ihtiyar ve daha güzel formda yüksek ve kalın gövdeli sedirlerin semaya yükseldiği göze çarpmaktadır. Bunların yaş ve yükseklikleri hakkında bir fikir elde etmek maksadile Rahat dağının 1750 metre irtifalarında ve şimale müteveccih bir maile de 5 adet ihtiyar sedirde yapmış olduğum ölçmeler berveçhi atidir:

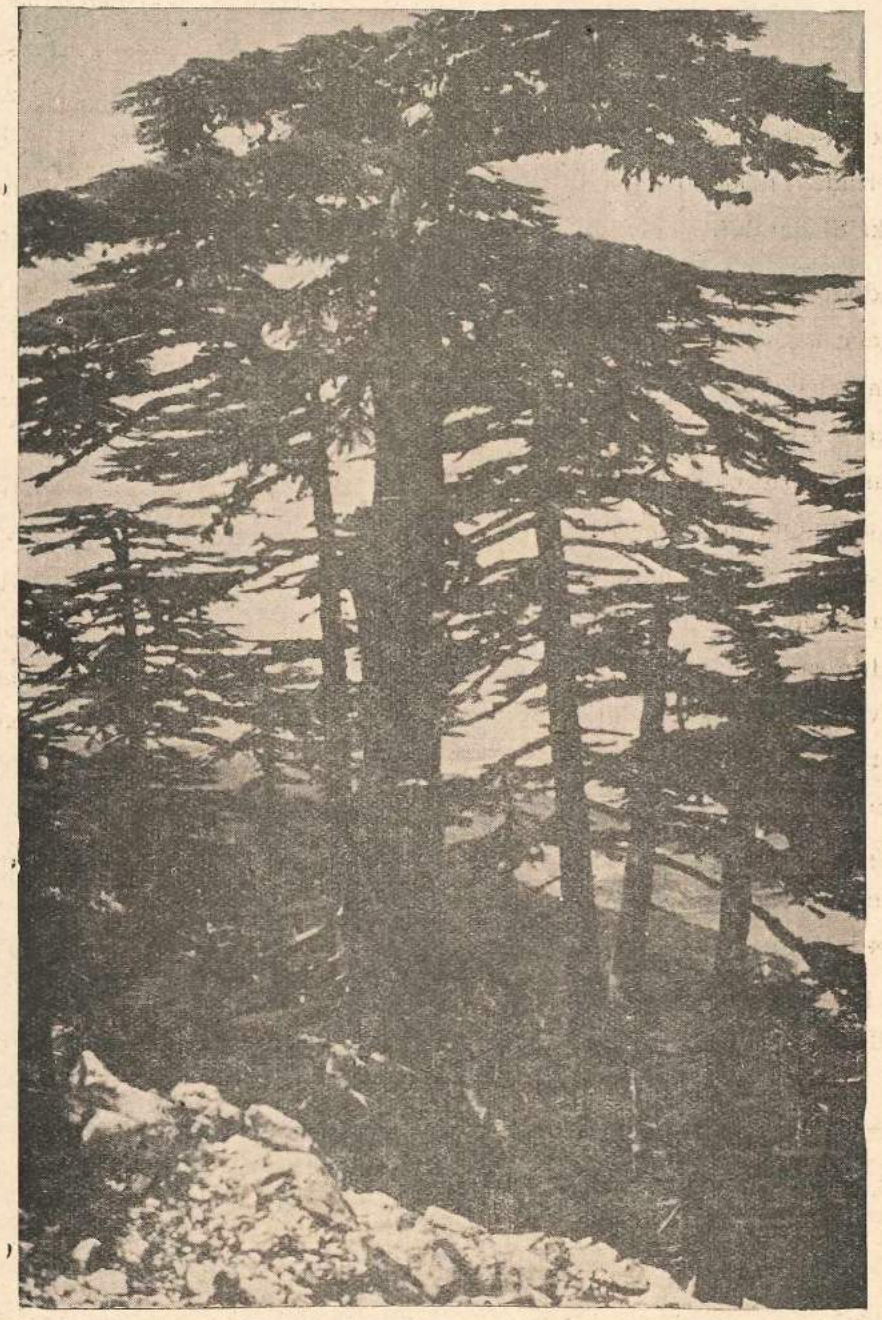

Orman hududunda tepeleri basık ihtiyar Sedirler (Rahatdağı 1750-1800).

İrtifa m.	Kutur cm.	Yaş sene
12	60	200 - 250
16	110	450 - 700
18	58	150 - 200
20	56	250 - 280
22	44	150 - 200

Yaşlar tecessümat burgusile çıkarılan yongalar üzerindeki halakatı seneviye adedine göre takribî olarak hesap edilmiştir.

Ağaç hududuna pek yakın bulunan bu sedirlerin hacim tecessüm nisbetleri % 0.5-1 arasında mütehavvildir. Haşebin senevî halkaları gayet sık ve müsavi genişliktedir. Bu da ihtiyar sedirlerin haşebinin gayet iyi bünyede olduğunu gösterir. Yukarıdaki sedirlerin son 40 senelik haşebinin beher santimetresinde vasatî 10 halkai seneviye tesbit edilmiştir.

Orman ve bilhassa ağaç hududunda bulunan sedirlerde Şamdan (amudî büyüyen filizin her hangi bir sebeple mahvolması neticesinde kenarlarından bir çok filizlerin birden bire amudî tecessüme başlamaları suretile hâsıl olan şamdana müşabih şekil), pala (ağacın her hangi bir tazyikle ekseriay karın toprak seviyesine yakın gövde kısımlarına yapmış olduğu itici tazyik neticesinde gövdenin alt kısmının inhinasile hâsıl olan eski pala şekli) tecessüm formlarına ziyadesile tesadüf edilmiştir. Bu gibi şekiller umumiyet itibarile orman ve ağaç hudutlarını karakterize ederler.

Sedirin Toroslardaki Himalâya ve Cezayirdeki intişarı tabiî mıntakaları nazarı itibare alınırsa bu ağacın Mayr'in Castanetum zonuna dahil bir ağaç olduğu neticesine varılabilir.. Zira Cedrus deodara Garbî Himalâyada takriben 2100 metreden itibaren başlar ki bu intişar şeridine yaz kış yeşil meşeler, göknar, ceviz, Pinus exelsa dahildir, bu şerit H. Mayr in Castanetum zonuna tekabül eder. Keza Cezayirde Cedrus libani var. Atlantica dağ regionunun hakikî kastane zonunda yer almaktadır. Bu zon Schimper - Faber'e nazaran denizden 1000 ilâ 2000 metreye kadar uzanmaktadır.

Cedrus libani yine Torosların iklim itibarile bir evvelkilerine müşabih yükseklik kademesinde görmekteyiz ki bu yükseklik kademesi de keza H. Mayr'in Cactanetum'una tekabül eder. Torosların bu mevkilerinde muhakkakki hararet ve bürudet ekstrem farklarının az olduğu bir kenar dağ iklimi hâkimdir, şu halde sedir bahrî iklim ağacıdır, Almanyada dona karşı hassas olması da bunu gösterir.

Elmalı mıntakasında görülen sedir ormanlarında tensili tabiî vaziyeti iyicedir. Her ne kadar sık ve mebzul tensili tabiî sahalarına tesadüf edilememişse de oradaki toprak ve iklim münasebetleri için mevcut tensili tabiiyi memnuniyetle karşılamak icap eder. Zira kurak kireçli toprak ana ağaçlardan düşen tohumun intaşı için icap eden intaş yatağını lâyikile temin edemediği gibi üç ay süren yaz kurak-

Rahatdağından Avlan gölü ve civar dağların görünüşü.

lığı genç fidecikleri kurutabilir. Böyle olmasına rağmen sedir ormanlarının kendi kendini yenilemesi bu ağacın tensil kabiliyetinin oldukça yüksek olduğunu gösterir.

Sedir tohumlarını tıpkı göknarda olduğu gibi kozalak harşeflerile dökmekte ve kozalak mihverleri bir şamdana müşabih olarak ağaç üzerinde kalmaktadır.

Sedir kıymetli ve mergup bir haşebe malik olduğu gibi ayni zamanda hızlı büyüyen zıya ağaçlarından maduttur. Fakat sedirin bu kıymeti yakın bir zamana kadar nazarı itibare alınmadığından Toroslardaki ormanlar pek fazla tahribat görmüştür. Köylülerin kabuklarını soymak suretile usarelerinden istifade ettikleri bir çok ağaçlara tesadüf edilmiştir. Genç sedirlerden letgraf direği olarak istifade edilmiş ihtiyar ağaçlardan da külliyetli miktarda tren traversleri yapılmış ve halen de yapılmaktadır. O itibarla sedir ormanlarımızın Lubnanda olduğu gibi yakın bir atide Toroslardan da kaybolmamasını arzu ediyorsak bu ormanların çok sıkı bir muhafaza altına alınmasını temin ve katiyatın da fennî usuller dairesinde yani ormanın bakasını hiç bir suretle tehlikeye sokmıyacak şekilde icrası lâzımdır. Sedirin Toroslardaki mıntakasının pek müsait olmıyan iklim ve toprak vaziyeti, ormancıya şu kıymetli ağacın ormanlarında yapacağı her işi büyük bir dikkat ve ihtimamla yapmak mecburiyetinde olduğunu daima ihtar eder.

Günlük ormanlarımız ve Sığla yağı istihsalatımız

Tevfik Dikmen

Amber ve günlük kelimelerine gerçe kulaklarımız o kadar yabancı değildir. Fakat bu iki mefhumun ormanlarımızın mahsulü olduğunu bilenlerimiz de yok denecek derecede azdır.

Memleketimizin rakipsiz bir mahsulü olan Sıgla yağı «anberi sail» in ne olduğunun nerelere gönderildiğinin bilinmesi üzerinde durmayalım da bu mahsulümüze ihraç mallarımıza ait kitaplarda bile yer verilmemiş olduğunu söylemekle iktifa edelim. Günlük ormanlarının Ege, sahillerinin mahdut denecek yerlerinde yetişmesi, mahsulünün de yalnız Rodos adasına ve oradan dünya piyasasına sevk edilmesi bu mahsulümüzü bizlere yabancı göstermiştir. İşlerin asıl garip yanı da Sıgla yağını alanların, kullananların onun bir Türk matağı olduğunu bilmemeleridir. Sivrisineklerin kaynaştığı en fena bir mevsimde Türk köylüsünün hayatına mal olan ve zorlukla elde edilen bu mahsulümüzü dış piyasalara değerile satmağı, alanların istifade derecelerini öğrenmeği alâkadarlarına bırakıyoruz. Biz burada yalnız köylümüzün gayretile meydana gelen sıgla yağının nasıl ne suretle ve hangi mevsimde istihsal edildiğinden bahsedeceğiz.

Günlük ormanlarının genişliği: Günlük ormanları Türkiyede Muğla vilâyetinin deniz seviyesine yakın Köyceğiz, Fethiye, Marmaris kazası arazisinin münhat su altı olan yerlerinde bulunmaktadır. Vüsat ve kesafet itibarile en fazla günlük ormanları Köyceğiz gölünün etrafındaki delta arazisinin şimal rüzgârlarına maruz olmıyan yerlerindedir.

Muğlanın üç kazasına münhasır kalan günlük ormanlarının her ne kadar hakikî sahaları belli değilse de bir hektarında 30 - 40 kilo sıgla yağı istihsal edildiğine ve her sene vasatî olarak 130 - 140 bin kilo yağ ihracatı yapıldığına göre günlük ağaçlarının işgal sahası 5 - 6 bin hektar olarak kabul edilebilir.

Sığla yağı: Ağaçlarının dış kabukları çıkarılarak nusgun geçtiği tabakadan sızdırılarak toplanılan ve kendisine has güzel kokulu ve bal kıvamındaki maddeye derler.

Günlük ağaçlarının yağ istihsaline ne suretle ve ne zamandanberi başla nılmış olduğu katiyetle belli değildir. Bununla beraber bundan 80 - 90 sene evvel Arabistandan birisinin gelip Rodoslu Kayani Hacı İbrahimi bu yağın istihsaline memur ettiğini ilk defa Ulalılara bu işin yaptırılmış olduğu tevatiren söylenmektedir.

Günlük ağacından sığla yağı nasıl çıkarılır: Günlük ağaçlarından yağ çıkar-

ma ameliyesi Mart ayında başlar ve sekiz ay devam eder. Yağ ağaçlardan en fazla Ağustos ve Eylül ortalarına doğru akar; yağ istihsali için ağaçlara muhtelif zamanlarda muhtelif ameliyeler tatbik olunur. Bunları sırasile aşağıda veriyoruz:

Yağ çıkarmanın birinci safhası (çizilme) dir.

Çizilme: Keski veya kaşık denilen kendisine mahsus bıçaklarla her ağacın beş on santim enliliğinde dış kabuğunun yukarıdan aşağıya doğru şerit halinde çıkarılmasıdır.

Çizilmeyi «göz çekme veya kızıştırma» tâbir edilen ikinci bir ameliye takip eder. Bu da ağacın sert dış kabuğunun altında nusğun cereyan ettiği beyaz tabaka ile oynamak yani keski ile muhtelif yerlerini yaralamaktır. Bundan maksat fazla yağın akıtılmasını temindir. Bu ameliye 20 gün kadar devam eder.

Üçüncü ameliye «Damar çekme» dir.

Damar çekme: Çizilen ve kızıştırılan kabuğun kenarlarının kaldırılmasıdır. Bu ameliye yağın kolay akmasını temin içindir. Böylece yağa bir nevi menfez yapılır. Buna göz çekmeden 15 gün sonra başlanır.

Dördüncü iş safhasını da «Sur» teşkil eder.

Sur: Göz çekme ve damar çekme ameliyesinden sonra yağ matlup derecede akmadığı takdirde yapılan ikinci bir kızıştırmadır. Ekseriyetle damar çekmeden 20 gün sonra yapılır.

Beşinci ameliye de «Sufra» dır: Göz çekme, damar çekme, sur işlerinden sonra çıkan ve ağacın muhtelif yerlerinde biriken yağların kendisine mahsus bıçakla toplanmasına denir. Bu ameliye eğer orman nadas edilmiş yani evvelce yağ çıkarılmış ağaçlardan mürekkep ise bu ameliyeye haziran nihayetlerinde eğer orman «gen» ise yani ilk yağ çıkarılan orman halinde ise Temmuz ortalarında başlar. Sufra yani yağ toplama üç ilâ dört gün ara ile yapılır. Sufra ameliyesine teşrinlere kadar devam olunur.

Altıncı ve son ameliyenin adı da «Karakap» dır.

Karakap: Sufra ameliyesinden sonra teşrin aylarında ağacın dip kısmında kabuklar arasında kalmış ve birikmiş yağları toplamağa denir. Hava müsait giderse yani yağmur yağmazsa bu ameliye teşrinisani ortalarına kadar devam eder.

Günlük ormanlarından yağ istihsali muayyen bir iş nizamı içinde cereyan eder. Günlük ormanlarından yağ çıkaran ve her türlü ameliyatı yapan yerine göre üç, dört, beş kişiden mürekkep işçi kafilesi bulunur. Ve bunların hepsine birden düğen namı verilir.

Ormanın vüsatine göre ormanlara düğen adedi konur. Her düğen mıntakasını ve çizdiği ağaçları bilir. Tahminen bir düğen 50 - 60 hektar bir sahadaki işi idare eder. Sekiz ay zarfında bir düğen 2 - 3 bin kilo yağ elde edebilir.

Ormanın sahibi düğencilerle sekiz ay sonra teslim edecekleri bir kilo sığla yağı için pazarlık yapar, avans para verir, başka bir şeyine karışmaz. Teslim alacağı beher kilo yağ üzerinde borç ve alacak tesbit edilir. Ekseriyetle bir kilo yağı 20 - 25 kuruşa istihsal ederler.

Ormanın ve ağacın tahammül, kabuk çıkarma ameliyesi: Gen ormandaki ağaçların sert kabuğu yumuşak tabaka tâbir edilen kambiyom kısmına kadar insan boyunun ulaştığı yerden göğe doğru 8 - 10 santim kalınlığında şerit gibi çıkarılır. Ağacın kalınlığına göre bu kabuk çıkarma

ameliyesi üç taraftan ya karşılıklı yapılır veya ağacın bir yerinden yırtılmağa başlanır. İkinci sene sağa doğru ayni suretle yırtılır 8 - 10 sene bu minval üzere devam olunur. Şu hale göre ağacın devresi 10 parçaya taksim edilir. On sene sonra ilk başlanılan yere gelince evvelki işlenen yerlerde tam kalın kabuk teşekkül etmiş olur. Bu kabuk teşekkül etmemiş olursa yeniden ameliyata başlamak doğru olmayıp ağacın daha 2 - 3 sene istirahate terkedilmesi lâzımdır.

Ormanın mukavemeti ve harap olmamasında her sene aynı mikdar yağ alınabilmesinde bu ameliye çok mühimdir. «Kabuk yırtma» işi israfkâr bir tarzda yapılırsa hem ağaç kendini besleyecek nusğu alamaz cılızlaşır hem de orman mahvolur.

Kabuk çıkarmayı öyle bir şekilde tanzim etmelidir ki hem bir taraftan yağ istihsal edilsin ve hem de ağaç hayatına lâzım nusğu diğer yırtılmayan taraflardan alabilsin.

Sahipli olan günlük ormanlarının mahdut sahalarda bulunmasından yağ istihsal eden ameleler de her sene bu işi yapabilmeleri ve işsiz kalmamaları için şimdiye kadar ağacın kabuğunu fazla soymamakta ve bu husus maharetle idare edilerek günlük ormanları kurumaktan kurtulmuşlardır..

Yağın istihsal tarzı ve kullanılan âletler: Kabuğu çıkarılmış ve çizilmiş ağaçların göğdesinde biriken yağı posalarile birlikte keski denilen âletle kazılır. Her amelenin önündeki meşin torbaya konur. Torbalar doldukça ormanda düğen merkezi ittihaz edilen yere boşaltılır ve orada 6 - 8 kiloluk torbalar içerisine konulur. Bu kıl torbalar ağızları bağlı olarak içerisi kaynar su ile dolu kazana bir kaç defa daldırılıp çıkarılır. Yumşadıktan sonra ayni yere ağaçtan yapılmış cenderenin altında sıkıştırılır. Torbanın deliklerinden sızan yağlar oluktan toprak kuyulara akar. Böylece kuyular da dolar ve dolan kuyulardan sığla yağı tenekelere konularak kapatılır. Piyasaya teneke içinde sevkedilir.

Sığla yağının rengi: Mevkie ve toprağa göre sarı, esmer, kenetüyü, boz renkte olur. En iyisi altın sarısı olanıdır. En iyi yağ Fethiyenin Köçek mevkii ile Köyceğizin Dalaman mıntakası ormanlarından çıkmaktadır.

Sığla yağından başka piyasaya topaç halinde sevkolunan buhar vardır.

B u h u r : Ağacın iç kabuklarından kazınan ve kıl torbanın içerisinde cendere altında kalan posoya denir.

Yağ istihsal eden işçiler: Günlük ormanları amele ve ustaları Muğlanın Ula nahiyesinde yetişir her kazaya buradan dağılır.

Her sene sığla yağı istihsalinde çalışan amele sayısı da 250 - 300 arasındadır. Sekiz ay çalışan bu amele 300 - 350 lira kadar para yaptıktan sonra köylerine dönerler.

Bataklık ve sıtmalı bir mıntakada çalışan ameleler her gün kinin almalarına ve geceleri çitlik altında yatmalarına rağmen sıtmalıdırlar.

Eyi bir işçi iki senede yetişmektedir. En mühim amele ağacın kabuğunun yırtılması ve kızıştırılması olduğundan ustalar bu işte çalışırlar. Daha acemiler ise yağ toplamakta, torbaya koymakta ve cenderede sıkmakta kullanılır.

Muğla vilâyetinin sığla yağı istihsalâtı hakkında bir fikir vermek için kaza itibarile orman çiftliklerinin isimlerini, her sene istihsal edilen vasatî yağ miktarını bir cetvel halinde aşağıda veriyoruz:

Kazası	Çiftlik veya orman ismi	İstihsal edilen yağ 1000 kilo
Köyceğiz	Hami tiçftliği	40
Köyceğiz	Köyceğiz	25
Köyceğiz	Dalaman ,	20
Köyceğiz	Okcular	2
Köyceğiz	Muhtelif yerlerden	3
Fethiye	Köcek	20
Marmaris	Gelibolu Hisar önü	15
Muğla	Kara Börtlen	10
Muğla	Kavakçalı	3
		138

Sığla yağının ihrac edildiği ve kullanıldığı yerler: Sığla yağı memleketimizde kullanılmamakta olup istihsal edilen miktarın hepsi gaz ve benzin tenekelerinin içerisinde Rodosa ve oradan da ağaç fıçılar içerisinde en ziyade Almanyaya; az miktarda Afrika sahillerine ihraç edilmektedir.

Almanyada bu yağdan esans çıkarıldığı Afrikaya gönderilenlerin de yara ve kaşıntıların tedavisinde merhem olarak kullanıldığı söylenmektedir.

Piyasaya «Buhur» olarak sevkedilen sığla yağı küsbeleri de ibadethanelerde fena kokuların izalesi için yakılmaktadır. Buhur en ziyade Mısıra sevkolunur.

Sığla yağı ticareti ve faaliyeti: Muğla vilâyetine inhisar eden bu yağın ticaretini yapanlar nihayet 3 - 5 kişiden ibaret olup bunlar da Rodostaki yahudi tüccarlara bağlanarak sahipli ve Devlete ait ormanları aldıktan sonra amele koyarak yağ istihsal etmektedirler. Sığla yağı kilosunun 150 kuruşa kadar satıldığı seneler olmuşsa da ekseriyetle 60 - 70 kuruşa satılabilmektedir.

Bir kilo sığla yağından 10 - 15 kuruş orman bedeli alındığına ve bir kilo yağ için mütehassıs ameleye 20 - 25 kuruş verildiğine göre bir kilo yağ dükkân sahiplerine azamî 40 kuruşa mal olmaktadır.

Günlük ormanlarından alınan hasılat: Şimdiye kadar yapılan tecrübelere göre bir hektar ormandan vasatî olarak her sene 40-45 kilo yağ alınır. Bir kilo yağın 50 kuruşa satıldığı hesaplanırsa bir hektar ormanın gayrı safi iradı 20 - 25 lira veya istihsal masrafı olan 14 lira çıkarılırsa 10 lira safi hasılat kalır.

Bu hesaba nazaran günlük ormanları sahipleri için eyi bir varidat menbaı demektir.

Günlük veya anberisail ağacının kıymeti haşebiyesi: İç ve dış piyasa günlük veya anberi sail kerestesi namile bir kereste bilmemektedir. Rengi elyafı ve işlenmesi itibarile kavak ve kızıl ağaca benzeyen günlük kerestesinin piyasamızda tanınmamış bulunması günlük ormanlarının sığla yağı istihsaline terkedilmesine âmil olmuştur. Günlük ağacının her zaman su altında kalmak şartile demirden fazla dayandığı dışarıda yağmurda ve kuruda kalınca her ağaçtan daha erken çürüdüğü mahallinde yapılan tetkikattan anlaşılmıştır.

Günlük veya Anberisail ormanlarının faydaları: Sığla yağı ihracile her sene memleketimize hariçten 70-80 bin lira girmekte ve yine her sene Ula nahiye ameleleri arafından 5 - 6 bin lira alınmakta ve yağ istihsalinde çalışmak suretile 150 - 200 hane geçinmekte ve orman idaresi de 7 - 8 bin lira orman resmi almakta orman işletenler de miktarını tayine imkân olmıyan kârı yapmaktadırlar.

Bundan başka Köyceğizin, Fethiyenin ve Marmaris kazalarının münbit ve fakat bataklık arazisi günlük ormanlarile her sene kurumakta ve arazi ıslah olmakta ve sıtma azalmaktadır. Bu gibi faydalarından dolayı anberi sail ormanları eyi idare edilerek muhafaza edilmelidir.

Yağ istihsali zamanlarında günlük ormanlarından intişar eden ağır kokudan ve bu ağaçların daima su altı ve sıtmalı yerlerde yetişmekte bulunmasından sıtmayı ve bataklığı tevlid ettiği düşüncesile halk tarafından bu ağaçlara muhabbet beslenmemekte ve bu ağaçlardan tathir edilen arazinin sudan ve bataklıktan kurtulacağı iddia edilmekte ise de bu kıymetli ağaç bu gibi kusurlardan muarradır.

Günlük ormanları nasıl işletilmeli ve işletmede dikkat edilecek noktalar: Günlük ormanlarının işletilmesi diğer ormanlara nazaran bambaşkadır. Günlük ormanlarında tecessümat hacmi yerine dış kabuğu soyulan ağaçların ifrazat veya nusgu nebatî mevzuubahistir. Şu hale nazaran günlük ormanlarının işletilmesinde her ağacın en nazik noktası ile oynanıldığına göre her hangi hatalı bir hareket bir ormanı birden kurutabilir.

İstihsal mevsiminde bir amele her ağacın dibine yüzlerce defa uğrar aradığını bulamayınca eldeki «Keski» ile ağacın «canı evini» zedeler kızıştırır. Ağaçta bu yaraları bir taraftan tamire uğraşır. Kendini müdafaa için bazı ifrazatta bulunur. Aylarca deavm eden bu mücadele ağacı (zabun) bir hale düşürür..

Gerçe şimdiye kadar mütahassıs amele bu işi meharetle idare etmişse de bu mühim işi amelenin itiyadına terketmek te doğru değildir. Günün birinde piyasa yükselir de fazla yağ istihsali için ağaçlarda fazla yara açılırsa koca orman bir senede kuruyabilir. Hele bu gibi ormanların sahiplerinin alâkadar olmamaları ve müstecirler tarafından işletilmesi şimdiye kadar bir kontrola tâbi tutulmıyarak müstecirler ve orman idareleri tarafından istihsal edilen yağa göre orman bedelinin alınmasiyle iktifa olunması günlük ormanlarını günün birinde bir felâkete maruz bırakabilir.

Şimdiye kadar olduğu gibi günlük ormanları hakkında yalnız istihsal raporu tanzim edilmesi yerine her günlük ormanı için on senelik bir devir kabul edilmeli, yani her günlük ağacının devresi on müsavi kısma taksim edilmeli ve her sene taksime düşen kabuk soyulmalı on sene sonra ağacın ayni yerine gelindiğinde orman esaslı bir muayene edilmeli ormanda plân tatbik edilmiş yırtılan kabuklar tamamile teşekkül etmiş olduğu anlaşıldığında ayni suretle ameliyata devam edilmelidir.

Mevcut günlük ormanları nadas yani işlemiş orman olduğuna göre kaç senedir işlediği karakap ameliyesi yapılırken teşrinlerde makta muayene raporlarile tesbit edilmelidir.

Sığla yağı istihsali kasdile her ağaçta fazla yara açıldığı ve ağaçların zayıf düşürüldüğü makta muayene raporile anlaşıldığında bu gibi ormanlar 1 - 2 sene istirahate terkedilmelidir.

Hayvan yiyecekleri ve Orman

Kerim Yund

Ülkeyi; Doğudan batıya, güneyden kuzeye doğru dolaşırsak, sürülerin arık, soyun bozuk, nevilerin mariz olduğunu görürüz. Hayvanlarımız; bütün yıl tımar ve ihtimamdan uzak, yarı vahşî bir halde başı boş yaşar. Onlar yiyeceklerini alelekser kendi kendilerine bulmak zorundadırlar. Adeta hayvanlarımız bir sömürge, biz mandater bir emperyalistiz. Fakat bu zihniyetten ötürü, mandalarımız bir keçiden cılızdır. Filhakika bugün hayvancılığımızda metodlu yetiştirme yoktur. Ziraatımızda henüz yem nebatları Ziraati yerleşmemiştir. Hayvanlarımız bütün yıl kendi kendine yetişen, çayırlardan, otlaklardan, çalılıklardan, ormanlardan faydalanırlar. Şurada, burada pek cüz'î olarak bazı nevi hayvanlarımız için bilhassa kışlık ve kuru yiyeceklerini temin maksadile ziraat yapılmakta ise de bu, o kadar azdır ki geniş miktarda hayvancılığı etüd ederken söylemeye bile değmez.

Hayvanlarımıza her yıl muayyen bir müddet için kuru gıda vermek zorundayız. Fakat kuru yiyecek tedarikinin güçlüğünden bu gıda, hayvanlarımızı beslemek gayesile değil kefafı nefis etmeleri, ölmemeleri için verilir. Uzun bir zaman zayıflatmak rejimi tatbik edilir. Bahar gelinceye kadar zavallılar hemen hemen üçte bir nisbetinde kilodan düşmüş olurlar. Köylü hayvanını doyurmak için olmadık çarelere baş vurur. Göç eder; muhtelif yerlerden gıda tedarikine çalışır. Hayvanlarını yok bahasına satar. Mal sahibi yiyecek krizine çare ararken her taraftan imkânsızlıklarla karşılaşır. Yalnız, büyük bir cömertlikle ormanlar imdadına yetişir. Orman; yüz binlerce hayvanın kendi zararına olarak hayatını kurtarır. Filvaki köylümüz her yıl, her mevsim ormanlardan; hayvanlarını otlatmak hususunda faydalanır.

Ormanlarda hayvan otlatmanın bir çok çeşidi vardır:

Orman çatısı altındaki otlarla hayvan beslemek, orman ağaçlarının taze dalları, burçları, yapraklarile hayvan beslemek, orman meyvelerile hayvan besleme bunların başlıcalarıdır.

Orman mahsulâtile hayvanlarımız iki suretle doyunur:

1 — Bizzat orman muhitinde,

2 — Orman muhiti haricinde (köylerde, mandıralarda v. s.).

Yurdumuzun her tarafında orman mahsulâtile hayvan beslenir. Bilhassa koyun, keçi cinslerile, sığır cinsi hemen hemen ormanlık mahallerden gıdasını tedarik eder.

Memleketimizde orman ağaçları tevziatı Karadeniz, Akdeniz, Şarkî Anadolu ve intikal mıntakalarında ayrı ayrı

olduğu için ağaçtan elde edilen yem nevileri de değişir. Şimalde hayvanlar alelekser gürgen, kestane yapraklarını mebzuliyetle bulur. Cenupta ise meşe, köknar, katran, ardıç yaprak ve filizleri gıda olur. Şarkta, meşe hayvanlarımızın gıdasını temin eden en mühim maddelerdendir.

Anadolunun bir çok yerlerinde bahar bir rüya gibi gelir geçer. Geniş ovalar yanıp kavrulur. Daha yaz gelmeden hiç bir tarafta yiyecek bir tutam ot bulunmaz. Bu esnada ormanlarda ve çallıklarda bahar hengâmesi berdevamdır. Gerek ağaçların gölgesi altında, gerekse ağaçlar üzerinde sürülerimizin istekle yiyeceği maddeler bulunur. Köylüler, yürükler, çobanlar, mandıra sahipleri hayvanlarını hemen orman içerisine sürerler. Deve uzun boynu ile yüksek dalların bile yapraklarını toplar, burçlarını yer, iri dişlerile taze kabuklarını - hatta kart kabuklarını bile - kemirir. Keçi de, envai çeşit ziyankârlıkla bu şölende, işkenbesini çatlatıncaya kadar şişirir. Diğer hayvanlarımız da ayni şekilde ziyafetten hissemend olurlar.

Köylü hayvanatının ekseriya çobanı yoktur. Onlar kendi kendilerine otlayıp akşamları sahiplerinin yanına döner. Fakat koyun keçi sürüleri müstesnadır. Bunların başında bir veya bir kaç çoban bulunur. Çoban; bir elinde sopasiyle huysuzluk eden sürü fertlerini disiplin altına alırken diğer elinde tahra tabir edilen bir nevi satırla hayvanlarına ağaç dalları tedarik eder. Rastgeldiği fîdanları, filizleri, gürbüz dalları, bol yapraklı ağaçları devirip hayvanlarına ihsan eder.

Kış bastıktan yani karlar etrafı kapladıktan sonra, yürükler sürülerini, sahillere indirip oradaki çalılıklar ve ormanlıklar içinde güder. Köylüler se hayvanlarını ağıllarına, ahırlarına, mandıralarına çeker. O zamana kadar hayvanların kışlık gıdasını da temin etmek şarttır. Bu da şöyle temin edilir:

Dağlardan, dere kenarlarından, sahipsiz araziden bin müşkülâtla dikenli otlar, çayırlar toplanır, buğday ve arpa harmanlarının samanı taşınır. Fakat bu kuru ot ve saman hayvanın kışlık yiyeceğini karşılıyamıyacağından mütebakisi dal tabir edilen orman ağaçlarından kesilen yapraklı şah ve filizlerden temin edilir. Her hayvan sahibi samanın ve kuru otun bolluğuna, darlığına göre dal tedarik eder.

Köylü mahsulün en bereketli olduğu senelerde bile dal ihtiyacından vâreste değildir. Kurak yıllarda bu ihtiyaç daha ziyade artar. Ot ve saman bulunmadığından hayvan gıdasını yalnız dallar teşkil eder. Köylüler; harman sonunu müteakip dal ihtiyaçlarını getirmeğe başlar. Katırlar, beygirler ve merkepler hatta kadınlar ve çocuklar bile sırtlarında yeşil yapraklar dalgalanan dalları korku ve yorgunluk terleri içerisinde ormanlardan evlerine taşırlar. Bunlar köylünün makûs taliine ve asırlık kadersizliğine hazin birer sargı teşkil eder. Her güz mevsimi ilk aylarının alaca karanlık akşamlarında köylere yüzlerce yük gürgen, meşe, kestane; bunların bulunmadığı yerlerde köknar, katran, ardıç sürgünleri taşınır ebedî medfenleri olan samanlıklara tehalükle yerleştirilir. Kesildiği ağaçlar ise alil vücutlarındaki urları müstehzi bir çolak gibi asırlarca zâirlerine açar.

Hayvanlar tarafından dalların yaprağı yendikten sonra ağaç kısmı ya yakacak olarak kullanılır, yahut ta bahçelerdeki

haşişi nebatlara sırıklık hizmetini görür. Bahçe sınırlarını tahdit için istimal olunur.

Hayvan yemi olarak kesilen dallar, gölgede kurutulur, samanlığa muntazam bir şekilde istif edilir. Küflenip paslanmamasına ve rutubetten muhafazasına dikkat edilir. Yem saatlarında her hayvanın önüne miktarı kâfi atılır ve ya yalağına bırakılır. Kış gıdalarını idareli kullanmak mecburî olduğundan umumiyetle bu dallar, yalağın üzerine bir iple bağlanarak hayvanın şuraya buraya döküp düşürmesinin önüne geçilir. Kuru yapraklar pek gevrek olacağından biraz su ile tavlamayı ihmal etmezler.

Eyi ve güneşli havalarda kuru yaprakları havi dallardan bir kaçı karların üzerine atılarak hayvanlara açık havalarda yedirilir. Yaprakların yumuşamasını güneş altında eriyen kar suları temin eder.

Daldan başka yaprak yemi olarak bir de gazel vardır. Bu sonbaharda dere kenarlarında ve ormandaki ağaçların kendi kendine dökülen sararmış yaprakларıdır. Köylüler ya hayvanlarını bizzat buraya getirip yayar veya sarı yaprakları çuvallara doldurarak kışın hayvana verir. Bu nevi yem ormanlar için zararsız gibi gözükürse de yaprak ormanın müstakbel gıdası olan ümüse tahvil olunmadığından ve orman toprağı fakirleştiğinden tehlikelidir.

Bazı sürü sahipleri - umumiyetle koyun keçi mallarını orman dahilindeki inlerde kışlatır. Bilhassa bu keyfiyet kurak senelerde çokça olur. Mal sahibi ine bir kaç yük saman atabilirse ne âlâ atmazsa, bütün kış hayvanlarını orman yapraklarile besler. Çobanlar inlere zamanında dalları doldurur. Hayvanlara soğuk vakitlerde idare ile verir. Güzel havalarda ibreli ormanlara veya pırnallıklara sürüyü çıkarıp tahrasile karlar üzerine dalları devirir.

Ormanlardan hayvan yemi tedariki, plânsız, usulsüz kesimlerden ibarettir. Buna mukabil köylüler her sene hayvan başına 10 - 15 yük dal getirmezlerse idare ettiremezler. Bu hal ötedenberi devam edip geldiğinden bir çok ormanlarımız hayvan yemi vermekten başka bir işe yaramaz duruma gelmiştir.

Yüz yıllık ağaçlar orman kangıranına tutulmuş gibi kesile, kesile boyu kutrundan küçük cüce bir hale gelmiştir. Köy civarı yaylâ ve meskûn yerler yakınındaki ormanlar içerisinden saatlarca uzaklara gidildiği halde odunluk evsafı bile yoktur. Urlar, budaklar, çatlak ve çatallar bir çok büyük ormanları yecüc ve mecüclerle doldurmuştur. Bu ormanlar harap bir bataklık karakterinde değil sahte ve taklit bir ormana istihale etmiştir.

Hayvan yemi olarak orman ağaçları ve yappraklarının kullanılması memleket ormancılığının yüzünü kızartacak bir halde olmasına rağmen bazı köyler civarında bu usul kesim, ağaçların muhafazasını da mucip olmuştur. Şöyle ki: Pek kurak mevsimlerde hayvanlara dökülen yapraklarını ve dallarını vermek için bazı köylülerin ihtiyat baltalıkları vardır. Onlar bu baltalığı canları gibi korur. Ufak bir ağacını bile kesmez. Yalnız dökülen yaprakları muntazaman toplayıp aralarında taksim ederler. Kış ne kadar şiddetli olursa olsun yakmak için bu korulardan bir dal bile kesilmez.

Haddizâtında ormanlarda hayvan ot-

latmak gerek hayvancılık bakımından ve gerekse ormanlardan daha iyi kâr etmek noktai nazarından muvafık değildir. Bizim memleketimizde de hayvancılığın ve ormancılığın inkişafı bunu icap ettirir. Fakat ziraat arazisinin tesbiti, suların tanzim ve taksimi modern hayvan bakımının öğrenilmesine kadar ormanlarımızda hayvan otlatmak zoru vardır. Zira hayvancılık ta ormancılık gibi iktisadın bir cüzüdür. Her ikisini de bugünkü vaziyete göre en iyi bir şekilde korumak bir memleket işidir.

Bir de şu var ki: Bazı mıntakalarımızda esasen arazi ziraata müsait değildir. Halk hayvancılıkla geçinmekte ve hayvanlarının yiyeceğinin bir kısmını da çalılıklar ve ormanlardan temin etmektedir. Bunları ziraat mıntakalarına yerleştirmek mi yoksa olduğu gibi bırakmak mı lâzım geleceğini tayin de ayrıca bir meseledir.

Orta Anadoluda Orman:

Kırşehir Vilâyeti Ormanları

Suad Çalıkoğlu

Kırşehir vilâyeti ormanlarının umumî vaziyetini tetkik için evvelemirde muhitin orman yetiştirme kabiliyeti ile muhtelif zaman ve şerait altında tahribine âmil olan tabiî ve iktisadî durumu gözden geçirmek icap eder.

Vilâyetin ahvali tabiiyesi:

Mevki ve taksimatı mülkiye: Kırşehir Vilâyeti Orta Anadolu vilâyetlerindendir; şimalde Ankara ve Yozgat, cenubu şarkide ve cenupta Kayseri ve Aksaray, garpta Ankara Vilâyetlerile çevrilmiş idarî taksimatı da merkezi kazadan başka Avanos, Mucur, Çiçekdağı kazalarına ayrılmıştır.

Arazi: Kırşehir Vilâyeti heyeti umumiyesile üçüncü zamanın muhtelif devirlerinde teşekkül etmiş vaziyettedir; Kızıl Irmağın çerçevelediği garp kısmında Granit, Kırşehir merkez vilâyetile Çiçekdağı arasındaki kısımda Metamorfik, Çiçekdağının bulunduğu kısımda Mesozoik ve cenupla diğer kısımlar arasında mahsur kalan sahalarda ise Miosen ve Pliosen devirlerine ait sahraları müşahede etmekteyiz. (1)

Vilâyet arazisi Kızılırmak çevresine tesadüf ettiği için, Orta Anadolunun diğer yerlerinden daha yüksektir; Vilâyet merkezinin bulunduğu mevki 990 en yüksek mevkiin irtifaı da Çiçekdağının Çiçekhane zirvesinde 1600 metreyi bulmakta ise de vasatî yüksekliğin fazlalığına rağmen arazisinin çoğu düz ve silik manzara arzetmektedir.

İklimi: Kırşehir Vilâyeti Orta Anadolu vilâyetlerinden bulunması itibarile iklimi sert ve oldukça kuraktır. (2) Orta Anadolunun çevresini kaplayan yüksek dağların kış ve yaz tazyikinesiminin tahavvül husule gelen rüzgârların seyrine mani olması muhitin iklimini vasatî yüksekliğinin fazlalığına rağmen sertleştirmiş ve kuraklığa doğru gitmesine âmil olmuştur.

Vilâyet dahilinden mevsim rüzgârları geçmediği gibi hususî bir yağmur mevsimi de yoktur; senelik yağış miktarı 200 - 300 mm. arasında olup mevsimi tenebbüt esnasında 30 - 50 mm ve en çok ilkbaharda yağar; ilkbaharda yağan yağmurlarla delice suyu Kızılırmağın teşkil ettikleri ya-

(1) Garbî ve merkezî Anadoluya ait «Philipson» nın haritasındaki malûmattan iktibas edilmiştir.

(2) Türkiye İklimi 926. Tevfik Âlinin Zum Klima Der Türkei L. Weiçkmann ve P. Zistlerdin birinci cildinin tercümesi.

rımadanın içine tesadüf eden vilâyet arazisine akar. Suları hep bu iki istikamete akmakta ve yazın tamamen kurumaktadır.

Vüs'ati: Vilâyetin mesahası 909 bin hektardır; bu miktar arazinin 87965 hektarı ziraatla işletilmekte, 8676 hektarı sebze ve meyva bahçelerile bağ, 75 bin hektarı hâlî arazi, 36360 hektarı çayırlık, 20000 hektarı otlak ve yaylâ ve 678999 hektarı mer'a ve 2000 hektarı da ormanlık bulunduğu 928 - 936 senelerine ait İstatistik Umum Müdürlüğü tarafından neşredilen Ziraî istatistikteki malûmattan anlaşılmakta ise de tarafımdan yapılan tetkikatta ormanlık sahasının 3500 hektarı Çiçekdağında ve 300 hektarı da Kırşehirinin Karıncalı mevkiinde olmak üzere 3800 hektar olarak tahmin edilmiş bulunmasına binaen rapordaki hesabatta bu miktar kabul edilmiştir.

Nüfus: 145676 kişidir; bu miktarın 13778 zi Kırşehir Vilâyetinde, 3465 şi Avanos merkez kazasında, 3566 sı Mucur merkez kazasında ve 838 zi de Çiçekdağı merkezi kazasında olmak üzere 22547 si şehirlerde ve 123129 zu da köylerde bulunmakdadır. (3)

Vilâyetin ormanlık ı mıntakasındaki Çiçekdağının köylerindeki 17950 kişiden 9500 kişisi orman içinde ve kenarında bulunmaktadır.

Vilâyetin iktisadî vaziyeti:

Madenleri: Vilâyet arazisinin Ziraata elverişli olmıyan yerleri pek azdır. Çiçekdağı kazasında yanar göl, Kırşehir merkez kazasında Dipsiz göl gibi ufak su birikintileri varsa da en büyüğü Mağl tuzlu gölü olup Sekili ve Tepesidelik tuzlarile birlikte senevî 1610 ton tuz çıkartmaya müsaittir; Vilâyet dahilinde Termene, Çiçekdağının Bulamaçlı, Karakükürtlü, Avanos kazasında Kozaklı ılıcaları vardır; Mucrun 10 Km. garbında ufak bir kaynaktan çıkan su derhal tortu bırakmak suretile büyük safhalar halinde Hacı Bektaş namile piyasada maruf taşı vücuda getirir; bu tortulu suyun çıktığı mevki ile Kırşehir - Yerköy şosası üzerinde linyit madeni mevcuttur; Hacı Bektaş mevkiindeki linyit kömüründen cihan harbında karadan ve kısmen Kızılırmakla Yahşihana kadar ve oradan da şimendiferle olmak üzere külliyetli miktarda sevkiyat yapılmıştır; Şosa üzerindeki linyit madeni henüz çıkarılmıya başlanılmış ise de her iki madenden de istikbalde istifade beklenebildiği gibi Vilâyetin geoloji teşekkülâtı itibarile de daha bir çok yerlerinde kömür çıkarılması kabildir; Avanos kazasında Kükürt, Çiçekdağı kazasında bakır ve mangenez madenleri vardır; Kırşehir merkez vilâyetinin şarkında Köpeklidağındaki krom madenleri evvelce ecnebi bir şirket tarafından işletilmişse de hâlen faaliyette değildir.

Ziraat: İktisadî hayatın en canlı safhası çiftçiliktedir; ahalisinin % 83 i ziraatla uğraşır; bununla beraber vilâyette 16 sapana karşı 650 pulluğun ve 6 kadar makinanın bulunduğu göz önüne getirilirse ziraî faaliyetin henüz iptidaî halden çıkmamış bulunduğu görülmüştür; çiftçi sapan oku; tırpan sapı Eksan gibi sair âlâtı ziraiyesini hariçten tedarik etmektedir; köylüler; ev ve samanlıklarını taş ve kerpiçten yapmakta ve kereste olarak da söğüt ağacı kullanmaktadır; bu ihtiyacı karşılamak üzere vilâyetin sulak yerlerinde mebzulen söğüt ve kavak yetiştirilmek-

(3) Bu rakamlar 935 senesi Genel Nüfus Sayım İstatistiğinden alınmıştır.

te olup halk, ihtiyacından fazla yetiştirdiği kavakları da satarak kazanç temin etmektedir; vilâyet dahilinde bağ ve meyva ağaçları da mebzuldür. Halk, vesaitin noksaniyetinden bahçe mahsulâtını harice sevkedememekte ancak dahilde istihlâk etmektedir.

Hayvancılık: Muhtelif Ehlî hayvanatın sayısı gittikçe artmaktadır; 927 senesinde 281000 ni bulan hayvanat miktarı 935 senesinde 450000 ni geçmiştir; bu hayvanatın ekserisini küçük baş hayvanattan kıl ve tiftik keçilerle koyun teşkil etmektedir.

Vilâyet dahilindeki çayır, yaylâ ve mer'alar mevcut hayvanatın otlamasına kifayet edebilecek mikdarda ise de bu gibi yerlerdeki floranın hayatını haziranda ikmal ederek kurumaya başlaması hayvanatın geçimlerini güçleştirmekte ve hazirandan sonra daha ratıp olan ormanlık mevkilere göç ettirmek mecburiyetinde bırakmaktadır.

Ormancılık: Kırşehir, orman hasılat vemahsulâtını ikliminin sertliğine rağmen en az istihlâk eden vilâyetlerimizdendir; şehir ve köylerdeki evler umumiyetle taş ve kerpiçten üstleri de yağmurun nüfuzuna mani olmak için, killi topraklarla örtülmektedir. İnşaatta kereste olarak çatı destekliğinde söğüt ağaçları ve damı teşkil eden killi toprağın akmasına mani olmak için söğüt desteklerile killi toprağın arasına 0,02-0,06 × I, 00-3,00 eb'adındaki meşe dalları konulmaktadır; buralardaki yapı tarzının hususiyetinden orman hasılatının istihlâki çerek tabir olunan meşe dallarına inhisar ettiği gibi çiftçiler âlâtı ziraisini söğüt, kavak ve meyva gibi bahçe ağaçlarından imal edemediklerinden iğde ağacından yapılmakta olan kanı ekzeri müstesna olmak üzere bizzarur kâmilen hariçten tedarik etmektedir.

Vilâyetin mahrukat ihtiyacı da köy ve ormanlara olan uzaklık ve yakınlığa göre muhtelif suretlerle temin edilmektedir; Avanos, Mucur ve merkezi kaza köyleri ormana uzak bulunmasından umumiyetle tezek, kaza merkezlerindeki yerli halk, bahçelerinden tedarik ettikleri kuru ve söğüt odunlarını memurlarla Çiçekdağı kaza ve köylülerinin halkı da meşe odun ve kömürü yakmaktadır.

Vilâyet dahilinde yakılacak madde olarak orman hasılatını istihlâk eden köy ve şehir halkının vasatî mikdarı genel nüfus sayımına nisbetle:

Kırşehir merkez kazasında	4800
Avanos merkez kazasında	650
Mucur merkez kazasında	820
Çiçekdağı merkez kazasında	838
	7108 kişi
şehirlerde ve Çiçekdağı köylerinde	9500
Vilâyetin ormana mücavir diğer köylerinde	2500
	12000 kişi

köylerinde olmak üzere 19108 kişi tahmin edilmesine göre şehirlerde beher nüfusun 0,300 (4), Çiçekdağının içerisindeki köylerde beher nüfusun 0,450 M3 ve ormana civar köylerdeki beher nüfusun da 0,350 M3 senevî mahrukat istihlâk ettiği nazarı itibare alınacak olursa

(4) Bu miktar, tarafımdan yapılan hesabatla Ankara şehri için, 935 senesinde 0,420 ve 936 senesinde ise 0,516 M3 olarak tesbit edilmiştir.

Şehir ve kasabalarda	2132,400
Çiçekdağı içerisindeki köylerde	4275,000
Vilâyetin ormana civar diğer köylerinde	875,000
M3	7282,400

Bu miktara köylülerin inşaatta dam üstlerine koyduğu cereklerin azamî 8 sene dayanmasına ve vasatî 7 nüfusu ihtiva eden iki odalı bir eve 0,250 M3 cerek sarfedilmesine göre senevî sarfedilen 548 M3 le birlikte kırşehirde senevî 7830,400 M3 orman hasılatı istihlâk edilmektedir.

Kırşehir Vilâyeti ormanları:

Ormanın vüs'ati: Kırşehir orman mevcudu ve umum sahasına nisbeti itibarile Orta Anadolunun hemen en ormansız vilâyetlerindendir; arazisinin 909 bin hektar vüs'atinde bulunmasına rağmen ormanlık sahasının miktarı 3500 hektarı Çiçekdağında ve 300 hektarı da Kırşehir merkez Vilâyetinin şimali garbisindeki Karıncalı köyü civarında olmak üzere 3800 hektardır.

Ormanın dağılışı: Kırşehir Vilâyetinin 909 bin hektar ve ormanlık sahasının da 3800 hektar bulunmasına göre ormanlık sahasının umum araziye nisbeti % 0.41 (5) ve Kırşehir Vilâyetinin ormanlık sahasını ihtiva eden Çiçekdağı kazasının 112 bin hektar vüs'atinde bulunmasına göre de bu nisbet % 3.4 de kadar çıkmakta ise de ormanların gerek vilâyet ve gerekse Çiçekdağı kazalarında aynı nisbette dağılmayıp Çiçekdağının bir kısmında toplu bir halde kalmış bulunması vilâyeti orman faidelerinden mahrum bırakmaktadır.

Nüfus başına düşen orman sahası: Kırşehir Vilâyetinin 935 senesi genel nüfus sayımına nisbetle nüfus başına 0,0260 Hk ve Kırşehrinin ormanlık sahasını ihtiva eden Çiçekdağı kazasında ise 0,2022 hektar isabet etmektedir ki bu miktar Orta Anadoluda 4017513 nüfus ve 874000 hektar orman bulunmasına göre 0,2175 ve umum Anadoluda da Doktor Ali Kemalin hesabına göre 0,49 Hk isabet etmektedir.

Ormanın karekteristiği: Ormanı yapan ağaç nev'i: Kırşehir Vilâyetinin Çiçekdağı ormanlarını umumiyetle meşenin Quercüs Pubescens ve Quercus İnfectoria nevileri işgal etmektedir; yalnız duraklı köyü civarında 20 hektar vüs'atindeki sahada mütecanis Pinus Silvestris çam nev'ine tesadüf edilmiştir.

İşletme vaziyeti: Çiçekdağı ormanları ötedenberi gayri muntazam seçme kat'iyata tâbi tutulmuş basit baltalık şeklinde olup yalnız kokurdan, Güvemli ve safalı köyleri civarında vüs'atları 200 Hk tecavüz etmeyen muayyen sahalardaki baltalıkların uzun müddet muhafaza edilmesinden mürekkep baltalık halini iktisap ettiği görülmüştür.

Orman, Çiçekdağının mürtefi mevkilerile şimal cihetindedir. Dağın cenubile şimal kısmındaki eteklerine inildikçe ağaçların boy ve kuturlarının azalmakta bulunduğu görülür.

Çiçekdağı ormanının muhitle münasebetleri: Çiçekdağı ormanları uzun senelerdenberi civar ve içerisindeki köylere ait hayvan sürülerinin ormanlarda otlaması

(5) Orta Anadolu için bu nisbet doktor Ali Kemalin orman ve Av mecmuasının fevkalâde nüshasında intişar eden ormancılığımız ve yine orman kanunu yazısında % 4.7 olarak gösterilmiştir.

yüzünden umumiyetle tahrip edilmiş vaziyettedir; orman içerisinde otlayan hayvanatın ağaç üzerinde bıraktığı zararlardan bilhassa ekseriyeti teşkil eden meşelerin intihayı tomurcuğunu yemek suretile meşenin boy vermesine mani olduğu gibi yapraklarını yemek ve kabuğunu kemirmek suretile de ağacın fizyolojik bünyesinin teşekkülüne hâdim olmak üzere ithal ettiği azotlu maddelerin beyhude yere sarfına ve bu yüzden büyümeğe ve neşvünüma istidadında olan ağacın âdeta yayvan hali iktisap etmesine sebebiyet vermiştir.

Bu vaziyet 3500 hektar vüs'atindeki ormanlık sahasında senelerdenberi devam etmesi her sene tahribatın çoğalması yüzünden ormanın muhafaza ormanı karekterini iktisap etmesine sebebiyet verdiği gibi seneden seneye tevali eden tahribattan da ormanın mevcudu azalmaktadır; Çiçekdağının müşterek evsafı ihtiva etmek üzere muhtelif ormanlık mevkilerinde yapılan tecrübelerin vasatisine göre ¼ Hk. da vasatî hesapla 0,02 - 0,09×0,5 - 6.50 vasatî eb'adındaki 130 kök ve dipten yetişmiş şah ve filizin sayılmasına nazaran Hk. de 4.337 M3 ve 3500 hektarda ise 15180 M3 mevcudu haşebiye tesbit edilmiş ve orta 0,055-0,06 kuturdaki ağacın 8 yaşında bulunduğu görülmüştür.

Çiçekdağı ormanlarının etraf ve içerisinde 40 parça köy vardır.

Bu köylerden Şehricedit, Yeniyapan, Armutlu ve Alan köyleri adını taşıyan 4 köy Çiçekdağının tamamen ormanlık mevkileri içerisinde diğer 36 parçası da kısmen eteğini işgal etmektedir.

Şehricedit köyünün ahalisi Çerkestir; bu köy ahalisi 1864 senesinde Kafkasyadan hicret etmek suretile bu havaliye yerleşmiştir; köyün hâlihazır nüfusu 800 kişi bulunmasına rağmen boş arazisi 8 hektar kadar ve köy sınırı da tamamen ormanla mestur bulunmaktadır. Bu köy halkı, ziraî mahsulâtını yerleştirebilmek için ormanlardan arazi açmakta iseler de açılan arazinin iklim, flora ve toprak faktörleri itibarile orman yetiştirmeğe son derece müsait bulunmasından tekrar meşe şüceyratile örtülerek ziraattan istifade edilememekte ve her sene başka yerlerden açmalar açılmasına sebebiyet vermektedir; köy sınırlarının ormanla muhat ve orman içerisinde bulunması itibarile bu köy halkının geçimleri hayvancılıkla orman mahsulâtına inhisar etmektedir. Mevcut hayvanatın sahipleri ova köylerinde sakin olup hayvanatın otlamasını temin için bu köy halkile ortakcılık yapmaktadırlar; ahalisinin diğer bir kısmı kömürcülükle temini maişet etmekte ve gece gündüz gerek köy sınırları için ve gerekse içindeki ormanlardan izinsiz kat'iyat yapmak suretile kaçak kömür yakmakta ve umumiyetle Kırşehir merkezi vilâyetine götürmektedir; bu havalide Şehriceditten başka kömür yakan ve yakmasını bilen köy halkı yoktur.

Armutlu Alan ve Yeniyapan köyleri ise hayvanlarını otlatmak için bu havaliye çıkmış uzun müddet göçebe halinde yaşadıktan sonra yerleşmiş köylerdir. Sekenesi umumiyetle Kürd ve hayvancılıkla temini maişet eder. Bu köylerin sınırları içerisinde ziraat yapılabilecek boş arazi bulunmadığı gibi mer'a ve çayırlıkları da yoktur; halk, ziraî mahsulâtını kendi yetiştirmekten mahrum bulunduğundan hariçten tedarik etmek mecburiyetinde kalmaktadır; bu köylerin de umumiyetle fakir bulunması dolayısile mevcut hayvanatın ekserisinin

sahipleri ova köylerinde bulunmakta ve bu köyler halkına ortakcılık yapırmaktadırlar.

Diğer Çiçekdağı eteğindeki köylülerin ziraî mahsulâtı yetiştirebilecek arazileri mevcut ise de beslemekte oldukları hayvanatı otlatabilecek mer'a ve çayırlık gibi boş araziden mahrum bulunmaktadırlar; Çiçekdağının gerek içerisinde ve gerekse eteğinde sakin bulunan köyler umumiyetle Çiçekdağının ormanlık mevkilerini işgal etmekte ve arazileri de, iklim, flora ve toprak faktörleri itibarile ziraattan ziyade orman yetiştirmeğe müsaittir.

Arazinin orman yetiştirmek hususundaki kabiliyeti bu havalideki köylerin ziraî faaliyetine mühim bir engeldir. Bir sene ziraattan terkedilen boş araziyi meşe şüceyratı istilâ etmektedir; iklim flora ve toprak faktörleri itibarile orman yetiştirmeğe son derece müsait olan bu havalideki köylerin mücavir ova köylerile tefrik edilen hudutlarının orman içerisine doğru ayrılması vaziyeti büsbütün müşkülleştirmiş ve köylü tarafından arazi açmasına sebebiyet vermiş olduğu gibi hayvanatı da ormanlarda otlatmak mecburiyetinde bırakmıştır.

Yukarıda izah edilen haller fazla randıman vermeğe müsait ormanlık sahasındaki ağaçların tecessüm ve teşekkülüne mani bulunması itibarile mevcut ormanların seneden seneye serveti haşebiyesini azaltarak muhafaza ormanı karekterini iktisap etmesine sebebiyet verdiği gibi orman hudutlarının da gittikçe darlaşmasına âmil olmuştur.

933 senesinde Çiçekdağı ormanlarında kat'iyat ve verime müsait bulunduğunu tesbit ettiğim Yağmurdede, Sıtma, Altıngelenin öz, küçük ve büyükada tepe gibi ormanlık sahalarının geçen üç sene gibi kısa bir zaman zarfında tahrip edilmiş bulunması bu ormanlarda gelişi güzel hayvan otlatılmasının zararlarını göstermeğe kâfi bulunduğu gibi yakın bir zamanda bu muhitte orman neslinin kâmilen mahvolacağına işaret etmesi itibarile de muhafaza mecburiyetinin ehemmiyetini tebarüz ettirmektedir.

Çiçekdağı ormanlarının hâlihazır vaziyeti itibarile muhitteki iktisadî ve sıhhî varlıklara faidesi nisbeten az ise de - ormanda hayvan otlamasının men'i ve muvakkaten kat'iyatın tahdidi gibi tedabirle ileride artacağı şüphesizdir. - Etekte gerek Kırşehir, Çiçekdağı ve gerekse Keskin kazalarına ait köyleri toprak kaymasına ve sel baskını gibi tabiî âfatlara karşı koruması itibarile yurd içinde önemle muhafaza edilmesi lâzım gelen ormanlardandır; Çiçekdağının teşekkülâtı arziyesi toprak kaymasına ve sel baskınına son derece müsaittir; arazisinin, dik ve nisbeten fazla killi topraktan teşekkül etmesi kış yaz arasındaki suhunet farklarile çatlayıp kaymak istidadını gösterdiği gibi gerek kışın yağan fazla karların ilkbaharda birdenbire erimesi ve gerekse mevsime tâbi olmamaksızın yağan sürekli yağmurlarla hasıl olan deli derelerin münhat yerlerdeki köyleri su baskınına uğratmak tehlikesi de mevcuttur.

Bu itibarla dağ eteğindeki köylerin sosyal bakımdan uğrıyacağı tehlikeyi bertaraf etmek üzere Çiçekdağı ormanlarının muhafazası lâzım gelmektedir; bu ormanların muhafazası da ancak, yukarıda arz ve izah ettiğim veçh üzere ormana hay-

van sokmamakla kabil bulunduğundan bu hususta gereken idarî ve fennî tedbirlerin ehemmiyetle tatbikini icap ettirmektedir.

Fennî ve idarî teklifler: Ormanın devamı bakımından muhafazası icap ettiğini yukarıda arzettiğim Çiçekdağı ormanının korunması hususunda gereken tedabire tevessül edebilmek için evvelemirde senelerdenberi içerisinde otlayan hayvanatın otlıyacağı mer'a ve yayım yerlerinin temin edilmesi lâzımdır.

Ormana civar ve içerisindeki köylerin vaziyet ve teşekkülâtı arziyesi mevcut hayvanatı beslemeye kâfi bulunmaması itibarile gerek civarındaki köylerin tabiî âfâta karşı korumasından ve gerekse orman kanununun 42 inci ve nizamnamesinin 25 inci maddelerinin icap ettirdiği tatbikatından bu gibi köylerin zarar görecekleri şüphesizdir; bu itibarla, fennî mehazırına ve orman kanunundaki memnuiyetine binaen orman içerisinde otlamasına müsaade edilmiyecek olan hayvanatın mer'asını tefrik ve göstermek bu köylerin iktisadî vaziyetini kurtarmak bakımından ormanın muhafazası kadar mühimdir.

Çiçekdağı ormanı, dördü içerisinde otuz altısı da kenarında olmak üzere 40 köyün arazisini kaplamaktadır; bunlardan Şehricedit, Alan, Armutlu ve Yeniyapan köyleri yukarıda arzettiğim veçhile bulundukları mevkilere - Şehricedit köyüne iskân edilmek suretile - sırf hayvanlarını beslemek maksadile yerleşmişlerdir; zirааta elverişli yerleri yoktur; her sene ormandan arazi açmak suretile ihtiyaçlarını güç karşılıyabilmektedir; geçimlerini Ova köylerine ait hayvan sürülerine çobanlık ve kısmen ortakcılık yapmakla temin etmektedirler; mevcut hayvanatı otlatabilecek arazileri de bulunmadığı gibi civarındaki ormanlara da mer'a ve açıklık yoktur; bu itibarla, bu köylerdeki hayvanatın ova köylerine indirilmesi icap etmektedir. Diğer orman kenarındaki 36 köye ait hayvanat ise mücavir ova köylerile tefrik edilen köy sınırlarının orman içerisine doğru ayrılması ve ova kısmındaki arazilerinin de ancak ziraatlarına kifayet edebilecek vüs'atte bulunması itibarile bizzarur ormanlarda otlatılmaktadır. Bunun için:

A — Bu gibi köylere ait hayvanatın otlamasına elverişli otlak yerlerinin tefriki.

B — Hayvanatın ormandan temin ettiği su gölge ihtiyacını giderecek çarelere tevessül edilmekle hayvanatın ormana girmesi önlenmiş olur.

Bu ihtiyaçlardan hayvanatın otlamasına müsait yayım yerlerinin mücavir ova köyleri sınırları içinde mevcut hayvanatın ihtiyacından fazla otlak ve arazi bulunmasına göre buralardan yayım ihtiyacı temin edilmek üzere erazi tefriki kabildir; bu gibi köylere yeniden arazi ayrılması veya diğer bir köy sınırı içinde hayvanatın otlatmak için izin verilmesi ova köylüleri arazisinin ihtiyaçtan fazla ve mühim bir kısmının Devlete ait bulunması itibarile tatbikatında hiç bir müşkülâta tesadüf edilemiyeceği gibi bilâkis hâli araziden hayvanatın istifadesini temin etmek suretile ekonomik faide elde edilmiş olur. Hayvanatın su ihtiyacı da köylerdeki yalakların ıslahı suretile temin edilmesi mümkün bulunduğu gibi gölge ihtiyacı da ağaç yetiştirilmekle karşılanması kabildir. Bu gibi yerlerde yetiştirilecek ağaçların mev-

cut bataklıkları kurutması itibarile de ayrıca muhite sıhhî varlık temin edilecektir; bu maksatla, okaliptüs gladiçya ve kısmen Ailanthus yetiştirilmesi tercih olunmalıdır.

Muhitin sosyal ve sıhhî varlığını temin etmek üzere yetiştirilmesi teklif olunan ağaçların ne suretle temin edileceği mevzuun haricinde bulunduğundan bu iş hakkında ayrıca tetkikatın yapılması icap etmektedir.

Mahallî mahrukat ihtiyacına gelince: Ormanın verimine müsait bulunmamasından mahallî mahrukat ihtiyacını temine imkân görülememiştir; mevcut ormanların serveti haşebiyesi yukarıda da arzettiğim veç üzere Kırşehir Vilâyetinin ancak iki sene gibi kısa bir zaman için kökünden hal ve katedilmek suretile ihtiyacını teminden sonra kâmilen orman sahasının tarla haline geçeceği cihetle ormanın sosyal bakımından mevcudiyetini muhafaza etmek üzere son kalan servetin kesilmesi muvafık değildir.

Bu itibarla ormanın orta yaşına göre mevcut serveti haşebiyesinin verim kabiliyetini artırmak için 15 sene müddetle muhafazası icap etmektedir.

Ormancılık Aleminde:

I. Yurd içinde

1. 6. 1937 tarihinde mevkii meriyete

1. 6. 1837 tarihinde mevkii meriyete giren 3116 sayılı orman kanununun tatbikinden elde edilen neticelere nazaran, ana kanunun bazı maddelerini tadil ve yeni hükümler vazeden «9» maddeden ibaret 25. 6. 1938 tarihinde ek bir kanun neşredilmiştir. Bu ek kanunun isdarındaki sebep, esas orman kanununun noksanlarını gidermek ve bu suretle beliren ihtiyaçları tamamlamaktır.

Bu ek kanunun vazeylediği yeni hükümleri dört esaslı nokta etrafında toplayabiliriz:

1 — Köylünün zatî ihtiyaçlarına müteallik hükümler,

2 — Orman suçlarına müteallik hükümler,

3 — Kereste fabrikalarının gayri mamul ve yarı mamul ağaç ihtiyaçlarını gidermiye matuf hükümler,

4 — Ormancılık muhasebesine müteallik hükümler.

İleride çıkacak olan sayımızda bu ek kanunun ana kanunla olan irtibat ve münasebetleri gösterilerek, ormancılık politikamız bakımından uzun bir tahlil yapılacağından, burada sadece kanunun hükümlerinden bahsedeceğiz.

Ek kanun 1 inci maddesile esas kanunun 18 inci maddesini şöylece değiştirmektedir:

«Ormanların içinde veya orman sınırlarına köy ortasından ufkî hatlı müstakim üzerinde 10 kilometre uzaklığa kadar bulunan köylülere zatî ihtiyaçları için dikili ağaçlara ait tarife bedelinin onda birini ve ayrıca kesme ve taşıma masraflarını ödemek şartile ormanların istif edilmiş yerlerinden veya orman memurunun göstereceği mahallerden kerestelik, kaplık, tomruk ve mahrukat verilir. Bu hudut dahilinde bulunan ve nüfusu iki binden az olan kaza merkezlerile diğer kasabalar sakinleri bu hükümden istifade eder.

Ayni masefa dahilinde bulunup da geçimleri pazarda sattıkları kereste, odun, kaplık ve kömüre bağlı köylülere tarife bedelinin ödenmesi şartile izin verilir. Bu izinin ne gibi hadler dahilinde verileceği keyfiyeti ise bir talimatname ile tesbit olunur. Bu izin köylünün kalkınmasını istihdaf edecek plânlara uymaları ve aralarında birlikler kurmaları ve çalışma tarzlarını ıslâh şartlarına bağlanabilir.»

Esas kanunun 36 ıncı maddesinin sonuna ek kanuna şöyle bir hüküm vazeylemiştir:

«Orman malları adet, cins, nevi itibarile müruriye tezkeresine uygun ve damgalı olup da hacmen % 10 ve veznen % 15 kadar fazlalık zuhur ederse fazladan satış bedeli üzerinden resim alınır. Fazla olduğu takdirde fazlası müsadere olunur. Eğer müruriye tezkeresine uygun ve fa-

kat damgasız ise, damgasızlardan ceza olarak iki kat satış bedeli ceza olarak alınır.

Orman sayılmayan yerlerden nakiller ücrete tâbi olmaksızın ihtiyar heyetinin mazbatasile yapılır.

Esas kanunun 37 inci maddesi ise: «orman hasılatından bedel tarifeleri mıntaka piyasalarına göre Ziraat Vekâletince tanzim olunur» şeklinde tadil edilmiştir.

Orman kanununun 39 uncu maddesinin sonuna «Kuru dal, kuru çalı, çırpı ormanı tahrip etmeyecek şekilde, köylüye bir bedel mukabilinde olmaksızın verilir.» hükmü ilâve edilmiştir.

Esas kanunun 127 inci maddesi ise, aşağıdaki şekilde tadile uğramıştır:

«Suçlardan dolayı tutulan mallar muhafaza edilmek üzere belediye, köy muhtarına, vekiline, veya ihtiyar heyeti azasından birine makbuz mukabilinde teslim olunur. Muhafazası müşkül veya çürüyecekler varsa sulh hakimi iznile en yakın pazarda sattırılır. Masraf çıktıktan sonra para emanete alınır. Lehinde karar çıkarsa, nakil masrafları tenzil edildikten sonra mütebakisi iade olunur. Aleyhte ise mallar satılır, satılmışsa bedeli hazineye verilir.

Ek kanun 6 ıncı maddesile yep yeni bir hüküm vazeylemektedir. Bu hükme nazaran orman mahsulâtını işleyen fabrika sahiplerine, bazı şartlar dahilinde tayin edilecek bedellerle münakasasız ağaç, tomruk, kereste imalinden kalmış parçalar verilir. 7 inci maddesile de «devlet tarafından işletilecek ormanlarla, millî sermayeli Türk şirketleri veya millî bankalarla müştereken işletilecek ormanlar muhasebei umumiye artırma ve eksiltme ve ihale kanunları hükmüne tâbi olmayıp, hususî kararnamelere ve hususî icaplara bağlıdırlar.» hükmünü koymuştur.

25. 6. 1938 tarihinde tatbik sahasına girmiş olan orman ek kanununun anlaşılmasındaki müşkülâtı izale ve tatbikini kolaylaştırmak maksadile de 4 maddeden ibaret bir talimatname ile iki adet izahname de neşredilmiştir.

Orman kanununa ek olarak çıkarılan 3444 numaralı kanunu ormancılık politikası bakımından tahlil ederken, bu talimatname ve izahnameler de göz önünde bulundurulacaktır.

Keresteciler kongresi:

11. 7. 938 tarihinde kereste fabrikaları mümessillerinin iştirakile Ziraat Vekili B. Faik Kurdoğlunun riyasetinde bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantının gayesi orman işlerinde ve odun sanayiinde büyük rol oynayan unsurlarla yakından temasa gelmek, kereste ve diğer orman mahsulâtını kıymetlendirmesini, memleketimizin iktisadî ve teknik şartları içerisinde rasyonelleştirmek millî pazar ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmak ve fiatları tanzim etmektir.

Bu toplantıda memleketimizde mukavelelere müsteniden orman işleten 40 fabrika mümessili ile perakende kereste satışı yapan bir kısım tüccarlar bulunmuştur.

Bu toplantıya Ziraat Vekili Bay Faik Kurdoğlunun bir açış nutkile başlanmış ve ruznamedeki işlerin tetkik ve bir karara raptı için üç komisyon teşekkül eylemiştir. Burada reisliğe Ziraat Vekili, ikinci reisliğe Emin Sazak ve İbrahim Çolak, seçildi.

Bir birlik teşkil, mevzuat ve temenniler, ve millî piyasa ihtiyaçları ve fiyat meselelerile uğraşmak üzere teşkiline lüzum görülen bütçe encümenine sırasile İbrahim Çolak, eski valilerden Karadeniz Şirketi Müdürü İbrahim, Kunduz Şirketi Müdürü Tahsinin Başkanlık etmesi takarrür etti ve umumî toplantıya nihayet verildi.

Her üç encümen, kendilerine tahsis

edilen odalarda derhal faaliyete geçmişlerdir.

12/7/938 günü Ziraat Vekili tarafından toplantıya iştirak edenler şerefine Gazi Orman Çiftliğindeki Bira Parkında bir öğle ziyafeti verilmiştir. Ziyafetten sonra umumî bir toplantı yapılarak encümenlerin kararları bu içtimada okunarak toplantıya nihayet verilmiştir.

Buu içtimaın neticesinde Ziraat Vekâleti haddinden fazla görülen kereste fiatlarının düşürülmesini ve aşağıda mıktarı yazılan yıllık dahilî ihtiyacın kontrollü bir surette teminin imkân dahiline sokulması temennilerinde bulunmuştur. Yıllık ihtiyaç için tesbit edilen mıktarlar şunlardır:

Yapı kerestesi 500 bin, maden direği 150 bin, travers 60 bin, 5 bin telgraf ve telefon direği, 5 bin ambalâj kerestesi, 100 bin kâğıt hamuru ve kibrit çöpü, 100 bin, mobilya sanayii için, 12 bin metremikâptır.

Kongrenin vermiş olduğu kararlardan en mühimleri şunlardır:

Millî piyasa ihtiyacı ve fiat meselelerini takip ve tetkike devam için merkezi Ankarada olmak üzere bir (Orman işletenler birliği) teşkil etmek. Nafia, Milli Müdafaa ve sair mühim orman ihtiyaçlarını bu birlik kanalile tanzim ve tedarik etmek. Toplantıda muhtelif orman mahsulâtı ihtiyaçlarının hangi mıntakalardan ve ne mıktarda temin edileceği umumî surette tesbit edilmiştir.

Ayni zamanda bu hususta her mıntaka kerestecisinin Vekâletin sormuş olduğu suallere verdiği cevaplarda Vekâlet tarafından inceden inceye tetkik olunacaktır.

Bundan başka iskân işleri için istenecek kerestenin vagon teslimi azamî 18 liradan ve travers ihtiyacının son bir yıllık fiatlara nazaran hali hazırdaki piyasanın üçte birile temin edilebileceği de toplantıda kabul edilmiştir.

Bu görüşmelerden tebarüz eden başlıca neticeleri şöylece sıralamak mümkündür:

1 — Bugünkü mukaveleler sadece kereste imali bakımındandır. Halbuki kereste imaline elverişli olmıyan ve fakat maden direği, mahrukat, kâğıt hamuru, kömür, ambalâj kerestesi, olabilecek aksamın kıymetlendirilmesi kabil değildir. Bunlar ya yakılmakta veya ormanlarda metrûk bırakılarak yeni fidanların büyümesine mani olmakta veya yangınlara sebebiyet vermektedir. Bunun önüne geçilmek.

2 — Araba geçebilen kara yollarile su yollarının noksanı dolayısile orman dahilinde imal ve hayvan sırtında nakliyat yapılan yerlerde bu zayiat nisbeti % 60 sı da aşmaktadır. Yol inşasına ehemmiet vermek.

3 — Kereste maliyet fiatları, müzayede usulü ve vücuda getirilmiş sanayi tesisat farkları yüzünden halen 10 lira ile 25 lira arasında tehalüf etmektedir. Bazı ahvalde bu rakam 40 liraya kadar yükselmektedir.

Bu tehalüfün sebebi bazı fabrikaların mühim kârlar temin etmelerine rağmen bazıları da dara dar idare etmektedirler. Kereste piyasasındaki tehalüfün bir sebebi de budur. Bunun izalesine çalışmak.

4 — Halen sınaî bir işletmenin devamı filen mümkünsüz hale gelmiştir. Halbuki ormanlar ihtiva ettikleri bakaya 1,5 - 2 metre arasındaki gövde bakayasile bulundukları sahalar ambalâj ve odunluk ihtiyacının mühim bir kısmını verebilecek vaziyettedirler. Tazyik edilmiş odun, tazyik edilmiş odun kömürü ve çörçöple işleyen nakil vasıtaları orman sahalarımızda temin edilmek lâzımdır.

Bu takdirde yol inşaatında ve şimendifer hatlarının müstakbel inkişaf plânında orman işletme ihtiyaçları da nazara alındığı takdirde kereste haricinde mühim bir yekûn tutan diğer orman mahsulâtına ait millî ihtiyaçların kereste imalâtı (Saus - Produit) i halinde temine imkân hasıl olacaktır.

Bu toplantının en büyük faidesi yalnız piyasayı alâkadar eden kısımlar üzerinde kararlar vermiş olmak değil, ayni zamanda orman isletmelerinin tarz ve şartları üzerinde de uzun uzadıya görüşülmüş olmasıdır.

Tahdid işlerimiz:

Orman kanununun (10) uncu maddesine göre Türkiye ormanlarının beş sene zarfında sınırlanması icap ettiğinden Orman umum müdürlüğü yurdun muhtelif bölgelerinde tahdit komisyonları vücuda getirerek tahdit işlerinin süratle ilerlemesine büyük bir ehemmiyet atfetmektedir.

Halihazırda 6 tahdit komisyonu teşekkül etmiştir. Bugün faaliyette bulunan altı komisyonun çalışma merkezleri aşağıda gösterilmiştir:

1 numaralı tahdit komisyonu: İstanbul Sarıyerde.

2 numaralı tahdit komisyonu: Ankara Kızılcahamamda.

3 numaralı tahdit komisyonu: İstanbul Beykozda.

4 numaralı tahdit komisyonu: Eskişehir, Mıhalıççıkta.

5 numaralı tahdit komisyonu: İzir Bergamada.

6 numaralı tahdit komisyonu: Antalya Kaş dadır.

Her heyet bir ormancı reis, bir ormancı âza, bir hukukçu âza ve bir de kâtipten ibarettir. Tahdit komisyonlarının bu güne kadar (7 inci ay gayesine kadar) sınırlamış oldukları mesafenin tulü aşağıda gösterilmiştir:

1 numaralı komisyon: 138 kilometre,

2 numaralı komisyon: 137 kilometre,

3 numaralı komisyon: 11 kilometre,

4 numaralı komisyon: 198 kilometre.

Uzunlukta iş yapmışlar. 5 - 6 numaralı komisyonlar yeni teşekkül ettiği için henüz büyük mikyasta iş görmüş değillerdir.

3116 numaralı kanuna istinaden tahdit komisyonlarının ne şekilde çalışmaları icap ettiğini gösteren 23 maddeli bir izahname ile tahdit esnasında nazarı itibara alınacak noktalara dair bir de tamim neşredilmiştir.

İzahnamenin ihtiva ettiği esaslara göre iş görme tarzının tavzih edilmesi ve faaliyete geçilecek zamandan bir ay önce mahallî mülkiye âmirine vaziyetin bildirilmesi ve tahdit işleri bittikten sonra o bölmenin krokisinin tanzimi icap etmektedir.

Tamimde ise, mülkiyet iddialarının ancak tapu senetlerile kabul edilebileceği ferman, Sipahi senedi, iskânı adi suretile verilen yerlerin ormandan addedileceği zikredilmektedir.

Devlet işletmesi:

Evvelce teşekkülünü haber verdiğimiz Karabük devlet işletmesi ihzarî tertibatını tamamen ikmal ederek faaliyete geçmiş bulunmaktadır. İşletme muhtelif çapta ve piyasanın her nevi ihtiyacına uygun iptidaî malzemenin ihzarile meşguldür.

Bunlardan ilk defa olarak 600 metre mikâba yakın çam tomruğunu satılığa çıkarılmış, kayın ve köknar mamulâtını da yakında piyasaya sevkedecektir.

Civar ormanlardaki açık sahaların teşciri ile civarın fidan ihtiyacını temin mak-

sadile Karabük revir âmirliği binası civarında 5,5 hektarlık bir saha istimlâk edilerek asrî bir fidanlık meydana getirilmesine teşebbüs edilmiştir. Bu fidanlıkta tohum evsafını ve fidanların yetişmesini tetkik etemk üzere de muhtelif araştırma istasyonları yapılacaktır.

Orman umum müdürlüğü devlet işletmesinden aldığı neticeyi çok iyi bulduğundan yurdun her köşesinde bu nevi revirler' açmağa karar vermiş ve Balıkesirde Tursunbey kazası dahilinde bulunan ve Türkiyenin en güzel ormanlarından biri olan Alaçam ormanlarını da devlet işletmesine ithal eylemiştir.

Alaçam işletmesi kadrosunda bulunan memurlardan revr âmirliğine Zonguldak birinci sınıf orman mühendis muavini Nazım Batur, Bölge şefliklerine Amenajman grupundan Nevzat Mengü ile orman mühendislerinden Bekir terfian tayin edilmişlerdir. Mezkûr memurlar 11 gün kadar Karabük ormanında tetkikat yaptıktan sonra Alaçam revirini açmışlardır.

Revir henüz ihzaratile meşgul olup bir taraftan revir âmirliği binası inşa ettirmekte ve diğer taraftan da bölge şefleri binaları yaptırılmaktadır. Bununla beraber kesime geçmek için teşebbüste bulunmuş olup yakın bir zamanda civar piyasaya her nevi çapta kereste yetiştirecektir.

İstanbul Büyükdere Bahçeköy civarında bulunan Belgrad ormanları da talebe öğretme reviri adile devlet öğretmeciliğine ithal, orman fakültesi dekanı Pr. Mayer Veglin revir âmiri, Çanakkale orman mühendisi İsa Gür bölge şefi, sabık ticaret mektebi mutemedi Celâl muhasebeci olarak tayin edilmişlerdir. Bu ormandan tedarik edilmek üzere Nafia Vekâleti mühim mıktarda balta, kazma sapı almak için müracaat etmiş ve revir bu ihtiyacı yakın bir zamanda temin edeceğini bildirmiştir.

Devlet işletme şube müdür muavinliği işine bakan Dr. Rıdvan Pınar Eskişehir civarında bulunan Somdöken ormanlarını devlet işletmesine açılmısı için icap eden tetkikatı ikmal etmiş ve bu ormanın da hemen işletilmeğe başlanılması için Ziraat Vekâletinden müsaade istenmiştir.

Yurdun her orman mıntakasında açılacağını zannettiğimiz devlet işletmesi hem halka daha garantili matah vermekte hem de ormanların tanzim ve ıslahına doğru gitmektedir.

Şimdiye kadar müteahhitler vasıtasile işleyen ormanlarımızdan tamamen istifade edilmemekte, bir kısmı mühimmi zayiat addedilerek çürümeğe terkedilmekte iken devlet işletmeciliği en ufak bir parçayı bile paraya tahvil etmek prensipile işe başlamış olduğundan bunu memleketimiz ormancılığı için bir dönüm noktası addedebiliriz

Ağaçlandırma hareketleri:

Bataklıkları kurutmak, travers ihtiyacını temin etmek, maden ocaklarımıza direk tedarik eylemek gayesile Akdeniz kıyılarında açılmakta olan okaliptüs fidanlıkları hakkında okuyucularımıza daha önce de malûmat vermiştik. Bugün mezkûr tesisatın faaliyetleri hakkında da işittiğimiz haberleri yazıyoruz.

Okaliptüs ormanları tesis etmek için başlıca iki kısım arazi alınmaktadır.

1 — Fidanlık kurmağa müsait **arazi,**
2 — Ağaçlama yapmağa müsait arazi.

Güney ellerinde kurulacak olan okaliptüs orman sahaları şunlardır:

Dörtyolda bin Ceyhanda 1800 Karataşta 1700 Antalyada muhtelif mevkilerde 2500 hektar.

Henüz bu sahalar ağaçlanmağa başlanmamıştır. Civar fidanlıklarda bu mevki-

ler için olgun fidelerin yetiştirilmesile meşgul olunmaktadır.

Antalya Çirkin Obada icarla tutulan 37 dönüm arazinin yarım milyon fidan verecek bir surette hazırlandığı ve Tarsusta (43.5 × 20.30) metre eb'adında kurulan fidanlığında senede bir milyon okaliptüs fidanı verecek kabiliyette olduğu tesbit edilmiştir.

Bu fidanlıklardan önümüzdeki sene bir milyondan fazla fidan elde edilecek 500 - 700 hektarlık bir saha ağaçlanacaktır.

Fidanlıklar için gereken tohumlar memleketimizden tedarik olunmaktadır. Adana Ziraat Mektebinde ve o havalide yetişen tohumlar toplattırılarak ekilmektedir.

Geçen sene bir miktar tohum da Fransadan getirtilmiş ise de tohumların ekserisi bozuk ve çürük çıktığı için bir faide temin edilememiştir. Yerli tohumlardan elde edilen randıman fekalâdedir. Daima yerli tohum tercih olunmaktadır.

Fidanlık sahalarında yetişen okaliptüs fidanları gayet gürbüz olarak büyümektedirler. Tohumların intaş kabiliyetleri de çok güzeldir.

Orman fidanlıkları:

Yalnız okaliptüs ormanları teşkil etmek maksadile değil memlekete muhtelif cins ağaçlardan mürekkep ormanlıklar vücuda getirmek ve ayni zamanda orman dahilindeki boş sahaların ağaçlanması gayesile de fidanlıklar meydana getirilmektedir. Bu meyanda faaliyette bulunan fidanlıklarımız şunlardır:

Bu sene 15 bin muhtelif cins fidan verecek 41,188 metre murabbaı vüsatinde İzmir fidanlığı, 26 bin fidan verecek 25 hektar vüs'atindeki Ankara fidanlığı, yeni tesis edilmekte olan 215 hektar vüs'atinde Eskişehir fidanlığı ve 45 bin fidan veren İstanbul Bahçeköy fidanlığıdır.

Eskişehir fidanlığı yalnız bir fidanlık olarak değil ayni zamanda civar halkın meyvelik ihtiyacını temin gayesile büyük bir park halinde tesis edilmektedir. Porsuk Çayı kenarında uzanan bu sahanın yakın bir zamanda ağaçlanabilmesi için azamî gayret sarfedilmektedir.

Bunlardan başka ayrıca mıntaka fidanlıkları da tesis edilecektir. Bugün toprakları ve sahası tesbit edilmekte olan fidanlıklar Sivas, Erzurum, Tunceli, Konya mıntakalarındadır.

Filorya ağaçlandırma sahası:

Türkiyenin en güzel plâjı olan Filoryanın ağaçların koyu gölgelerile de süslenmesi gayesile süratle ağaçlanmasına karar verilmiştir. Ağaçlama işi Orman Fakültesi Profesörlerinden Mazhar Diker'e tevdi edilmiştir. Filoryadaki teşcir sahası 3348 metre murabbaı olup 12 Marttan 24 Nisana kadar 16 848 adet fidan dikilmiştir.

Diğer ağaçlama faaliyetleri:

Türkiyede gerek meyveli gerekse meyvesiz ağaçlar yetiştirmek için son derece şâyânı dikkat bir faaliyet hissolunmaktadır.

Bataklıkların kurutulması, çirkin manzaraların kapatılması yurdun süslenmesi için meyvesiz ağaçlara ihtiyaç vardır. Bu husuusn temini için de muhtelif fidanlıklar kurulmaktadır. Bu fidanlıklar hususî idareler, belediyeler, şirketler tarafından tesis edilmekte olup son günlerde Trakya,

Balıkesir ve Bursa fidanlıklarında azamî bir faaliyet görülmektedir. Bunlardan başka Trakyada 25, 50, 100 binden yarım milyona kadar kavak yetişitren fidanlıklar tesis edilip bu sene bir milyon kavak tutturulduğunu gelecek sene de 2.5 milyondan ziyade kavak dikileceğini ve halkın kavak yetiştirmeğe fevkalâde rağbet ettiğini görüyoruz.

Amenajman grupları faaliyette:

Amenajman grupları bu sene daha fazla revizyon işlerile meşgul olmuşlardır. Birinci grup, dördüncü grup Zingal ormanının revizyonunu, ikinci grup Helkeme ve büyük düzün revizyonunu yapmaktadır. İkinci grup ayni zamanda büyük düze ilhak edilen Tekir ormanının amenejesini de yapmış ve Karabük işletme revirine ilhak edilmiş olan Yalkuz ve Megri ormanlarının da amenejesine başlamıştır.

Beşinci grup Giresunda Kürtkırığı vakıf ormanının amenejesini ikmal ederek Kuraisep'a ormanının da revizyonunu yapmış ve hâlen Zingal ormanının revizyonunda bulunmaktadır.

Üçüncü grup devlet işletmesine açılan Dursunbey kazası dahilindeki Alaçam ormanının amenejesi ile meşguldür.

Orman fakültesi mezunları:

Ziraat Enstitüsünden bu sene 25 i ormancı olmak üzere 110 talebe mezun olmuştur. Orman Fakültesini bitirenlerin isimleri:

Hüseyin Dedegil, Kemal Ergüleç, Muzaffer Atakan, Haneif Gürpınar, İsmail Erarslan, Kemal Yazıcıoğlu, Abdülkadir Köklü, Kemâl Gençsipor, Ali, M. Dursun Balta, M. Cemâl Tigin, M. Mevlût Aytekin, M. Kâzım Acar, Fikri Atmaca, Tevfik Bıranş, Rasim Erdoğan, İrfan Erbil, Fahri Gökkaya, Ahmet Salih Akan, İsmail Ayvazoğlu, Talât Enginsal, Mehmet Şenay, Cemalettin Köknar, Celâlettin Metin, Sabri Sinangin'dir.

Bursa orman mektebi mezunları:

Bursa Orman Mektebinden Haziran imtihan devresinde (9) talebe mezun olmuştur. İsimleri şunlardır:

Ali Uztan, Mehmet Yarar, Hikmet Gülegen, Halil Uztan, Mustafa Ersin, Sadri Buluntu, Mustafa Bubac, Yünüs Günay'dır.

Bunlardan ilk beşi askerlik çağına girdikleri için Yedek Subay Okuluna sevkolunmuş son dördü de sıra ile Kastamoni, Kütahya, Çorum, Ispartaya tayin edilmişlerdir.

Yeni mezunlarımızı tebrik eder mesleklerinde başarılar dileriz.

Orman mekteplerine talebe alınıyor.

Bu sene Yüksek Ziraat Enstitüsüne bağlı Orman Fakültesine 60 talebe alınacaktır.

Bolu ve Bursa Orman Mekteplerine demüsabaka ile parasız ve yatılı ellişer talebe alınacaktır.

Musabaka imtihanına gireceklerin kayıtları 15/8/938 de başlayıp 15/9/938 de bitecektir. Ve 16/938 günü biyoloji, riyaziye gruplarından Bursa ve Boluda mekteplerde Ankara, İstanbul, Edirne, İzmir, Antalya, Konya, Eskişehirde orman baş mühendisliklerinde yapılacaktır. İmtihan neticeleri

de 30 Eylûl 938 de Cumhuriyet, Tan, Son-posta, Ulus gazetelerinde ilân edilecektir.

Bursada Orman Mektebi yaptırılacak:

Bursa Orman Mektebinin gayet dar olması ve kira ile oturulmakta bulunması cihetile Bursanın en müsait bir mevkiinde modern bir orman mektebi inşası düşünülmüş ve mektep plânının çizilmesi için Avrupada bulunan orman mektepleri plânlarının göz önünde tutulması takarrür ettirilmiştir.

Tetkik seyahatları:

Başta Sayın Orman Umum Müdürümüz Hüsnü Yaman olduğu halde bütün şube müdürleri ve mühendisleri hâdiseleri bizzat yerinde araştırmak için gezilere çıkmıştır.

Fikri Kozak, Feridun Ferdiğ, Akdağ madenine giderek orada göçmen ihtiyaçlarını karşılayacak ormanları tetkik ve tefrik etmişlerdir. Müfettiş Macit ve şube müdürü Celâl Gürgen de Kars ormanlarında kâğıt hamuru için lâzım gelen lâdinleri araştırmışlardır. Müfettiş Rıdvan Pınar Trakya ormanlarında fuçuluk meşe aramak üzere tetkikatta bulunmuştur.

Ziraat Fakültesi ormancılık şefi Dr. Ali Kemal Yiğitoğlu, Amenajman grupu şeflerinden Remzi Kökmen, Bolu Orman Mektebi mühendis muavinlerinden Reşit Altuğ, Bolu birinci sınıf mühendisi Azmi Demir. Ankara birinci sınıf Orman mühendislerinden Suat Çalıkoğlu'ndan mürekkep bir heyet Karadere ormanlarında tetkikata gönderilmişlerdir.

Müfettiş Fuat Talip Adalı Eskişehir fidanlığını tetkik etmiş ve orada bulunan umum müdürümüz Bay Hüsnü Yaman'a izahat vermiştir.

Şube müdürlerinden Hakkı Suha Karamızrak Mihalıççık tahdit komisyonunun faaliyetini tetkik eylemiştir.

Orman Umum Müdürlüğü şeflerinden Kemâl Gökcedağ, Remzi Erkan, Kunduz ormanının revizyonuna memur edilmişlelr ve oraya gitmişlerdir.

Ziraat Vekâleti Teftiş Heyeti Reisi Bekir Şasa Avrupadaki ormancılık tahsilinde bulunan talebelerin tahsil vaziyetlerini teftişe gitmiştir. Bugün bu arkadaşlar tetkikatlarını yapıp merkeze dönmüşlerdir.

Ziraat Kongresi haberleri:

Büyük Ziraat Kongresinin biran evvel faaliyete geçmesi için bütün hazırlıklar ikmal edilmek üzeredir. Orman, Baytar, Ziraat mütehassıslarının vermiş olduğu raporlar muhtelif matbaalarda broşürler halinde bastırılmışlardır.

Şimdiki halde kongre hazırlıklarına devam olunmaktadır. Kongreye orman umum müdürlüğü memurları, kereste şirketle ri mümessilleri ve kereste tüccarları gireceklerdir. Kongrenin ormancılık kısmı ile neşriyat şubesi alâkadar olmaktadır. Kongreye iştirak edecekler tesbit edilmiş ve kendilerinden bazı bilgiler istenmiştir. Kongre günü taayyün ettiği zaman bunlara ayrıca davetiye gönderilecektir.

Ziraat kongresi için bir takım afişler de bastırılmakta ve kongreye ilâveten bir de sergi açılacağı haber alınmaktadır.

Ziraat tarihi yazılıyor:

Büyük ziraat kongresi dolayısile sayın Vekilimiz Faik Kurtdoğlu'nun emirleri üzerine ziraat tarihinin yazılması kararlaştırılmıştır. Bu tarih Türklerde orman. baytar, ziraat faaliyetlerini Prehistorik çağ-

lardan bu güne kadar canlandırılacaktır. Tarihi yazmak için vekâlette bir komisyon teşekkül etmiş ve komisyona Kültür bakanlığı Millî talim, terbiye dairesi reisi İhsan Songu tayin edilmiştir.

Ormancılık tarihini yazmak için Umum müdürlük memurlarından Tedrisat şubesi mühendis muavini Kerim Yund Prehistorik ve ilk çağları, Müfettiş Halil Nadir Kutluk Orta çağ ve Cumhuriyete kadar olan zamanları, Tedrisat şubesi müdürü M. Ali Salih Gökberk de Cumhuriyetten bu güne kadar olan çağları yazmak üzere vazife almışlardır.

Okuyucularımızın her türlü meslekî müşküllerine cevap veriyoruz. Suallerinizi Cemiyet adresine yollayınız.

Düzeltme:

Bu sayının 190 ıncı sahifesinde Zon guldak Orman Başmühendis muavinliğinden Alaçam Revir âmirliğine tayini bil- dirilen Nazım Batur'un eski memuriyeti sehven birinci sınıf mühendis muavini olarak dizilmiştir, itizar olunur.

Sahibi :	Umumî Neşriyat Müdürü	İdare yeri:
Türkiye Ormancılar Cemiyeti	**Fikri Kozak**	Ankara Posta kutusu: 252

Orman Kunduraları

Avrupada yapılanlar kadar metin ve güzel

Ayancıkta : *kunduracı Mustafa Koçak*

tarafından yapılır

Zingalda çalışan ve Zingala uğrayan her Ormancı bu Ormancı kunduralarından tedarik eder. Ormanlarda rahat gezmek isterseniz ölçünüzü derhal gönderiniz.

Fiatlar : Çivili 9-10 lira Dikişli : 11-12 lira

Bankacılık âleminde mühim bir yenilik

Türk Ticaret Bankası

nın para sahiplerine gösterdiği kolaylık ve temin ettiği istifadeler çok büyüktür.

% 6 faiz verir ve bu faizi her ayın 1 inde öder

«TÜRK TİCARET BANKASI» büyüğünden küçüğüne, en zenginden en ufak sermaye sahibine kadar bütün memleketimiz halkının Bankaya karşı gösterdiği itimat ve sevgiye bir şükran karşılığı olmak üzere yalnız Bankamıza mahsus çok orijinal bir mevduat sistemi olan «kuponlu vadeli mevduat» usulünü ihdas etmiştir.

1- Bir veya iki sene müddetle para yatıranlara bu müddetlere ait aylık kuponları ihtiva eden bir cüzdan verilir. Para sahipleri bu kuponlar mukabilinde her ayın birinde gelip paralarının o aylık faiz tutarını tamamen alabilirler.

2- Bu faizleri tevdiatın yapıldığı yerlerden olduğu gibi diğer herhangi bir şubeden de hiç bir kayd ve şarta tâbi tutulmadan almaları kabildir.

3- Mevduat sahipleri «TÜRK TİCARET BANKASI» nın merkez ve şubelerinin bulundukları yerlere bu mevduatlarından bir kısmını veya tamamını ücretsiz olarak gönderebilirler.

4- Kuponlu vâdeli mevduat sahipleri istedikleri zaman paralarının tamamını veya bir kısmını geri alabilirler.

Kuponlu vâdeli mevduat sistemi, temin ettiği kolaylıklar sayesinde az zamanda büyük bir rağbet kazanmıştır.

OVEL

Ormancılık ve Endüstri Türk Limitet Şirketi

Merkezi: B A R T I N

Ormanları: Helkeme Eğriceova

Senevî tomruk istihsalâtı 23000 M.

Fabrikası:

Kumluca, Ulupınar, Eğriceova, Helkeme, Yenihan.

Ağaç ve kereste ile alâkalı bütün işler - modern tesisli fabrika ve atelyeler

---

ÜRÜN

Ticaret Türk Limitet Şirketi

Merkezi: İstanbul

Memleketin her çeşit mahsulünü dünyanın bütün piyasalarında sattıran geniş teşkilâtlı müessese

---

Adapazarı— Bolu — Bozöyük —Tavşanlı — Mahyaeğrigöz — Derbent — Sabanca o r m a n l a r ı

Çam - Köknar - Fırınlı ve fırınsız Kayın kerestelerini

TİCARET TÜRK ANONİM ŞİRKETİNDEN temin edebilirsiniz

İdare merkezi: Ankara. Posta kutusu 169.

Telgraf: Titaş - Telefon: 2305, 2338

Şubesi: İstanbul — Taşhan

En iyi ve en temiz tabı ve en nefis cild işleri

Ticaret Türk Anonim Şirketi Titaş Basımevinde yapılır.

Telefon: 1641 Posta kutusu: 196

ZİNGAL

Zindan ve Çangal Ormanları

T. A. Ş.

Merkezi : İSTANBUL

Fabrikası : AYANCIK

Her türlü Köknar ve Kayın kerestesi

Fırınlanmış mobilye kerestesi

ve

Parke Ambalaj Sandıkları

Orman ve Av

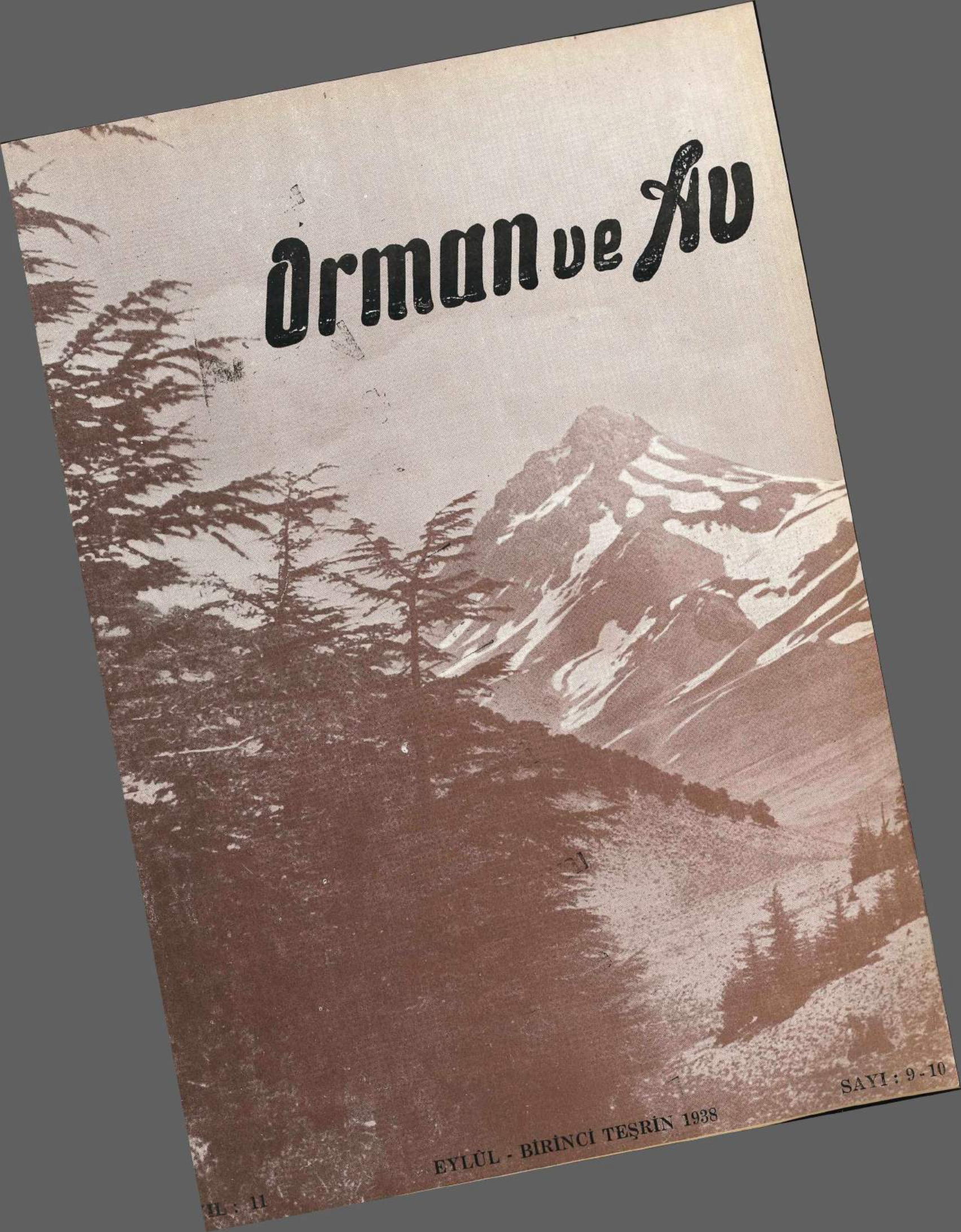

SAYI : 9 - 10

EYLÛL - BİRİNCİ TEŞRİN 1938

YIL : 11

İçindekiler:

İşe başlarken .... *Halil Gökmen*

İstanbul ve civarında:

Ağaç, çalı, orman ....*Profesör Dr. Çermak*

Yalamık .... *Kerim Yund*

Ağaç boğma .... *Halil Nadir Kutluk - Kerim Yund*

İnsan ve orman münasebeti ....*Mehmet Sevim*

Macar ormancılığının tarihçesi ve bugünkü vaziyeti .... *Pierre Buffault*

Ormana dair..... .... ***

Adam yiyen ağaçlar ....*A. T.*

Ormancılık âleminde:

I. Yurd içinde ..... ***

II. Yurd dışında ..... ***

İşe Başlarken

Halil Gökmen

Uzun tahsil yıllarının tatlı ve acı hatıralarını geçmiş günlerin koynuna terke çalışarak, yurt davasında payımıza düşen vazifeye başlayoruz.

Şu anda duyduğumuz zevkli ve şerefli heyecanın ömrümüzün sonuna kadar devam edecek olan tesirini anlatmağa kendimizde kudret göremiyoruz. Çünkü; büyük duygular karşısında kalemin ekseriya zayıf, kelimelerin çok defa kifayetsiz olduğu hakikatına inanıyoruz.

Bu zevkli ve şerefli heyecan ve sevinç, mektep çerçevesinin dar muhitinden kurtulan ve hayat denen uzun yolda tesadüflerin gelişi güzel tecellilerine kendisini kaptırmış yaramaz bir mektep çocuğunun âvâre sevincine hiç benzemez. Onda, yurd ve ulus davasında payına düşen vazifeyi başarmak saadetine ermekten mütevellit şümullü ve şuurlu bir mana aranmalıdır.

Her işe istekle ve imanla başlamak, o işin halledilmesi için büyük bir şarttır. Fakat başlangıçtaki iman ve heyecanı davanın bitimine kadar devam ettirip ruhlardaki gençlik enerjisini her yeni teşebbüste yeni ve taze bir başarıya kıymetli bir hız menbaı yapmasını bilmek de muvaffakiyetin biricik sırrıdır. Yalnız sistemsiz çalışma ve disiplinsiz enerjinin, ne kadar şiddetli ve içten olursa olsun, faaliyetlerin boş yere sarfedilmesinden başka bir mana ifade etmiyeceğine inandığımızı söylemek lâzımdır. Dağ yamaçlarından akıp giden suların âvâreliği, estetik güzelliklere misal olarak gösterilirse de zaman zaman zararlı, hatta tehlikeli olacağı da inkâr edilemez. Kuvvetlerin müşterek bir gayeye doğru toplu ve sistemli sevki, ancak müsbet bir mana ifade edebilir.

Gençliğe lâyıkı veçhile kıymet vermeyip onu, tecrübesizliklerile baş başa bırakarak yarın için daha olgun ve daha hazırlıklı bulundurmamak, eski devirlerin affedilmez kusurları idi. Bugün memleket davasının ağır ve mesuliyetli yükünü omuzlarında taşımak şerefini ellerinde bulunduranlar, gelecek günlerin büyüklerine lâyık oldukları kıymeti vererek onları yarın için daha hazırlıklı bulundurmak yolunda lâzım gelen şeyleri yapmaktan çekinmemeli, hayatta edindikleri tecrübelerden bir baba veya ağabey sıcaklık ve yakınlığile onları da müstefit etmelidirler. Ancak bu sayede davada serî bir tekâmül kabul olunabilir. Sahiplerile birlikte göç etmiş bilgi ve tecrübelerin, ne kadar sa-

mimî ve kıymetli olursa olsun hatta zararlı fikirler kadar bile faydaları yoktur kanaatındayız. Memleket ve millet idealinin esas umdeleri, yurt içinde bütün faaliyetleri çerçeveliyen mes'ut hudut taşlarıdır ki, her Türk vatandaşının ve bilhassa büyük emanetlerin sahibi olan Türk gençliğinin, ideallerini tahakkuk ettirirken, göz önünde bulundurmağa mecbur olduğu esas prensipleridir.

O halde bizlere düşen vazife; Büyük davanın halli yolunda bütün faaliyetlerimizi bu esas düstura uydurarak payımıza düşen sahada dürüst ve samimî çalışarak bugünkü tekâmülü, gelecek günlerde de, daha fazla artan bir hızla, devam ettirip mes'ut neticelere varmak olacaktır.

Vazifemizin ciddiyetini bütün mana ve şumulile idrâk ediyoruz. Büyük, kuvvetli ve mes'ut Türkiye idealinde bizim de küçük bir hizmetimiz olursa, bizden sonra gelecek nesillere karşı vazifemizi yapmış olmaktan mütevellit açık bir alınla hesap vermeğe cesaretimiz olacaktır.

İstanbul ve civarında :

Ağaç, Çalı, Orman

Çeviren: Dr. Fikret Vural

Yazan: Prof. Dr. L. Tschermak

Muhteşem binalar ve deniz kenarındaki fevkalâde güzel mevki, İstanbulu dünyanın en güzel şehirlerinden biri yapmaktadır. Bu tabiat içerisinde ağaç ve orman nisbeten az ehemmiyette dahi olsa şayanı itibar bir rol oynamaktadır. Envaî eşcarın adedi büyük fakat bu ağaç nevilerinin teşkil ettikleri orman sahası küçüktür. Orman fakirliğinin sebebi yalnız insan tahribatı bilhassa keçi ve koyun otlatması değil aynı zamanda bu muhitte yapılan her türlü orman tahribatının (yağmur dağılışının muntazam olduğu mıntakalara nazaran) çok müessir ve devamlı olmasıdır. İstanbulda Haziran, Temmuz, Ağustos aylarında vasatî olarak her ayda 20 - 30 metre yağmur yağar. Senevî yağmur mikdarının mecmuu 733 milimetredir. Yağmurlar çok gayrı muntazam olup meselâ İstanbulda bir sene ağustos ayında hiç yağmur yağmadığı halde başka bir sene aynı ayda oldukça fazla mikdarda yağmur yağdığı müşahede edilmiştir.

Mai sema, Bulutsuzluk, güneş, yağmur fakirliği yaz mevsimini karakterize eder. Bulutlanma derecesinin azlığı vasatî senevî güneşli zamanların müddet devamında kendisini gösterir. Bu hususta berveçhiâti mukayese iyi bir fikir vermeğe kâfidir: Berrî iklime malik olan İngilterede senevî güneşli günlerin devamı 1200 saattır, aynı müddet Almanyanın garbında takriben 1500 saat, Almanyanın şarkında 1800 dir. Buna mukabil Anadolu yüksek yaylâsının sıcak ve kurak mıntakasında, Ankarada 1928 den 1933 senelerine kadar yapılan müşahedelerin vasatisine nazaarn güneşli günlerin devamı senevî 2746,2 saattir. Her ne kadar sahil mıntakaların, dolayısile İstanbulun iklimi İç Anadolunun iklimine nazaran farklar iraz ederse de İstanbulda da güneşli günlerin adedi oldukça farklıdır.

İstanbulun vasatî suhunetine gelince: (Hann'a nazaran) Kânunusaninin aylık vasatisi 4,5 derece, en sıcak ay olan Ağustosta 23,6 derece (Temmuz 23,5 derece), vasatî senevî suhunet 14,3 derecedir (Almanyanın en sıcak havalisi olan cenubu garbide Rhein, Neckar, Main, Mosel mıntakalarının senevî suhunetleri yalnız 10 derecedir). İstanbulun civarında bulunan Erenköy için A. Rethly'nin iş'aratına nazaran kânunusaninin aylık vasatî suhuneti 4,5 derece olduğu halde Ağustosun 23,5 derece ve senevî vasatî suhunette 14,1 de-

recedir. *Yüksek yaz suhunetlerile tezayüt eden tabahhurat az mikdardaki yaz yağmurlarının gayrı müsait tesirlerini şiddetlendirmektedir.*

Böyle bir iklim mıntakasında sıcak devre (ormancılık tenebbüt devresi) mutedil mıntakalara nazaran daha uzundur. Bilhassa sonbaharda ve kışa doğru sıcak ve güzel hava uzun zamanlar devam eder. Kar az mikdarda yağarak ekseriya kısa bir zamanda erir. Azamî 30 dereceden fazla suhunet gösteren çok sıcak günlerin adedi Erenköyde (Rethly'ye nazaran) vasatî olarak haziranda 10,2 gün, Ağustosta 10,1, Eylülde 1,7 ve bizzat teşrinievvelde 1 gündür.

Mülâyim iklime vejetasiyon intibak etmiştir. Şubat ayında Şişlide yaptığım bir gezintide güneşin parlak ve sıcak şuaatını etrafa saçtığını ve çayırların yeşil bulunduğunu müşahede eyledim. Fena formlu kızıl çamların sarsılmış teşeccürü altında koyunlar otlamakta idi. Bülvarlarda, villâların bahçe ve parklarında ağaç olarak şunlara tesadüf ettim: Cupressus sempervirens pyramidalis, Cedrus libani, Platanus orientalis, Pinus Pinea ve Pinus brutia, Abies nordmanniana ve kara ağaçlar. Bu ağaçların kapladığı sahalardan başka işlenmemiş arazide çok vâsî boş sahalar göze çarpar.

İstanbulda adeden fazla olan Türk mezarlıkları servi koruluklarına müşabihtir. Keza Şişlide service zengin böyle bir mezarlık bulunduğu gibi Üsküdardaki büyük mezarlık ta oldukça büyük servi meşcerelerini ihtiva eder.

Ayasofyanın şimal cihetindeki Sarayburnunda bulunan İstanbulun eski Sultansarayı «Eski Saray» (Bilhassa garp ve cenup cihetlerinde) gayet güzel bakımlı ve kıymetli bir parkla çevrilmiştir. Bu parkta gayet kalın ve parlak gövdelerile Celtis australis ağaçları nazarı dikkati câliptir. Aynı parkta Prunus laurocerasus, Cedrus libani, Platanus orientalis, Cupressus sempervirens, cercis siliquastrum ağaçları mevcuttur.

Şehrin caddelerinde, Park ve bahçelerinde Gledischia triacanthos, her zaman yeşil manolyalara, incir, nar, Abies pinsopo, Juglans regia, Ailantos glandulosa, Abies nordmanniana, hakikî akasya, Glycinien, Eriopotrya japonica, Sakız ağacı, dut ve dişbudak yapraklı akçaağaç (Acer negundo) robinyalara kesretle tesadüf edilir.

1458 senelerinde inşa edilen Eyüp camiinin dış avlusunda fevkalâde büyük fakat içi çürük ve boş, bir çok asır yaşlı bir çınar bulunmaktadır. Güvercin sürüleri bu avluda ihtiyar ağacın ve sekiz köşeli havuzun etrafını daima ihata ederler.

İstanbul civarındaki en mühim nebat formasiyonları berveçhiâtidir:

Deniz yakınlarında ve az irtifalarda yaz, kış yeşil sert yapraklı çalı (Macchie); bundan sonra bir çok meşe nevilerinden, gürgen ve hakikî kestanelerden mürekkep yazın yeşil yapraklı orman; nihayet Marmara denizinin adalarında kızıl çamdan müteşekkil bodur meşcereler; Bunların formları deniz rüzgârlarının tesirile fenadır.

Sert yapraklı çalılar yaprak cidarının kalınlığı, edimmei hariciyenin fazla taazzuvu, höcre arası boşluklarının azlığı ve saire ile yaprakların kuraklığa ve fazla

tebahhurata karşı muhafazasını temin ederler. Bu keyfiyet sıcak ve hemen hemen yağmursuz yaz için elzemdir. Sert yapraklı çalılarda görülen başka bir hususiyette bunların harşefsiz tomurcuklara malik olmalarıdır. Çünkü tomurcukların mülâyim ve ratip kış mevsimi dolayısile muhafaza edilmeğe ihtiyaçları yoktur. Mülâyim kış ve daimî yapraklı vaziyet sertyapraklı çalıların kışın dahi (bazı soğuk zamanlarda hasıl olan inkıtalar müstesna) temsil yapmalarını mümkün kılmaktadır. Şu halde sert yapraklı nebatat mecmuası kışı yağmurlu, yazı kurak, mutedil suhunetli mıntakalara intibak eden nebatlarıdır. İlkbaharda makiler güzel ve rengârenk çiçeklerile ve daima yeşil yapraklarile gayet cana yakın ve câzip bir manzara arzederler. Sathî köklü ot ve çayırların çoktan kurumuş oldukları yaz aylarında köklerinin derinliği dolayisile kış rütubetinden istifade edebilen ağaç ve çalılar daima güzel yeşil manzaralarını muhafaza ederler (Yalnız yol kenarlarındaki çalıların yazın tozla mestur oldukları nadir değildir).

İstanbul civarındaki sert yapraklı makilerin terekkübü mühim enva itibarile Adiryatik sahillerinde münteşir makilere uymaktadır; Onun için Dr. Hempel ve K. Wilhelm'in «Die Bäume und Sträucher des Waldes in botanischer und forstwissenschaftlicher Beziehung» adlı eserinde, sert yapraklı çalı nevilerine (keza İstanbulda münteşir bulunan envaa) ait resimler ve etraflı malûmata tesadüf edilir. En mühim neviler nebat cemiyetleri halinde Erica arborea dır ki bizim fundalara müşabihtirler. Bunlar ekseriya Arbutus unedo, Juniperus oxycedrus, Paliurus aculeatus, Phillyrea latifolia, Quercus ilex, Pistacia lentiscus, Quercus coccifera ile (Q. coccifera Türkiye sert yapraklı çalı formasyonu içinde büyük bir rol oynar), mahlût bulunurlar. Keza Laurus nobilis, Olea europaea, Rhamnus Alaternus, fevkalâde güzel çiçek açan bir çok cistus nevileri Ruscus aculaetus, Ruscus hypoglosum, Spartium junceum, Pyracantha coccinea, Cupressus sempervirens, aynı mıntakada tesadüf edilir.

Servinin lâdine müşabih ve tepesi mahrutî şekilde, dalları gövdeye yatık olmıyan bir varyetesi mevcuttur ki Cupressus semperviren horizontalis tesmiye edilen bu variyete garbî ve cenubî Anadoluda büyük bir tabiî intişar mıntakasına maliktirler. Pyramidalis varyetesinin tesisi (mezarlık ağacı) Ormancılık bakımından pek sevilmediği için bu iklimde iyi yetişen, tecessümü devamlı ve haşebi de diğer serviler arasında en mergup olan horizontalis varyetesinin sahil mıntakalarının Louretum'u için tesisi şayanı tavsiye olabilir. Halkalı Ziraat Mektebi yanında 35 sene evvel Curpressus sempervirens ve Türkiyede vatanında olmıyan Pinus halepensis teşcirleri yapılmıştır. Buradaki Halep çamları hastalanarak rüzgârdan mâil bir vaziyete geldikleri halde, serviler çok güzel yetişerek rüzgâra karşı büyük bir mukavemet göstermektedirler.

Lübnan sediri cenubî Anadoluda Toros dağlarında 1000 metreden yukarıya doğru vâsi bir tabiî intişar sahasına maliktir. İstanbuldaki bahçelerde muvaffakıyetle tesisi bu ağacın bura muhitinde iklimine ve Vatanına yakın olduğunu gösterir.

Râi hayvanlarının serbestçe otladığı sert yapraklı çalılar boysuz olup pek göze görünmezler. Fakat böyle bir sert yapraklı çalı mıntıkasının ortasında etrafı duvarla örtülmüş parkların toprağı derin olan yerlerinde büyük ağaçlara tesadüf edildiği gibi bizzat sert yapraklı çalılara dahil bazı nevilerde büyük boylu ağaçlar teşkil ederler. Meselâ Maki içerisinde ekseriya boysuz ve ısırılmış bir çalı olan Quercus coccifera duvar veya citle muhafaza altına alındığı takdirde 6 metre uzunluğunda kalın bir gövde ve büyük bir tepe teşkil etmek suretile büyümektedir. *Kurak iklime rağmen büyük ağaçların yetişip yetişemiyecekleri ve yetiştikleri takdirde nerelerde yetişebilecekleri keyfiyeti toprağın derinliğine ve toprağın kış rütubetini ithar etme kabiliyetine tabidir.* Meselâ Tarabyadaki Alman Sefarethanesinin vâsi parkında (rutubetin iki taraftan akarak toplandığı toprağı derin bir münhatında) 19 metreye kadar tepe yüksekliğine malik at kestanelerine tesadüf ettim. Bundan başka irtifaları 6 metreye kadar olan Abies pinsapo, Pinus pinea, Cedrus libani, Taxus baccata, Buxus sempervirens, Cupressus sempervirens pyramidalis envaı mevcuttur. Keza Prunus laurocerasuslarda oldukça büyüktürler. Chamaerops palmleri açıkta kışı geçirebiliyorlar. Aynı hal Camelialarda (Bir muhafaza çatısı altında) mevcuttur. Mütebaki ecnebi envadan mevcut olanlar; Cryptomeria Japonica, Seqouia semmervirens, toprağı biraz sathî mahallerde oldukça güzel ve boylu Quercus coccifera, Laurusnobilis, Arbutus, unedo, Erica arborea vesaire; bu park umumiyet itibarile tenebbüt zenginliğini canlandıran fevkalâde güzel bir manzara arzetmektedir. Koyu renklerile mürtesemlerini mavi semadan keskin olarak ayıran endamlı servilerle geniş tepeli fıstık çamlarının husule getirdikleri şekil değişikliği, her ziyaretçi üzerinde fevkalâde ve unutulmaz bir tesir yapmaktadır.

Müşabih hallere Boğaziçinin etrafı duvarla muhafaza altına alınmış başka mahallerinde meselâ Beykoz parkında da tesadüf edilir. Derin, taze topraklar bu parkın bir çok yerlerinde büyük ağaçların tecessümünü tesri etmektedir. Ecnebi ağaçlardan tesadüf ettiklerim: Mantar meşesi (Quercus suber), Sedirler, sahil sekoyası (Seqouia sempervierens), Kalifornia nehir sediri (Libocedrus decurrens), ağlıyan çam (Pinus exelsa) ve buna mümasil.... ağaçlardır.

Makilerden sonra İstanbul civarının nebatat formasyonlarından yazın yeşil yapraklı orman gelir. Büyükçe orman mıntakaları berveçhiâtidir:

Büyükderenin garbında Belgrad ormanı (İstanbulun şimalinde boğazda) ve boğazın Anadolu tarafında kâin Alemdağı ormanı; Belgrad ormanı takriben 5 bin hektar vüs'attedir. Bu ormanın büyük kısımları İstanbulun su ihtiyacı bakımından muhafaza ormanıdır. Orman içindeki Bentler İstanbul için su toplamaktadır. Envaı eşcarı fazla mıkdarda Quercus hungarica (Conferta benzeri) bundan başka azca mikdarda Quercus pedunculata, Quercus sessiliflora, Q. cerris, Q. pubescens; Castanea vesca, Carpinus betulus, Tilia argentea, Fagus orientalis, dağınık olarak az mikdarda Sorbus torminalis, prunus avium, sorbus domestica, Alnus glutinosa, Ulmus campestris mevcuttur. Ziyalandı-

rılmış sahalarda Arbutus unedo, Erica arborea, Cistus nevileri vesaire gibi Maki nebatları mevcuttur. Sarılıcı nebatlara (Smilax) kesretle tesadüf edilir.

Bir muhafaza ormanında ağaçlardan yüksek yaş ve fazla ebat talep edilebilir. Filhakika Belgrad ormanının uzak ve arka kısımlarında ve münhat mevkilerde küçük sahalar halinde bir metre kutrunda ve 30 metreye kadar tepe irtifaına malik Kayınlar görmek kabildir. Bunlardan mada rüzgâra maruz mahallerde (Karadenizden deniz rüzgârı) tepeleri kırılmış, üst dalları kurumuş irtifaı az ağaçlara tesadüf edilir. Tepe yükseklikleri kaideten (rüzgâr tahribatının tesbit edilemediği yerlerde de) 16 - 24 metre arasındadır. Topraklar gayrı müsait değildir. Mamafi ulaşılması icap eden tabiî yaş ve ebat için yaz kuraklığı dolayısile su mikdarı, tahdit edici bir âmil mahiyetindedir. Membaları ihtiva eden topraklarda meselâ (orman mıntakası Taşdlen) de tepe yüksekliği 30 metreye kadar ulaşan oldukça kuturlu güzel ağaçları ihtiva eden bir Hungarica meşceresine tesadüf edilmiştir. Derin ve taze otpraklara malik küçük vadilerde, rutubetin toplanması ve rüzgârdan mahfuziyet kendisini orman meşceresinin bonitetinde gayet bariz bir şekilde göstermektedir. Belgrad ormanının arka kısımlarında (Orman mevkii Kurtkemeri) takriben 100 yaşında ve açıklıklı bir meşe meşceresi altında alt tenebbüt başlıca gürgen ve kestanelerden mürekkep bulunduğu halde başka mahallerde meselâ Alemdağında büyük sahalarda güzel ve iyi kapalı meşe tabiî tensili müşahede etmek kabil olmuştur.

Büyükadada (İstanbulun takriben cenubu şarkisinde 20 kilometre mesafede kâin Prens adalarının en büyüğü) üçüncü tabiî formasiyona tesadüf edilir ki o da açık, kısa gövdeli kızıl çam ormanıdır. Mevcut fena bonitet kısmen, sathî kuvarsit toprağına ve kısmende deniz rüzgârlarına hamledilebilir. Bunlardan mada oradaki kızıl çamlar senelerdenberi bir bit (bir nevi Palaecoccus) fazla mikdarda tasallutuna maruzdur. Arasıra da çama kese böceklerinin (Cnethocampa pityocampa) tahribatı müşahede edilir. İtalyan veyahut Prutia çamı 1811 senesinde sözde Kalabriya dan getirilen teşhis parçalarını esas ittihaz ederek Tenore tarafından tavsif edilmiştir.

Fakat bilâhara tesbit edilmistir ki pinus brutia Kalabria da mevcut değildir. Profesör Dr. Amerigo Hoffmann da Kalebria da hiç bir kızıl çama tesadüf edememiştir. Binaenaleyh (brutia) ismi haksız bir isimdir. Kızıl çam şarkî Akdenizde münteşirdir. Pinus brutia ormanının haricinde açık sahalarda zinet ağaçları, defne, Quercus coccofera, Juniperus oxycedrus ve makilerin diğer nebatları görülür. Bunlar bazan mevziî olarak kızıl çam meşçerelerinin içerisine alt tabaka olarak girerler.

İstanbula ayni veya müşabih arz derecesine malik başka mıntakalardan hatta meselâ daha arzı şimalide kâin «Ragusa» dan gelen bir ziyaretçinin nazarı dikkatini celp etmek mecburiyeti olduğu bir keyfiyet palm, limon, portakal gibi hassas nevilerin İstanbulun tenebbüt manzarasındaki nisbeti iştiraklerinin azlığıdır. Bu hal şimale doğru açık, gayrı mahfuz mevkie

hamledilebilir. İstanbulun iklimi nisbeten soğuk şimal rüzgârının tesiri altındadır. Küçük Asyanın şimali şarkî sahil mıntakası (takriben Batumla Trabzon arasında) İstanbula nazaran daha mütevazin sühunet münasebelerine maliktir; kışın sühuneti meselâ Trabzonda uzun senelerin vasatisine nazaran İstanbuldan 1.6 derece yüksekçedir. Bunun sebebi mezkûr sahil mıntakasının kenar dağları ve Kafkasya dağları dolayısile şarkî ve berrî rüzgârlara karşı mahfuz oluşudur. Bahrî tesirler altında bulunan bu mıntakada portakal, Mandarin ve çay yetiştirilmektedir. (Christiansen, Weniger, Die grundlagen des türkischen Ackerbaues, Leipzig 1934).

Yalamık

Kerim Yund

Yalamık sözünün manası - yalamığın tarifi-yalamığın ağaç bedenindeki yeri - yalamık adetinin dağıldığı saha - yalamık hakkında halkınve bazı münevverlerin düşüncesi - yalamık yüzünden orman yıkımı - bizdeki yalamık adetinin tarih ve sosyoloji bakımından izahı.

«Yalamık» sözü, yalamak masdarından doğan, yalak, yalama gibi bir ad olup güney ellerinde, yukarıki şekilde, kuzeyde ise «yalamuk» tarzında kullanılır. Zaten Karadeniz kıyılarından Akdeniz yalısına doğru gidilince bir çok kelimelerimizdeki «u» sesi «i» ve «I» ya döner.

Yalamık, reçineli ağaçların gövde ve dallarının, kitap tabakasından yemek üzere çağında çıkarılan maddeye denir. Buna Bolu ve Kastamonu çevresinde «soymuk» namı da verilir. Soymuk sözü de soymak masdarından çıkmıştır. Ağacın kitap tabakası diğer kısmına nazaran daha çabuk soyulduğu için bu isim çok yerindedir.

Yalamık veya soymuğun mahiyetini iyice anlayabilmek için, bir ağacın gövdesinden kabuğuna doğru olan parçalarını hatırlamamız icap eder: Bunlar da öz (mıh), sık odun (haşebi sadık), kaba odun (haşebi kâzip), üretgen tabaka veya kambiyüm (tabakai müvellide), soymak (tabakai kitabiye), kabuk (kışır) dır.

Odun tabakalarının her birinin fonksiyonları ayrı ayrıdır. Besleyici suyun yani (nusgun) dolaşması kaba odun ile soymuk tabakasındadır.

Ağaç kendine yarayan gıdanın en mühimmini kökleri vasıtasile topraktan, diğer bir kısmını da yaprakları yardımile ve ziya tesirile havadan alır. Kökten alınan gıdalar suda erimiş bir çok madenî maddelerden ibarettir. Bunlar ağacın munhasıran kaba odun tabakasındaki borucuklar dahilinden yapraklara doğru giderler. Orada temessülü klorofili hadisesi sayesinde havadan alınan karbon dioksidile terkibi değişir. Yeni hasıl olan su ağacın büyümesine ve yaşamasına yarar haldedir.

Kaba odun tabakasındaki borulardan yapraklara doğru yükselen nüsga ham nusg (nusgu gayrı musaffa) denildiği halde yaprak lâboratuarında terkibi değişerek yeni bir hale gelen mayia da tam nusg (nusgu musaffa) adı verilir. Bu tam nusug ham nusgun aksine olarak yapraklardan köke doğru soymuk tabakasındaki kal bur gibi delikli hücrelere malik olan damar demetlerinden iner. Yukarıdaki başlığımız altında anlatmak istediğimiz mevzuda en mühim yeri tutan materyal işte bu sudur.

Tam nusug ham nusuğdan hem terkipçe hem de kıvam itibarile ayrıdır. Ham nusgun yaprakta tasfiye olunması ve terkibine karbonlu maddelerin karışmasile hasıl olan tam nusg daha koyu ve lüzucîdir.

Ham nusgun tam nusga yaprakta ve ziya karşısında çevrilmesi şu suretle vaki olur:

1 — Karbon di oksidi + su = karbonik aside çevrilir.

2 — Karbonik asid = aldehid + oksijene ayrılır.

3 — Altı aldehid glıkozu meydana getirir.

4 — Glıkoz — su = nişasta hasıl olur (1).

Nişasta bir hücreden diğer hücreye gidebilmek için diyastaslar vasıtasile üzüm şekerine (glıkoza) çevrilir ve bu suretle erişmiş bir hale gelir, bu şekerli su ağaçta dolaşarak onu besler. Bir çok meyvelerde his edilen tat, klıkozun onlarda bulunmasından ileri gelir.

Nebat vücudunda bulunan fazla gıdayı çıkarırken yani infidaç esnasındaki mayi içinde de ekseriya glıkoz karışık olarak bulunur. Fakat bu glıkoz nebat nevine, muhit ve zamana göre değişir. Söylediğimiz şekerli madde bilhassa çamların soymuk tabakasında mevsiminde epeyice mübalegalıdır. Adeta şeker kamışının üsaresi gibi bol ve tatlıdır.

Yalamığın besleme değerini mütalea edecek olursak bir çok gıdalardan daha yarayışlı olduğu tezahur eder. Çünkü glıkozun ne derece faideli bir madde olduğu izahtan varestedir. Bundan maada yalamıkta bulunan reçine de zikre şayan tıbbî bir maddedir.

Haşep kimyasını tetkik edenler reçineden ne gibi sıhhî maddeler istihsal edildiğini pek âlä hatırlarlar.

Yine yalamığın ihtiva ettiği gayet körpe ve taze sellülozun da mide ve bağırsaklar için ne kadar mülâyimet verici olduğuna şüphe yoktur.

Bu noktaları şimdiden tebarüz ettirişimizin sebebi aşağıda yalamık hakkında vereceğimiz tarihî ve içtimaî izahatı, bütün yalamık yiyenlerin bize biraz karanlık gelen düşüncelerini aydınlatmak içindir.

Ağacın kitap tabakasını yemek adetinin menşei aranacak olursa bunun çok eski zamanlardanberi devam edegelen bir adet olduğu neticesine varılır. Nasılki orman içinde yaşayan kemiricilerden Karaca, giyik, sincap, tavşan gibi hayvanların bu işe ne zaman başladıkları belli değilse, insanların da ilk defa yalamığı ne zaman yedikleri bilinemez. Fakat ilk insanın ormanları, ilticagâh olarak kullandığı ağaçların kabuğundan giyinmek için elyaf çıkardığı zamandanberi yalamığın da onlara meçhul olmaması icap eder. Her halde bunu insanlar ilk defa keşif etmemişse yukarıda saydığımız kemirici hayvanların ceddi onlara bunu çok eskiden öğretmişlerdir.

Halen yalamığın dağılmış sahasının nereler olduğunu kat'î olarak söylemek imkânına malik değiliz. Çam bulunan Kaf-

(1) Biyoloji Maarif Vekâleti.

kaslarda, Karpatlarda, Yunanistanda tetkikat yapılırsa yalamığın izleri bulunacaktır.

Yalamık hakkında etütlerimiz yalnız yurdumuza aittir. Buradan aldığımız ışıktan mazimizin karanlığına doğru uzanmak istiyoruz. Bunun için evvelâ Türkiyede yalamık yenilen sahalara bir göz atalım. Yalamık Sarıkamışta, Kazdağında, Kastamonuda, İçelde, Antalyada, Burdurda ve Boluda bilinen ve yenilen bir maddedir. Memleketin muhtelif ve birbirine en uzak köşelerinde bu adetin mevcudiyetini görünce yalamığın münhasıran reçinelilerden ve bilhassa çam ağaçlarından istihsal edildiğini öğrenince yalamık yapma adetinin bütün çamlık havalide bulunduğuna hükmedebiliriz. Bazı mahallerde, bugün bu adetin mevcut olmadığı zan edilir. Fakat ormanlarla alâkalıların hayatı tetkik edilince bunun varlığı görülür. Bazanda bu adetin Devlet tarafından ormanların selâmeti için men edildiğinden gizli yapıldığı veya unutulduğu müşahede olunur.

Yalamığın en çok yayıldığı yerler: Bolu, Kastamou, Gerede, Tosya, Ilgaz, Bozöyük, Domaniç, Kütahya, Burdur, Antalya, İçel civarı ormanlarıdır. Buralarda nisbeten geri bulunan kasabalı olduğu halde yalamık köylü ve göçebeler arasında daha meşhurdur. Zaten şehirlerimizin çoğu ormanlardan uzak bulunduğu için yalamık adeti şehirlerde tabiatile gözükmez.

İlkbaharda yalamık yiyen halk yerinde duramaz. Kadın erkek çoluk çocuk yalamık elde etmek için ormanlara yayılır. Adeta bir mesirede veya bayramda imiş gibi yeyip içerler ve eğlenirler. Yalamık yeme zevklerini tatmin ederer. Bunların kaplıcalara ılıcalara zamanında akın eden zevk sahibi insanlardan farkı yoktur. Bir de muhtelif vesilelerle ormana uğrayarak yalamık yiyenler vardır. Bunlardan oduncular, ormanda bol bol yalamık yidikten sonra dönüşte tanıdıklarına da gerek ikram gerekse ilâç maksadile bir miktar armagan getirirler. Bazan satıldığı da vaki olur. Fakat bu adeta hediye mukabili bir satıştır. Yoksa piyasada yeri olmasından ileri gelmez.

Çobanlar sürülerini ormanlar civarında otlatırken onlar da çamların gövdesinden soymuk çıkarmayı ihmâl etmezler. Hem de son derece bol bir iştiha ile oburcasına yerler. Köy çobanları akşamları köye tanıdıklarına soymuk hediyesi getirir. Mandıra çobanları ise mandırada bulunanlara götürür. Yörüklerin, Türkmenlerin yani göçebelerin köç yollarına tesadüf eden çamlardan da çok fazla yalamık çıkarılır. Ormanlarda çalışan tahtacılar, ameleler vesair kalabalıkta yalamığa asla bigâne değildir. Bunlarda bu tatlı maddeden bol, yiyerek baharın feyizlerinden istifade etmiş olurlar. Yalamık yeyiciler içerisine ormancıları da dahil edip etmemeyi düşünmekteyiz.

Her kişinin son derece alâka ile yediği yalamığın neden yendiğini öğrenmek bu ilkinin sebebini anlamak ne derece ehemmiyetli ise onun ne derece bir bağla yenildiği ve ne kadar fazla yenildiği, bunu yiyenlerin düşünceelrini bilmek te o kadar faidelidir. Yalamık, maddî, manevî mevcut ve gelecek hastalıklara karşı deva ve şifa olmak üzere yenir. Bu düşünce halkta o kadar köklüdür ki onları fikirlerinden geçirmek için epeyce uğraşmak lâzımdır. Yalamık onlarca ecza deposudur. Onu mideye indirince her hangi bir dert

derhal önlenmiş olur. Bunu yaptıkları tecrübe ile veya müşahede ile bildiklerini söylerler. Şüphesizki kanaatlerinin bir çoğu yerindedir. Fakat çoğu da hurâfedir. Onlar her ne kadar nefislerinde tecrübe yaptıklarını söylemiş olsalarda, bir hadiseye şahit olmakla onu izah edebilmek ayrı, ayrı şeyler olduğundan, bu tecrübeleri yapanın o işin istediği şartları ve evsafı haiz olmaları da lâzımdır.

Biz burada yalamığın ne gibi dertlere deva olduğunu duyduğumuz gibi anlatacağız. Bunları siz mıntakanızla muayene ederek doğru bulduklarınıza yarar damgasını vurunuz. Aykırı gördüklerinizi ıskartaya atmak kolay. Muhtelif köylüler ve yörüklerle yapmış olduğumuz temasta aldığımız neticeleri şuracığa sıralıyoruz:

Yalamığın öksürüğe faidesi vardır. Çünkü içinde sakız bulunur. Sakız göksü yumuşatır. İnce hastalığa yani vereme karşı da devadır. Çamların havası göğüse yaradığından biz bu havayı veren kuvveti bedenimize almış bulunuyoruz. Zannedersem hekimlerde ince hastalığı bulunanları çamlıklardaki hastanelere yatırıyormuş.

Yalamık yalnız bir derde değil bütün dertlere devadır. İçerde çürüklük namına bir şey bırakmaz. Yalamık kabızlığı giderir, solucan düşürür, içeriyi temizler. Bütün kış kuru yiyen insanın içi büzülür. Yalamık onu düzeltir. Bu nesne bedenin her tarafına kuvvet verir. Ay başı sökmiyen kadınların ay başını söktürmek için kullanılır. Çocuğu olmıyanların çocuk yapmasına sebep olur. İhtiyarlar çokça bunun için yer. Ciğerleri temizler. Bağırsakları temizler. İnsana mülâyimlik verir.

Meşhur yalamıkçılardan Bozöyüklü Emin Yörük bütün bunları tastik etmekle (beraber tecrübe etmedim Zatürreeye de faidesi varmış. Boru açmağa yalamıktan ziyade ilâç olmaz. İnsan bedenindeki her çeşit boruyu açar. Damar, ciğer, bağırsak borularını açmağa birebirdir. Sivilceleri, çıbanları geçirir) diyor.

Bolu civarından bir köylü de yalamık hakkında şöyle söylüyor. (Yalamık iştiha açar insana çok yemek yedirir, vücuda zindelik verir. Gönlü ferahlandırır, güzel, güzel geyirtir. Her hangi bir tehlikeye karşı vücudu peklendirir. Yalamığı yemek için insan dağlara çıkar her taraf yemyeşildir. Gönlün kasveti gider. Onun tatlı suyu, kokulu sakızı insanın bütün yorgunluklarını dinlendirir. Yalamık yerken alaylar eğlenceler yapılır. Küçük, çoluk, çocuk herkesin yemesi çok faidelidir. Yalamık baharın ilk mahsulüdür. Onu yiyince insan ömrünün arttığını bilir. Yeni bir devre geçtiğini anlar. Kıştan canını kurtardığı için sevinç duyar) diyor ve şayanı dikkat olarak ta şunu ilâve ediyor: (Doktora gittiğimde; bize ilâç vermedi sizin ilâcınız dağlarda yediğiniz yalamıktır dedi). Diyor ve bu fikri çok isabetli buluyor ve düşüncelerinin yanılmaz bir şahidi olarak gösteriyor. Doğru bizde zaten hangi münevverin bir ağaç kesilirken içi sızlamıştır?

Folklorist M. Şakir Ülkü taşırın 83 sayılı Halk bilgisi haberlerindeki yalamuk hakkındaki şu mütaleası da pek enteresandır:

«Çam ağacının tabakai kitabiyesi olan soymuk vereme karşı şifalı olarak kullanılır. İlkbaharda soymuğu süt içine koyup

yerler. Macar müdekkıklerinden Tori bunun şamanlıktan kalma bir adet olduğunu yazar. Bu adet Sinop, Kastamonu ve Bolu illerinde çok yaygındır.»

Görülüyor ki halk ruhundaki yalamık hem doktorun hem hocanın yapacağı işleri gören, maddî ve manevî dertlere karşı mühim bir ilâçtır. Yalamığın bu kadar dertlere deva oluşu onun ihtiva ettiği şayanı hayret bir sihirden ileri geliyor gibidir. Bir doktorun reçetesi bir hastalığı, bir hocanın nushası bir illeti iyi eder. Fakat yalamık bütün hastalıkları iyi etmekle beraber gelecek zamanlardaki dertlerin de önünü alır. Halkın yalamığa karşı bu kadar bağlılık göstermesinin sebeplerini biraz aşağıda anlatacağımız çam ağacının Türk ruhundaki mukaddesiyetinde aramalıdır.

Yalamık yalnız reçinelilerden ve ekseriyetle çamdan elde edilir. En iyisi sarı çamdan yapılır. Kara çamınki de fena olmaz. Fakat bu biraz sinirlidir. Yarayış itibarile güneşe karşı ve su kenarında olan kara çamın soymuğu daha makbuldür. Sarı çamın soymuğu hafifçe olur. İyi soymuk çıkarmak için dikkat edilecek iki mühim nokta vardır. Biri soymak çıkan yerin taze yani genç olması ikincisi de, zamanında soymuk çıkarmaktır. Bunları da izah edelim:

Yalamık kabukla odun arasında bulunan soymuk ve kambiyom tabakasından elde edilir. Bu tabaka kart yani kabuğu çatlamış kısımlarda güç bulunur ve azdır. Halbuki sürgün ve uç kısımlarda daha kolay bulunur. Suhuletle elde edilir. Lâkin en iyi yalamık kart bir ağacın sürgün ve dallarından değil genç, taze, tombul fidanlardan çıkar.

Yalamık her zaman istihsal olunmaz. Yalamık zamanı ağaçların bedenine su yörüdüğü vakit başlar ve bir ay kadar devam eder. Ondan sonra geçer. Çünkü soymuk sertleşmiş ve suyu çekilmiş olur. Çamlara su yörüme zamanı dağ başlarında ve dere içlerinde değişir. Lâkin umumiyetle bu çağ nisan, mayıs aylarına tesadüf eder. En makbul yalamık nisan 15 den mayıs 15 şe kadar olanıdır. Bundan evvel ve sonrakiler de fena olmaz. Yalamığın yukarıdaki zaman zarfında en makbul olması, bu çağlarda suyun kuvvetli ve kavlamanın yani soyulmanın kolay oluşudur. Yalamık, ağaçlardan su çekildikten sonra çıkarılmaz. Gözleyin bazı hastalıklara deva olmak maksadile istihsal edilirse de bu pek nâdir bir haldir.

Yalamık çıkarmanın erbabınca usulü vardır. Çobanlar ekseriya şöyle çıkarır: Ağacın gövdesini ince uzun bir mustatil şeklinde çizer. Bu mustatilin yukarı köşelerinden birini bıçağın ucu ile kaldırıp buradan tutarak çekince parça olduğu gibi yüzülür. Bıçağın ucu ile bu çıkan parçanın içi kazınınca yalamık keten helvası gibi yığılır.

Yalamık yemekte tabiat sahibi olanlar yalamığı daha ustalıklı çıkarırlar: Ellerinde bulunan yalamık tokmağı denilen ağaçtan yapılmış üstüvanî bir çekici andıran bir âletle yalamığın çıkacak olduğu yeri güzelce döğer. Fakat burayı ustaca döğmeli. Yalamığın suyunu kaçırmamalı, acıtmamalı ve çıkacak parçayı zedelememeli. Döğüşün faydası, yalamığın daha sulu ve daha kolay ve geniş çıkması içindir.

Bu iş bittikten sonra kabuk bıçakla derince çizilir ve yalamık kaması denilen, ucu sivri, yukarı gittikçe genişleyen ve kalınlaşan ehramı mustatili şeklinde bir ağaç vasıtasile çizilen parçanın yukarı köşesinden kapak açılır ve bu kapaktan tutarak çekildiği zaman bir muz kabuğunun soyulması gibi yalamık alacak kabuk elde edilir. Çakı ile bu kabuğun içi sıyrılarak yenir. Bu usul ile yalamık çıkarmak adeti cenup ormanlarında çoktur. Bilhassa Eğirdirin Anamas dağlarında, Antalyanın Köprüçay ormanlarında, Burdurun Bucak kazasının Melli nahiyesi ormanlarında ve Fethiyenin Küre havzası ormanlarında pek müteammimdir (1).

Yalamık istihsal edildikten sonra doğrudan doğruya yenildiği gibi tabağa doldurup üzerine toz şekeri ekerek de yenir. Bu işi zengin ve hali vakti yerinde olanlar yapar. Yalamık bal ve kaymak ile yenir. Taze iken tamamen çiğnenip yutulur fakat biraz mevsimi geçince yalnız şeker kamışı yer gibi somrulur. Posası tükürülür. Yalamığı taze iken yemek lezzetlidir. Aradan zaman geçerse suyu kaçar, bozulur ve daha kalırsa acır.

Halkın ruhunda çok büyük bir yer tutan soymuğun halk hikâye, masl ve efsane ve atalar sözüne karışmıştır. Türkoloji ve foluklor vâdisinde bu hususta derin araştırmalar yapılırsa daha esaslı noktalara varılabilir.

Yalamığı anlatırken izahı sona doğru bırakmak istediğimiz bir kısım vardır. Bu âdetin ormanlarımız üzerinde icra etmiş olduğu tesirler. Yukarıki yazıları yazarken mümkün olduğu kadar bir ormancı düşüncesinden ayrılarak bitarafane etüdde bulunmak istedik. Fakat bu işleri tetkik esnasında ormancının görüşünü ve mütalâasını almamak meseleyi noksan halletmektedir. Şimdi yalamığın ormanlar üzerinde icra etmiş olduğu tesirleri görelim:

Hiç bir ormancı yoktur ki, yalamıktan bahsederken menhus, iğrenç, nahoş bir hâdiseyi anlatır gibi yüzü buruşup gönlü bulanmasın. Tahtacıyı kızdırmak için tavşan eti, müslümanı küplere bindirmek üzere domuz eti ne ise ormancıyı da çileden çıkarmak için yalamık odur. Öyle orman memurları vardır ki ormandan ağaç keseni, ormanı yakanı görseler belki bir şey demezler. Fakat yalamık çıkaranı görünce onu muhakkak fena halde tedip ederler. Çünkü bu hâdise sebebile milyonlarca genç fidan mahvolur. Körpe çamların bir zarafet ve enerji modeli gibi süzülüşünü, güzelliğini yalamık pek çabuk porsudur. Onu uyuzlaştırır, yagırlaştırır. Onun koyu renkli gövdesi dazlak ve çiy bembeyaz bir çeşit alır.

---

(1) «Bu yazı yazılırken bir çok izahatta bulunan muhterem arkadaşımız Halil Nadir kutlunun aşağıdaki mütaleası da şayanı dikkattir.

«Yalamık çıkarmak için ağaçlar dairenmadar soyulmaz. Bazı ağaçların tepesinden bir iki metre aşağıya kadar tamamen çıplatılmıştır. Buna soyuk derler, bu vaziyet ile yalamık çıkarmadan mutahassıl çıplaklığı bir birine karıştırmamalıdır. Yalamık ağaçları ancak bir tarafından çıkarılır, her tarafından çıkarılsa bunu çocukların ve acemilerin yaptığı anlaşılır. Yalamık veya soymuğu insanlar soyuğu da yem için hayvanlar yer.»

Yalamık yeri diye ağacın sağında solunda uzanan açıklıklar onun muhtelif yerlerine azrail pençesile vurulan ölüm damgasıdır.

Kıymeti pek yüksek olan bir nesil bu sebebden soysuzlaşır. Agacın bütün kabugu aynen çıkmadıgından hayatla alakasını kesmiş degildir. Bin müşkülâtla bir kaç sene tahammül eder ve günden güne eriyerek sararıp solar ve ölür. Genç yaşında bir çamın gödesinden uzun uzun reçineler sızarak sararıp solması illetine ancak agaç süfli nezlesi denebilir. Bu illetten kurtulan çamlar ölmüş olmasa bile onlardan meydana gelen eser, tohum ve nesil, cılız, sakat, ve alil olur. Memleketin gürbüz ve tuvana orman cinsi nihayet hakir bir çalılık manzarasına intikal eder. Zaten bu yüzden solmuş ağaçlar ve bu ağaçlardan müteşekkil ormanlar az değildir. Şu hal karşısında bir münevverin köylüye devayı kül olarak yalamık tavsiyesi ne kadar hazindir.

Yalamığa karşı pek şedit davranan ormancılarımız maalesef duygularını yalnız dillerinde bırakıp pek azını kâğıda intikal ettirmişlerdir. Bu bapta Türk ormancılarının kurucularında Hoca Ali Rızanın yarım asır önce yazmış olduğu ormancılık cüzdanının 17 inci sahifesinde şunlar yazılıdır:

«Anadolunun ekseri mahallerinde ağaçlara su yürüdüğü zaman çam ağaçlarının iplik tabakalarını soyup bazı yerde (soymuk) ve bazı yerde (yalamık) namını vererek yirler Ve bu yüzden binlerce genç çam ağaçlarını mahvü heba ederler. Ve ormana civar bulunan kura ve kasaba ahalisi bu soymuktan yemeyi ayni şifa ve her derde deva sayarlar. Binaenaleyh ormanların mamuriyeti noktasından bakılırsa bu odun yiyici insanların odun yakıcı ateş ve fidan yeyici hayvanların mazarratından az olmadığı cihetle men'i elzemdir.»

Merhumun görüşleri çok yerindedir. Yalamık yeyenlere odun yeyici hitabile kinini söyliyor. Çok doğru....

Bir mezarlıkta ancak diriler elem ve yeis duyar. Ölüler istirahatı ebedilerindedir. Fakat bir darelacezede görenlerin duyduğu yeis yanında orada sızlayanların çektiği azapta vardır. Yalamık tahribatile hem biz, hem orman hicran içindedir.

Bir orman yanmış olsa nihayet onun yerini civardaki ağaçların tohumları bir devir müddeti sonra kaplar ve tekrar orman haline sokar. Fakat böyle yaralı bir ormandaki alil ağaçlardan meydana gelecek zürriyet de alil ve mariz olur. Ormanın nizam ve intizamı daha geç ve güç elde edilir.

Yalamığın meni cihetine gidilmeli diyoruz. Bu gün esasen yalamık çıkarmak kanunen yasaktır. Yine yalamık âdeti ortadan kalkmış değildir. Hepimizin hakkı olan bir serveti, hepimizin malı olan bir güzelliği bir kaç kişi tırnağiyle sıyırıyor.. Bunun önüne geçmek için hepimizin alâkadar olması en büyük bir vazifedir.

1917 de Harant tarafından yazılan ormancılık iktisadı adlı bir kitapta çobanların orman tahribatından bahsederken:

«Bir taraftan da reçineli aşcarın havi olduğu ve (yalama) tâbir ettikleri sükkerî maddeyi kayışvari kaldırmaları yüzünden de bir çok eşcarın hayatlarına hateme çekilmektedir.» Diyor.

Yalamık alındıktan sonra ağaçların yaşamadığı, sakatlanıp öldüğü bu işi yapanlar tarafından da bilinen ve itiraf edilen bir vakıadır. Onlarda, ağacın yalnız bir tarafından yalamık alınıp bilezik gibi soyulmasa da yine o ağaç iflâh olmaz.. Nisan, mayıs aylarında her yörük bir çamın başını yer diye esefle vaziyeti söylemektedirler.

Yalamıkın ağaçları öldürdüğünü ve yalamık çıkarmanın yasaklığını ve orman memurlarının bu husustaki titizlikliğini bu işi yapanlar pek iyi bildiği halde niçin bu âdet senelerdenberi maziye karışmamış da devam edip gelmiştir? Acaba Türklerde bazılarının zannettiği gibi hakikaten bir ağaç düşmanlığı mı var? Bu düşmanlık neden bilhassa çamlarda temerküz ediyor da bu lâtif ağaçların her sene kanına giriliyor?

İstifhamların sebebini araştırmak için yüzümüzü tarih ve sosyolojiye çevirip onların ışıkları ile aydınlanmımız icap ediyor. Görüyoruz ki ta en eski Türk hayatında ağaçlar mühim bir yer tutmuştur. Bunlar meyanında çamların işgal ettiği mevki ise daha kutsî ve daha azizdir. Çama karşı Türklerin muhabbet ve bağlılığı o derecededir ki hangi kozmogoniyi, hangi mitolojiyi karıştırırsanız karıştırınız, bu ağaçtan esrarengiz surette bahsedilmiş olduğunu görürsünüz Bu kutsallık tarihin alaca aydınlık köşelerinden günümüze kadar devam edegelmektedir.

Altın ışık menkıbesinde, gökten gelen kutlu ışık bir fıstık çamı üzerinde duruyor ve bu ışıktan dolayı ağaç gebe kalıyor.

Kırgızlar ve Ostiyaklar kara çamı takdis ederler. Samoitler çam ormanına taparlar.

Yer naturizmi devrinde tepesi, en büyük Tanrı olarak telâkki edilen Bay Ülkenin ikametgâhına kadar erişen merkezî bir noktada bulunan ve yer suların en büyük ikametgâhı olan bir çam ağacı vardır.

Altay Türklerinin yaradılış kozmoğonisinde de Karahanın ıssız adada dokuz dallı bir çam yarattığı yazılıdır.

Dokuz Oğuz menkıbesinde yine kutlu çam fıstığı ağacına dair tafsilât vardır.

Firik Türklerince de çam gayet makbuldü. Keza Yakutlar indinde de çamın mukaddes olduğu anlaşılıyor.

Osmangazi İnegöle doğru yürürken Domaniç belini aşınca kardeşi Sarı Batu şehid düştü. Onun kanının damladığı toprakta kâh kâh ışıkları görünen ve kandilli çam namı verilen bir çam ağacı bitti. Kırk ağaçlardan dede ağaçlardan bir çoğunun da içinde çam vardı.

Görülüyorki çam ağacına karşı Türkün sarsılmaz muhabbeti çok eski çağlardanberi devam ediyor. Gerek totemizm, gerek naturizm devrelerinde çama karşı gösterilen fevkalâde kutsiyet onun (tabulu) bir ağaç olarak telâkki edilmesine sebep olmuştur. Bu telâkki şüphesiz ki çamların gayet muazzam ve muhteşem oluşlarından, ruha huşu ve huzu vermesinden doğmaktadır.

İlk sosyetelerde, böyle tanrı kuvveti derecesinde hürmet edilen Totemlere hiç bir suretle zarar iras edilmezdi. Fakat se-

nede bir defa o totemin kutsiyetini kendilerine intikal ettirebilmek için hayvan ise eti eklolunur; kanı içilir; ağaçsa, meyvesi yenir, dalları yakılarak tütsü yapılırdı. Kan ilk sosyetelerde tabu sayılır. Hayat cevherinin kanda olduğuna inanılır. Kan gütme âdetleri, kan içme duyguları bundan ileri gelir. And içmekte yekdiğerini son derece seven iki insanın kanlarından birer miktarını içmelerile olurdu ki kanın kutsiyetini bu da pek âlâ ifade eder. Süt kardeşlik de bundan başka bir şey değildir. Çamların da cevheri hayatı, kanı, sütü şüphesiz ki soymuk tabakalarından sızan balların ve kokuların en harikulâdesini taşıyan nusg olduğu malûmdur. Senede bir defa bu nusgdan emenler ve içenler bedenlerinde çamın kutluluğunu naklettmiş, onun azametinin sırrını kendine işletmiş, büyüklüğünden umulan şefaatı celbetmiş sayılırdı. İşte Türk ruhundaki çamlara karşı gösterilen bu sevgidir ki çamların usaresini içmek için onları binlerce sene evvel bu yola sevketmiş ve bunu hâlâ da unutmamıştır.

Artık sarahatle söyliyebiliriz ki Türk, çam ağacının yalamığını yerken ağaca karşı düşmanlığını ve tahripkârlığını değil ezelî saygı ve sevgisini göstermiştir.

Bugün bu sevgiyi şuurlaştırmak yeni duygu ve pozitif bilgilerle ruhlara zerketmek ormanları seven ve koruyanların en başta gelen vazifelerinden biri olmalıdır.

Ağaç Boğma

Halil Nadir Kutluk - Kerim Yund

Memleketimizde orman tahribatı yalnız halkın sureti umumiyede usulsüz kesimlerine ve bir çok vesilelerle çıkarılan orman yangınlarına inhisar etmez. Talimahsul elde etmek veya bazı ehemmiyetsiz ve değersiz bir hasılat almak için ağaç ve orman harap edilir. Bu tahripten en ziyade göze çarpanı, ağaç boğma, burç toplama, hayvan otlatma, yalamık ve çıra çıkarma gibi hadiselerdir. Bunlar içinde ağaç boğma yurdumuzda geniş ölçüde tatbik edilen dehşetli bir tahrip unsurudur.

Ağaç boğma: Bir ağacın kabuğunu toprak yüzünden 20 - 60 santim yüksekten çepçevre balta veya tahra gibi kesici âletlerle soymak suretile yapılır. Soyulan mevkie (boğum yeri) derler. Boğum yeri, 1-2 Cm. derinliğinde ve 3 - 4 Cm. genişliğinde halkavarî bir çıplaklık arz eden bir kertiktir. Bu halka ağaçtan çıkarılınca ağacın kambiyum tabakası alınmış olur. Nusg aşağı yukarı inip çıkamaz. Ağacı besleyemez ve ağaç yavaş yavaş kurur.

Ağaç boğma, ormanlar içinde tarla açmak maksadile yapılır. Orman ve dağ köylüleri nereyi muvafık görürlerşe orada ziraat ederler. Çünkü memleketimizde köylünün ziraat arazisi tahrir edilerek tesbit edilmiş değildir. İşte bazı köylüler kendilerine daha iyi toprak bulabilmek için ormanlar dahilinde sulak ve dölek yerler ararlar. Buradaki ağaçları ortadan kaldırarak ekip biçmeye yeltenirler ve zamanla orasını bilâniza kullandıklarından tabu senedi alabilmek için tasarruf hakkı iktisat ederler. Ormandan açılan arazi parçası gayri münbir bir hale gelinceye kadar kullanılır. Vaktaki toprak kuvvetten düşüp mahsul veremez olur, köylü burasını şayian tasarrufu baki kalmak üzere bir zaman için terk edip kendisine başka yerlerden arazi bulmıya koyulur. Şayet o civarda arazi darlığı varsa bununla iyi kötü iktifa etmiye çalışır.

Yukarıda tebarüz ettirilen zihniyetten ötürü orman tahribatı sürekliliğini muhafaza eder.

Tarla açmak için muvafık bulunan bir yerden ağaçları yok etmeye mahsus muhtelif usuller vardır. Birer birer ağaçları balta ile devirmek, o sahayı ateşleyerek yangın çıkarmak, ağaçların dallarını budamak. Bu sürülerden bir kısmı zahmetli, bir kısmı da tehlikelidir. Ayni zamanda yakalanma korkusu ve ihtimali de ziyadedir, tarla açma usullerinin en iyisi direklik çağında bulunan genç ağaçları toprak hizasından veya biraz daha aşağıdan kesip çıkarmak, yaşlı ağaçları da boğmak suretile oldukları yerde bırakmaktır.

Tarladan ağacı boğarak çıkarmak yağdan kıl çeker gibi kolay ve tehlikesizdir. Bu tatlı bir usare içinde uzun zaman sonra tesirini gösteren bir zehirlemedirki hadisenin ne zaman ve kimin tarafından yapıldığı anlaşılamaz. Köylünün orman tahrip ederken böyle sinsi davranması şüphesizki devlet tarafından ormanların korunması için koyduğu mevzuattaki cezaî hükümlerden ileri geliyor.

Bizde tarla açma adeti en şiddetli devreyi 1878 de Osmanlı - Rus muharebesinde yaşamıştır. Bu muharebe neticesinde bir çok Tatar, Gürcü, Çerkes göçmenleri Anadoluya akın etmişlerdi. Hükûmet onları yerleştirmek için orman dahil ve civarını en muvafık yer olarak tesbit etmişti. Fakat, bu hatalı bir görüştü. Çünkü memleketlerinden aç ve biilâç gelen halk yerleşir yerleşmez tabiî olarak kendisini besleyecek ve korumak ihtiyacını his edecekti. Bu hususta muhitin en uygun varlıklarına baş vuracağına şüphe yoktu. Nitekim böyle de oldu. Ormanlar civarına yerleşen göçmenler, günlük ihtiyaçlarını temin etmek üzere ormanlara saldırdı. Ziraat için tarla açmaya, ev yapmak için kereste bulmaya, köy kurmak için sahaya ihtiyacı vardı. Ormanlardan alabildiğine kesim devam ediyordu. O zamanlar böyle işlere karışan görüşen pek az olmasına ve bu millî servete yanlış olarak cibali mübaha serveti gözüyle bakılmasına rağmen hükûmet, muhacirlerin alabildiğine kesimine mani olmak için tedbirler koymaktan geri durmıyordu. Bilhassa bu tedabir Türkiyede umumî ormancılık mevzuatı kabul edilmezden önce Tersane ihtiyacı için tersane ormanlarında ittihaz olunuyordu.

İlk önce tarla açma beğenilen yerlerden ulu orta ağaç kesmek suretile yapılıdır. Ve tarla açmak için baltalık ve koru ormanlarında tıraşlama halinde yere serilen odun ve ağaçlarla bulunduğu mahallin heyeti umumiyesine birden (İlit) adı verilirdi.

İlit açma hadiseleri yakın zamanlara kadar kenarda kalan ve uğrak olmıyan köylerin hücra ormanlık yerlerinde vukua getirildiğine rastlanmıştır.

Tarla açmak için esas boğma hadiseleri 1905 - 1906 senesinde Rumeli vilâyeti selâsesinde başlamış olup 1908 - 1909 senesinde zamana uygun sayılan yeni orman teşkilâtının memleketin her tarafına teşmil edilmesile her yerde kendisini göstermiştir.

Hükûmet tarafından tarla açmayı önlemek için alınan tedbirlere mukabil halk zekâsını işleterek bulduğu ağaç boğma usulü ile hükûmete karşı galebe teminine muvaffak olmuştur.

Ağaç boğma tahribi, bir sahadaki bütün ağaçların boğulmasile neticelenmez. Ancak o sahadaki ağaçlar seyreltilir. Ve ziyanın aşağıya bolca gelmesi temin edilir. Bu münasebetle bir yazıda (güve yeniği) tabir edilen ve orman içerisinde bir tapuya bağlanmadan yer yer açılan sayısız tarlalar vücuda getirilir.

Boğma usulünün doğmasında en mühim âmil 1869 tarihli orman nizamnamesinin tatbikatıdır. Bu nizamnamenin 36 ıncı maddesine göre ağaç kesmek ve çıkarmak keyfiyetile 37 dinci maddesi mucibince ağaç sakatlamak memnuniyeti vaz olununca kanun ve adalet karşısında mah-

kûm olmamak ve zaman zaman beliren toprak ihtiyacını da temin etmek üzere hileye sapılmış; boğma usulü keşfedilmiştir. Çünkü bu usulü tatbik eden göya kanunen ağaç kesmemiş ve onu sakatlamamış demekti.

Boğma işi her nevi orman ağaçları üzerinde yapılır. Fakat bilhassa reçinelilerden çam, köknar, lâdin sedir ormanlarında geniş bir tatbik sahası bulur.

Hemen ekseriyetle cezasiz bırakılan bu usul halk arasında yıldırım suretile yayılmıştır. Bugün memleketin her tarafında bu sakim adeti dinleyen yoktur. Bilhassa Denizli, Muğla, Isparta, Burdur, Antalya, İçel, Konya, Kastamonu, Bolu, Çankırı vilâyeti ormanlarında bu adet yakın zamana kadar devam edegelmiştir.

Boğma cürmünü ika edenlerin bertaraf edilmemesinin, cezalanmamasının ve bu usulün önlenmemesinin başlıca dört âmili vardır:

1 — Suçlunun boğduğu ağaçlar dikili vaziyette bir kaç sene kalır. Gayet yavaş terki hayat eder.

2 — Hadise vaktında haber alınsa bile hükkâm kanunun mana ve tasrihine ağacın kesilmemiş emsali gibi yemyeşil dikili bulunduğundan hayatına hateme verilmemiş kanaatına varıldığından hükmü buna göre verir.

3 — Ağacın dip tarafından yalnız balta ile halkavarî çentmek suretile çok kuvvet ve zaman sarfını istilzam ettirmiyen bu işin meşhut bir cürüm haline konmasındaki güçlük.

4 — Bu tahribin önlenmesi için umumî müeyyedelerin noksan olması.

Boğulan ağaç ölüme mahkûm olmuş demektir. Bir ağacın gayri fennî bir surette kesilip öldürülmesi muhakkak ki millî servetimize sui kast yapmak demektir. Senelerin geçmesile büyüyen ve kesim çağına gelmeden mahvolan ağacın sınaî hiç bir kıymeti olmaz. Değerlenmek imkânı mevcut olan bir varlığı düşüncesiz ve kasdî hareketlerle imha etmek umumî bir refahı ihlâl sayılır. Bu bozulan halin iadesi ise ancak senelere bağlıdır.

Bir ağacı boğmaktan mütevellit zarar yalnız o ağacın mahvolmasile kalmaz. Bütün ormanı da fenalığa ve hastalığa doğru sürükler. Orman içinde geniş sahalarda yer yer tarlalar için boğulma ameliyesi neticesi kurumağa yüz tutmuş veya tamamen kurumuş olan ağaçlar yangın tehlikesini çoğaltır. Haşerat ve emraz âmillerinin tekessür ve inkişafına meydan verir, Rüzgârın ormandaki fena tesirlerini arttırır ve yakınlarında rüzgâr devirmelerini çoğaltır. Dolayısile civar ormana zararı dokunur.

Bu sayılan sebeplerden dolayı ağaç boğmacılığına karşı mücadele açmak; ormanı cehaletin mahvedici pençesinden kurtarmakla müsavi addedilir.

Bilhassa halkı ve köylüyü irşat ederek yapılan hatanın ne kadar büyük ve tehlikeli sonuçlar vereceğini tebaruz ettirmelidir. Her ne suretle olursa olsun orman işlerinde açılan tarlaların diğer tarlalara nazaran daha bereketsiz olacağını canlandırmalıdır.

Orman toprağı fakir bir topraktır. Burada açılan tarla bir kaç sene bol mahsul

veriyorsa o da toprağın sathında bulunan ümüs sayesindedir. Bu ümüs kalmayınca gayri müsait olan toprakta gübresiz hiç bir şeyin bitmediği görülür. Zaten köylüler de bunu bildikleri için sık sık tarla değiştirirler. Bu usulün fenalığı köylüye anlatılmalı ve onu köyü civarında sabit tarla sahibi yaptırmağa gayret ettirmeli. Tarlasını da sun'î ve tabiî gübrelerle gübreleyerek verim kabiliyetini ancak bu suretle attırabileceğini göstermeli.

Yurdumuz gibi ağaççа pek fakir bir memlekette her ağacın bir insan kadar kıymetli olduğu ve buna zarar getirmemek her vatandaşın vazifesi ve hatta üzerine borç bulunduğu alâkadarların zihnine yerleştirilmelidir.

İnsan ve Orman Münasebatı

Mehmet Sevim

Bir hâdisenin günün şeraiti içerisindeki mevki ve tesir sahasını tesbite çalışırken, onu, mefhum ve vakıa olarak iki başlık altında etüd etmek, neticenin verimliliği bakımından bilhassa önemlidir.

Günün «nazariyatla tatbikatın bir arada yoğrulması prensibi» de, kendisini, ancak bu yolla realite sahasında gösterebilir.

(İnsan - orman münasebeti) bir tâbir olması hasebile teorik bir mahiyeti de haiz olması icap eder. Fakat bilâhara (insan - orman münasebeti) realite sahasındaki şiddetli ve ezici tecellilerile kendi üzerinde objektif vasıfları toplamıştır. Bu itibarla denebilirki, İnsan - orman münasebeti bir mefhum olmaktan ziyade bir vakıadır.

İnsan - orman münasebetinin bugünkü durumunu incelemeden önce, bu vakıanın biyoğrafisini yapmak, başka bir ifade ile, mazi ile hal arasına kurulmuş bir merdivenin basamaklarını çıkarken tetkik huzmemizi geçmişin silik hayalleri üzerinde gezdirmek zarureti vardır. Çünkü, hayat şartlarına müessir olan her vakıa tarihî bir oluş mahsulüdür ve zamanın akış temposuna ayak uydurarak yürümüştür.

Her hangi bir mevzuun tarihî tekâmülünü incelemeden önce, o mevzuun hayatiyetile alâkadar âmilleri görüşmek lâzımdır. Çünkü, her hadise müessirile beraber kapalı bir sistem teşkil eder. O halde ilk plânda, hadisenin faktörlerile tanışmak meselesi mevzuu bahistir. Bu bakımdan insan - orman münasebetinin anatomisini yaparken, insanı sadece bir faktör olarak etüd etmek lâzımdır

İnsan - orman münasebetini iki başlık altında mütalea edebiliriz:

a) Başı boş insan - orman münasebeti.

b) Nizam altına alınmış insan - orman münasebeti.

İnsan - orman münasebeti, insan - tabiat münasebetinin en kıdemlisidir. İlk insan, tabiatın kucağına atıldığı gündenberi kendisini ormanlarla ilgili görmüş ve varlığını, onun varlığı ile korumuştur. Hatta, ilk çağlarda insanlarla ormanlar arasında bir müşareketi hayatiyenin bile mevcudiyeti hatıra gelir. İlk insanların ormandan edindikleri istifadenin koyuluğu, onların sosyal alanda yaptıkları terakkî hamlelerile el ele yürümüştür. İptidaî insan, ormanın sükûn sever şartları ile basbaşa idi. Bunlar sadece, ormanda bollukları ile nazarı çeken meyve ve saire-

leri toplar ve yeknesak bir devşirme hayatı yaşarlardı.

Yavaş yavaş menfaatleri üzerinde düğümlenen istifhamları çözmeye çalışan insan zekâsı, ormanın bağrından yeni istifade imkânları elde etmek yolunda gayrete koyulmuştur. İlk defa olarak başı boş gezen av hayvanlarından istifadelenmek fırsatı düşünülmüştür. Böylece insanların yem ve geyinme ihtiyaçları da kısmen kapanmış demekti.

İlk insan, tabiatın hırçınlığı karşısında boynu bükük bir mahkûm mevkiinde idi. Fakat tabiatın amansız şartları insan zekâsını inkişaf yolunda kamçılamış durmuştur. Zekânın bu şekilde yaptığı bir tekâmül sıçrayışı ile insanlar bir kısım hayvanları evcil yapmak yolunu tuttular. Bundan sonra, ormanlar insanlara bilvasıta bir istifade kaynağı da olmuş demekti. İnsanların ormanlardan istifadeleri gittikçe genişliyordu.

Her oluşa bir mana vermek tecessüsünde bulunan insan zekâsının, ötedenberi şahit olduğu toprağın yaratıcılığı karşısında âtıl kalamıyacağı şüphesizdir. Tabiatın eliyle yetişen hazır şeylerden müstefit olmayı bir gerilik sayan insanın, aktif vaziyete gecerek, bizzat yetistirme imkânlaro ile uğraşması, beşeriyetin disiplinsiz tabiat şartlarına gem vurmak yolunda giriştiği savaşın ilk rüşeymini teşkil eder. Bu seviyeyi idrak eden insanlar, ormanları açmak suretiyle kazandıkları boş sahalarda yetiştirme denemeleri yaptılar. Böylece ziraatın ilk temeli atılmış oldu. Ziraatın rentabl zulmu karşısında, ormandan dönme tarlalar, gittikçe artıyordu. Gün geldi, insanlar; ziraat arazisinden hayli uzaklaşmış sayılan ormanları terkederek tarlalarına döndüler. Ve o civarda ev ve saire yaparak topluluk hayatının ilk esasını kurdular.

Ziraî esasların gittikçe tekevvüünü, her fırsatta orman bünyesini kemiren tahripkâr insan tasallûtunun müşevviki olmuştur. Günden güne ziraat arazisi ormanları uzaklara kovalamış durmuştur. Bugün bu vaziyet, bazı memleketlerde ormanları sadece mutlak orman toprakları üzerinde kalmaya icbar edecek derecede inkişaf etmiştir.

Zamanla tenevvü kesbedip türlü şekillere bürünen orman mahsulleri ihtiyacı; insanların, ormanlar üzerine seferber oluşlarının ikinci şıkkını teşkil eder.

Her medenî seviye muayyen bir ihtiyaç tipinin reklamını yapmıştır. Bu itibarla insanların sosyal sahada attıkları adımlar karşısında çeşitlenen ihtiyaçlar meyanında orman mahsulleri ihtiyacının da bulunacağı tabiî görülmelidir. Bilhassa ilk devirlerde mesken kurmak ve ziraî malzeme tedariki gibi meseleler, orman hayatiyetini uçuruma sürükliyecek kadar ağır basmış iki meseledir.

Görülüyor ki ormanlar ilk , darbeyi kendi müşfik kucağında besleyip büyüttükleri vefasız insanlardan yemişlerdir.

Günden güne başka renklere bürünen insan - orman münasebetinin koyulduğunu, insan egonizminin inkişafında aramalıdır. Bu münasebetin yakın maziye kadar ego istlik çerçevesi içerisinde beslenmiş olması, kendisini bilâhara idrak eden ormancılık mesleği üezrinde derin reaksiyonlara yol

açmıştır. Zaten her menfi müdahalenin ergeç müsbet bir reaksiyonla kucaklaştığı fikri, tarihten kalma bir armağandır. İşte bu yüzden sırf şahsî menfaat iskeleti üzerine kurulu bulunan insan - orman münabeti; bir taraftan ormancılık mesleğinin bünyesini kemirmede israr ederken diğer taraftanda mesleğin kuruluş zaruretini hazırlamıştır.

12 ve 13 üncü asırlar, ormanların fert menfaatlerinden ziyade topluluk menfaatlerinin istihsaline matuf birer varlık oldukları kaziyesinin tebellürüne şahit olmuş bir devreyi temsil ederler. Bu anlamın insan kafasında yer alması, mesleğimizin iktisadiyat dünyasına göz açışını tebarüz ettirir.

Ormancılık mesleğinin kuruluşu, fert ve cemiyet menfaatleri arasında kararlaştırılan barışın bir müjdecisi sayılır.

Asırların dogurup büyüttüğü bir çok beşerî hamleler ve bunların kamçıladığı emperyalizm ülküsü dünya idealizmine şu formülü armagan etmiştir. «Millî istiklâl, ekonomik istiklâlin mevcudiyetile tutunabilir».

Ekonomik istiklâl ise, ulus ekonomisi vahdeti içerisinde yer alan her iktisat kolunun kendi sahasını aydınlatma ve ileri hamleler yapabilme kabiliyetile ilgilidir. Bu hakikat karşısında, gittikçe yok olma temayülünü gösteren ormanların da müstakil bir iktisat koluna mevzu olacakları pek tabiidir.

Ormancılık denen iktisadî müessesenin kuruluşu ile, orman içerisinde başı boş dolaşan fert müdahaleleri, amme menfaatinin dileklerine tercüman olan umumî prensiplerin boyunduruğuna ram olmuştur.

Cemiyetin muayyen ihtiaçları üzerinde düğümlenen her istifhamı, kendi metodları ile çözmek gayretini gösteren meslekler, bünye icabı tekâmüllerinde izole kalamazlar. Daima ilgili bulundukları cemiyetin sosyal ve ekonomik şartları ile elele adım atmak zorundadırlar. Ormancılık mesleği de tekemmülünde kendisine böyle bir yol seçerek istikbale koşmuştur.

18 inci asır, ormancılığa manalı bir ufuk kazandırmıştır. O da, o zamana kadar umumî ormancılık mefhumu içerisinde erimiş bulunan «Orman Amenajman ilmi» nin istiklâle kavuşmuş olmasıdır. 18 inci asırdan sonra ormanlar, sinelerini ormancılık ilimlerinin metodlarına açmışlar ve varlıklarını kurtarmışlardır.

Macar Ormancılığının Tarihçesi ve bugünki vaziyeti

Türkçeye çeviren: Arif Sanver

Yazan: Gierre Buffault

Evvelce âşiretler elinde bulunan Macaristan ormanları 1000 senesine doğru kraliyet malı olmuşlardı. Birinci Macaristan kralı Saint Etienne bu ormanları kraliyet (komitat) ları arasında taksim etti. Ve bunların idaresini de valilerine tevdi etmişti.

Bu ormanların muhafazasını deruhte etmek üezre de hususî bir korporasyon kurulmuştu. Kurunu vustaya ait dokumanlarda bu ormanların muhafazasına ait esaslar mevcuttur. Fakat kilise ve sair yerlere yapılan hibeler dolayısile kraliyet ormanları gün geçtikçe azalmış kurunu vüstanın sonunda inkişaf eden maden işletmeleri, demir sanayii fazla miktarda haşeb sarfiyatına sebebiyet verdiğinden bunun önüne geçmek için yeni muhafaza tedbirleri alınmağa mecburiyet hasıl olmuştur.

16 ıncı asırda devlet ormanlarının idaresi için memurlar alındı ve bazı mahallerde de ormanların iyi muhafaza ve idaresine nezaret etmek üzere ormancı hakimlikler ihdas olunmuştu.

18 inci asırda ise ormanların muhafazasını yüksek İmparatorluk ve Kraliyet harp meclisi ele almıştır.

1742 senesinde askerî ormancılık ofisi teşkil edilmiş ve 1745 de de birinci kraliyet ormancılık ofisi kurulmuştur. En nihayet 1769 senesinde de Marie Thérèse tarafından 1766 da Avusturyada neşredilen ormancılık talimatnamesinin ayni bir talimatname neşrolunmuştur. Bu Macar ormancılığı için çok büyük bir hadise oldu ve 1791 de intişar eden ilk Macar orman kanununun hazırlanmasına vesile teşkil etti.

Bu kanun da bilâhara 1807 de, bilhassa eksibelerin tesbiti hakkındaki maddelerle tamamlanmıştır.

19 uncu asırda husule gelen siyasî ve iktisadî değişiklikler ormanlara yeni bir veçhe vermeği icap ettirmiş ve bunun üzerine 1879 da XXXI kanunu neşrolunmuştu. Bu kanun her şeyden evvel mutlak bir surette muhafaza ormanlarının korunması ile beraber ayni zamanda daimî bir ziraata salih olmayan toprağa malik ormanların da muhafazasını âmir bulunuyordu. Bundan başka ormanlarda tarla açmaları, traşlama kat'iyatı menetmekle beraber bu ormanların amenajman plânlarının yapılmasına dair hükümleri de ihtiva ediyordu.

(Eski Macaristanın 7.938.076 hektar ormanlarından % 87.3 ü bu sınıf ormanlara dahil bulunuyordu). Bu kanun ayrıca (ferağı) kanunen tahdit edilmiş devlet, Kilise, Kolektivite ormanlarının da orman

idaresince (musaddak) amenajman plânlarına göre işletilmesini âmir bulunuyordu. Bu kabil ormanlar eski Macaristan ormanlarının % 67.7 sine muadildi. Yalnız muhafaza ormanı olarak ayrılmamış olanlar müstesna hususî ormanlar için amenajman plânları yapılması mecburiyeti yoktu.

Bu kanun ayrıca çıplak arazinin teşçirini ve bu hususta malî yardımları da göz önünde bulunduruyor, ve orman muhafaza teşkilâtına ait hükümleri de ihtiva ediyordu.

En nihayet 1898 de intişar eden orman kanunu ferağı kanunen tahdit edilmiş olan hükûmet, kilise, kolektivite ormanlarile; saha itibarile küçük olduğundan mütehassıs bir kimse tarafından idaresi rentabl olmayacak orman parçalarını da devlet mürakabesi altına alıyordu. Kanun ayni zamanda devlet mürakabesini çıplak arazi ve hususî ormanlara da teşmil ediyordu.

Bu muhtelif kanunlar 1935 de yeni Macar orman kanunu ile tatbik mevkiinden kaldırılmışlardır. Dünya harbi ve Trianon muahedesi neticesi olarak eski Macaristan, arazisinin % 67 sini ve ormanlarının % 84.1 ini kayip etti. Bu sebepten Macar ormancılığı yepyeni bir vaziyet karşısında idi. Eski Macaristanın dağlık ve iyi olan ormanlık mahalleri şimalde Çekoslavakyaya, şarkta Romanyaya geçmişlerdir. Macaristana yalnız ormanca fakir olup ziraata tahsis edilen tepecikler ile Macaristan ovası kalmıştır. Bu vaziyet karşısında Macar ormancılığının hedefi: *Bu küçük ve dağınık vaziyette bulunan orman parçalarının randımanını çoğaltmak ve yeniden ormanlar ihdas etmek olmuştur.*

Bu Macar ormancılığının göz önünde tuttuğu esaslı iki noktadır.

Şimdiki Macaristan 93.073 kilometre kara süs'atinde olup 8.688.319 milyon nüfusa maliktir. Şu halde kilometre başına 93.4 kişi isabet etmektedir.

Orman sahasına gelince: 1.174.554 hektar süs'atinde olup umum arazinin % 12.6 sını teşkil etmektedir. Bu nisbet memleketin her tarafı için ayni şekilde değildir. Memleketin şimalindeki tepeciklerde bu nisbet % 22.7 iken, Tuna havzasında % 16.1 ve Macaristan ovasında % 4.4 dür.

Memleket ormanlarının 1/10 u muhafaza ormanı olarak ayrılmış olup eksibelik mahallerdeki ormanlar bu nisbetin % 9.1 ini teşkil eder. Ecnası eşcar bakımından Macar ormanları şu şekilde taksim olunur:

Meşe, dışbudak, karaağaç % 39, kayın, saçlımeşe ve diğer yapraklı ağaçlar % 55; reçineliler % 6 nisbetindedir. Bu reçinelilerde bilhassa genç sarı ve kara çamdan ibarettirler.

Ferağı kanunen tahdit edilmiş olan ormanlar 645.038 hektar olup umum ormanlık sahanın % 54.9 unu teşkil ederler.

Bu ormanlarda sahiplerine göre aşağıdaki şekilde taksim olunurlar:

61.137 hektar (% 5.2) hükumete; 63.325 hektar (% 5.4) nahiyelere, şehirlere, (komita) lara; 32.587 hektar (% 2.8) müessesatı hayriyeye; 161.182 hektar (% 13.8) kiliselere; 167.229 hektar (% 14.2) vasiyetname ile verilecek olan ormanlara; 141.839 hektar (% 12.1) müşterek tasarruflara; 17.109 hektar (% 1.4) anonim şirketlere; 529.516 hektar (% 45.1) eşhasa aittir.

Temellükün ehemmiyetine göre büyük orman sahipleri yani (1000 arpents) dan ziyade ormana malik olanlar % 64; orta orman sahipleri yani (100 ile 1000 arpents) arasında ormana malik olanlar % 25; küçük orman sahipleri yani (100 arpents) den küçük ormana malik olanlar % 11 nisbetindedir. Ovalık mahallerdeki ormanlar ziraat arazisi dahilinde kalmış olup küçük parseller teşkil etmektediiler.

Ormanların % 59 zu koru şeklinde, % 41 ri de baltalık şeklinde idare olunmaktadırlar. Geçen asrın nihayetlerine doğru koru şeklinde idare olunan ormanlarda işletme şekli traşlama katiyat, ve tarzı tensil de teşciri sun'î idi. Bunun neticesi olarakta toprağın randımanı azalıyor, lâdin fevkalâde surette çoğalıyor, ve diğer kıymetli eşcarın zararına olarak da gürgen fazla miktarda yer alıyordu. Ayni zamanda hayvan rayi ölçüsüz nisbette ilerliyordu. Bugün traşlama katiyat şekilleri çok nâdir olup, koru ormanları seçme ve yahut diğer tabiîtensil usullerine göre idare olunmaktadırlar.

Fakat Tuna havzasındaki meşeliklerde ağaçların tohum verme zamanları nâdir ve ekseriya 8 - 10 senede bir kerre olduğundan böyle mahallerde, kat'iyyattan iki veyahut üç sene evvel sun'î teşcir yapılmaktadır. Zira aksi takdirde buralarını gürgen istilâ etmektedir.

Toprağın münbit olduğu mahallerde de sun'î teşcir usulüne müracaat olunmakta ve bir kaç sene müddetle fidanlar arasında ziraî nebatlarda yetiştirilmektedir.

Macaristan ormanlarında ferahlandırma kat'iyatına ziyadesile ehemmiyet verilmekte ve her 5 - 10 sene zarfında bir kerre bilhassa fevkanî tabakada ihtiyatlı bir şekilde kat'î tefrih yapılmaktadır.

Memleketin şimalinde kâin olan çıplak ve oyulmuş arazide teşcir yapılmakta ve kaymağa müsait mahallerde de toprağın aksamına ve kaymasına mani olacak tedabir alınmaktadır.

1934 senesinin nihayetinde bu çeşit araziden 16.250 hektar teşcir edilmiş olup daha teşcir edilmesi lâzım gelen bu cins araziden 33.000 hektarlık saha mevcuttur.

1923 senesinde intişar eden kanun; büyük Macaristan ovasında ziraata gayri salih arazinin, eksibelerin, bataklık ve kalevî toprakların teşcirini emretmekle beraber, rüzgâr önleyici ağaç perdelerinin teşkilini de âmir bulunmakta idi. Kalevî topraklar üzerindeki neticeler henüz kat'î değildir. Böyle topraklarda evvelâ Tamarix yemişen, güvem, yabani armut gibi şüceyrat veyahut aylantüs dikilir. Sonra bunların altına kıymetli ağaçlar idhal olunur. Szeged ve Sezabadkadaki kumluk mahallerde karakavak yerine muvaffakiyetle akasya, karaçam, beyaz kavak, ehrami kavak ve kanada kavağı, huş ve zenebli meşe yetiştirilmektedir.

Çorak kumluk mahallerde akasya ancak hayatının ilk on senesi zarfında iyi yetişir. Ancak onunla beraber dikilen karaçam ve kavakları himaye etmeğe yardımı dokunur.

1934 senesinin sonunda büyük Macaristan ovasında 17181 hektar arazi teşçir edilmiş, ayrıca da 8300 hektarlık ağaç perdeler teşkil edilmiştir. Bu kabil işlerin da-

ha süratle ilerlemesi için hükûmet meccanen fidan verdiği gibi yine parasız olarak teşçir plânlarının tanzimini deruhte etmekte ve bu işlerin idaresini de üzerine almaktadır. Bundan başka arazi sahipleri bu kabil araziyi hiç bir şey mukabilinde olmıyarak devlet mürakabesi altına verebilmekte ve hattâ ödünç para bile alıp yardım görmektedir.

İşletme serileri ve parselleri amenajman plânları dahilinde işlemekte ve revizyonlar her on senede bir kerre yapılmaktadır.

Devir müddetleri mahallî hususiyetlere tâbidir. Koru ormanlarında bu müddet meşe ve kayın için 100 - 120 arasında, çamlar için 80 - 100 arasında ve ovalık mahallerdeki akasya ve kavaklar için 30 - 40, kayın için 20 - 30, akasya için 10 - 30, söğüt için 10 ve yahut daha aşağı yaşlar arasında değişmektedir.

Devir müddeti ancak bir endisdir. Esas mesele kat'iyatı, meşecerelerin olgunluğuna göre tanzim etmektir.

Hükûmet amenajistleri, hususî orman sahiplerine ormanlarının amenajman plânlarını yaptırmalarını tavsiye ile mükelleftirler.

Esasen bunlar bu plânlara malik olmak mecburiyetindedirler.

Ormanlarda nakliyat işi için Macar orman idaresi büyük gayretler sarfetmektedir. Hali hazırda Macar ormanlarında 546 kilometre uzunluğunda taşlı yol, 405 kilometre makina kuvvetile müteharrik ve 180 kilometre de beygirle çekilen orman şimendiferi vardır.

Yalnız su ile nakliyat için kullanılan su mecraları 12 kilometredir. Hayvan rayı ehemmiyetli bir hasılatı taliye kaynağı ise de orman idaresi bunun ormana olan zararını azaltmak için çalışmaktadır. Meselâ tabiî tensilden evvel 5 - 10 sene müddetle ve bu tensil husule geldikten sonra 15 - 25 sene müddetle ormanların bu mahallerine hayvan sokulması menedilmektedir.

Macar ormanlarının senevî odun istihsali vasatî olarak 2.740.715 ster mahrukat odunu, 264.992 metremikâp da kerestelik haşebidir. Bu miktardan reçinelilere isabet eden miktar 26.466 metremikâptır. Hali hazır ormancılık iktisadî vaziyetinin iyi olmaması dolayısile haşeb ihracatı az, bilökis idhalât pek fazladır.

Dahilî istihsalât memleket ihtiyacının mühim bir kısmını kapatmakta ise de memleket reçineli haşeb bakımından ecnebi memleketlerin boyunduruğu altında bulunmaktadır.

İstişarî bir organ olarak 1933 de tesis olunan millî haşeb meclisinin vazifesi; memleket haşeb istihsalâtının menafiini korumak ve bilhassa Macar mahrukat odununa mahreçler temin etmektir.

Odun ticaretini bir nizam dahilinde yürütmek için hükûmet bir odun ithalât anonim şirketi olan Macar esntitüsü ile, odun ticaret anonim şirketlerinin kurulmasını teşvik etmiştir.

Enstitünün vazifesi; kerestecilik haşeb ticaretini idare etmek ve ithalât ruhsatiyeleri vermektir. Şirket ise mahrukat odunu ticaretini idare etmektedir. Bu şirket 1934 senesinden 1937 senesine kadar mahrukat odunu ithalâtının da inhisarını

aldı. Fakat bu şirket ayni zamanda, millî odun meclisince tesbit edilen fiat üzerine teklif edilen her nevi mahrukat odunlarını da orman sahiplerinden almaktadır.

Odun ticaretile iştigal edenleri ortadan kaldırmak için şirket bu odunları bu tüccarlara satmağa ve müstehliklerle temasa girmemeğe mecburdur. Diğer taraftan şimendifer idaresi de tarifelerinde tenzilât yapmağa rıza göstermiş, böylece odun için makul bir satış fiatı tesbit olunmuştur.

Yeni Macar orman kanununu IV 1935 tarihli kanun teşkil etmektedir. Bu kanun kat'î esas olarak ormanların muhafazasını emretmektedir. Ormanda tarla açmak Ziraat Vekâletinin müsaadesine tâbi olup açıldığı takdirde en aşağı bu sahaya muadil diğer çıplak bir mahallin orman haline konulması lâzımdır. Hayvan ra'yi yalnız orman sahiplerinin hayvanatı için caiz olup bu da amenajman plânı mucibince tesbit edilen hudutlar dahilinde yapılmak mecburiyetindedir.

Muhafaza ormanlarında hayvan ra'yi kat'iyen memnudur. Keçi ra'yi ise bütün ormalarda bilâ kaydü şart memnudur.

Bu kanun ayrıca ormanları; yangınlara, kaçakçılığa, haşerat ve tufeyli nabatat istilâlarına, fazla av hayvanatı tekessürüne, orman ağaçları tohumlarının ve ormandan yetişen nebatatın toplanmalarına karşı himaye edecek hükümleri de ihtiva etmektedir. Vüs'ati 11 hektardan büyük olan bütün orman sahalarının amenajman plânlarının yapılması mecburiyeti vardır.

Büyük mikyasta orman işletmelerinin Ziraat Vekili tarafından tasdik edilmesi lâzımdır. Ferağı kanunen tahdit edilmiş ormanların da idareleri vüs'atlerine göre orman mühendislerine verilecek ve yahut bunların kontroluna tâbi tutulacak ve yahut da devlet mürakabesi altında bulunacaktır.

İntikal muamelesi esnasında bir ormanın taksim edilebilmesi için evvel emirde vekilin muvafakati lâzımdır. Kanun ayrıca çorak arazinin teşririni ve müşterek mer'aların ıslah edilmesini âmir bulunmaktadır. Sahibi olmıyan arazide bu işleri hükûmet kendisi yapar.

Bu işleri yapmak için de hükûmet arazi sahiplerine muavenette bulunur, ve yahut icap ederse bunları istimlâk de eder.

Kanunda bunlardan başka orman sendikalarının teşkiline ve bunlara sıfatı resmiye verilmesine ait maddelerde mevcut tur. Ayrıca da tabiatın, menazırın himayesini, orman polisinin, millî orman sermayesinin, vergiden muafiyet gibi bir takım hususatın tanzimini istihdaf eden hükümleri de ihtiva etmektedir.

Macar ormancılık teşkilâtı şu şekildedir:

Birinci derecede ormancılık ofisleri olup bunlar devlet ormanlarının idarelerile muvazzaftırlar. Bunların yanında da müfettişler vardır ki bunlarda bütün ormanlar üzerinde kontrol hakkına maliktirler ve bu ormanlarda devlet ormancılık siyasetine ait işleri yaparlar.

İkinci derecede (miktarı 7 olan) orman direktörleri, üçüncü derecede de Ziraat Vekâleti vardır.

Ayrıca Ziraat Vekilinin yanında bir de millî ormancılık meclisi vardır.

Macar ormancıları Sorpon üniversitesinde yüksek tahsillerini yaparak yetişmektedirler. Burada ayni zamanda Macar ormancılığının taharriyatı fenniye istasyonuda bulunmaktadır.

Eylül 1938. Sayı 9-10
ORMAN ve AV

Ağacın insandan ricası

Bana baltanla, çekicinle, tekmenle, taşla, sopa ile vurma...;

Bana tel bağlama, gövdemi madenî halkalarla yahut diğer işkence âletlerile boğma;

Bana elbise asacak çiviler çakma, yahut tenvirat telleri, çamaşır ipleri bağlama;

Benim gövdeme kuş yuvalıkları, gazino levhaları, yol, mülk, av mahfuziyeti vesaire, hatta ismimi gösteren levhalar, yazılar çivileme;

Beni elektrik ceryanı izolâtörleri için direk diye kullanma;

Benim gövdeme bayrak demiri takmağa veya sair işlere yarar mesnetler tesbit etme;

Bana bir oyun yerinin yahut şu veya bu nümayişe tahsis edilen ve çevrelenecek olan bir sahanın, tahta parmaklıklarının çakılacağı bir istinat direği gözile bakma;

Beni mülkleri ayıran dikenli telleri çivilemek için kullanma;

Bana ağaç nakleden havaî kablonun ucunu bağlama, beni tomruk ve demetlerin geldiği noktada darbe koruyan yahut tevkif bloku olarak kullanma;

Benim gövdeme köpek, keçi veya her hangi bir ehlî hayvan zinciri bağlama;

Benim gövdeme adını, geçiş tarihini yahut başka boş bir tefahur sebebi hâk ederek beni tahkir etme;

Benim kabuğumu soyma ve usare, sakız, reçine aktığını görmek gibi barbarca bir zevk için beni yontma;

Benim gövdeme büyük ve ağır bir cisim dayama;

Benim etrafıma ne taş, ne çakıl ne de diğer şeyler yığma;

Beni araba veya otomobilinin dingil veya tekerleği ile yaralama;

Benim dallarımı salıncak veya sair jimnastik âletleri takacak yer diye kullanma;

Beni atış tecrübelerinde ve sürek avlarında hedef ittihaz etme;

Bana beyhude yere çıkma, eğer mecbur olursan çivili kunduralarla, daha fenası, demir tırnaklar yahut gövdeme kazık çakarak merdiven yapmakla çıkmaktan sakın;

Benim dallarıma çiçek veya yaprak toplamak için çıkma, icap ederse seni çekebileceklerine emin olduktan sonra çık;

Beni budamak için paslanmış ve kör âletler kullanma;

Benim kesilecek dallarımı kat'iyen bitişme noktasından uzak kesme;

Benim gerek budamadan gerek korunmama ait lüzumlu bir sebepten mütevellit cerrahî yaralarımı sterilize etmeyi katiyen ihmal etme;

Benim köklerimi meydana çıkarma, şayet yüze çıkmışları varsa onları çiğneme, hele onlara çivili kunduralarla hiç basma;

Benim büyümem esnasında yaralanmama sebep olabileceğinden köklerim arasına kap kacak ve cam parçaları gömme;

Benim köklerimin işgal ettiği sahaya, kazıkları beni yaralayabileceğinden çadır kurma;

Benim Tenebbüt mıntakama hamızlar ve diğer zararlı mayiler dökme;

Benim civarımda ateş yakma;

Beni gençliğimde hareketsiz ve sipersiz bırakma;

Beni susuz, gübresiz ve tabiî inkişafıma yetecek yersiz bırakma;

Benden zarurî olan ihtimamları esirgeme, beni parazit hayvanlara ve nebatlara karşı müdafaa et ve cevvî hadiseler zararlarına, karşı koyabilecek şekilde yetiştir.

Benim tabiî çehremi ve şeklimi bozarak bana gülünç kukla, hayvan ve saire şekli verme;

Eğer ricalarım sayesinde, herkes tarafından hürmet edilerek kesim çağına gelirsem, düşerken, henüz kâfi derecede inkişaf etmemiş olan yanımdaki hemcinsime hiç bir hasar ika etmemek istediğimi hatırla.

* * *

Adam yiyen ağaçlar

Çeviren: Cemal Işıl

Yazan: A. T.

Serlevhayı okuyunca, Edgardo Poe'nin hararetli fantazilerinden çıkmış korkunç bir hikâye veyahut ta çocukların korkudan gözleri dışarı fırlayarak heyecanla dinledikleri bir Hind hikâyesi zan edeceksiniz. Fakat bu, ne bir hikâye ve ne de bir roman fantazisidir; bu daha ziyade bazı memleketlerde bulunan ağaçların adam yediklerine ait kat'î ve müsbet bir hakikattır. Adam yiyen ağaçlar insanları kendilerine has câzibelerile avlarlar. Hayvanları dallarile yakalarlar sıkarlar ölünceye kadar kanını vücudunun bütün suyunu emerler. Fevkalâde olarak bu ağaçlara yakalanan insanlar kendilerini tedricî ölüme sürükleyen bu âkibetten kurtarırlar.

Bunun isbatı için uzaklara gitmeğe lüzum yoktur. Malumdurki Avrupa filorasında mevcut bazı nebatlar vardır ki onlar, fevkalâde bir hassa ile kanlarını emmek için haşaratı tevkif ederler. Avrupa filorasile uğraşan nebatatçılar küçük bir güle benzeyen bu nebatı şöyle tavsif ederler: Bu nebatın çiçeği, mebzul şuaı havi bir yıldız şeklinde olup kendisine has bir hususiyete maliktir. Tabiatın fevkalâdeliği olan bu nebat, ayni zamanda haşarat ve sineklerin âmansız bir zâlimidir. Bu nebat çiçeğinin nektarını emmek hevesine kapılarak kendisini tehlikeye atan bir haşere içine girince bu eşi'a kapan gibi derhal kapanarak kurtulmak için hareket eden haşereyi ezer ve bu suretle mahveder.

Burada bahsedeceğimiz nebat küçük olmayup Marshal okyanusundaki adaların birinde bulunan büyük ağaçlardır. Sergüzeştçilerin, seyyahların ve tüccarların anlattıklarına nazaran adı geçen adaların birisinde bu asrın başlangıcında henüz meçhul bir nebat mevcut olup diğer ülkelerde ve ayni adalarda vasî bir varyeteye malik imiş. 900 senesinde burada mebzulen neşvünema eden bu nebat ve ağaçları tetkik ve etüd etmek üzere üç sefer tertip edilmiş ve bu üç seferde de gruplar anlaşılmıyacak bir surette ortada iz bırakmaksızın kayip olmuşlardır. Adanın dahiline doğru ilerlemiş olan bu üç heyeti seferiye azaları vahşî olmıyan yerliler tarafından öldürülmek ihtimallerine karşı evvelce lâzım gelen her türlü tedabiri almış ve silâhlanmış bulunuyorlardı.

Bu adadan dönen, ve beyaz ırka mensubiyetlerinden ifadelerinin ne dereceye kadar sıhhatli olduğu kestirilemiyen, iki tüccar insanları hayrete düşüren fevkalâde bir macera nakletmişlerdir.

Gecenin saat birine doğru bir ormanın kenarına vardıklarında ormanda hüküm-

ran olan sessizlik hayretlerini mucip oluyor; ne bir kuşun kanat darbesi ve ne de bir hareketten mütevellit bir gürültü var. Bu sırada ansızın ortalığı çınlatan bir ses işitiliyor. Yük taşıyan yerlilerden birisi adam yiyen ağaçların bulunduğu ormana girmişti. Sese doğru koşan arkadaşları onu garip şekilde hareket eden kaya gibi bir şeye sıkışmış buldular. Bu kaya gibi olan kitle enğerek yılanı yuvasına benziyordu. Fakat bu yılanların başları yoktu, her ne yapıldıysa kâr etmedi. Korkudan uluyan bu bedbahtı kurtarmak kabil olmadığından tüccarlar bu zavallıyı terke mecbur kaldılar. Çünkü diğer yerlilerde korkularından kaçmışlardı.

Ertesi sabah bu esrarı hal etmek için iki tüccar geceki bedbahtın meçhul kuvvetler tarafından mahpus bulunduğu yere geldiklerinde maruz kaldıkları manzara çok dehşetli idi: Korkunç ve girift bir halde ağaç dalları ile bir çok insan iskeletleri ve gayet hoş al renkte cazip çiçekler, hayvanatın avını yakalayan uzuvları gibi bu ağaçların havaî kökleri hareket ettikleri sırada bu cazip çiçeklerde iskeletlerin ve ağaçların üzerinde açmışlardı.

Tüccarlardan biri bu korkunç nesneye doğru ilerleyerek denemek istediği sırada ayağının birinin bu kökler tarafından kavrandığını ve ıstırap duyduğundan feryada başladı. Talî eseri olarak arkadaşları ve onlara refakat edenler yetiştiler ve beraberlerinde tenvirat malzemesi olarak getirdikleri ispirto lâmbalarile kökü yakmağa ve bu suretle felâketzede tüccarı kurtarmağa muvaffak oldular. Bütün saha bu ağaçlarla kaplı olduğundan insan burada selâmetle iş görebilmek için çok ihtiyatlı hareket etmek mecburiyetindedir.

Cavadaki Buitenzorg nebatat bağçesi müdürü ilmî tetkikatta bulunmak üzere bir keşif heyeti hazırlamaktadır. Bu heyet fevkalâde ağaçların adada mevcudiyetlerini taharri ve etüd edecektir.

Bu iki tüccarın hikâyesi Madagaskarda geçen bir mâcerayı bize hatırlatıyor.

1926 da miralay Woung idaresinde bir Amerikan gurupu büyük adanın içinde yapılan bir seferden avdet ederken içerilerine kadar girilemiyen yerlerde insanları cezbeden ve öldüren bir ağacın mevcudiyetinden bahsedildiğini işitmişti. Bu fevkalâde hikâye yalnız yerlilerden değil misyonerlerden ve hattâ değerli şahsiyetler tarafından da işitilmişti. Bahsi geçen ağacın gövdesi ulu bir çam gövdesine benzizurdu. Dört metre uzunluğunda 30 santim eninde 4 - 5 yaprakla donatılmış bulunuyordu. Yaprakları dikenli dikenleri yere kadar sarkıyormuş; ağacın tepesinde tersine dönmüş fincan şeklindeki çiçekler zaman zaman fevkalâde kokulu ve mestedici bir mayi akıtarak yanına yaklaşan zavallıları sersemletiyor. Yerlilerin ve misyonerlerin anlattıklarına nazaran bu ağaçlar yapraklarile sarılarak hayvan ve insan yiyorlarmış.

Kâşif Dr. Lieche bir siyahînin bu ağaç tarafından sarılarak mahvolduğunu isbata hazır olduğunu söyliyordu. Yazık ki vak'a mahallini göstermeğe vakit bulamadan öldü.

Amerikanın Yeni Orlean bataklıklarında tercihan yetişen başka bir öldürücü

ağaca misal olarak iyice keşfedilemiyen bu mıntakada 1934 de iki Amerikalı nebatiyun hurma ağacına benzeyen bir nebat keşfediyorlar. Bu ağacın çiçekleri portakal cesametinde sert imiş. Bu çiçeklerden birini koparmaya teşebbüs eden adam ansızın yakalanıyor, yapraklardan biri ağaçtan ayrılarak şikârına sarılmaya başlayınca zehirli bir mayi adamın üzerine akıyormuş. Bu iki Amerikalı nebatatçıdan biri bu ağacın yapraklarının taarruzuna maruz kalıyor. Arkadaşı bir saattan fazla süren bir mücadeleden sonra onu zorla kurtarmağa muvaffak oluyor. Nebatatçılar şehre döndükleri zaman çok yorgun düşmüşlerdi.

Adam yiyen ağaçlar hakkında verilen malûmat daha çoktur. Fakat biz bu kadarla iktifa ediyor ve onlardan çok uzakta bulunduğumuza şükrediyoruz.

---o---

Ormancılık Aleminde:

I. Yurd içinde

Vazifeden avdet:

Müfettiş Macid Toran ve Şube Müdür muavini Celâl Gürğen Ordu, Gireson, Trabzon, Rize ve Çoruh vilâyetlerinde ladin ve köknar ormanlarının keşfini tamalayarak merkeze dönmüşlerdir.

Karadere ve havalisi ormanlarında tetkikat ve istikşafat yapan, ve Yüksek Ziraat Enstitüsü ormancılık Şefi Dr. Ali Kemal Yigitoğlunun riyasetinde bulunan heyet Ankaraya avdet etmiştir.

Kunduz ormanlarının revizyon plânını yapmak üzere gönderilen umum müdürlük şeflerinden Remzi Erkan, Kemal Gökçedağ ve Hayati Gökbük de vazifelerini ikmal ederek merkeze gelmişlerdir.

Karabük Devlet orman işletmesi revirini teftiş etmekte olan müfettiş Bekir Günay ve Rıdvan Pınar teftiş ve tahkik işlerini ikmal etmişler ve Ankaraya dönmüşlerdir.

Vazifeye giden müfettişler:

Orman Umum Müdürlüğü Müfettişlerinden Bekir Günay Karabükten geldiktensonra Çankırı mıntakasına. Macit Toran Çanakkaleye ve Halil Nadir Kutluk Isparta ve Burdur mıntakalarına azimet etmişlerdir.

Orman Fakültesine ve Orta Orman mekteplerine alınan talebe:

Memleketin orman mühendisine olan ihtiyacı ehemmiyetle göz önünde tutulduğundan bu ders yılı seçiminde orman fakültesine olgunluk imtihanlarını fen şubesinden pek eyi ve eyi derecede vermiş bulunan lise mezunlarından 60 genç intihap edilerek fakülteye kabul edilmiştir.

Orta orman mekteplerine alınacak talebenin seçimi bu sene de mülhakatta orman müdürlüklerinde ve heyetler huzurunda icra edilmiş ve kazananlardan 50 genç Bursa ve 50 genç de Bolu orta mektebine kayıt ve kabul olunmuşlardır.

Amenajman grupları:

Gireson ve Rizede faaliyette bulunan beşinci amenajman grubu o havalideki faaliyetini ikmal ettiğinden Zingal ormanlarında çalışan birinci ve dördüncü gruplara iltihak etmişlerdir.

İkinci amenajman grubu Çerkeş ve havalisinde çalışmakta iken Eskişehrin Mihalıccık kazasına bağlı Çatacık, Degir-

mendere, Karasakal ve keçi alan ormanlarından mürekkep somdöken silsilesinde kurulacak Devlet işletmesine esas olmak üzere bu ormanların revizyon plânlarını hazırlamak üzere Somdöken ormanlarına gitmişlerdir

Terfiler:

Sabanca derbent ormanları komserliğinden gelerek Umum Müdürlük Şube Müdürlüğünde çalışmakta olan İbrahim Kutluktan Orman Umum Müdürlüğü teşkilât kanununa ek 3445 numaralı kanunun hükümlerine tevfikan terfian 70 lira asli maasla umum müdürlük şube müdürlüğüne tayin olunmuş ve 12 ci şubede vazifeye başlamıştır.

İktisat Vekâleti Müfettişlerinden Rıza Göksu terfian orman umum müdürlüğünde münhal bulunan 70 lira aslî maaşlı müfettişliğe terfian tayin edilmiştir.

Tavşanlı dördüncü sınıf orman mühendis muavini Ahmet Kâzım Titiz 30 lira aslî maaşlı üçüncü sınıf orman mühendis muavinliğine terfi ettirilmiştir. Arkadaşlarımızı tebrik ederiz.

Tayin ve nakiller:

Umum Müdürlük sube müdür muavinliğine askerden dönen Kemal Erkin, Burdur sınıf 3 orman mühendisliğine askerden avdet eden Hüseyin Tugrul, Ankara Amenajman gurubu sınıf 3 orman mühendisliğine askerden dönen Neşet Kuşakcıoğlu, Ankara sınıf 3 orman mühendisliğine askerden dönen Mehmet Galip Üntürk, Ankara sınıf 3 orman mühendisliğine askerden dönen Selçuk Özkay, Ankara sınıf 3 orman mühendisliğine Eşref Soysal, Ankara sınıf 3 orman mühendisliğine Bürhaniddin Ölçer, Kastamoni sınıf 5 orman mühendis muavinliğine Bursa orta orman mektebi mezunu Sadri Buluntu, Çorum sınıf 5 orman mühendis muavinliğine Bursa orta orman mektebinden Recep Madenli, Isparta sınıf 5 orman mühendis muavinliğine Bursa orta orman mektebinden Yunus Günal, Kütahya sınıf 5 orman mühendis- muavinliğine Bursa orta orman mektebinden Mustafa Bubaç, Ankara sınıf 5 orman mühendis muavinliğine Bursa orta orman mektebinden Ahmet Ekinci, Ankara sınıf 5 orman mühendis muavinliğine Bursa orta orman mektebinden Ali Akar tayin edilmiş ve Boğazlayan sınıf 5 orman mühendis muavini Raci Kantarcıoğlu Gerze sınıf 5 orman mühendis muavinliğine ve Bozöyük orman kondoktörü Şükrü Yaltırık evvelâ Bingöl ve oradan Ankara orman kondoktörlüğüne naklolunmuşlardır.

Takdirname alan ormancılar:

Yozgat vilâyetinin Akdağmadeni ve Boğazlayan kazaları dahilindeki Akdağ ormanlarında şube müdürü Fikri Kozak ve şube müdür muavini Feridun Ferdiğ tarafından yapılan istikşafat esnasında gösterdikleri fazla mesaiden ve bu ormanlarda icra edilen ferahlandırma kesimi esnasında sarf ettikleri üstün gayretten dolayı Boğazlayan orman mühendis muavini Raci Kantarcıoğlu ile Akdağ madeni orman mühendis muavini Eyyup Sabri Saygın ve yine bu esnada ciddiyet ve feragatla çalıştıkları görülen orman mesaha memurlarından Salih, Rüstem ve Ömer Umum müdürlükçe birer takdirname ile taltif edilmişlerdir.

II. Yurd dışında

Fransada bir (Yüksek kerestecilik) mektebi açıldı.

Fransada eskidenberi yüksek ormancılık tahsili veren müessesenin Nansideki millî su ve orman mühendis mektebi bulunduğu malûmdur. 1934 senesi temmuzundanberi Pariste Millî ormancılık enstitüsü tarafından (Lecole superieur du bois) yani (Yüksek kerestecilik mektebi) diye yeni bir ilim müessesesi daha kurulmuştur. Bu mektep 934 senesi 20 ikinci teşrininden itibaren faaliyete geçmiş bulunuyor. Bu yeni tahsil müessesesinin mahiyetini aşağıya derç ettiğimiz malûmat daha iyi göstermektedir.

Mektebin gayesi: Haşebi ibtidaî madde olarak kullanan sanayi erbabı ile haşep müstehlikleri arasında bir görüş birliği bir anlaşma husule getirmektir. Yeni yüksek orman mektebi üc kategori talebe ve samiin kabul etmektedir.

1 — Fransa tüccarlarına haşep ticaretinde spesiyalize olmuş branslar hakkında mütemmim malûmat vermek bu suretle haşep ticareti yapanlar arasında bir anlaşma husule getirmektedir.

2 — Yüksek kerestecilik mektebi haşebin gerek evsafı ve gerek istimali bakımından bütün hususiyetlerini iyice bilen mütehassıslar yetiştirmektedir. Bunlar gerek mühendis ve gerekse bir ticaret bürosunda muavin olarak iş görebilecek vaziyettedirler.

3 — Bu mektep bilhassa haşep ticaret ve sanayii ile uğraşan şahısların çocuklarına ayni malûmatı vermek bunlar mektebi bitirdikten sonra babalarının işlerinde kendilerine hakikî bir yardımcı olacak kabiliyeti verir.

1935 - 1936 senesinden itibaren birinci, ikinci ve üçüncü katagoriden ayrı olarak bir seksiyon teşkil edilmiştir. Halihazırda mektepte tedrisat iki seksiyon dahilinde yapılmaktadır. Birinci seksiyon mühendis seksiyonu, ikinci seksiyonda teknisiyenler seksiyonudur.

Birinci seksiyon, millî haşep enstitüsü idare meclisi tarafından mühendis diplomaları tanınmış olan kimselere mahsustur. Bu mühendisler müsait olduğu takdirde imtihansız olarak bu seksiyona dahil olurlar. İkinci seksiyona haşep ticaret ve sanayii ile meşgul olanlar girebilirler. Ancak bunların bu seksiyondaki dersleri, istifade edebilecek bir şekilde takip edebileceklerini bir imtihan neticesi isbat etmeleri lâzımdır. Birinci seksiyonu bitirenler Yüksek orman mektebi mühendisi unvanını alırlar. İkinci seksiyonu ikmal edenlere de Haşep

ticaret ve sanayi teknisiyeni diploması verilir. Her iki seksiyonun talebeleri aşağıdaki şubeler üzerine tahsilini yapmağa mecburdurlar.

1 — Odunun teknik evsafı (haşebin teşekkülâtı, fiziki, mihaniki, kimyevi hassaları, ayıp ve kusurları).

2 — Haşep teknolojisi (haşebin istihsali ve nakli, muhafaza ve tahniti), travers, maden sütunu, telgraf direği, sırıklar.

Sanayî haşebi: Yani marangozluğa, parkeciliğe, sandıkçılığa, abanozculuğa, tornacılığa ve şimendifer malzemesine ait ahşabın etüdi ile, haşep üzerine oymacılık, tranşay ve derolaje, kontreplak, yarma ahşabı, takonyacılık, lâta ve talaşların ve aglumerelerden istifade, kaldırım haşebi kâgıt hamuru kısımlarıdır.

3 — Talebeler haşebin inşaatta kullanma şekillerini, haşep ticaretini, Dandrometreyi haşep destere ve makinelerini öğrenmektedirler.

Ayni zamanda gazojenli motörlere, ormancılık coğrafyasına, orman işlerine ait derslerde vardır.

Bunlardan başka ayrıca müstemleke ormanlarına ve haşeplerine dair müstemleke ormancıları tarafından kontratlarda verilmektedir.

Ticaretten tatbikî iktisad, ticarete ve medenî kanunlara ait malûmatla muhasebe de gösterilmektedir. Görülüyorki mektep nazarî ve pratik malûmatı bir arada vermektedir.

Teknisiyenler seksiyonunun talebeleri ayrıca silvikültür, orman kanunu, orman ekonomisi üzerine de malûmat almaktadır.

1937 senesinde mektebin mühendis seksiyonuna muhtelif mahallerden şu talebeler alınmıştır:

2 Ziraat mühendisi.

2 Müstemleke orman mühendisi.

1 Romanya orman mühendisi.

1 Yugoslavya orman mühendisi.

Teknisiyenler seksiyonuna alınan talebeler şunlardır:

Biri İtalyan olmak üzere babaları sanayiile uğraşan 4 talebe alınmıştır.

Samiin olarak mektebe devam edenler aşağıda gösterilmiştir:

1 Kıtaatı fenniye zabiti.

2 Asker zabit.

2 Gemi inşaatı teknisiyeni.

1 Aenaule fabrikaları teknisiyeni.

1 Şimendüferci.

1 Nafia mühendisi.

Bunlardan başka Nansi yüksek mektebinin 18 talebesinden başka 15 Fransız ve ecnebi talebe ile diğer 8 kişi daha samiin sıfatile mektebe kabul edilmişlerdir.

Sahibi :	Umumî Neşriyat Müdürü	İdare yeri:
Türkiye Ormancılar Cemiyeti	**Fikri Kozak**	**Ankara Posta kutusu: 252**

Orman Kunduraları

Avrupada yapılanlar kadar metin ve güzel

Ayancıkta : *kunduracı Mustafa Koçak*

tarafından yapılır

Zingalda çalışan ve Zingala uğrayan her Ormancı bu Ormancı kunduralarından tedarik eder. Ormanlarda rahat gezmek isterseniz ölçünüzü derhal gönderiniz.

Fiatlar : Çivili 9-10 lira Dikişli : 11-12 lira

Bankacılık âleminde mühim bir yenilik

Türk Ticaret Bankası

nın para sahiplerine gösterdiği kolaylık ve temin ettiği istifadeler çok büyüktür.

% 6 faiz verir ve bu faizi her ayın 1 inde öder

«TÜRK TİCARET BANKASI» büyüğünden küçüğüne, en zenginden en ufak sermaye sahibine kadar bütün memleketimiz halkının Bankaya karşı gösterdiği itimat ve sevgiye bir şükran karşılığı olmak üzere yalnız Bankamıza mahsus çok orijinal bir mevduat sistemi olan «kuponlu vadeli mevduat» usulünü ihdas etmiştir.

1- Bir veya iki sene müddetle para yatıranlara bu müddetlere ait aylık kuponları ihtiva eden bir cüzdan verilir. Para sahipleri bu kuponlar mukabilinde her ayın birinde gelip paralarının o aylık faiz tutarını tamamen alabilirler.

2- Bu faizleri tevdiatın yapıldığı yerlerden olduğu gibi diğer herhangi bir şubeden de hiç bir kayd ve şarta tâbi tutulmadan almaları kabildir.

3- Mevduat sahipleri «TÜRK TİCARET BANKASI» nın merkez ve şubelerinin bulundukları yerlere bu mevduatlarından bir kısmını veya tamamını ücretsiz olarak gönderebilirler.

4- Kuponlu vâdeli mevduat sahipleri istedikleri zaman paralarının tamamını veya bir kısmını geri alabilirler.

Kuponlu vâdeli mevduat sistemi, temin ettiği kolaylıklar sayesinde az zamanda büyük bir rağbet kazanmıştır.

OVEL

Ormancılık ve Endüstri Türk Limitet Şirketi

Merkezi: BARTIN

Ormanları: Helkeme Eğriceova

Senevî tomruk istihsalâtı 23000 M.

Fabrikası:

Kumluca, Ulupınar, Eğriceova, Helkeme, Yenihan.

Ağaç ve kereste ile alâkalı bütün işler - modern tesisli fabrika ve atelyeler

---

ÜRÜN

Ticaret Türk Limitet Şirketi

Merkezi: İstanbul

Memleketin her çeşit mahsulünü dünyanın bütün piyasalarında sattıran geniş teşkilâtlı müessese

---

Adapazarı— Bolu — Bozöyük —Tavşanlı — Mahyaeğrigöz — Derbent — Sabanca ormanları

Çam - Köknar - Fırınlı ve fırınsız Kayın kerestelerini

TİCARET TÜRK ANONİM ŞİRKETİNDEN temin edebilirsiniz

İdare merkezi: Ankara. Posta kutusu 169.

Telgraf: Titaş - Telefon: 2305, 2338

Şubesi: İstanbul — Taşhan

En iyi ve en temiz tabı ve en nefis cild işleri

Ticaret Türk Anonim Şirketi Titaş Basımevinde yapılır.

Telefon: 1641 Posta kutusu: 196

ZİNGAL

Zindan ve Çangal Ormanları

T. A. Ş.

Merkezi : İSTANBUL

Fabrikası : AYANCIK

Her türlü Köknar ve Kayın kerestesi

Fırınlanmış mobilye kerestesi

ve

Parke Ambalaj Sandıkları

Orman ve Av

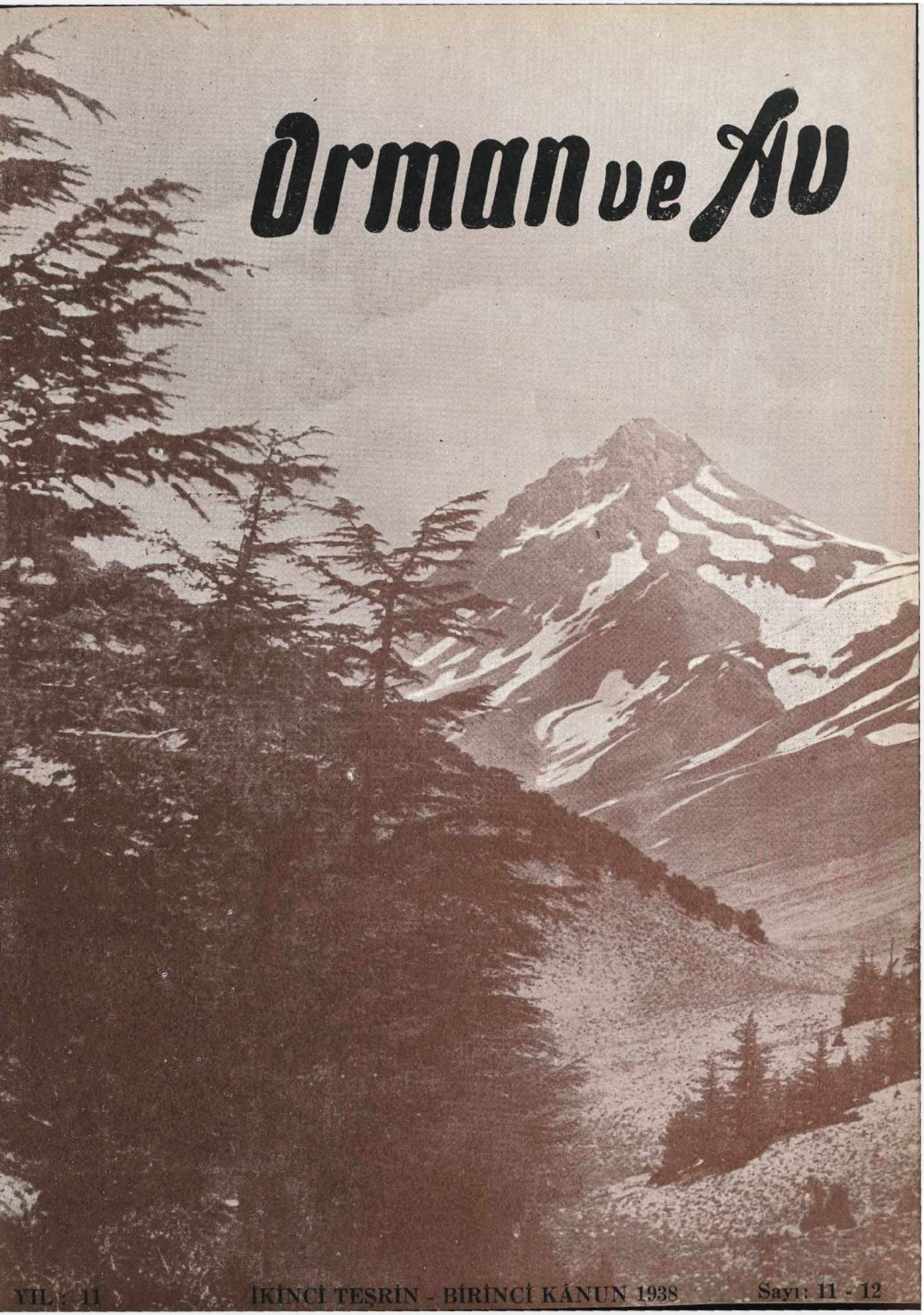

YIL: 11 İKİNCİ TEŞRİN - BİRİNCİ KÂNUN 1938 Sayı: 11 - 12

İçindekiler:

Büyük kayıp ve acımız ..... ***

Millî Şefimiz İnönü ..... ***

Orman Sanayii ..... *Mehmet Ali Kâğıtcı*

Devlet orman işletmesi bakımından:
Zingal ormanlarında ve kereste fabrikasında tetkikler. ..... *İbrahim Kutlutan*

Ormancılık âleminde:

I. Yurd içinde ..... ***

Ebedî Şefimiz Atatürk

İçindekiler:

Büyük kayıp ve acımız ..... ***

Milli Şefimiz İnönü ..... ***

Orman Sanayii ..... Mehmet Ali Kağıtcı

Devlet orman işletmesi bakımından:
Zirgal ormanlarında ve Kereste fabrikasında tetkikler. ..... İbrahim Kutluatar

Ormancılık âleminde:

I. Yurd içinde ..... ***

Ebedî Şefimiz Atatürk

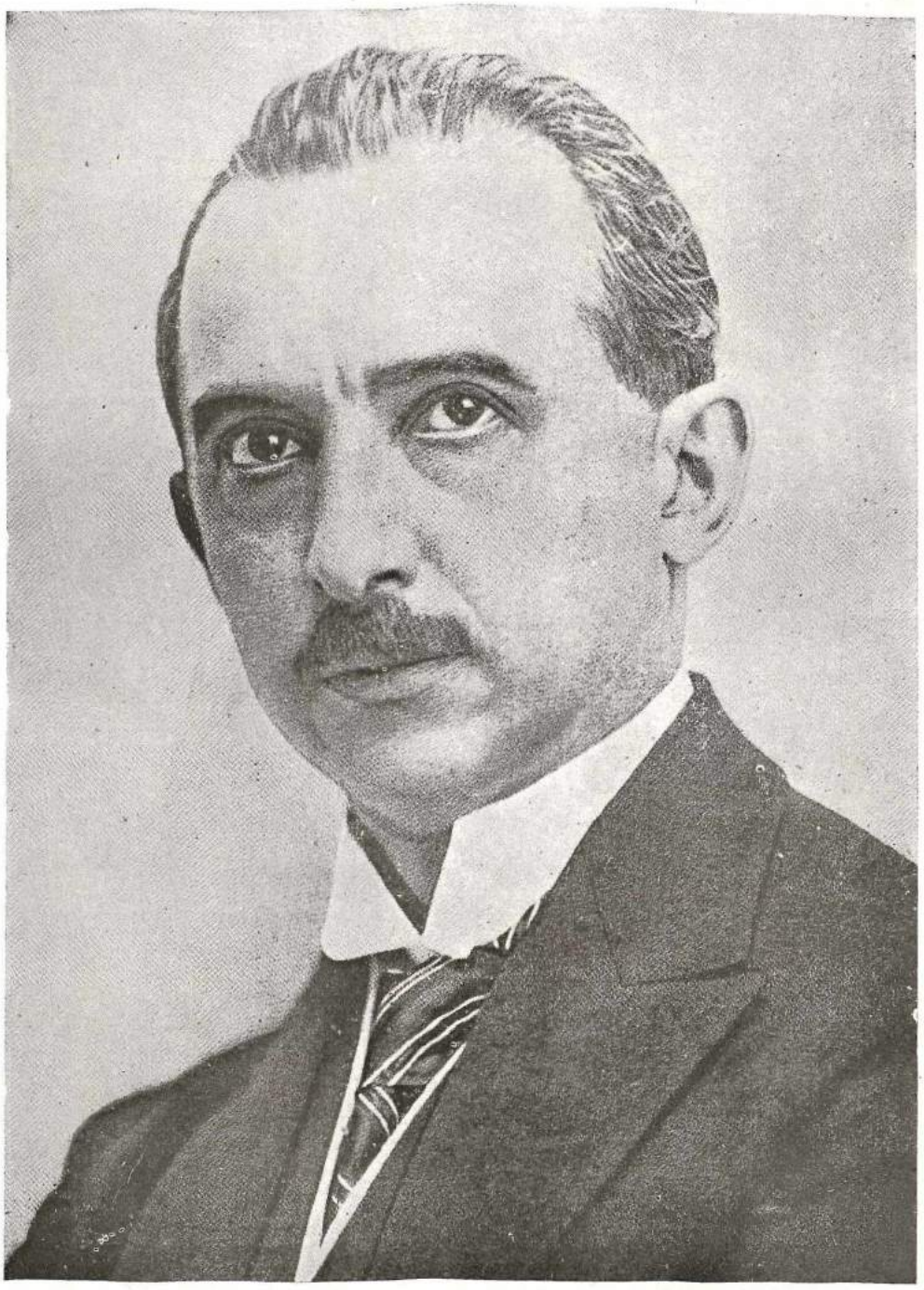

Millî Şefimiz İsmet İnönü

Orman Sanayii

Mehmet Ali Kâğıtçı

Yapı kerestesi, möble kerestesi, maden ve telgraf direği, travers, yakma odunu gibi ihtiyaçlardan mada Sellüloz ve kâğıt sanayiinde kullanılan odun ihtiyacı da ehemmiyetle göz önünde tutulmağa lâyık bir mevzudur. Sellüloz kâğıt ve karton imalinde kullanıldığı gibi sun'î ipek, sun'î yün patlayıcı maddelerin de ham maddesini teşkil eder.

Sümer Bank tarafından İzmitte kurulan ve hâlen işlemekte olan Kâğıt ve Karton Fabrikasının senelik odun ihtiyacı 15.000 metre mikâbıdır. Tesis edilmekte olan ikinci kâğıt ve Sellüloz kısımları işlemeğe başlayınca bu ihtiyaç 100.000 m^3. olacaktır.

Bu ihtiyacın memleket ormanlarından tedariki, Türk Kâğıtcılığının iktisadî istiklâli ve işleme emniyeti bakımlarından lâzımdır.

Dünyadaki istikrarsızlıklar ve bir nevi harp kokusu, devletleri silâhlanmağa sevkettiğinden patlayıcı maddelerin ana ham maddesi olan Sellüloz ve orman iptidaî malzemesinin kıtlığına sebep olmuştur.. Bu yüzden yabancı memleketlerden kâğıt ve odun tedarikinde büyük müşkilât baş göstermiştir.

Odun sıkıntısı kâğıt ve sellüloz fabrikamızı ve sellüloza istinat eden sanayiimizi sekteye uğratabilir.

Kâğıt ve Sellüloz sanayiimizin teessüs ve inkişafı, bu sanayiin ham maddelerinden en mühimmini temin edecek olan orman sanayiinin de kurulmasını âmirdir. İştigal sahaları geniş; mahsulleri de o nisbette çeşitli olan orman sanayii, yalnız kâğıt ve Sellüloz Fabrikamızı haricî buhranlardan kurtarmakla kalmayacak; sellüloza dayanan diğer endüstriye de emniyet temin edecektir. Bundan başka inşaat, mahrukat ve diğer malzeme piyasalarında bariz salâh temin edecektir.

Mevcut mehazlerden (1) alınan malûmata göre 100.000 m^3. lık odun ihtiyacımızı, memleket ormanlarından tedarik etmek mümkündür. Ancak m^3. fiatının cihan piyasasına uyabilmesi için işletme usullerinin rasyonel surette tanzimi. Modern tekniğin icabatına uygun şekilde tesisat yapılması lâzımdır.

Resmî donnelere nazaran ormanlarımızın kapladığı sahalar cem'an 8,816,000 hektardır. (2) Bunun:

---

(1) Mehazlerde asgarî 6,826,000 hektar ve azamî 13,000,000 hektar görülmektedir.

(2) La Turquie contemporaine 1935 Matbuat Umum Müdürlüğü.

	4238000	Hektarı Karadeniz mıntakasında
	3000000	» Akdeniz mıntakasında
	600000	» Merkezî Anadoluda
	978000	» Şarkî Anadoluda
Yekûn	8816000	Hektar bulunmaktadır.

Karadeniz mıntakası ormanlarının

	334000	Hektarı Kocaeli Vılâyetinde
	337000	» Bolu Vilâyetinde
	378000	» Zonguldak Vilâyetinde
	353000	» Kastamonu Vilâyetinde bulunuyor.
Yekûn	1402000	Hektar bulunuyor.

Ormanlarımızdaki muhtelif ağaç cins lerinin nisbetleri şöyledir:

Ağaç Cinsleri	Endrese göre %	Ali Kemal'e göre %	Tarım Bakanlığının haritasına göre %
Çam	% 36,69	% 21	% 30,4
Köknar	9,64	10	37,1
Diğer iğne yapraklı ağaçlar	3,69	7	2,7
	% 49,42	% 38	% 70,2
Kayın	11,19	8	7,2
Kavak	1,30	—	—
Gürgen	5,06	6	—
Dişbudak	0,97	11	0,5
Kestane	1,14	—	—
Diğer geniş yapraklı ağaçlar	30,92	37	22,1
Geniş yapraklı ağaçlar	% 50,58	62	29,8
	100	100	100

Bu nisbetlere nazaran bazı ağaç cinslerinin sahaları şöyle bulunur:

Ağaç cinsleri	Endrese hektar	Ali Kemal'e göre hektar	Hektar
Çam	3234590	969760	2680064
Köknar	849862	881600	3270736
Kayın	986510	705280	634752

Beher hektardan asgarî 2 m³. odun almak kabil olduğuna göre senede asgarî 969760 × 2 = 1939520 m³. çam, 84986 × 2 = 169972 m³. köknar; 634752 × 2 = 1269504 m³. kayın elde etmek mümkündür.

Sellüloz imali için en makbul ağaç nevi lâdin (picea, Epicea, Fichte) ve köknar (Abies, Sapin, Tanne) dir. Istırar halinde ancak muayyen şerait tahtında cam (Pinus Pin, Kiefer); Titrek kavak (Populus tremula, Aspe) ve kayın (Fagus Silvatica, Rotbuche, Hetre) nevilerinden de istifade edilebilir. Bunlardan elde edilen elyafın kullanma nisbeti mahduttur.

Mihanikî hamur imalinde lâdin, köknar kavak kullanılır. İcabında - muayyen bir mikdarı geçmemek şartiyle - çam nevileri de işlenilebilir.

Kullanılacak ağaçların kuturları 8-25 santim arasında olmalıdır. Altı santimine kadar incelerde kullanıldığı gibi kereste fabrikalarından artan kapak ve kenar tahtalarından da istifade edilir. Memleketimizin senelik kereste istihlâki 3120000 m³. olarak hesap edilmektedir. (3). Yani nüfuz başına 0,23 m³. 1934 senesi istatistiklerine göre Almanyada nüfus başına kereste sarfiyatı ise 0,453 m³. dir.

Yakma odunu sarfiyatımız senede 9700000 m³. dir ki nüfus başına 0,70 m³. demektir. Almanyada ise bu nisbet (1925 kayıtlarına göre) 0,648 m³. dir. Odun kömürü istihsalâtı da 5600000 kg. olarak hesap edilmektedir. (4).

Ağaçların, sellüloz ve mihanikî hamur imalâtına yarıyan kısımların ayrılmadığı gibi, kabukları, destere talaşları ve diğer döküntüleri kıymetlendirilmediğinden bütün masraflar; kereste; yakma odunu ve odun kömürü üzerine yüklenmekte ve bittabi fiyatları da cihan piyasasına nazaran daha pahalı olmaktadır.

Halbuki artıklarda kıymetlendirilerek aktif kömür, debağat maddeleri, aseton, metil, alkol, odun sirkesi, krozot, okzalik asit, reçina izolasyon levhaları ve sair mahsulât istihsal edilse, bu mamulâtın temin edeceği menafi kereste, yakma ve sanayi odunları ve odun kömürü maliyetleri üzerinde müessir olacaktır.

1936 senesi istatistiklerinden alınan aşağıdaki rakamlar orman sanayiinin artıkları kıymetlendirerek istihsal eylediği muhtelif mamulâta olan ihtiyacımız hakkında bir fikir verebilir.

Mahsuller	*İthalât*	*Kıymeti L.*	*Notlar*
Terementi	358360	67961	
Aktif kömür	214539	90131	
Debağatta müstamel nebatî hülâsalar	439972	67285	
Aseton	1097	6035	
Odun sirkesi			
Metil alkol	10369	3083	
Krezot	1136557	58700	1935 senesi ithalâtı 10 milyon kg. daha fazla idi.
Nebatî katran			
İnşaatta kullanılan tecrid malz.			İthalât 235222 kg. idi.

(3) Prof. em. Bernhard, Türkiye ormancılığının mevzuatı tarihi ve vazifeleri 1935.

(4) Matbuat Umum Müdürlüğü, La Turquie contemporaine 1935.

Tomruk kereste haline işlenirken hacmen 1/3 nisbetinde zayiat verir. Senelik kereste ihtiyacı 3120000 m³. olarak kabul edilirse zayiat yekûnu 1560000 m³. veya vasatî hesapla 780.000 ton olmak icap eder.

Yalnız kereste fabrikalarından çıkacak olan bu miktara 5600000 kg. kömür istihsal için ihrakı icapeden 28000 ton odunu da ilâve etmek lâzımdır.

8816000 hektarlık ormanların hepsi işlendiği zaman senede 35264000 m³. tomruk alınacak ve bundan 11754666 m³. zayiat (yani artık) çıkacaktır. (587733).

Kereste fabrikaları artıkları ile kömür imaline muktazi 808000 ton odun ve artıklardan kuru taktir yoliyle.

Vasatî	%	35,60	hesabile
»	»	14,84	»
»	»	1,37	»
»	»	0,19	»
»	»	4,95	»
»	»	8,97	»

287648	ton	Kömür
119907	»	Gaz
11070	»	Metil alkol
1535	»	Aseton
39996	»	Odun sirke ruhu
72477	»	Katran

İstihsal mümkündür.

Odun kömürünün arzu edilen miktarı, aktif kömür halinde istihsal olunabilir. Aktif kömür şeker imalâtında - şurubun rengini izale için -; şarapçılıkta; zehirli gazlardan korunmak için maskelerde ve diğer sahalarda gazatı tevkif için kullanılır.

Taktir esnasında intişar eedn gazlar. kuvvei muharrike istihsaline yarar.

Elde edilen katranın tedricî taktirile muhtelif katran yağları; kreozot zift; ve diğer mahsuller istihsal olunur. Katran ve taktir mahsulleri ahşap masnuatın enjeksiyonu; muhafaza maddeleri antiseptik müstahzarat imali, halat katranlamak; kalafat yapmak için kullanılır.

Çıralı ağaçların artıklarından, teshin ve takdir yolu ile terementi ve reçine elde edilir. Terementiyi; yaşıyan ağaçlardan - yarıklar açarak - almakta mümkündür. Bir zamanlar cihan piyasasında tanınan Türk terementisinin tekrar istihsali ve cihan piyasasına arzı için lâzım olan teşkilât ve tesisatın yapılması lâzımdır.

Terementi ve müştakları; vernik, lak, sabun, kâğıt vesaire imalâtında kullanılır.

Destere talaşlarının kalevî ile izabesinden oksalik asit (kuzu kulağı ekşisi) istihsal edilmektedir. Artıklar; bilhassa çıralı nevileri; gayri kâfi hava ile yakılarak is elde edilir. İs, matbua mürekkebi ve yağlı boya imalinde kullanılır.

Muhtelif ağaçların kabuklarında tanen vardır. Bunlardan debağatta kullanılan tanenli hulâsalar çıkarılmaktadır. % 3 ve daha fazla taneni ihtiva eden kabuklar işlenir. İğne yapraklı ağaçların kabuklarında % 8 e kadar tanen vardır.

Yonga, talaş ve testere talaşlarından sun'î odun, izolasyon plakları ve istimali günden güne artan muhtelif inşaat malzemesi yapılmaktadır.

Odun yünü adile imal olunan ince ve âlestikî talaşlar, anbalaj işlerinde çok

rağbet görüyor halen artıklardan istifade edilmediğinden mezkûr servet menbaları heba olmaktadır.

İhtiyacı uygun tesisatı haiz bir orman endüstrisi kurarak ormanlarımızdan rasyonel şekilde istifade temini; millî sanayiin - kendi ham madde menbalarımıza istinat ettirilerek - hariç piyasaların tesirlerinden korunması ve nihayet heba ve heder olan artıkların kıymetlendirilmesi millî menfaatlerimiz icabatındandır.

Fabrikamızın odun ihtiyacını tatmin için 25.000 hektarlık bir köknar ormanı kâfidir. Ancak yukarıda kaydedildiği gibi; ormanlardaki köknar nisbeti % 9, 64 - 37,1 arasında tahmin edildiğinden ihtiyaca tekabül edildiğinden sahanın azamî 250.000 hektar olacağı anlaşılır.

Bu miktarı bir parça halinde bulmak kabil olamadığı takdirde birbirine yakın veya muvasala imkânları noktasından elverişli bir kaç parçadan temini mümkündür.

250.000 hektarlık bir orman sahasından senede 1.000.000 metre m^3. tomruk alınabilir. Bunun 100,000 m^3. ı sellüloz ve mihaniki hamur imaline tahsis edileceğine göre geri kalan kısmı kereste vesair inşaat malzemesi ihzarına tahsis olunabilir. İmalât esnasında hasıl olacak döküntülerden (ki 300.000 m^3. veya 150.000 ton kadar olacaktır:

53 400	ton	kömür
2 055	»	Metil alkol
285	»	Aseton
7 425	»	Odun sirkesi
13 455	»	Katran

istihsal edilebilir.

Bunlardan başka kabuklardan debağat maddeleri, çıralı aksamdan reçine ve destere talaşlarından oksalik asit istihsali de mümkündür.

Bu endüstrinin programa alınması ve kurulması hususunda karar verilmesi şayanı temennidir.

Zingal ormanlarında ve kereste Fabrikasında tetkikler.

İbrahim Kutlutan

Zingal kereste fabrikası ormancılık tekniğinin en mütekâmil bir fabrika tipidir. Kuruluşunda rasyonel kereste imalâtının hemen bütün icapları, hususiyetleri göz önünde tutulmuştur. Bu itibarla her Türk ormancısı bir müsait fırsat bulup bu müessese'yi ziyaret etmeği kendisi için bir borç bilmelidir.

Ben kendi hesabıma buna muvaffak olmakla bahtiyarım.

Fabrika ve işletme kısımlarını etüt ederken müessesenin bütün fertlerinden gördüğüm samimî alâka ve nezaketten ötürü burada kendilerine teşekkürlerimi sunmadan geçemiyeceğim.

Benim gibi bu arzuyu gösterecek her ormancı arkadaşın ayni sıcak mukabeleyi göreceğine de eminim.

Zingal fabrikasını, orman işletmesini gezip gördükten sonra bu zevkin şahsıma münhasır kalmasına gönlüm razi olmadı. Türkiye ormancılığı hesabına iftihar edilecek bu varlığı dilim döndüğü kadar henüz ziyaret imkânlarını elde edememiş meslektaşlara duyurmak kararını verdim. Bana bu satırları yazdıran âmil sadece bu vazifeyi yerine getirmektir.

Ormancılık hedefimiz hepimizce malûm. Mazinin ihmalkâr ellerinde yıpranmış, yorulmuş ormanlarımızı dinlendirmek, imar etmek; haşep serveti ve kesafeti elverişli olanları devlet elile işletmek. Mevzua kısmen girmiş bulunuyoruz.

Bugün Karabük, Alaçam, Somdöken, Belgrat ormanları gibi üç dört ormana münhasır teşebbüs ve faaliyetimiz önümüzdeki seneler tabiî çok inkişaf edecek.

Ormancılık fenninin nazariyatını hepimiz okumuş, öğrenmiş bulunuyoruz. Ancak tatbikat, tecrübe büsbütün başka şeydir. Bilhassa taksimi amalde en ileri giden ve ameliyata yüksek kıymet veren Almanlar «Geht Probieren, auf Studieren» «tecrübe ilme tekaddüm eder» derler. Hakikaten ümit edilmedik bir zamanda en basit bir iş pratiği zayif bir insanı büyük zorluklara maruz bırakabilir.

Ve mesele yalnız bununla kalmaz. Bu yüzden telâfisi güç maddî, manevî zararlar doğar. O halde yeni işimize girerken önce ya pratik ve tecrübe sahibi elemanları bünyemize almak, yahut hiç değilse memleketimizde senelerdenberi kurulmuş fabrika ve işletmeleri tetkik edip bunları faaliyetimizde örnek almak çok faydalı olur.

Bahusus biz ormancılara düşen vazife yalnız ormanlarımızı fennî bir kesime tabi tutmaktan da ibaret değil. Memleketimizde fennî inşaat projelerine uygun muayyen tipte kereste yapılmayor. Her mıntakanın hatta her fabrika sahibi ve hizarcının kendisine has imalât usulleri, tipleri var. Kereste piyasamız tam bir anarşî içinde. İstenilen çapta ve hele aşağı, yukarı sabit bir fiyatla kereste bulmak imkânsız gibidir.

Zingal mamulâtı müstesna - Kerestelerimiz kalite tasnifine tabi tutulmayor. Alış verişte çok uyanık bulunmak lâzım. Maamafih ne kadar dikkat edilse neticede alıcı veya satıcıdan birisinin zarar görmesi muhakkak. Çünkü işin esası bozuktur. İşte halledilmeğe muhtaç bir çok mühim işler.

Devlet orman işletmelerimiz kendisini gösteren bu zaruretlere cevap vermelidir ki halkımıza her bakımdan fayda temin etsin, rağbet ve teveccüh kazansın.

Zingal Şirketi 926 da faaliyete geçmiş fabrika 931 de işletmeye açılmıştır. Buna nazaran memlekette oldukça uzun bir çalışma ve tecrübe hayatı geçirmiş bulunuyor. Son on senenin hâdiselerini hatıramızda canlandırırsak ekonomik şartlarımızın zaman, zaman değişmiş olduğunu göreceğiz. Zingal ormanları işletmesi de bu değişikliklerden elbette müteessir olmuş; kereste piyasasının kriz geçirdiği, hararetlendiği devrelere göre maruz kaldığı zorlukları yenebilmek için teşkilâtında gerekli tedbirleri almıştır.

Kurulacak bir fabrikayı işletilecek ormanın tahammül ve kabiliyetine, muhitin kereste ihtiyaçlarına ve muhtelif kudret ve takattaki katraklarla sair makinelerin randımanına göre organize etmek, imalâtın hemâhenk yürümesine imkân vermek mühim bir muvaffakıyettir.

Zingal kereste fabrikasında sekiz senedenberi bu da kuvvetli bir tecrübeden geçmiştir. Devlet orman işletmelerini kurarken yapılmış tecrübelerden faydalanmak bize hem zaman kazandırır, hem devlet sermayesini muhtemel zararlardan korur.

Türk işçisinin ileri ormancılıktaki bilği ve kabiliyet derecesi ve vereceği safî randıman diğer memleket işçilerine uymaz. Çünkü tahsil seviyesi, âile hayatı ve ihtiyaçları, karakterî tamamen ayrı bir hususiyet arzeder.

Gerçi başka mevzularda atılan kuvvetli adımlara bakarak ormancılık işlerinde alınacak neticenin de daha iyi olacağına inanabiliriz. Ancak bu muvaffakıyetin başarılmasına müsait zemini ve şartları hazırlamak lâzımdır. İşte ehemmiyetle kale alınmağa değer bir mesele daha.

Ormancılık işlerinin hepsi işçi kadar ormanlık sahanın düz veya ârızalı olması, iklimin soğuk ve sıcak bulunması, toprak ve suhur teşekkülâtı, memleketin ekonomik durumu ile de yakından ilgilidir.

Orman işletmelerini kurarken:

a - Yapılacak tesisatın, açılacak nakil yollarının cinsini, mahiyetini, inşa şeklini.

b - Kullanılacak vesaitin nevini.

c - Her çalışmanın zamanını.

d - İşde kullanılacak elemanları.

Yukarıda saydığımız âmiller tayin eder. Bunları hesaba katmadan gelişi gü-

zel verilecek kararlar daima mahzurlu ve tehlikeli olabilir.

— Kurulmuş, işleyen bir müessese ve teşkilâtında aksayan işler; âhenksizlikler kolayca görülür halbuki umumî ormancılık mevzuatı arasından memleketimize uygun olanlarını bulup ayırmak o kadar kolay ve basit bir iş değildir.

Meslekdaşları Zingal ormanları işletmesini ve fabrikasını ziyarete teşvike beni sevkeden bu düşünceler olmuştur.

Karakteristik vasıflarında çok yakınlık ve müşabehet görülen Karadeniz mâilesi ormanları için bu etüdün daha enteresan olacağını tahmin ediyorum.

İşin esasına bakarak mevzuumuzu

I — Orman işletmesi.

II — Fabrikasyon.

Diye ikiye ayırabiliriz. Kesim ve fabrikaya kadar nakliyat işleri I inci kısma; biçme ve tasnif işleri II inci kısma girer.

I. Orman İşletmesi:

İşletme bahsinę girmeden önce Zingal ormanları hakkında biraz umumî malûmat vermek muvafık olacaktır.

Ormanın mevkii:

Sinop Vilâyeti Ayancık ilçe merkezi cenubunda ve altı kilometre kadar uzaklıkta «İki su» denilen orman dekovil istasyonundan başlar. Daha cenuba şarka ve garba doğru yayılır. İçinde el parmakları biçiminde cenuptan şimale uzanan ve iki su dediğimiz noktada birleşen Kirencik çayı, İki çam çayı, İnatlı çayı, Kepez çayı, Baba çayı namındaki hattı içtimaı meyahlar vardır. Bu çaylarla ormanın heyeti umumiyesi bir arada âdeta akciğerlerle kasabat mecmuasını andırmaktadır.

(30881) hektarı ağaçlık olmak üzere tümü (53259) hektar vüsatindedir. Esasını Çangal ve Zindan silsilesi ormanları teşkil ederse de büyük olduğu için

Çangal, İnaltı, Kepez, Zindan, Kuşlar, Lefken işletme mıntakalarına ayrılmış iki işletme mıntakası bir devlet orman mühendisinin mürakabesine verilmiştir.

Zingal ormanlarında ağaç çeşitleri ve yıllık tahammül:

Orman kayın ve köknar mahlutudur. Bunların arasında cüz'î miktar Çam, Meşe, Kavak, Gürgen, Akçaağaç, Porsuk ve daha sair ağaçlar bulunmaktadır. Ağaç çeşitlerinin kıymeti bakımından çangal en mühim işletme mıntakasıdır. Zindan ikinci dereceyi işgal eder. Sonra sırasile İnaltı, Kepez, Kuşlar ve Lefken gelir. Kuşlarla, Lefken mıntakaları hemen mütecanis kayın ormanlarıdır. Rakımı az yerlerde kayın mütekâsif olup yükseldikçe köknar tefevvuk eder. Rüçhaniyet kazanır.

930 senesinde tanzim kılınmış plânda Kameral takse usulile ve derpholç cinsinden gayrı mamul (108,610) kerestelik metre küp ibreli «köknar ve çam» (30094) kerestelik metre küp yapraklı (kayın, meşe ve kavak) tahammülü bulunmuştur.

Görülüyor ki orta bir hesapla senede gayrı mamul beş yüz bin metre küpü bulan bütün Türkiye istihsalinin hemen 1/4 ünü zingal orman işletmesi karşılayor. Türkiye ormancılığı ve memleket kereste ihtiyacı bahsinde zingal ormanlarının haiz bulunduğu mevki ve ehemmiyeti bu küçük mukayese çok iyi anlatmaktadır.

Zingal ormanları

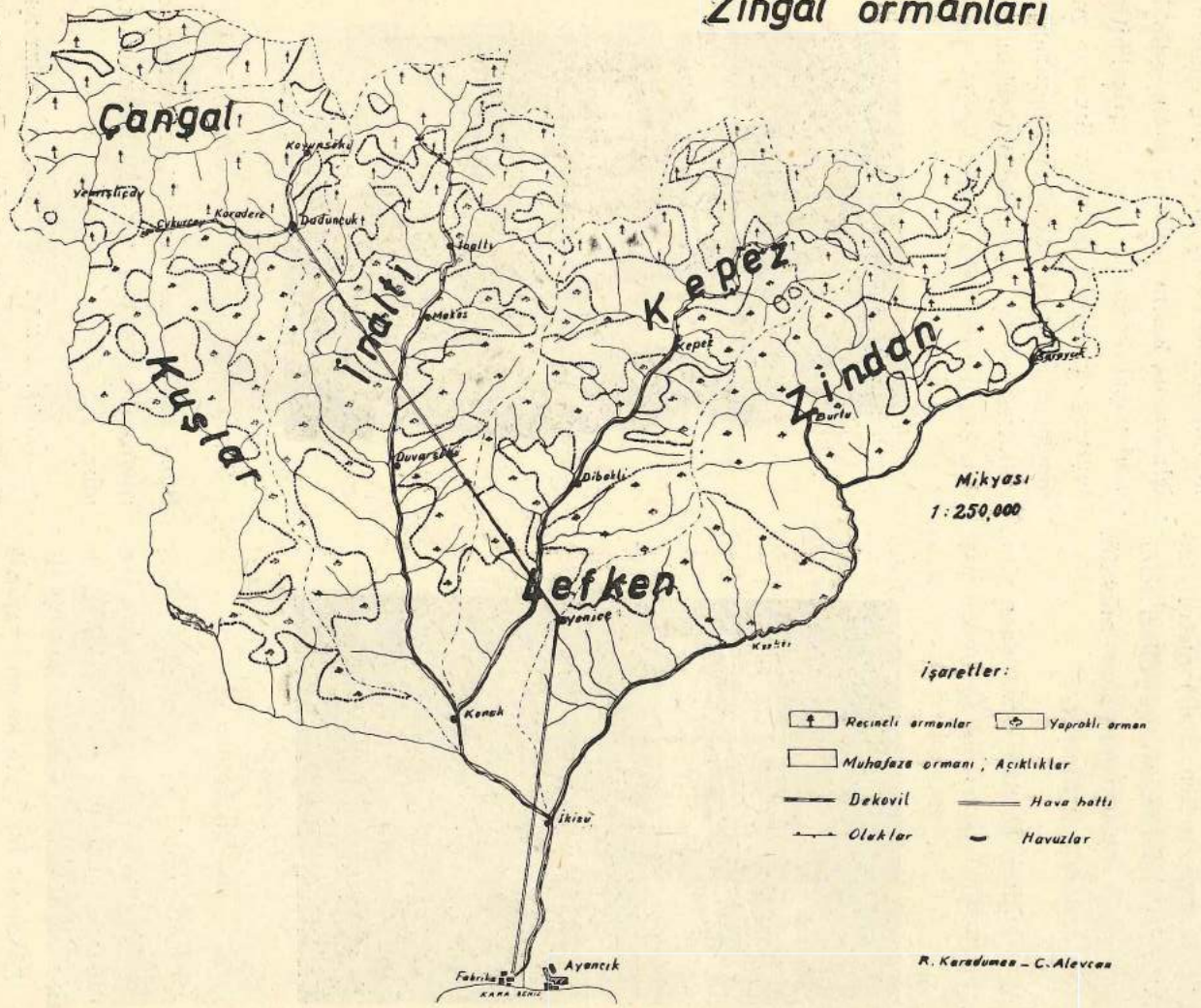

Mahdut bazı yerleri istisna edilirse ormanlık saha sureti umumiyede müsait meyilde ve topraklıktır.

En yüksek noktası hacı ağaç mevkii olup deniz seviyesinden (1861) metre yükseklıktedir. Orman tesisatı ve yolları zeminin gösterdiği hususiyete göre muvafık yerlerde vücuda getirilmiştir.

Ağaç kesimi: Orman servetinden yüksek randıman alabilmek işi kesimden başlar. Ormanlarımız seçme usulile idare edildiğinden ötürü kesilecek ağaçların boy ve kuturlarından başka gövde şekilleri de birbirine nazaran ayrı evsaftadır. Bu itibarla yeknesak bir tipte kesim yapmak imkânı yoktur.

İşletilen ormanı iyice tetkik edip ağaçların boy, kutur ve şekillerine göre bir kaç tip tesbit etmek lâzımdır. Buna ehemmiyet verilmezse orman servetimiz kısmen metrukât halinde ormanda kalır. Ormanlarımızın çoğunda maalesef varit olup şimdiye kadar mühmel kalan bu cihetin bir an evvel ikmali şayanı arzudur. Matlup netice ve semereyi elde edebilmek için yalnız kesim tiplerini tayin edip kesimi yapacak amele veya müteahhitlere tevzi eylemek kâfi değildir. Buna rağmen amele ya işi iyice kavrayamadığından veyahut zahmet ve uğraşmaktan çekindiğinden ötürü yine gelişi güzel kesim yapar.

Kabuk soyma

Sapenle soyulmuş tomrukların nakli

Buna mani olmak üzere kesim yerlerinde işten anlar, kontrol teşkilâtı bulundurmalıdır.

Zingal orman işletmesinde kesim için yapılmış bir talimat gördüm. Biraz yukarıda da zikri geçtiği gibi ayni tiplerin her ormana tatbik kabiliyeti olamıyacağından dercine lüzum görmedim.

— Kesimde ağacı istediği tarafa devirmeğe muktedir mütehassıs amele kul-

lanmak da randımanı yükseltmekte büyük rol oynar. Amele acemi olursa kesilen ağaçların diğer ağaçları kırması veyahut kesilen gövdelerin bayırdan uçup parçalanması, alınamıyacak yerlere yuvarlanması gibi sık sık vaki olacak kazalar büyük zararlar tevlit eder.

Kesilmiş gövdeyi tomruklarken bıçkıyı eğri çekmek bile bazan koca bir gövdenin kıymetini hayli düşürebilir. Kesimde daima bunları önleyecek tedbirler almalıdır.

Nakliyat yolları ve nakliye vesaiti:

Kesilip kütüğü dibinde tomruklara bölünen ağaç gövdelerinin yine oldukları yerlerde kabukları soyularak makta tahliye yollarına çekileceği tabiîdir.

İptidaî tarzda işletilen ormanlarda tomrukları yuvarlama ve arabalara yükleme işinde ağaç maniveleler kullanırlar. Bu yüzden ağır tomrukların naklinde zahmet çekerler.

Zingal ormanlarında çalışan kesim ve nakliye amelesi bu işte pişmiş ve güzel yetişmiştir. Ellerindeki sapenleri mükemmelen ve hemahenk olarak kullanıyorlar

Üç amele en büyük cüsseli tomrukları kolaylıkla ve sür'atle yuvarlıyorlar. Sapenle tomruğu yuvarlarken ayni zamanda inzibat altında bulundurmak ve lüzumunda hareketini durdurmak imkânı vardır. Bu sayede tomruk zararsız bir yoldan sevk edilebilir ve orman içinde tahribat yapmasının önüne geçilir.

Manda ile sürütme

Bir sürütme yolu

Sapenlerle hayvan sokulabilecek yere kadar getirilen tomruklar buradan itibaren hayvanlara sürütülüyor.

Tomruk sürütmesinde canı tez, ürkek hayvanlar iyi netice vermiyor; Macar ka-

danaları, manda ve öküzler gibi kuvvetli, ağır kanlı hayvanlar daha iyi iş görüyorlar. Macar kadanaları memleketimizde yetişmediklerinden ötürü sık sık hastalanmakta ve fazla olarak ayakları tomruk darbesile kırılmakta olduğundan bence yerli manda ve öküzleri bu işe en elverişli hayvan olarak kabul etmek doğru olur. Bahusus kadanaların bakım masrafı ve gıda ihtiyacı bizim yerli manda ve öküzlerden çok fazladır. Bu da yerli hayvanlarımızı tercih ettirecek ikinci ve mühim bir sebeptir.

Bundan sarfınazar Macar kadanalarının beheri 600 - 800 liraya satın alınabilir. Halbuki bu para ile memleketimizde en mükemmellerinden (6 - 8) manda ve (10) öküz almak mümkündür.

Ve bu mikdar yerli hayvanımızın taşıyacağı tomruk her halde bir kadananın taşıyacağı tomruktan çok fazla olur.

— Macar kadanalarının bakımı ihtisas isteyen bir iştir. Hususî seyisler tutmak baktırmak lâzımdır. Yerli manda ve öküzlerin bakımını sürücüleri mükemmelen yapar. Şu muhakemelerin neticeleri de tamamen kendi hayvanlarımız lehinedir.

Havaî hat:

Zingal firmasınn ormanı işletmeğe başladığı sene işçi yevmiyeleri çok yüksek olmakla beraber civarda ormanın büyük yekûn tutan senelik istihsalini indirmeğe elverişli yollar ve kâfi vesait bulunmadığı için firma ilk iş olarak ormanın en zengin köknar mıntakası olan Çangalla Ayancıkta kurulacak fabrika arasında bir havaî hat tesisini düşünmüş 927 de güzergâhının etüdlerini yaptırmıştır. Ufkî olarak (28120) metre uzunlukta olan bu hattın 4 yerde tahmil istasyonu vardır. Güzergâhın bazı yerleri çok ârızalıdır. Bundan ötürü 52, 65 metre yükseklikte istinat sütunları yapmak mecburiyeti hasıl olmuştur.

Fabrika ile Çangaldaki Doduncuk mevkiini birleştirmek üzere inşa edilmiş bulunan bu hat yalnız Lefkenbaşı denilen yerde bir inkisar yapmaktadır.

Uzunluk itibarile dünyadaki hatların başlıcalarından sayılabilir. Hattın çatılık demir aksamı (1600) ton makine parçaları ve kablosu (900) ton sıkletindedir. Beton aksamı (4000) metre küp kadardır.

Hattı inşa eden Brükselde Kupe müessesesidir.

Hat üzerinde nakliyat tomrukların iki ucu birer arabaya bağlanmak suretile ve (440) metre aralıkla yapılıyor. Her parti orta bir hesapla 2,5 metre küp tomruktan ibaret bulunduğuna göre (28) kilometre tulundeki hattın tam hamulesi $\frac{28000}{400} \times 2{,}5 = 175$ metre küptür. Hattın işleyiş seyrini takip ettim. Her beş dakikada bir parti geliyor. Bu hesapla kablo (6) saatte tem devrini yapacak ve 175 metre küp tomruk nakletmiş olacaktır. 8 saatten ibaret bir günlük mesai müddeti zarfında bu mikdar (230) metre küpü bulur. Partiler arası bazan 3,5-4 dakika da olabiliyor. O halde havaî hattın günlük nakliyatını normal olarak (250) metre küp diye kabul edebiliriz. Nitekim normal senelerde havaî hatla (72000) metre küp tomruk inmiş olması bu mülâhazalarımızı teyit eylemektedir.

Zingal ormanlarında bu esas hava hattından başka Karadere - Çukurçayı Yemişliköy arasında bir de muavin hava hattı

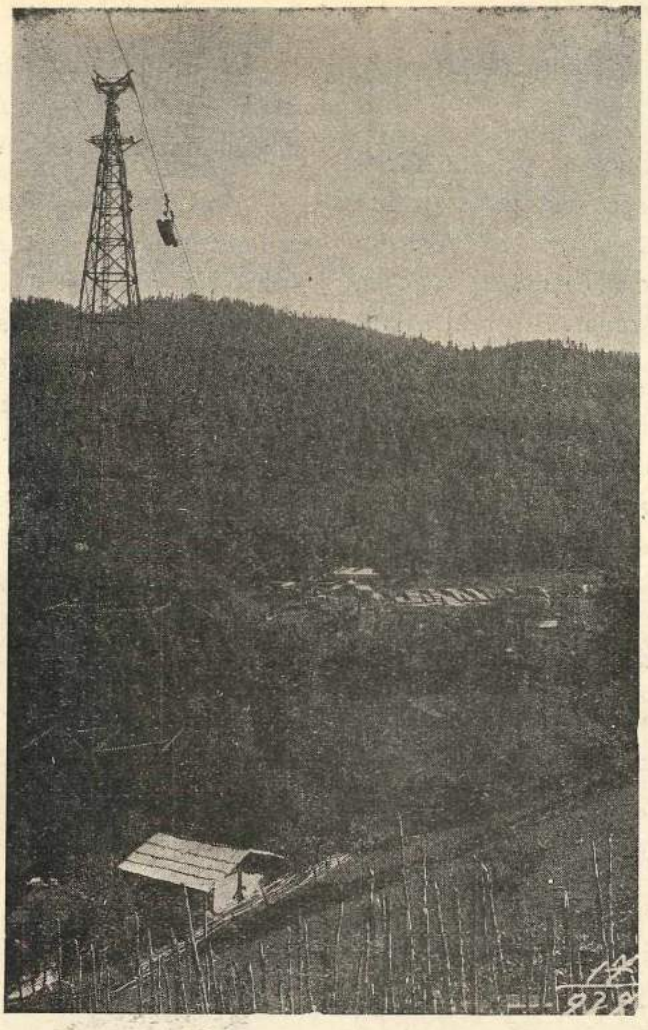

Zingalda havaî hat

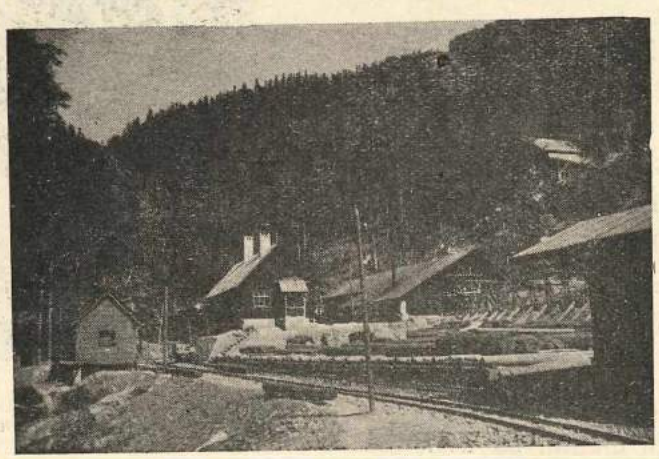

Karaderede havaî hat ve dekovil istasyonları

güzergâhı vardır. Tamamı (4400) metre uzunluktadır.

Karadereden itibaren yarıdan fazlası yapılmış bakiyesi inşa halindedir. Bu hattın vazifesi Çangal işletme mıntakasının Yemişli tepesi ve civarlarındaki ormanların maktuatını Karadereye indirmekdir.

Esas hava hattının müntehası olan Duduncuk mevkiinden buraya kadar kısa bir dekovil kolu uzatılmıştır. Bu dekovil muavin hava hattının getirdiği tomrukları alıyor. Duduncukta esas hava hattına götürüyor.

Havaî hat hakkındaki düşünce:

Hemen her mevsimde iş görmesi, yüksek yekûnda tomruk nakledebilmesi hava hattının bâriz iyilikleridir. Ancak buna mukabil bazı mahzurları da var.

a — Malzemesi memleketimizde yok. Beklenmeyen bir arızayı tamir (dış memleketlerden gelecek malzemeyi bekleme yüzünden) aylarca sürüyor. Nakliyat işi yüz üstü kalıyor.

b — Maliyeti çok yüksek nakil edilecek tomruklara fazla amortisman biniyor. Nitekim 28 kilometrelik hava hattını Zingal firması (2,522,300) liraya mal etmiş. Senelik bakım masrafı 51,307 lira 27 kuruş) tur. Bu para hattın geçtiği maktalardan kesilecek tomruk nakliye masrafına katılarak itfa edilecektir. Masrafın azameti karşısında hatdan istifade edecek ormanlık sahanın verimi düşünülürse beher metre küpe oldukça mühim bir hisse düşeceğini ve kereste maliyetinin yükselmesinde bunun az, çok âmil olacağını kestirmek için kehanete lüzum yoktur.

Ancak ormanın istihsalini indirebilecek başka vesait bulunmadığı ahvalde bu yola gitmek zarureti muhakkaktır.

c — Lüzumu halinde kurulmuş bir hava hattını olduğu yerden söküp başka bir istikamete döşemek çok güç ve masraflıdır. Montajı uzun zaman ister. Sonra ilk güzergâhla ikinci güzergâh profillerinin arzedeceği mübayenet nisbetinde başkaca malzeme mübaya ve tedarikini icap ettirir.

Bu sebeplerle mecburiyet elvermedikçe havaî hat tesisine kalkışmamalıdır.

Dekovil:

Ayancık fabrikası Zindan ve Çangal ormanlarının başlangıç yeri sayılan iki su-

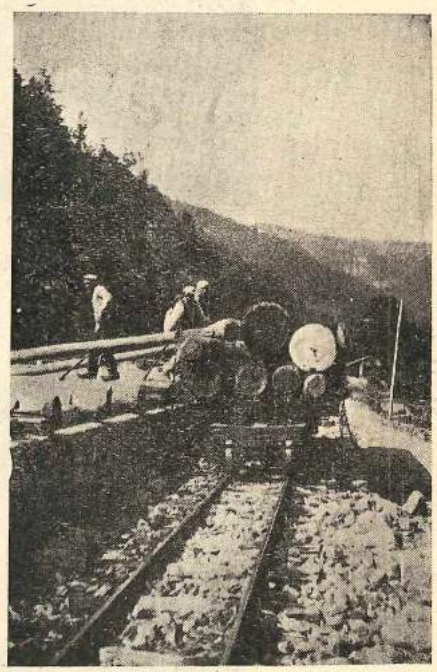

Dekovil ranpası

ya Ayancık çayını takip eden 7 kilometrelik bir dekovil hattile bağlıdır İki suda hat ikiye ayrılır:

Birinci kol — Baba çayı yolile Saraycığa gider. Fındıklı çayının Baba çaya karıştığı noktadan fındıklı çayının içine talî derecede ehemmiyeti haiz küçük bir kol uzatılmıştır.

İkinci kol — İki sudan Yenicumaya gider. Yenicumada o da ikiye ayrılır.

Birisi Kepez çayı mecrasını takiben Kepez altı denilen mevkie;

Diğeri İnaltı çayı mecrasından İnaltı köyü eteklerine kadar uzanır.

— Bu ana şebekeden başka Çangal işletme mıntakasının Duduncuk mevkiinde ayrı bir dekovil istasyonu tesis edilmiştir Bu istasyondan bir hat garp istikametinde Karadereye ve diğer bir hat cenup istikametinde Kayasökü civarına gider. İkisinin mecmuu 6 kilometre 340 metredir.

— Ayancık fabrikasının bütün müştemilâtı birbirine dekoville bağlanmıştır. Bu hatların yekûnu da 8 kilometre 176 metredir.

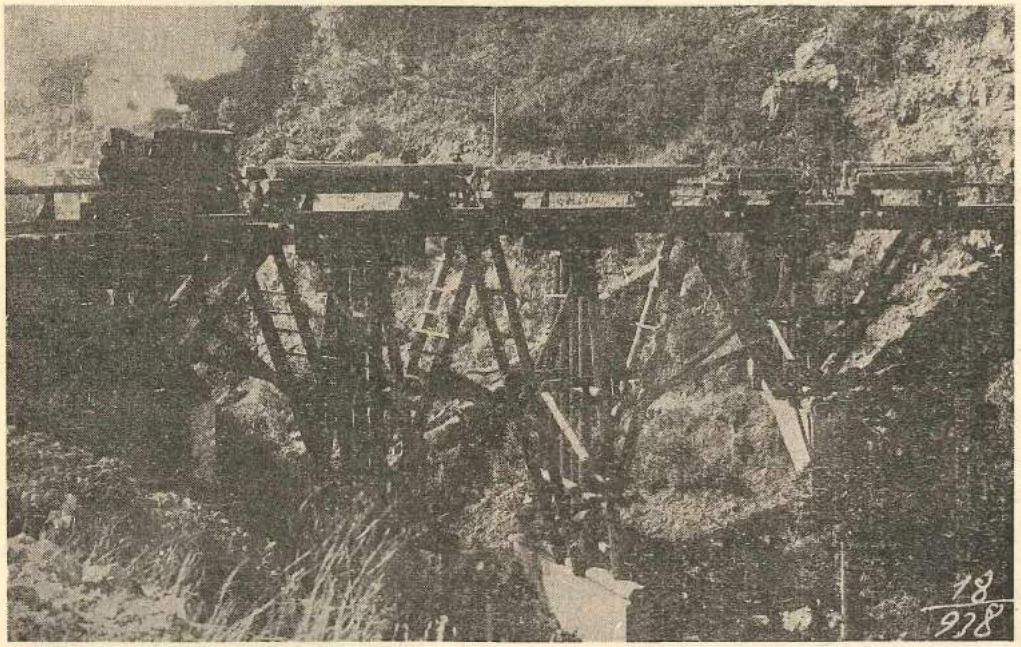

Bir dekovil kataru köprüden geçerken

Yukarıda kısım kısım zikredilen dekovil hatlarının yekûnu 92 kilometre 640 metredir.

Şirkete maliyeti (1,211,273) lira 86 kuruştur. Ve senelik bakım masrafları (49,364) lira 93 kuruştur.

25 ve 50 beygirlik iki tip lokomotifleri var. Tomruk bakayası ve ankazla işleyor. Güzergâhlarda beton ve kârgir ayaklar üstüne oturtulmuş kuvvetli demir köprüler ve yer yer çayın güzergâhı bozmaması için inşa edilmiş mahmuzlar var.

Köprülerin birisi (120) metre gibi mühim bir uzunluktadır. Dik yerlerde bir lokomotif 8 - 10 vagonet takıyor. Tatlı meyillerde bu miktar 18 - 20 vagoneti buluyor. Her vagonet orta he-

sapla 8 m^3 tomruk aldığına göre bayırlarda 64 - 80 metre küp, düzlüklerde 144-160 m^3 tomruk bir lokomotif hamulesi teşkil ediyor demektir. Şimdilik dekoville günde üç parti tomruk iniyor.

Dekovil hakkındaki düşünce:

a — Hava hatlarında kablonun mukavemetini aşan hamule nakil olunamaz. Dekovil daha çok yüksek siklette ve her nevi yük taşımağa elverişlidir.

b — Tesisde itina gösterilirse uzun seneler arıza göstermeden işler. Arıza olsa bile memleket dahilindeki malzeme ve kendi elemanlarımızla hemen tamir olunabilir.

c — Dekovilin bütün güzergâhı imtidadınca her noktasından tahmilat yapmak mümkündür. Yükleme hava hattında olduğu veçhile muayyen istasyonlara münhasır kalmaz.

d — Dekovil yollarını ve bütün tesisatını kendimiz mükemmelen yaparız. Hava hattı inşaatında bugün için kısmen ecnebî mütehassıslara muhtacız.

e — Lüzumunda dekovil hattını söküp başka yere döşemek kolay ve az masraflı olup kısa bir zamanda başarılabilir.

f — Maliyeti hava hattile mukayese edilirse Dekovil 1/7 nisbetinde ucuzdur. Ve dekovil daha uzun ömürlüdür. Bu sebepten dekoville nakilde tomrukların metre küpüne isabet edecek amortisman payı cüz'idir.

Bu muhassenata bakarak ormanlarımızda dekovile fazla yer ayırmanın muvafık olacağını tahmin ediyorum.

Muhtelif nakil yolları:

Ana dereleri çevreleyen sathı maillerle dik meyilli dere başlangıçlarındaki tomrukları dekovil hatlarına indirmek için sulardan istifade edilmesi mümkün yerlerde su bendleri ve su olukları; su bulunmadığı ahvalde sukut kuvvetile iş gören kuru kaydırma olukları ve yolları yapılmıştır.

Meyli hafif kuru vadilerde toprak yollara arzanî istikamette ve fasılalı ağaç gövdeleri gömmek suretile vücuda getirilmiş hayvan sürütme yolları vardır.

Su biriktirme havuzları ve su olukları Zindan, Kepez, İnaltı derelerinin baş taraflarında toplanmıştır.

Baraj ve havuz

Kuru oluk ve kaydırma yolları ile sürütme yolları ormanın muhtelif mıntakalarına serpilmiştir.

I. — Zindan ve Çangal ormanlarındaki muhtelif tip yolların miktarı aşağıda gösterilmiştir:

Metre	
12,600	Sulu oluk.
3,170	Su yolu.
20,410	Plâtformlu kayak yolu.
27,000	Tahta kaydırma yolu.
4,500	Meyilli kaydırma yolu.
6,900	Yuvarlak kütüklerden mamul oluk.
99,632	Fasılalı konmuş traverslerle takviyeli sürütme yolu.
27,000	Adi sürütme yolu.
201,212	

Bu hükmü vermekle haşebin maddî kıymetini kasdetmiyorum.

Kendi ihtiyaçlarımıza harcayacağımız haşebin mühim bir kısmını imha edeceğini hesaba katarak orman işletmelerimizde kuru ve sulu oluklar inşasını muvafık bulmayorum.

İşe yaramaz gövde aksamını kullanmak şartile fasılalı gövde gömerek yapılan sürütme yollarının inşasında mahzur yoktur.

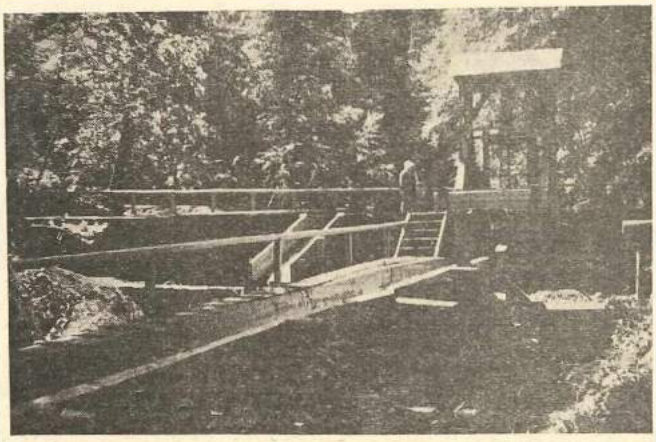

Baraj

Muhtelif tip yollar hakkındaki düşüncem:

Tomruk nakliyatında sür'at ve kolaylık temin etmek bakımından sulu ve kuru olukların, kaydırma yollarının faydaları gayrı kabili inkârdır. Fakat dayanma müddetleri azdır. 5 nihayet 7 seneyi geçmez.

Zeminin teşekkülâtına göre olukların metre tulüne 2 - 2,5 metre küp mamul kereste gideceği düşünülürse her beş veya yedi senede bir olukları yenilemek külliyetli bir miktar haşep sarf etmek mecburiyetinde kalacağımız anlaşılır.

Bizim gibi ormanlık sahası normal ihtiyacın çok dununa düşmüş bir memleket için bu hiç hoşa gider bir vaziyet değildir.

Ayaklı oluk

Traktör, araba yolları:

Zindan ve Çangal ormanlarının yeni işletmeye açıldığı ilk seneler (156,5) kilometre araba, traktör yolu yapılmış; tomruk nakline mahsus araba ve traktörler mübayaa edimişse de bugün mevcutları görülmediğine göre ekonomik ve müsmir bir netice alınmadığı anlaşılıyor. Esasen ormanlarımızda henüz sun'î tensil tatbik edecek mevkide olmadığımız için tabiî tenasülü temin ve muhafaza etmek ormancılıkta en büyük istinatgâh ve emelimizdir. Bu mecburiyetle daima seçme kat'iyat yapıyor, orman işletenleri bir çok kayıt ve şartlar altında bulunduruyoruz. Bu şekil işletmelerde maktaları tahliye hayli güç bir iştir. Yeni nesli korumak ihtimam ister. Bu ormanlarda traktörler tahliye işlerine değil olsa, olsa yollara çıkarılmış tomrukları sevka yarar. Halbuki traktörlerin asıl vazife ve faydası yolsuz ve arızalı yerlerde nakli güç ağır yükleri mahdut mesafeler dahilinde taşımaktır.

Bu imkân olmayınca orman işletmelerinde eskidikçe sık sık arıza yapan, bir kaç sene içinde kullanılamıyacak hale gelen ve nihayet oldukça külfetli bir bakım isteyen traktörlere hiç ihtiyaç kalmaz.

Araba nakliyatına gelince: 15 kilometreyi geçmiyen kısa mesafelerde faydalı olabilir. Her araba günde ferah, ferah iki sefer yapar. Mesafenin daha uzun olması hem hayvanlara, arabaları kullananlara ziyade yorgunluk, bezginlik veriyor. Nakliyat matlup sür'at ve intizamını kayip ediyor. Hem ormanlara civar köylünün bu işe rağbet ve iştirakini azaltıyor, iş sahibini yüzlerce araba tedarik etmek mecburiyetinde bırakıyor. Bunu bir misalle izah edelim: Orman yollarında yük arabalarımızın taşıyabileceği tomruk nihayet 1,5 metre küptür. Günlük tomruk istihsali (300) metre küp olan bir orman tasavvur edelim. Orman mahreç iskelesine arabalar iki günde bir sefer yapacak kadar uzak olsun. 300 metre küp tomruğu her gün muntazaman indirebilmek için (200) arabaya ihtiyaç vardır. Araba iki günde bir sefer yapacağına göre bunu idame (400) araba bulundurmakla mümkün olabilir. Bu miktara arıza payı olarak (20) araba daha ilâve edersek yekûn (420) yi bulur.

Hayvanları, sürücülerile bu (420) arabanın ayni yol üzerinde geliş gidişlerini şöyle göz önüne getirmek işin müşkülât ve külfetini göstermeğe kâfidir.

Mesafe kısa olduğu takdirde (100) araba bu işi görür. Mahzur kalmaz. Yahut mesafe uzun fakat istihsal az olursa araba nakliyatı yine baş vurulacak bir sistem olarak öne sürülebilir.

Telefon tesisatı:

Ayancık fabrikasında bir santral vardır. Dekovil ve hava hattı istasyonları, işletme mıntakaları ve bütün firma tesisatı, binaları hep telefonla buraya bağlanmıştır. Şebekenin tümü (100) kilometreye yakındır.

Bu sayede ormandaki hadise ve arızaları zamanında öğrenmek, işletme işlerini yakından kovalamak ve gerekli direktifleri sıcağı sıcağına vermek ve işletmenin

ihtiyaç gösterdiği levazımı, elemanları günü gününe ormana yetiştirmek imkânı temin edilmiş oluyor.

Telefon: Orman işletmelerini muvaffakiyete götürecek âmiller arasındadır. İhmal edilmemelidir.

Orman işletme teşkilâtı:

İştigal sahalarını göz önünde tutarak genel teşkilât, mıntaka teşkilâtı diye ikiye ayırabiliriz.

Genel teşkilât: Vazifeleri işletilen orman sahasının tamamına taalluk eden memurlar bu kısma girer.

Ayancık merkezindeki orman işletme mühendisi, orman muhasebe servisinde çalışan bir muhasip ve iki memur, doktor, cerrah, baytar, dekovil şefi, hava hattı ustabaşısı, hava hattı ustası, saraç, nalbant başı bu meyandadır.

Orman işletmesi ayni zamanda fabrikanın atelyesinden, inşaat servisinden ve diğer bütün vesait ve elemanlarından sureti umumiyede (fakat yapılacak masraf hesabına zimmet kayıt edilmek şartile) istifade etmektedir.

Mıntaka teşkilâtı: Vazifeleri ormanın bir kısmına münhasır kalan memurlar zümresidir. Zindan ve Çangal mıntakalarında müstahdem birer mutemetle her işletme mıntakasındaki birer revir âmiri kat'iyat memuru, kontrol ve sıhhiye memuru bu teşkilâta dahildir.

Bu memurlar daimî müstahdemdir. Aylık alırlar. Bunların dışında kalan bir çok yevmiyeli müstahdimlerde vardır.

Tomruk mesaha memurları, telefon memurları, lokomotif makinistleri, muavinleri, gardifirenler, makasçılar, bekçiler, seyisler, ambar memurları, depo memurları, yol, inşaat ve kesim ameleleri çavuşları. Hava hattını bağlayan ve bakan işçiler hep yevmiye ile çalışırlar.

Şirketin ormanda çalıştırdığı amele miktarı iki bin kişiyi mütecaviz olduğu halde memur ve işçiler arasında tam bir disiplin hâkim bulunduğunu ve mesainin intizamla yürüdüğünü memnuniyetle gördüm.

Memur ve işçileri seçmek kadar faydalı olabileceği işte bahusus işin seyrine halel verecek hadise ve arızalara mahal bırakmadan çalıştırmak meselesi de mühim bir muvaffakiyet sayılmağa değer.

Zingal orman işletmesinde yalnız kesim ve sapinaj işlerile hayvanla sürütme nakliyatı kısmen müteahhitlere verilmekte olup diğer bütün mesaiyi şirketin işletme teşkilâtı başarmaktadır.

II. Fabrikasyon:

Mevzua girmeden Ayancık Fabrikasının yerini, esas bünyesini ve müştemilâtını umumî şekilde gözden geçirmek iyi olur.

Fabrika yeri: Ayancık İlçe merkezinin tahminen bir kilometre şarkından geçen Ayancık çayının kenarında ve hemen sahildedir.

Esas bünyesi: Ormandan gelen kayın tomruk parkı ve köknar tomruk havuzları, kopiska, kayın hızarı, kayın parke imalâthanesi, lâta ve moralı imalâthanesi, kereste ambalâj ve istif hangarı, marangozhane, kereste parkı, bileyhane, atelye, elektrik, telefon santralları, odun kömürü yapmağa mahsus fırınlar ve malzeme anbarı ile kereste tahmilâtına ve motorla mavnaları denize indirip çıkarmağa yarıyan büyük demir bir vinçten ibarettir. (Plân 1), (umumî manzara 2) Müdüriyet binası ve yüksek memur evleri de fabrika sahasının içindedir. Dışardan çalışmağa gelen amele evleri, mağaza, lokanta, dispanser, hayvan hastanesi ot hangarları, fidanlık kısmen Ayancık merkezinde ve kısmen Zingal Şirketine ait arazidedir.

Tomruk, park ve havuzları:

Zingal kereste fabrikasında göze çarpan ilk teknik hususiyet ve yenilik işlenen ağaçların yumuşak, sert diye ikiye ayrılması ve gerek tomruk halinde muhafazalarının ve gerek işlenmelerinin bu evsaf ve noktai nazara uygun şartlara tabi tutulması oluyor.

Hakikaten kayın sert, köknar yumuşak ağaçlardandır. Kerestelerini, işçiliklerini birbirinden ayıran çok bâriz farklar vardır.

Bilfarz kayını alalım. Bu cins daha ziyade fıçıcılık. kayıkçılık ve arabacılıkta rağbet bulmuştur. Buharlı kazanlarda yumuşatılmak suretile araba tekerlekleri ve bükme sandalyeler de imal olunur. Yahut kurutma fırınlarında kurutulduktan sonra mobilyacılıkta, kayın parkeler yapmakta kullanılır. Fırça tahtaları, süpürge sapları ve saire olur. Evsafı bozulmamak için kayın tomruk ve kerestelerini devamlı, yeknesak hava şartları altında bulundurmak mecburiyeti vardır. Bir yağmura bir güneşe maruz kalırsa az zamanda büyük çatlaklar peyda eder. Ve çürümeğe istidadı fazla olduğundan tefessühe başlar. İnce çap kerestesi oluklanır. Elyafının takip ettiği istikamete göre kıvrılır.

Köknar cinsi böyle değildir. Her çeşit imalâta gelir. Çatlaması azdır. Kendi suyunu çektiktensonra kolay, kolay şeklini değiştirmez, bozulmaz.

İşte bu esbaba binaen Zingal fabrikasında köknar ve kayın tomrukları başka başka yerlere istif olunduğu gibi hizar-

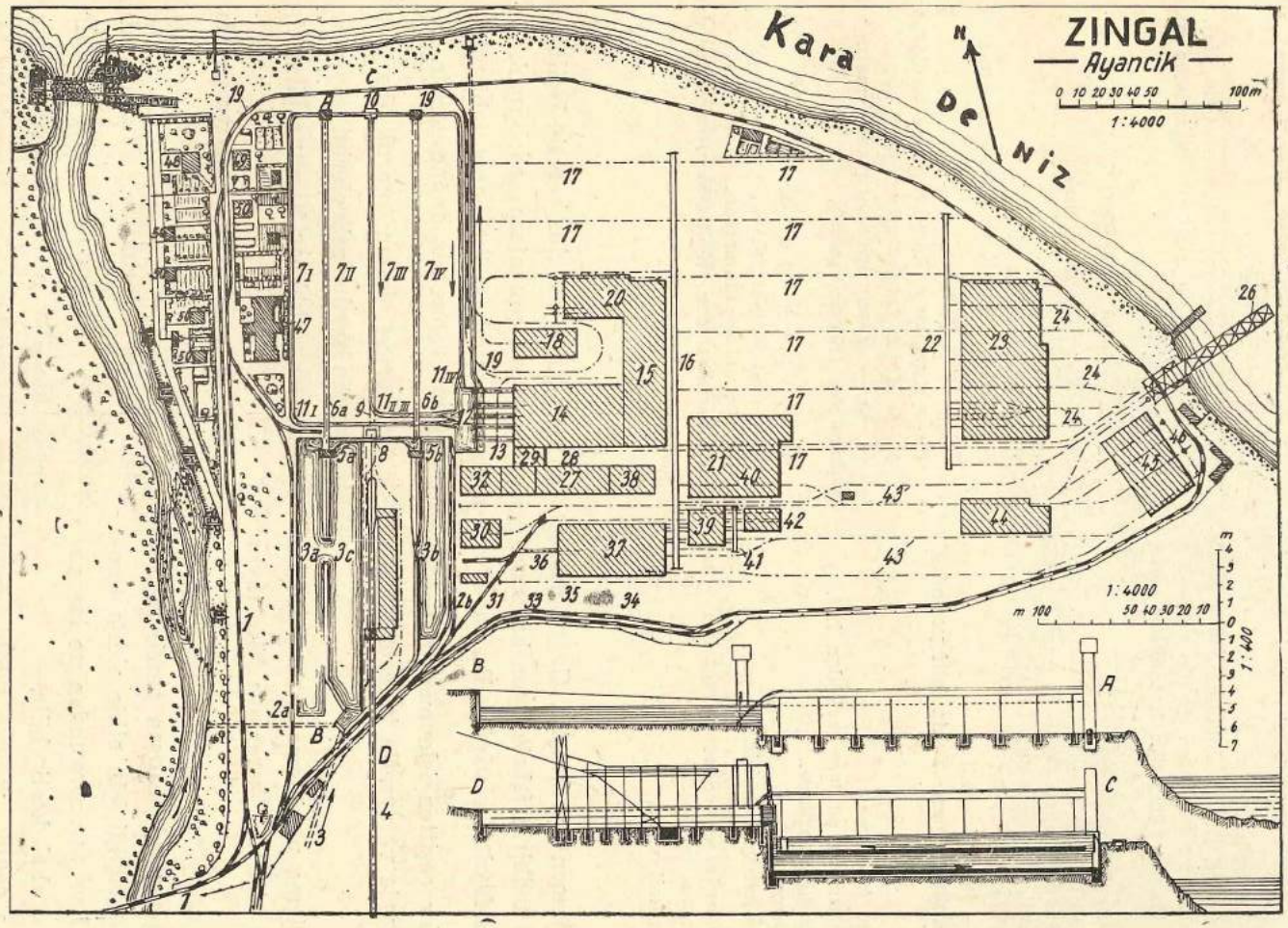

Zingal Kereste Fabrikası plânı:

1 — Boş vagonlar için hat.

2 a, b — Ormandan gelen dolu köknar ve çam vagonlarının durduğu yer.

3 — Ayancık çayından gelen su kanalı.

3 a, b. c — Tomruk havuzları.

4 — Havaî hat (Drahtseilbahn).

5 a, b — Kopsikalar.

6 a, b — Tomruk transportörü.

7 I, II, III, IV — Tomruk istif yeri (köknar, çam).

8 — Ufkî kanal.

9 — Suyun alt kanala döküldüğü yer.

10 — Suyun alt kanaldan çıktığı yer.

11 I, II, III — Fabrikaya tomrukları sevk eden kanal.

12 — Tomruk havuzu.

13 — Tomruk transportörü.

14 — Köknar ve çam hizarı.

15 — Tahtaların tasnif yeri.

16, 22 — İtme tezgâhı.

17 — (Köknar, çam) Tahta istif yerindeki hatlar.

18 — Çita fabrikası.

19 — Yakılacak çitaları sevkeden hat.

20 — Sandık fabrikası.

21 — Marangozhane.

23 — Tahmil ve hazırlık için yer.

24 — Vapurla sevkedilecek tahtaları vince götüren hat.

26 — Tahmil vinci.

27, 29 — Makine dairesi.

28 — Baca.

30 — Tamir atölyesi.

31 — Demirhane.

32 — Malzeme anbarı.

33 — Ormandan gelen (Kayın, meşe) vagonlarının durduğu hat.

34 — Kayın ve meşe tomruk istif yeri.

35 — Kayın tomruklarını hazırlama rampasına getiren hat.

36 — Tomruk taransportörü.

37 — Kayın ve meşe hizarı.

38 — Buhar fırını.

39 — Kurutma fırınları.

40 — Kayın tasnif yeri (Buharlanmış).

41 — İtme tezgâhı.

42 — Kayınların fırından sonra tasnif yeri.

43 — Kayın tahta anbarındaki hatlar.

44, 45 — Vapur için hazırlanan malın bulunduğu yer (Kayın, meşe).

46 — Vince giden raylar.

47 — Müdüriyet binası.

48, 49, 50 — İkametgâh.

«Zeitschrift für Weltforst vsirschaft» dan alınmıştır.

ları da temamen ayrılmıştır. Gayet basit görünen bu tedbirin fabrikasyon bakımından mühim faydaları vardır. Bu sayede:

1 — Her çeşitten işlenmesi mümkün en küçük çapta ve evsafta kereste yapılabilir.

2 — Biçme ve işleme makineleri ve montaj tipi biçilecek keresteye göre tayin olunabilir.

3 — Hizarlarda çalışan amele az çeşitte kereste biçtiği için eline aldığı tomruğun evsaf ve manzarasından ne işe yarayacağını derhal kestirebilir.

İmalâtta çabuk meleke sahibi olup çalışmasından yüksek randıman alınır.

4 — Her cins ağaç imalâtında en ekonomik çalışma sistemi tatbik edilebilir.

5 — Yine her cins kereste biçilişindeki iyi evsafı muhafaza edebilmek için muhtaç bulunduğu ihtimama tabi tutulur, kıymetten düşmesinin önüne geçilir.

Köknar ve kayın tomruk parklarile hizarlarının ayrılış sebeplerini şöyle izah ettikten sonra köknar kısmına girebiliriz.

Köknar tomruk havuzları ve parkları:

Ormandan dekovil veya hava hattile gelen köknar tomrukları havuzlara atılır Havuzların ortasından dil gibi uzatılmış kapaklı kanallar vardır. Kapak yanında duran eli gancalı amele tomrukları birer birer havuzdan kanalın içine sürer. Bu kanalların diğer nihayetine kopsikalar yerleştirilmiştir.

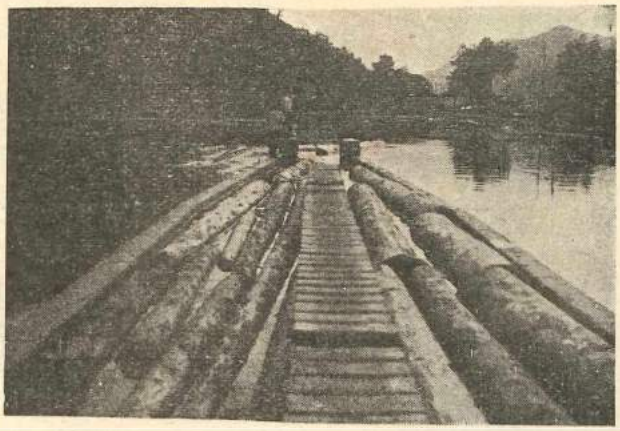

Fabrika tomruk havuzu ve tomrukların kopsikaya girişi

Kopsika başında bir makinistle iki gancalı amele daha durur. Kanaldaki suyun akıntısı ile gelen tomrukları bu ameleler iki ucundan ganca ile tutup kopsika önüne yanaştırırlar. Kanalın kopsikaya tesadüf eden kenarlarında metre başlarını gösteren demir çubuklar ve rakamlar çakılıdır. Tomruk suda iken kopsikanın tomrukları tutmağa mahsus dişlisi üstüne bindirilip sıkıştırılır. Kopsika desteresi işletilir. Kısmen suya batmış bulunan tomruğun başı olduğu yerde kesilir. Kopsika desteresinin böyle birazda su içinde çalışması kızgınlığını almış olur. Esasen suda yumuşamış ve mesamatına dolan kumları yıkanmış bulunan haşepte destere kolaylıkla işler. Tomruk kaç metre boyda olacaksa kesilmiş uç kanal kenarında bu metreyi gösteren çizgi ve rakamın hizasına kadar çekilir. Tekrar kopsika dişlisine bindirilip öteki ucu da kesilir. Kanal kenarındaki rakamların sıfır noktası kopsika desteresinin işlediği hat olmakla biçilen tomruğa istenilen boy verilmiş olur. Böylece iki ucu temiz kesilmiş ve hazırlanmış tomruğu yine gancalı amele çeker. Havuzun kenarına getirir. Bu kenara kopsikadan çıkmış parka gidecek tomrukların üzerinde seyredeceği bir köprü bitişiktir. Ortasında yine tomruklar için yapılmış kavis şeklinde bir yol yuva vardır. Köprü havuzun bu kenarından başlar. Tomruk parkını (orta yerden geçmek şartile) bir baştan diğer başa kadar kateder. Yukarıda bahsettiğimiz arzanî maktaı kavis şeklindeki yuvanın ortasında bir zincîr mevcut olup üzerinde birer metre fasıla ile demir dişler vardır. Tomruk nakil edileceği zaman bu zincir havuzdan sahil istikametine doğru tahrik olunur. İki başı kesilmiş tomruklar zincirin dişlerine bindirilince kendi ağırlıklarile bu dişe saplanır, sudan çıkıp yuva içinde ilerlemeğe başlarlar. Köprünün havuza bitişik başında ölçücü bir amele beklemektedir. Bu amele tomruk önünden geçerken küçük başından kutrunu ölçer, üzerine eb'adını yazar. Tomruk hareketine devam eder. Biraz ötede tomruğu tomruk parkı amelesi karşılar. kutrunu okurlar. O kuturdaki istif önüne gelince gancalarla çeker istife yuvarlarlar. Bu suretle az bir amele

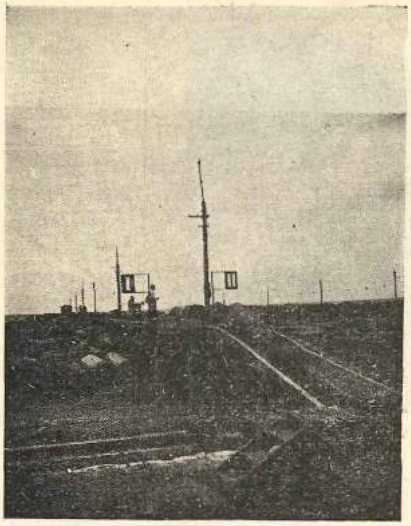

Tomrukların parkı

kadrosile günde (500) metre küp tomruğun başları kesilir. Ve yerli yerine muntazaman istif edilir Tomruk parkında 15 santimden itibaren 100 santime kadar kuturda tomruklar için yer ayrılmıştır. Tasnif sistemi de şöyledir:

4 metrelikler: 15-55 santim kutra kadar ikişer santim farkla 56 dan itibaren beşer santim farkla ayrılıyor. 85 den yukarı kuturdakiler hep bir araya konuyor.

3, 5, 6 metrelikler: Daima beşer santim farkla istif olunuyor. Sonra her çaptan iki istif yapılıyor. Budaksız, çürüksüz düzgün ve çatlak olmayan tomruklar I inci kalite çok budaklı, malûl, ve fazla çatlaklar II inci kalite itibar ediliyor. Tomruğu istife memur amele ayni zamanda tomrukların bu evsafını da göz önünde tutarak istifini tayin ediyor.

Sonra normal boy ve çapta tomruklar = 4 metrelikler münhasıran bir kopsikaya veriliyor. Ve ayni tomruk parkında yığılıyor.

Uzun veya kısa boyda ve normalden dun kuturda tomruklar diğer kopsikadan geçerek ikinci tomruk parkına konuyor. Böylelikle ancak fevkalâde siparişler üzerine işlenen tomruklarla her gün ellenen tomruklar birbirine karıştırılmayor. Lüzumsuz yorgunluk ve vakit ziyaına mahal kalmıyor.

Tomruk parkında şayanı şükran bir nokta gördüm. Yazmadan geçemiyeceğim.

İptidaî vesaitle çalışılan bazı ormanlarımızda bıçkı yetmiyor, manda çekmiyor diye kesilmiyen, ormanda çürümeğe mahkûm kalan (80) santimden fazla kuturdaki büyük ağaçlar Zingal ormanlarında kesiliyor ve istifade ediliyor.

Yalnız Köknar hizarı 85 santimden fazla kuturdaki tomrukları biçemediği için yanları balta ile yontuluyor. Halbuki kayın hizarında yapıldığı gibi büyük kuturlu tomrukların yan kapaklarını biçecek makinelerden istifade edilip bu kısımlarda yonga halinde atılmasa belki biraz masraflı fakat memleket hesabına çok faydalı olur.

Tomruk havuzlarındaki su sabit değildir. Bir taraftan mütemadiyen gelir. Kopsikalara yakın boşaltma oluğundan tahtezzemin bir kanala dökülür. Kanalı geçer. Tomruk parkının alt kenardaki ağzından tekrar zemin seviyesine yükselir. Zemin kanalından gelen su miktarı çok ve bu ağıza açılan 3 adet tomruk parkı kanalı nisbeten dardır. Zemin kanalından kuvvetle

fışkıran su önündeki duvara çarpınca akacak yer bulamıyor. Bizzarur tomruk parkı kanallarının içinde yayılmağa ve geldiği istikametin aksine bir cereyanla fabrikaya doğru akmağa başlayor.

Parktaki tomruklar kanallara atılıp bu cereyana veriliyor. Ve su ile kendi kendilerine fabrikanın önüne kadar gidiyorlar.

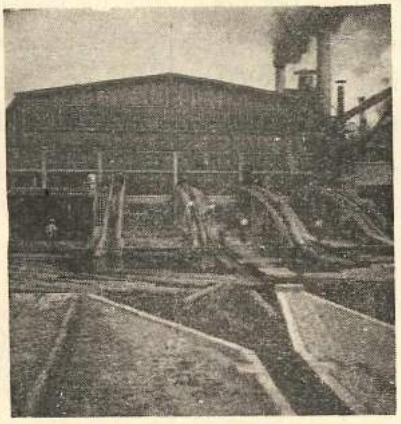

Tomrukların su kanalından fabrikaya alınması

Parklarda yığılı tomruklar gelişi güzel suya atılmaz. Hizar ustası aldığı siparişe göre her gün hangi kuturdaki tomruktan kaç dane biçilecekse kalitelerini dahi tayin etmek şartile bir listesini hazırlayor. Tomruk parkı amelesine veriyor. Amele o çapta ve muayyen sayıda tomruğu parklardan kanallara atıyor. Fabrikaya gönderiyor.

Kopsikadan nâkil köprüye çıkan tomrukları ölçen amele ölçtüğü tomrukların eb'adını, cinsini ayni zamanda elindeki karneye geçiriyor. Ve parka her gün ne kadar tomruk gelmişse günü gününe cetvelini akşam paydosunda muhasebeye veriyor.

Park kanallarından gelen tomruklar fabrika önündeki geniş havuzda toplanıyor. Fabrikada tomruk biçen beş ana katrak ve her ana katrak önünde bir tomruk giriş kapusu var. Ana katrak çapları 65, 78, 80, 95 Sm. lik olup birde 12 - 45 santimlik inşaat kerestesi yapan 45 lik çift şerit mevcuttur.

Fabrika önündeki havuzdan her tomruk giriş yerine üzerinde tomruk çekmeğe mahsus zinciri hamil köprü uzatılmış. İş başı saatinden önce hizar ustasi her tomruk giriş kapusunun yanındaki yazı tahtasına verilecek tomruk çaplarını tebeşirle yazıyor.

Fabrika önündeki tomruk tecemmü sahasında üç gancalı amele çalışıyor. Bunlar suda yüzen tomrukların yazılı kuturlarını okuyorlar. Hangi hizara verilecekse onun zincirine takıyorlar. Bu zincirler otomatiktir. Katrağın yedek yatağında tomruk kalmadığı zaman kendiliğinden harekete geçiyor. Tırnağa takılı tomruğu sudan alup hizarın yedek yatağına çıkarıyor. Tomruk tam yatağına oturduğunda ucu yatağın başına tesbit edilmiş demir levhasına toslayor zincir duruyor. Aşağıdaki amele zincir boşaldıkça yeni tomruk takıyor.

Hizar içinde iki ana veya ön katrak ortasına bir kâtip oturtulmuş yanına bir yardımcı verilmiştir. Yardımcı sağ ve sol katrak yedek yataklarına dışarıdan gelen tomrukların haçvarî kuturlarını ölçüyor. Ve ölçüldüklerini göstermek üzere birer işaret koyuyor. Badehu iki ölçü vasatisini kâtibe söyleyüp yazdırıyor. İmalât müd-

detince hazırlanacak kereste ve biçilecek tomruk çapları çok çeşitli olduğu için İmalât müddetince katrak bıçkılarını bir siyakta bulundurmağa imkân yoktur.

Muhtelif kuturdaki tomruk ve muhtelif imalât şekline göre ayrı ayrı düzen vermek icap ediyor. Bir de 2,5 - 3 saat işleyen bıçkılar köreliyor. Binaenaleyh körelmiş bıçkılar değiştirileceği zaman katrakların duruşundan bilistifade hizar ustası tomruk giriş kapılarındaki tahtalara yazdığı ilk çapları siliyor. Yenilerini yazıyor. Ayni zamanda her katrağın karşısındaki fabrika duvarına asılı tahtalara o katrağın biçeceği kereste için yazdığı çapları ve tolerans miktarını da silip yenilerini ilâve ediyor.

Bu çap yazma ve bıçkı takma, değiştirme günde üç defa oluyor.

1 — Sabahleyin iş başından biraz önce. 2 — Öğğleye yakın tahminen 10 da. 3 — Öğle sonu 2 de.

Katrak kâtipleri her gün fabrikanın muhtelif katraklarında biçilen tomrukları muntazaman her katrağa mahsus cetvele kayıt edip gayri mamul hacimlerini buluyor. Akşam paydosunda yekûn ediyor. Muhasebeye veriyor. Muhasebe bu cetvellerle hem fabrikanın bir günde biçtiği tomruk miktarını öğreniyor. Hem her katrağın çalışma derecesini kontrol ve diğerlerile mukayese ediyor.

Ön katrakların gerisine arka katraklar yerleştirilmiştir. Ön katraktan yalnız iki yanı biçilerek çıkan tomruk bakiyesi = (yaslama) arka katrağa veriliyor. Ve tomruk buradan tam biçilmiş bir vaziyette çıkıyor. Yalnız biçilmiş aksamın hepisi matlup çap ve evsafta kereste değildir. İçlerinde kısmen kabuklu, çatlak, ve çürük olanlar bulunuyor.

Muayyen çapta, temiz ve kabuksuz kereste haline gelenler katrakların yan tarafında yapılmış otomatik kereste nakil yollarına bırakılıyor. Keresteler bu yollardan kendi kendine fabrikadan dışarı çıkıyor. Kereste tasnif kısmına «transporte» düşüyor.

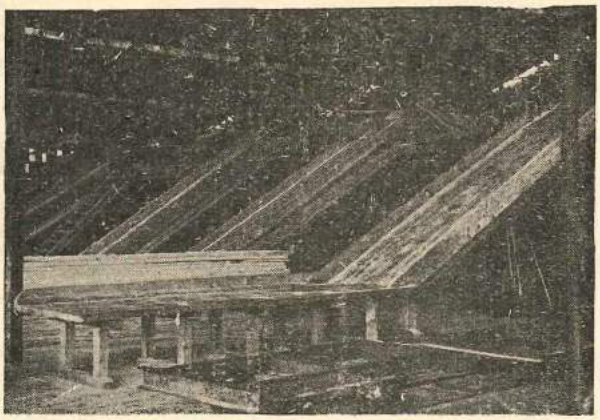

Fabrikanın kereste tasnif tesisatı

Nakil yollarının yapılış şekli: İki yan tarafa zincirler gerilmiş. Katraklar çalışırken trasmisyona merbut aks zincirleri harekete geçiriyor. Yolun içine arzanî istikamette ve birer buçuk metre aralıkla iki başlarında dişli çarhlar bulunan demir üstüvaneler yerleştirilmiş ve üstüvane çarhlarının dişleri zincirlerin tabelelerine girmiştir. Zincirler hareket edince içindeki dişler ianesile üstüvaneleri döndürüyor. Ve nakil edilecek kereste mihverleri etrafında dönen bu üstüvanelerin üstüne düşer düşmez üstüvanelerin dönüş istikametine doğru sürüklenip yürüyor.

Arka katraklardan çıkan keresteler arasında tekrar biçilerek ince mal yapılacak kalaslar da bulunduğundan fabrikanın alt kısmında bunlara mahsus yarma katraklar vardır.

Otomatik nakil yollarına atılıp bu katraklara veriliyor. İkinci bir ameliye ile matlup çapı alarak transporta gönderiliyor.

Ön ve arka katraklardan çıkmış tamir ve ıslaha muhtaç ikinci kısım keresteye gelince:

Katrak gruplarının gerisinde «skartör» (Ayırıcı) dedikleri ustalar duruyor. Bu gibi özürlü keresteyi bir, bir elden geçiriyor. Başı, yanı alınacak ve yahut büsbütün ıskartaya ayrılacak diye üzerlerine işaretlerini koyuyor.

Baş kesiş işareti kerestenin başına muvazi bir hat.

Yan kesiş işareti kerestenin yanına muvazi bir hat.

Iskarta işareti VB olarak kabul edilmiştir.

Muayeneden geçmiş keresteyi taşıyıcı amele tekrar nâkil yollarına bırakıyor.

Katrak gruplarının gerisine baş ve yan almağa mahsus daire bıçkılar yerleştirilmiş. Bunların başında çalışan amele özürlü malları nâkil yoldan gelirken çevirip alıyor. Taşıdıkları işaretlere göre baş ve yanlarını biçiyor. Temiz kereste yapıp transporta = tasnif yerine sevkediyor.

8 santimden daha az genişlikte ve muhtelif boydaki artıkları daire bıçkıların yanlarındaki deliklerden fabrikanın alt katına atıyor.

Nâkil yolların üstuvaneleri birer buçuk metre aralıkla konduğu için nihayet iki metre boyunda kereste sürükleyebiliyor. Bundan küçük boyda sandıklık keresteyi taşıyıcı amele sırtında fabrikadan çıkarıp sandık imalâthanesinin arabasına istif ediyor. Bu evsafı hâiz sandıklık kereste başkaca bir tasnife tabi tutulmuyor. Vagonetle doğru istif yerine götürülüp istif ediliyor. Kurumağa terkolunuyor.

Transport:

A — 4 metre boy yani normal çâptâ kereste nâkil yollardan nihayetteki kayak yerlerine geliyor. Aşağıya kayıyor. Hazır bulunan amele bunları alıp vagonetlere dolduruyor. Vagonetlere yükleyişte kerestelerin kalınlığı ve kalite esastır. Aynı kalınlıkta I. II. ve III üncü mallar bir vagona IV üncü ve ıskarta mallar ayrı vagonlara yükleniyor.

Kalite tasnifine esas tutulan evsaf da şunlardır:

Tamamen budaksız, ince damarlı ve beyaz renkte kereste I inci kalite.

Tamamen budaksız, fakat sert damarlı kereste II inci kalite.

Yalnız üç metreden yukarısında azamî bir santimetre kutra malik tek ve kaynak budaklı kereste III üncü kalitedir. Bu kerestelerden damarları ince ve beyaz olanları II inci kaliteye alınabildiği gibi sert damarlı ve pis mal olursa IV üncü kaliteye giriyor.

Kaynak budak olmak şartile birden fazla budaklı kereste IV üncü kalite itibar olunuyor. Budak müteaddit olmakla beraber az çatlak veya hafif çürüklük arzeden keresteler V inci kaliteden sayılıyor.

Çürüklüğü tevessü etmiş ve fazla çatlaklı kereste umumiyetle ıskartadır.

B — Her hangi bir özür sebebile baş ve yanları kesilip normal çaptan düşmüş keresteler son formunu aldıktan sonra nâkil yollara bırakılıyor. Yolun nihayetindeki kayak yerinden dişli tekerlekler etrafında devreden transport = tasnif ıskarasına dökülüyorlar. Iskaranın bir kenarında ameleler sıralanmış ve her amele ıskara üstünde önünden geçecek muayyen çap keresteyi toplamağa memur edilmiştir.

Bu çapta kereste gördükçe alıp yanı başındaki vagonete atıyor. Bu çeşit keresteye umumiyetle «kısa mal» deniyor. Ve bunları tasnifte sadece boy, kalınlık nazarı dikkate alınıyor. Kaliteye bakılmıyor.

Gerek normal ve gerek kısa malların 8 - 17 santim genişlikte olanlarına (dar mal) ve daha genişlerine geniş mal ismi veriliyor.

Böylece işbaşı edildikten itibaren paydos saatine kadar hizarda işlenip çıkan normal kereste, ton band = ince mal ve kısa mal transport kenarına dizilmiş vagonetlere dolduruluyor.

Paydos zamanı bunları saymağa memur bir kâtip ve bir sayıcıdan mürekkep üç posta faaliyete geçiyor. Sayıcı: kütükten yapılmış küçük iskemlesini vagonetin önüne koyuyor. Ağaçtan oyulmuş saplı hokkasını vagonetteki kerestelerin arasına sokuyor. Hokkanın içinde siyah boya dökülmüş üstüpü var. Sağ eline ucu ince ve yuvarlak bir tahta kalem alıyor. Üstüpüye sürüp saydığı her kerestenin maktağını noktalayor. Sol elinde tuttuğu yine saplı basit bir tahta bir cetvelle kerestenin genişliğini, kalınlığını okuyor.

Kâtip sayıcının söyledilerini önünde ki matbu cetvele çetele usulile yazıyor. O gün biçilmiş kerestelerin temamı bu şekilde sayılıp cetvele geçirildikten sonra kâtipler tarafından yekûn ediliyor. Tasnif -ustasına veriliyor. Mumaileyhte ha cimlendiriyor Muhasebeye sunuyor. Sayılması biten vagonetler fabrikanın müştemilâtı arasında kereste aktarmasını yapan elektrikle müteharrik aktarma arabasına bindiriliyor. Tasnif yerine gideceği istife ait dekovil yolu ağzına nakıl

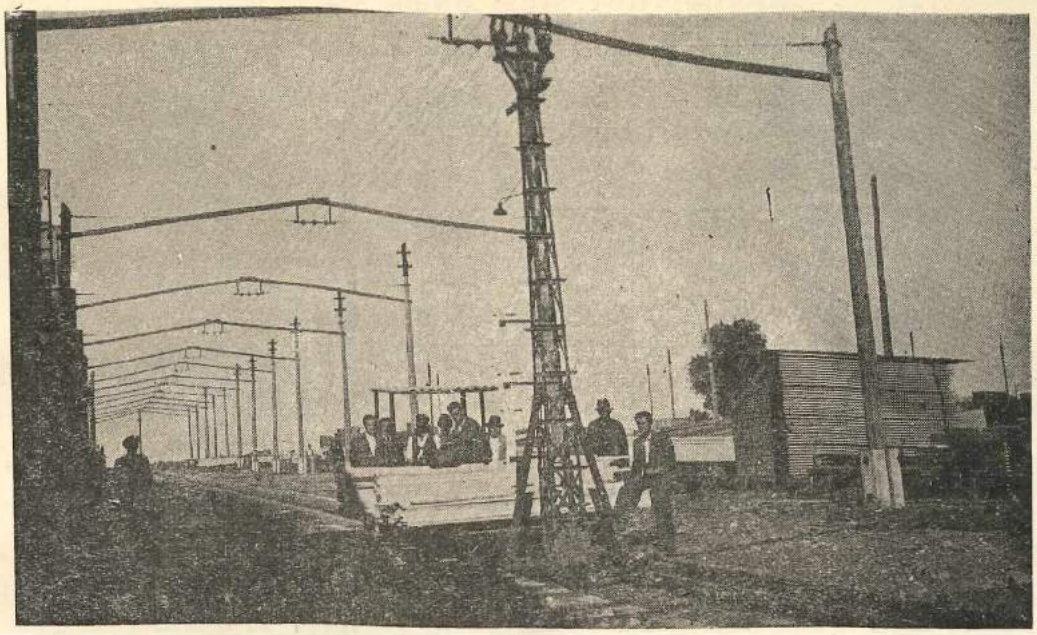

Kereste nakliyatı

olunuyor. Vagonet burada aktarma arabasından endiriliyor. Amele sürerek istif yerine götürüyor. Kereste parkında çalışan istif ameleleri gelen keresteyi kalite, kalite ve aşağıdaki listede gösterilen ebat üzerinden muntazam ıskara istifi yapıyor. Muayyen adedi bulan istiflerin sayısı ve hacımları üstlerine yazılıyor. Aynı zamanda her gün gelen kereste mevcudü ayrıca tespit ve anbara zimmet kayıt olunuyor.

Sandık hizarı:

Köknar kısmı: Üç gruptur. Bu gruplar bir dane baş ve iki dane yan kesen daire destereden mürekkeptir. Ayrıca ekleme tutkallama ve rende makinelerini muhtevi bulunuyor. İstenilen evsafta sandık yapmağa elverişlidir. Bugün yapılmakta olan sandık çeşitleri aşağıda gösterilmiştir:

Kundra, inhisar, şeker, çivi, yaş ve kuru üzüm, incir, hurma, domates, meyve ve sebze sandıkları, tel makaraları.

Bunlar hep ayrı ayrı çaplardadır. Hattâ her çeşidin de bir kaç tipi vardır. Binaenaleyh sandık hizarı şefi aldığı siparişe yarıyacak keresteyi daha akşamdan tesbit ediyor. Sandıklık kereste istiflerinden ve kısa, dar mal arasından seçtirip vagonetlerle hizara getirtiyor. Sabahları gruplara tevzi ediyor.

Gruplar teslim aldıkları keresteyi önce muayyen boyda kesiyorlar. Sonra yan alan tezgâhlara verip alt, üst kapakları, yan ve başlıkları hazırlıyorlar.

Alt, üst kapaklar, yanlar ayrı, başlıklar ayrı paket yapılıyor. Üç grupta 3 kişi de paketci amele bulunuyor. Bunlar biçilen aksamı desteleyip muayyen adette paketler yapıyor ve telle bağlayorlar. Sandık yapılacak kereste ileride çatlayıp

Köknar kerestesi eb'ad cetveli

İsim	Kalınlık m.m.	Boy m.	Genişlik cm.
Spaltware (Yarmamal)	5 — 7 8 — 9	4 4	
Kalas	56 66 76	4; 5; 6	
Normalware (Normalmal)	12 18 24 28 38 48	4; 5; 6	8 : 10 : 12 : 15 : 17 : 19 22 : 25 : 28 : 30 Otuz santimden fazla genişlikler nadirdir
Kurzware (Kısamal)	12 18 24 28 38 48	1,0 ; 1,5 ; 2,0 ; 2,5 3,0 ; 3,5	

peş vermemek için istifte en az iki ay kalıp kurumuş bulunması şarttır.

Sandıklar kurumuş keresteden yapılınca daha hafif oluyor. İhracat tüccarlarının rağğbetini celbediyor.

Kayın kısmı: Kayın hizarında en gayri müsait evsaf taşıyan kerestelik aksam sandıklığa tahsis edilmiştir. Bunların genişlik ve kalınlıkları dahi birbirinden az çok farklıdır. Sonra kayın köknara benzemez. Fırınlansa bile bu dar parçalar eğrilip birbirinden ayrılabilir. Binaenaleyh sandıklığa ayrılan kayın tahtaları muayyen boyda kesilmelerini müteakip ekleme ve tutkallama tezgâhına veriliyorlar. Sözü geçen makine makûs istikamette devreden tank tekerlek zencirlerine müşabih iki nâkil satıhla bunların üstünde yürüyen tahtaları tutacak tırnaklar. Ve tahtalarda erkek, dişi ekleme yivlerini açacak bıçaklardan mürekkeptir. Bir de tutkallama cihazı vardır.

Makinenin iki mütekabil başında fakat biri sağ diğeri sol tarafta iki amele bulunuyor. Makine çalışırken her amele kendi tarafından makineye bir tahta sürüyor. Tahtalar muntazam bir seyirle bir noktada karşılaşıyor. Birbirine ekleniyor. Ekleme ameliyesi tekemmül ettiği dakikada makine otomatik bir şekilde bunları atıyor. Tutkal cihazı da işleyorsa aynı işte yapılmış oluyor. Birbirine eklenerek matlup genişliği bulan tahtalar bu defa kalınlama makinesine giriyor. Hepsi bir kalınlık alıyor. Buradan kayın sandık gruplarına gi-

diyor. Alt üst kapak çapları veriliyor. Paket yapılıyor. Yan ve başlıklarda kullanılacak kayın kereste için tabiî bu eklemeye lüzum yoktur. Zingal fabrikasında mevcut mükemmel makineler sayesinde kayını 3 mm. kalınlıkta biçmek imkânı elde olunmuştur. Mahalli sarfı mahdut kayın kerestesinden daha geniş mikyasta istifade edilmesine yol açan bu teşebbüs ve muvaffakıyet doğrusu anılmağa ve teşekküre değer.

Sandık hizarı şefide diğer hizalarda olduğu gibi akşam paydosunda o gün hizara aldığı kereste ve imal eylediği sandık mikdarını sayıyor. Raporunu yazıp muhasebeye veriyor.

Yapılan tecrübede sandık hizarına giren kerestenin hacmile elde edilen sandık kereste hacmı arasında % 34 fark bulunmuştur. Ve günde yalnız sekiz saat çalışmak şartile senede (10) bin metre küp sandık işleyebileceği tespit edilmiştir.

Pratik bakımdan sandık hizarında üç şey nazarı dikkati celp ediyor.

1 — Sandık randımanını arttırmayı temin edecek boykesen otomatik bir makine konmuş istenilen eb'adda ayar olununca üst üstüne konmuş sekiz on parça tahtayı birden kesiyor.

2 — Boy ve yan alan destere tezgâhlarına sabit ölçüler işlenmiş. Amele elindeki tahtanın bir ucunu biçeceği boya koyuyor. Diğer ucunu destereye yanaştırıp kesiyor.

3 — Daire desterelerin muhafaza siperleri olmadığı için küçük bir dikkatsizlik amelenin parmaklarını uçurabilir. Tahtadan basit bir el âleti yapılmış. Amele tahtaları desterenin ağzına bununla sürüyor. kendisini melhuz tehlikeden koruyor.

İmalât artıkları ve ince kenarlar:

Köknar hizarını anlatırken 8 santimden az genişlikte kenarların baş ve yan alan daire destere tezgâhlarının yanındaki deliklerden alt kata atıldığını söylemiştik. Döküldükleri yerde bunları ayıran ameleler vardır.

Tamamen çürük, kabuklu ve boyunca muhtelif genişlik ve kalınlık arz eden işe yaramaz. Aksam köknar hizarının alt kat kapusu önünde sıralanmış vagonetlere yükleniyor. Lokomotifle fabrika hudutları dışında muayyen yerlere cer edilerek dökülüyor. Ayancığın fakir halkı bunları parasız toplayor. Yakacak olarak kullanıyor. Halk ihtiyacından fazla gelen miktar Ayancık çayının şehre uzak bir yerinde yakılıyor.

Senede en az on bin metre küpü bulacağını tahmin ettiğim bu aksam İzmitteki kâğıt fabrikamızın sellüloz kısmında ekseriyetle kabili istimaldir. Yalnız gayri muntazam şekillerde ve çok ince parçalardan mürekkep bulundukları için fazla yer işgal ederler. Nakilleri hayli külfetli olur. Bunun pratik ve ekonomik bir yolu bulunursa memlekete hiç de istihfaf edilmiyecek bir servet kazandırılmış olacaktır.

Küçük mobilye doğramalık aksam:

Artıklar arasında ufak tefek mobilye ve doğrama işlerine gelir, fakat boyları bir metreden kısa olanları 83 santim boyda doğranup demir pireselerde sıkıştırılıyor. 28 santim kuturda telle bağlanıyor.

Böyle küçük demetler halinde İstanbula sevk edilip küçük esnafa satılıyor.

Moralı ve çıta hizarı:

Yine köknar hizarının imalât artıkları arasında bir metreden uzun ve işe yarar parçalar küçük el arabalarına istif ediliyor. İşlenmek üzere morali ve çita hizarına götürülüyor.

24 mm. den fazla kalınlık ve genişlik verilmesi mümkün parçalardan morali.

12 ve 18 mm. kalınlıkta ve 48 mm. genişlikte olanlardan lata.

12 × 24 mm. çapındakilerden çıta yahut bağdadilik dediğimiz keresteler yapılıyor.

Boylar bir metreden başlayıp yarımşar metre farkla morali ve latalarda 6 metreye çıtalarda 4 metreye kadar çıkıyor.

Moralilerin çaplarına göre 1 - 10 danesi lataların 10, 20 danesi çıtaların 50 danesi bir paket yapılıp iki başlarından ve lüzum görülürse ortalarından telle bağlanıyor.

İmalât şöyle yapılıyor:

İmalât gurupları bir baş ve bir yankesen daire destereden mürekkeptir.

Kalınlık ve genişliği yankesen daire boyları da başkesen destere verir.

Yankesen destere tezgâhlarında 12, 18, 24... 120 mm. yi gösteren çizgi ve rakamlar vardır. Bir de daire destereyi bu rakamların ifade ettiği eb'atta biçiş yerine getirecek bir ayar kolu bulunmaktadır.

Amele eline aldığı parçayı gözden geçiriyor. Hangi çapta kereste çıkabilecekse ayar kolunu çevirip müş'irini o çapı gösteren rakamın karşısına getiriyor. Parçayı destereye sürüyor. işliyor.

Kalınlık ve genişliği böylece düzenine giren keresteler boy desteresine gidiyor. Orada da kafaları kesilip muayyen boyu alıyor. Bir kenara yığılıyor. Sonra taşıyıcı amele istif yerine götürüyor. Burada morali ve lâtaların her boyu için ayrı birer ıskara vardır. Kereste önce aynı boyda fakat karışık çeşitte olarak bu ıskaralara konuyor. Badehu istifçi amele gelip yan yana diziliyor. Her amele bir çeşit ve çapta keresteyi ayırmağa başlayor. Kendisine ait olmayanı yanındaki arkadaşına veriyor. Bu suretle her kereste parçası amelesini buluncaya kadar elden ele geçiyor. Az zamanda ıskaradaki bütün keresteler çaplarına ayrılmış oluyor. Makas ve teli hâmil diğer ameleler dolaşıyor. Muayyen adedini bir araya getirip telle bağlayor. Vagonete konup sayılıyor kereste parkına gönderiliyor.

Bağdadilik, yahut çıtaların tasnifi hizarın içinde yapılıyor. Kalınlık ve genişliğine biçilmiş olanlar tekerlek üzerindeki tasnif tezgâhlarına geliyor. Tasnifçi amele bunları bir bir elden geçiriyor. Tasnif tezgâhında bir metreden itibaren yarımşar metre farkla 4 metreye kadar ayrılmış tasnif yuvaları vardır. Bu yuvaların dört re'sine birer demir çubuk sokulmuş, kereste hangi boya elverişli ise bu yuvaya muntazamca koyuyor. Bir sırasından on dane bulunmak şartile beş sıra yani elli adedi buldu mu artık o yuvaya başka kereste koymayor. İki ucunu telle bağlayıp

demet yapıyor. Bu bağlı demetler tasnif ıskarasından alınıyor. Boy tezgâhına verilip iki başları kesiliyor. İstenilen boyda muntazam bir çıta demeti haline geliyor. Akşam paydosunda morali ve çıta hizar şefi o gün işlenen morali, lâta ve çıta mikdarını sayıyor. Matbu cetvellere kayt ile muhasebeye tevdi ediyor.

Morali, lâta ve çıta eb'atları aşağıdaki listede gösterilmiştir. Zamanımızda

Morali ve çıta

Pakette Adet	İsim	Kalınlık m.m.	Boy m.
8	Morali	24 × 24	1,0 ; 1,5 ; 2,0 ; 2,5 3,0 ; 3,5 ; 4,0 ; 5,0 6,0
10		28 × 56	
6		33 × 66	
9		38 × 38	
6		38 × 76	
4		48 × 48	
2		48 × 96	
4		56 × 56	
4		66 × 66	
4		76 × 76	
1		96 × 96	
20	Latten (Lata)	12 × 48	
10		18 × 48	
10		24 × 48	
50	Kantinelli (Bağdadilik) çıta	12 × 24	1,0 ; 1,5 ; 2,0 ; 2,5 3,0 ; 3.5 ; 4,0

ahşap duvar inşaatı oldukça azalmış bulunduğundan Zingal Fabrikasının istihsal eylediği bu çeşit mala kâfi alacaklı çıkmadığını tahmin ediyorum. Bu itibarla çıtalık aksamı da hiç işlemeyip olduğu gibi sellüloz fabrikamızın istifadesine bırakmak imkânları bulunabilir kanaatindeyim.

Zinğal fabrikası marangozhane kısmında köknar kerestesine ait son bir tesisat var. Beş muhtelif iş yapan mükemmel bir makineden ibaret bulunan bu tesisat sayesinde rendeli, zivana ve lâmbalı döşeme tahtaları. Bindirme tavanlık, süpürgelik ve kapı pervazları yapılabilmektedir. Kullanışlarında çok kolaylık görülen bu mamulât piyasada oldukça tutulmuştur.

Kereste parkı ve sevk hangarı:

Hizarlarda işlenen her çeşit keresteye parkta muayyen bir istif yeri ayrılmış vagonetlerle buralara getiriliyor. İstifçiler istif ediyor. Keresteler burada yaşlığını kaybedince hangarlara alınıyor. Satış vukuunda ayrılan mallar hangarda demet ediliyor. Tomruklar tam dört metre boyda değildir. Az fazlalık vardır. Bundan ötürü demetlenen kereste tam dört metre üzerine ayarlanmış iki daire destereyi hâ-

vî makineden geçirilerek hepsi bir arada kesiliyor. Kesilen başlarına müşterinin istediği renkte firma damğası vuruluyor. Hangarın içine kadar sokulan vagonetlerle iskeledeki vinçe gidiyor. Vinçle nakil vesaitine tahmil olunuyor.

Kayın tomruk parkı:

Suya atmak mahzurlu olduğu için ormandan dekovil veya hava hattile gelen kayın tomrukları kayın hizarı yanında ayrılmış parka getirilir. Beşer santim kutur farkile istif edilir. Tomrukların normal boyu (4) metre olup 3 metre boy asgarî had kabul edilmiştir. Parktaki tomruklar toprak temasile çürümemek için altlarına yuvarlak ince kütükler döşenmiş, yanlarından ve altlarından hava serbestçe işliyor.

Biçilecek tomrukları park amelesi bu istiflerden el manivelalarile yuvarlayarak kayın hizarının bunları almağa mahsus kapusundan parka uzatılmış ve üstünde müteharrik demir dişleri havi zincir bulunan tahta köprünün önüne kadar getiriyor. Tomruğu bu demir dişlerden birisine bindiriyor. Tomruk kendi ağırlığile dişe saplanıyor. Harekete geçen zincirle fabrikaya çıkıyor. İçeri giriyor. Burada 1,40 metre kutra kadar cesamette tomrukları alabilecek bir yan bıçkısı var. Tomruğun çapına ve arz ettiği vaziyete göre bu bıçkı ile münasip cihetlerinden iki yan kapağı alınıyor. Biçilen yüzlerden tomruğun dahilî vaziyeti ve intisacı meydana çıkıyor. Bu suretle ne çeşit imalâta tahsis edilebileceği tesbit edilen tomruk otomatik bir tertibata yüklenip yan bıçkının yakınından fabrikanın mukabil cihetindeki katrakların önüne taşınıyor.

Bu katraklar ikisi (950) mm. lik ve biri (450) mm. lik olmak üzere üç danedir.

Normal çapta kereste yapılacak tomruklar bu katraklarda biçiliyor. Biçilen tahtalar birer birer skartorun elinden geçiyor. Matlup evsaftakiler umumî kopsikaya girip başları gönyesinde kesildikten sonra fabrika önündeki vagonete taşınıyor.

Özürlü olanların baş veyahut yanları kesilmek icap ettiğinden iskartor hususî işaretlerini koyuyor. Baş veyankesen tezgâhlara veriyor. Bu tezgâhlarda düzenine giriyor. Sonra bunlar da ait oldukları vagonete yükletiliyor. Gerek yan bıçkısından ve gerek katraklardan çıkan ehemmiyetsiz kapaklarla, tamir gören kereste parçaları ufak çapta kayın kerestesi işleyen, tezgâhlara geçiyor. Bu tezgâhlar da beşer santim farklı sabit boy ölçüleri yapılmış. İşçi eline aldığı parçayı bunlara tatbikla eb'adına göre en istifadeli boyda biçiyor. Ve yine verebileceği genişlikte işliyor. Mevcut tesisatla bir santimetre kareye kadar küçük çapta mal işlenebiliyor. Hiç bir işe gelmiyen hareli, çürük ve ince aksam sandıklığa ayrılıyor. Küçük çapta işlenen her parça tezgâh kenarındaki deliklerden aşağı atılıyor. Aşağıda bekleyen işçiler alıp demir iskelelere sıralıyor. Kayın kerestesi ne çapta olursa olsun değişik hava tesirleri altında çatlayup kıvrılır, oluklanır. Bu mahzurdan ötürü kıymeti düşüktür, her işte kullanılmaz. sözü geçen arızayı bertaraf etmek için kayın kerestesi buhar ve kurutma fırınlarına konularak kurutulmak mutattır. Zingal orman işletmesinde bu cihette nazarı dikkata alınmış mükemmel buhar ve kurut-

ma fırınları vücuda getirilmiştir. Normal ve küçük çap kayın kerestesinin hepisi kereste parkına gitmeden önce bu fırınlara konuyor.

Kayın hizarında ilk çapı almış kerestelerin fabrikanın altında demir iskeleler üzerine aralıksız istif olunduğunu görmüştük. İskeleler dolunca kaldırma arabalarına bindirilip buhar fırınlarına götürülüyor. Kerestenin çeşidine ve lüzumuna göre 36 - 76 saat burada bırakılıp çıkarılıyor. Kereste parkına sevk ediliyor. Bu sefer aralıklı istif yapılıyor. En az 1 - 4 ay burada kalıyor. Kereste parkındaki kuruma devresini tamamlamadan yani bir ay kadar kaldıktan sonra sarf etmek mecburiyeti hasıl olursa bu takdirde keresteler kurutma fırınına konuyor. 3 - 8 gün terk edilip sonra çıkarılur öyle kullanılır.

Kayın parkeleri iyi bir kurutma ameliyesine tabi tutulmak ister. Bundan ötürü parkelik kayın keresteleri buhar fırını ve kurutmadan geçirilip öyle biçiliyor. Ve tekrar ıskara istif yapılıp kurutma fırınına gidiyor. Kurutmadan çıkanlar arasında kamburlaşanlar olursa plânyaya gidiyor tıraş ediliyor. Kamburluk fazla ise daire destereye geçiyor, kesiliyor. Tam müstevî bir biçime sokuluyor. Nihayet mükemmel olarak parke tezgâhına girip işleniyor. Uzunluklarına gelen iki yanlardan birisine lâmba diğerine zıvana açılıyor. Müteakip tezgâhta başları işleniyor. Tam bir parke haline geliyor.

Parkeler birbirine geçirilip çakıldığı zaman iyi otursun ve yerleşsin diye kenar şivleri 3/10 mm. kadar maildir. Tam künyesinde olmayor. Bütün imalât merhalelerinden geçip tekemmül etmiş parkeler son olarak demirden yapılmış boy ve gönye ölçülerine sokuluyor. Uzunlukları ve gönyesinde olup olmadıkları kontrol ediliyor. Muvafıklar paket yapılıp kaldrılıyor. Aksi zuhur edenler ıskartaya ayrılıyor.

Kayın parkelerin boyları 25, 30, 35, 40. 45, 50 santim ve genişlikleri 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60 mm. kalınlıkları 22, 24 mm. dir.

Kayın parke imalâthanesinde bir de zivana keski gördüm. 1 santimetre kare makta'da ve muhtelif boyda biçilen kayınlar buhar fırınına gitmeden, az kuru halde bu keskiye geliyor. Süpürge sapı ve saire yapılıyor.

Hâlen Zingal Fabrikasının işlediği kayın kereste çeşitlerini gösterir liste aşağıya dercedilmiştir.

Liste tetkik edilecek olursa memleketimizde maruf olmayan bir çok eb'at görülecektir. İşlenen kayın kerestesi piyasalarımızda sarf yeri bulamadığı için bu çeşitler İngiltereye ihraç edilmek üzere yapılmakta ve maatteessüf zararına satılmaktadır.

Bundan keresteyi işleyen müessese kadar memleket ormanlarının zarar gördüğü de muhakkaktır. Çünkü kayınlarımızın dış memleketlere gitmesine bedel ihtiyaçlarımızı diğer çeşit ormanlardan temine tevessül edip daha mühim ihtiyaçlarımıza yarıyacak ormanlarımızı kesiyoruz. Fırınlandıktan sonra belli başlı mahzuru giderilmiş demek olan kayın kerestemizi yaş ve kuru meyve ambalâjlıklarında ve münasip daha başka yerlerde kullanmağı şümullendirmeğe çalışmağı bu bakımdan her yurddaş kendisine vazife edinmelidir.

Kayın kerestesi ebad cetveli

	Kalınlık	Genişlik	Boy	Mülâhazat
Normal mal	13 m/m	10 — 45	0. 90--5. 50	Normal kerestenin 10 – 13 cm kadar olanları dar mal. 0.90 — 1,70 e kadar olanı kısa mal ve 1·0 — 550 e kadarıda uzun mal olarak ayrılmıştır.
	26	" "	» »	
	32	" "	» »	
	38	» »	» »	
	45	" »	» »	
	51	" »	» »	
	58	» »	» »	
	60	» »	» »	
	63	» »	» »	
	78	» »	» »	
	102	» »	» »	
Yerli mal	26 m/m	14 — 50	180— 600	Kenarlanmış keresteler
	38	» »	» »	
	51	» »	» »	
	58	» »	» »	
	78	» "	» »	
Friseler	26 m/m	4.5.6.7.8	0. 25—0. 50	Boyların arası beşer santimdir.
Chevronler	41 × 41		0, 30	" " " "
	41 × 58		»	
	45 × 58		»	
	48 × 58		»	Fırınlanmış ve fırınlanmamış
	51 × 51		»	
	58 × 58		»	
	63 × 63		»	
	58 × 78		»	
	78 × 78		»	
	102 × 102		»	
Çitalar	12 × 12		»	
	16 × 16		»	
	12 × 27		»	
	27 × 27		»	
	19 × 19		»	
	28 × 28		»	
	26 × 38		»	
	12 × 78		»	
	38 × 60		»	
	38 × 76		»	
	19 × 38		»	
	26 × 26		»	
	22 × 41		0. 30— 200	Boylar beşer santim yükselir.
	32 × 51		»	
	35 × 35		»	
	38 × 38		»	
	12 × 38		»	
	12 × 41		»	
	12 × 26		»	
	38 × 45		»	
	38 × 58		»	
Jestoni	20 m/m	18	0. 36—2. 25	0.36, 0.72, 110, 146, 180, 2.25
		21	" "	
		24	" "	
		26	" "	
		29	" "	
Rundefobi	Φ 16		0.32 0.64.096	
	Φ 19		" " "	
Sandıklık mal	10 m/m			Muhtelif genişlik ve boyda
	13 »			
	26 »			

Bu sayede kayın kerestesi kıymetlendirilmekle beraber kereste piyasamızdaki tazyik ve bahalılık nisbeten hafifletilmiş olacaktır. Bahusus bugün kendisini gösteren bu hâdise yarın devlet orman işletmelerinin de karşısına çıkacağına göre şimdiden önleyici tedbirlere baş vurmak meslek vazifemiz sayılır.

Marangozhane:

Kereste fiyatlarının çok düşkün gittiği seneler büyük zarar gören Zingal firması keresteyi mamul bir hale koyarak bu zararlardan korunmak çarelerini düşünmüş; bu arada muhtelif tip ahşap portatif evler yapıp satmak kararını vermiştir.

İstanbulun bazı semtlerinde nümunelerini gördüğümüz bu evlerin inşası her ne kadar tatbik mevkiine geçmişse de firmayı tatmin edecek bir şekilde inkişaf bulmamıştır. Bunu memleketimizde bu tertip evlere alışılmamış olmasında ve kısmen şehirlerde ahşap evler kurmanın memnuiyetinde buluyorum. Fabrikayı ziyaretimde Zingal ormanları işletmesine ait bazı binaların marangozhanede montajı yapıldığını gördüm. Zingal firması bu arzettiğim inşaatı ve kendi marangozluk işlerini başarmak içindir ki fabrikada mükemmel denebilecek bir marangozhane kurmuştur. Lüzum oldukca her işi muvaffakıyetle meydana getiriyor.

Atelye:

Ayancık merkezi nihayet «250» kadar evden ibaret olup sanatkârları da pek mahduttur. Sonra haftada bir vapur uğrayor. Bu yüzden işleri geri kalmamak için firma mükemmel bir atelye vücude getirmiş bütün tamirlerini ve hatta yeni cihazlarından çoğunu burada kendi kendine yapıyor.

Aşınmış dekovil tekerleklerinin elektrikle demir kaynatılarak beslendiğini tamamen yeni bir hale sokulduğunu ve yine havaî hat kablolarının Avrupadan gelen bağlantı demirlerini atelyede işlediklerini takdirle gördüm.

Fabrika ve müştemilâtının kuruluş günündenberi her sene ihtiyaca biraz daha uygun ve biraz daha mütekâmil bir seyir takip ettiği eserlerden anlaşılıyor. Bugün bile köknar hizarı ile tamire muhtaç ve ufak çapta keresteleri işleyen aksam hem âhenk yürümediğinden bunları denkleştirmek maksadile yeni bir ilâve yapılmaktadır. Devlet işletmelerimizin müstakbel teşebbüs ve mesailerine bu mütemadî ihtimam güzel bir örnek olmalıdır.

İskele ve tahmil vinci:

Ayancıkda iskele de bulunmadığı için zingal firması hususî bir iskele yaptırmış ve 60 metre uzunluğunda mükemmel demirden mamul bir vinç kurmuş bu sayede kereste sevkiyatında emniyet, intizam ve sür'ati temin etmekle beraber tahmil masrafını da asgarî hadde düşürmüştür. Tahmil vinci şirketin mavnalarını ve küçük motörünü kolaylıkla denizden karaya almakta ve lüzumunda yine ayni şekilde denize indirmektedir. Karadeniz gibi ekseri zaman sahillerinde dalga eksik olmıyan bir denizde bu kolaylık doğrusu büyük bir nimettir. Şirket tahmilâtına kâfi motör ve mavnaları olup istediği zaman işini görmekte hariçten vesait tedarikine lüzum görmemektedir.

Bileyhane:

Zingal kereste farikasının bileyhane kısmı da fabrikanın büyüklüğile mütenasip bir vüs'atte kurulmuştur. 18 dane muhtelif çapta bileme tezgâhı var. Katrak bıçkıları ile şeritlerin kurdele bıçkıları burada muntazaman bilendiği gibi kurdele bıçkılar kırıldığı takdirde atelyede gümüş safihalarla kaynak yapılıyor.

Makine dairesi ve elektrik santralı:

Makine dairesinde ikisi büyük biri küçük ceman (1750) beygir kuvvetinde üç lokomobil vardır. Bunlar talaş ve ankaz yakıyor. Kereste işleyen katrakların altından bu lokomobillerin önüne talaş emme boruları uzatılmış talaşlar kazanların önüne dökülüyor. Buradan amele kürekle alup kazanlara atıyor. İhtiyaçtan fazla gelen talaş ta ayrı bir boru ile fabrikanın önünden denize giden kanala dökülüyor. Bu sayede muazzam kereste fabrikasının yıllık kuvvei muharrike masrafı ancak (35) bin lira tutuyor.

Elektrik santıralı da her veçhile mükemmel olup arızasız çalışmakta fabrika ve müştemilâtından maada kilovatı 3 kuruş gibi çok ucuz bir fiyatla Ayancığa elektirk vermektedir.

Dispanser:

Şirket Ayancıkta hususî doktoru ve içinde miktarı kâfi yatakla edviyesi mevcut mütevazi bir dispanser tesis etmiş. Mutat hastalıklara tutulan memur ve amelelerini burada tedavi ettiriyor. Ağır ve tehlikeli hastaları Sinop Memleket hastahanesine gönderiyor. Hatta bir çok zamanlar Ayancıkta halktan hastalananların ilâçlarını bile burası temin etmektedir.

Hayvan hastahanesi:

Şirket hayvanları arasında Avrupadan satın alınmış yüksek kıymetli atlar var. Bunların bakımı hususî bir itina istiyor. Bundan ötürü yine Ayancıkta bir hayvan hastahanesi yapılmış. Baytarı ve nalbant başısı, seyisi ile keza muktazi alât ve edviyesi temin edilmiş. Hasta hayvanlara burada bakılıyor. Yine bu hayvanlar için hastahane karşısında demirden iki ot hangari yaptırılmış. Kışlık otları bunlarda muhafaza ediliyor.

Memur ve amele evleri:

Fabrikanın bulunduğu yerde yüksek memurların ikametine mahsus mükemmel evler inşa edilmiş ve her memura birer hizmetçi verilmiş. Evlerin elektrik ve su tertibatı bulunduğu gibi mahrukat ta şirketçe parasız temin olunuyor.

Ayancığın dışından gelmiş amele için de ayrıca amele evleri yaptırılmış. Mütevazı fakat temiz. Bu sayede amelelerde lüzumu derecede ihtimam görüyor.

Lokanta ve mağaza:

Az maaşlı veya bekâr memurları barındırmak maksadile şirket bir de lokanta açmış, burada tabldot ve alakart ucuz yemek yaptırıyor. İsteyen istifade edebiliyor. Ayancık gibi küçük bir yerde bu teşebbüsün faydası kabili inkâr değildir. Yine aynı sebepten bir çok ihtiyaçlarını temin edememek zaruretinde kalan memurlarını ve amelesini sıkıntıdan kurtarmak için şirket bir de mağaza açmış. Bakkaliye ve buna mümasil şeyler satıyor. Bu mağazadan hem az çok bir kazanç temin ediyor, hem muhitin zaruretlerini gidermiş oluyor.

Zingal ormanları işletmesi ve Zingal fabrikası ile müştemilâtını kısaca saydım. Yazılarımın arasında belki meslek dışında sayılan bazı kısımlar görüp meslek arkadaşlarım muaheze edecekler. Fakat böyle düşünürlerse haksızlık ederler. Benim bu yazılarımın istihdaf ettiği bir maksat da var. Bunda gayem muvaffakıyet için en küçük bir hizmet ve fedakârlığın esirgenmemiş olduğunu ortaya koymaktır. Her işde muvaffakıyet temin edecek iki vasıta vardır. İnsan ve âlet.

Zingal firması en modern makinelerden bir fabrika meydana getirmiş bulunuyor. Ve yine bu fabrikayı kullanacak insanlardan tam randıman alabilmek için onların her türlü ihtiyaç ve rahatlarını düşünmüş, temin etmiştir.

Bunlar yapıldıktan sonra muvaffak olmamak için ahvali fevkalâdeden başka artık sebep kalmamış sayılabilir. Devlet orman işletmelerini kurarken bizim de düşüncemiz ve hedefimiz bu iki noktanın temini üzerinde temerküz ederse itmiinanla ve itimatla müsbet bir netice alabiceğimizi bekleyebiliriz.

Hele, devlet işletmelerinde hususî müesseseleri bağlayan resmî formalite ve şartları bulunmaması muvaffakiyeti kolaylaştıracak başlıca sebebler arasında sayılabilir. Millet, memleket hesabına canı gönülden arzumuz mesleğin bu yeni yolda en feyizli ve yüksek muvaffakiyeti kazanmasıdır. Tam bir beraberlikle işe candan yapışmak bizi matlup gayemize götürecektir. Bütün meslekdaşlarıma işlerinde ayrı ayrı muvaffakiyet dileklerile sözümü kesiyorum.

Ormancılık Âleminde:

I. Yurd içinde

Köy ve Ziraat kongresi:

Uzun müddettenberi gerek neşriyat vâdisinde ve gerekse mevzularının tesbiti ve toplanma imkânlarının araştırılması yolunda hazırlıkları devam eden köy ve ziraat kalkınma kongresi mukarrer olduğu veçhile 27/12/938 günü Büyük Millet Meclisi içtima salonunda Başvekil Celâl Bayer tarafından bir nutukla açılmış ve ilk gün mülhakattan gelen murahhasların umumî mahiyetteki dilek ve mütaleaları dinlenmiştir. Bundan sonra yine kongra umumî kâtipliğinden neşredilen program dairesinde kongra azaları vekâlet erkânı ve diğer alâkadar davetlilerin de iştirakile 10 komisyona ve bu komisyonlar da mevzuun şumulüne göre müteaddit talî komisyonlara ayrılmışlardır. Bu suretle ormancılık ta bir komisyon olarak kereste mahrukat vesair orman mahsulü işlerile uğraşan müteahhit, tüccar ve fabrikatörlerden ve mülhakattan davet olunan orman mühendisi ve başmühendislerile orman umum müdürlüğü erkânının iştirakile bir komisyon halinde teşekkül etmiştir. Bu komisyon Ankara Halkevi salonunda toplanmış ve bu heyeti umumiyeden (istihsal) ve (istihlâk) mevzularile meşgul olmak üzere iki tâli komisyon teşkil edilmi ve bu komisyonlardan istihsal komisyonu da koruma, harita, işletme, ağaçlandırma, tedrisat olarak diğer gruplara ayrılmıştır. Her tâli komisyona ve gruba ihtisasına ve arzusuna göre herkesin iştiraki serbest bulunmakta idi.

Ormancılık komisyonu böylece teşkilâtlandırıldıktan sonra mesaî başlamış ve her tâli komisyon ile gruplar da alâkalı mevzular üzerinde vakıfane ve hararetli münakaşalar cereyan etmiştir. Bu komisyonlarda ve gruplarda alınan neticeler raportörler tarafından tesbit edilerek umumî heyet içtimaında ayrı, ayrı okunmuş ve tekrar cereyan eden münakaşalara göre bazı tadilât da yapılarak ormancılık komisyonunun son mukarraratı ayrıca hususî bir heyet tarafından telhis edilmiştir. Böylece hulâsa edilen ve son içtimaını yine Büyük Millet Meclisi salonunda 30/12/938 günü akdeden kongra umumî heyetine ormancılık komisyonunun dilekleri olarak arzedilen mazbatayı aynen aşağıya dercediyoruz: Bundan başka kongra mukarreratı meyanına giren ve ormancılık tedrisatını da alâkadar etmesi hasebile okuyucularımızın bilmeleri faideli görülen tedrisat komisyonu mazbatasını ormancılık komisyonu mazbatasından sonra bu sayfalarda sunuyoruz.

Kongra esaslı olarak üç seri halinde neşriyat yapmıştır. Bu müteaddit ve zen-

gin neşriyat meyanında «A» serisinde 11 numara ile yer alan ormancılık kitabı da mesleğin enteresan mevzularını inceleyen ve ormancı arkadaşlarımız tarafından yazılmış olan etütleri ve dilekleri ihtiva etmektedir. Bu eserin tamamen mecmuamızda neşri kabil değilse de eserde yer alan mevzuları ehemmiyetleri sırasile peyderpey okuyucularımıza sunacağız.

Kongrada bulunan ormancılar:

Köy ve ziraat kongrasında Ankarada bulunan her sınıftan bütün ormancılar iştirak etmiş ve vaki davet üzerine kongranın müzakeratına ve kararlarına iştirak etmek için isimleri aşağıda yazılı ormancılar da Ankarada toplanmışlardır.

Orman fakültesi profesörlerinden Mazhar Diker, Esat Muhlis Oksal, Tevfik Ali Çınar, Seyhan Orman müdürü Cevdet Kara, Bursa orman müdürü Nejat Kaytaz, Bolu orman mektebi müdürü Salih Sıtkı Evren, Bursa orman mektebi müdürü Ahmet Berker, Bursa orman mektebi muallimlerinden Necati Karabekiroğlu, Üçüncü umumî müfettişlik orman müşaviri Kemal Kipmen, İstanbul orman müdürü Feyzi Baban, Bolu orman müdürü Sami Karasüzen, Eskişehir orman müdürü Yakup Gönendir, Isparta orman müdürü Hulusi Ünay, Denizli orman müdürü Cafer Değer, Tunceli orman müdürü Eyüp Sabri İnal, on gün kadar Ankarada kalan bu arkadaşlar kongra mesaisinden başka mıntakalarına ait işlere dair umum müdürlükle temas etmişler ve bir çok meseleleri hal etmekle beraber yeni, yeni dirktifler almışlardır.

Ormancılık komisyonu mazbatası

Birinci köy ve ziraat kalkınma kongresi umumî reisliği yüksek başkanlığına:

Türkiyenin hakikî sahibi ve efendisi, hakikî müstahsil köylüyü genlik içinde yaşatmak ve bu asıl sahibi, bulunduğu durumdan kurtarıp yükseltmek ve ana kaynak olan ziraat davasını apaçık konuşup halletmek maksat ve gayesile müstesna bir dikkatle ihzar edilen köy ve ziraat kalkınma rapor projeleri arasında yer alan orman ve ormancılık işlerini konuşmağa salâhiyetli komisyonumuz 28/12/1938 günü Ankara Halkevi salonunda heyeti umumiye halinde toplandı:

Komisyon, bu birinci içtimaında, Bolu saylavı İsmail Hakkı Uzmayın reisliğinde, reis vekilliğine Tahsin Nahid Ersanın, mazbata muharrirliğine Nejat Kaytazın, kâtipliklere İbrahim Kutlutan, Fikri Kozağı seçtikten sonra riyaset divanı teşekkül etti. Ruznameye dahil işleri müzakereye vazederek aşağıdaki hususatın heyeti umumiyeye arzını kararlaştırdı.

Ormancılık mevzuu mesai ve mahiyet itibarile;

I — Ormancılık istihsali.

II — Ormancılık ticaret ve sanayii,

gibi iki farklı ve esaslı safha arzettiğinden mesaiyide bizzarur bu iki isim altında mütalea ve tesbit etmek mecburiyeti hasıl olmuş;

1 — Orman elemanlarının hazırlanması ve yetiştirilmesi.

2 — Orman haritalarının sureti temini.

3 — Ormanların koruma ve imarı.

4 — Ağaçlandırma.

5 — Orman işletmesi, ormancılık istihsali kısmına;

Haşep ticaret ve sanayii de ayni isim altında (II) nci kısma alındı.

Komisyonun her iki kısım hakkındaki mukarreratını berveçhiâti arz ediyoruz:

I — Ormancılık istihsali

1 — Orman elemanlarının hazırlanması ve yetiştirilmesi

Ormanların idare, işletme ve korunmalarında çalıştırılmak üzere hazırlanacak ve yetiştirilecek elemanlar ormancılık ilim ve fenninin esaslarına ve orman kanunumuzun tasnifine göre üç zümreye ayrılır:

A — Yüksek teknik memur

B — Orta teknik memur

C — Talî memur

Bu üç zümre tedris bakımından aşağıda yazılı müesseselerde hazırlanıp yetiştirilmektedir.

A — Yüksek teknik memur:

a) Orman fakültesinde yetiştirilmektedir. Orman kanununun, orman umum müdürlüğüne verdiği vazifeleri ancak başarabilmek için on sene zarfında en az (1800) mühendise ihtiyaç vardır. Halbuki Fakülteye senede (60) talebe alındığına göre bu miktar (10) senede nihayet (600) ze baliğ olacaktırki bu günkü kadro istenilen mühendis ihtiyacını karşılamağa kâfi gelmemektedir. Binaenaleyh Fakülte kadrosunu en az iki misline çıkarmak zarureti vardır.

b) Fakültenin Ankara ve İstanbulda olmak üzere birbirinden ayrı iki parçalı bir teşekkül halinde bulunması onun inkişafına ve matlûp kudrette eleman yetiştirilmesine mani olmaktadır.

Bu iki kısmın birleştirilerek fakülteye tam ve müstakil bir mevcudiyet verilmesi, her veçhile takviyesi, lâzımdır.

B — Orta teknik memur:

Orman kanunu mevzularının yerine getirilmesi için yüksek teknik memurlarla beraber orta tahsilli teknik memurlara da şiddetli lüzum ve ihtiyaç vardır.

Bu memurların da 10 sene zarfında kadrolarını tamamlamak üzere yetiştirilmeleri lâzım gelir. Bunlar orta orman mekteplerinde yetiştirilmektedir. Bugün Bolu ve Bursada iki orta orman mektebimiz varsa da senede aldıkları (100) talebe ile bu ihtiyacı karşılamak imkânı olmadığından mevcut iki mektebin her bakımdan bütün ihtiyaçlarını tamamlamak, onlara şubeler ilâve etmek ve bir orta orman mektebi daha açmak suretile en kısa zamanda orta teknik memurların kadrosunu doldurmak zarureti görülmektedir.

C — Tâlî memurlar:

c) Bu zümreye mesaha memurları, bekçiler, kâtipler gibi yardımcı memurlar dahildir.

Orman idare, işletme ve koruma işi teknik bir iş olduğundan bunun güzelce ifasını temin etmek üzere bu yardımcı memurların da vazifelerile mütenasip teknik malûmatla teçhiz edilmeleri icap eder. Bu itibarla yardımcı memurlara mahsus ilk orman mektepleri ve kursları açılmalıdır.

2 — Orman haritalarının alınması yolu

Yurda pek büyük iktisadî, içtimaî ve sıhhî faydaları bulunan ormanlarımızın vüs'at, vaziyet ve tahammülleri hakkında kat'î bir fikre ve rakama müstenit bilgiye malik olmak zaruretindeyiz. Ancak bu suretledir ki, ormanlarımızdan ne şekilde istifade edebileceğimizi ve onları ne şekilde koruyup idare edebileceğimizi bir karar altına alabileceğiz. Ve yine ancak bu suretledir ki, Devlet ve ferdin mülkiye haklarının da bariz bir surette tezahür ve tehakkukunu temin etmiş olabileceğiz. Orman işlerinin plânlanması demek her şeyden evvel bu maksada göre yapılacak haritaların elde bulunması ve bütün plânlama ve çalışma işinde bize rehber olması demektir.

Asrımız iktisat ve sür'at asrıdır. Asrın icabatile beraber orman kanununun tahdit ettiği müddet içinde bizzat ormanın değişen bünyesi de bizi bu haritaları azamî sür'atle yapmağa sevk ve mecbur kılmaktadır.

Şayanı şükrandır ki, haritacılıkta havaî fotoğrametrinin inkişaf ve tekâmülile istenen ve beklenen sür'at ve sıhhatin azamî derecede ve her maksada kâfi gelebilecek kemâle eriştiği bir devirde bulunuyoruz. Haritacılığın en modern ve mütekâmil şekli olan ve bizim sür'at ve iktisat maksadımıza tamamile vefa edebilmekle beraber arazinin de fotoğraf halinde en sadık bir modelini gösteren havaî fotogrametri ormancılık noktai nazarından bir çok diğer faideleri de muhtevidir. Bu sebepten birinci köy kalkınma ve ziraat kongresi raporlarında da Hükûmetin bu mevzu üzerine yaptığı teklifleri meyanında havaî fotoğrametri ile orman haritalarının yapılması hususundaki teklif ve esbabı mucibeyi tamamile yerinde buluyoruz.

Komisyonumuz Hükûmetin bu hususta raporu ile tamamile hemfikir olarak orman haritalarının yine Hükûmetin teklifi veçhile havaî fotoğrametri ile yapılmasına karar verdikten sonra yine bu usulde kontrol ve murakabenin de az masraflı olacağı netice ve kanaatine varmıştır.

Hükûmetin teklifi veçhile havaî fotoğrametri usulünde işbu haritaların tercihan yerli bir şirkete, Orman ve Harita umum müdürlüklerinin teftiş ve murakabesi altında istenilen şekil ve evsafta yaptırılabileceği gayet tabiîdir. Bu şekilde ayrıca bir teşkilât yapılarak orman haritalarını yapmağa karar verildiği zaman yapılması zarurî olan alât ve edevat vesair bir çok masraflarla beraber bina inşasında ve kurslarla personel yetiştirmek mecburiyetinden vareste kalınacağı gibi zamana da hâkim olmak ve kanunun emrettiği zamanda haritayı ikmal etmek mümkün olacaktır.

Bu işin şirketlerle yaptırılmasına imkân hâsil olmazsa Orman umum müdürlüğü kendi harita şubesini takviye ve tevsi ederek orman haritalarını temin eylemesi zaruridir.

3 — Koruma ve imar

Kongra yayımının B serisinin 11 nci takımındaki raporda da izah edildiği üzere orman koruması, sadece ormanlarda usulsüz katiyat yaptırmamak, yasak olan bölgelere hayvan sokmamak, suçlu kovalamak demek değildir.

Koruma:

Orman verimlerinin her safhadaki istihsalinde ve bu istihsalin tatbikat kısımlarında işin dayandığı teknik bilgiler altında yapılıp yapılmadığını devamlı surette göz önünde tutmak.

Devlet işletmelerinin henüz teessüs etmediği yerlerde eşhas tarafından yapılan orman işlerinin mukaveleler ve umumî mevzuat hükümleri dahilinde yürüyüp yürümediğini daimî bir mürakabede bulundurmaktır.

Devlet işletmesinin teessüs ettiği ormanlarda koruma, teknik icaplardan olarak bizzat işletmenin bünyesi içindedir. Orman kanunumuzun azamî bin hektarı bir koruma cüzü tamı olarak kabul etmesi de korumanın teknik işletme ve imar işlerile yürümesi zaruretinin ifadesidir.

Ormanlarını ilim ve fennin iktizasına ve yurd iktisadiyatının icaplarına uyarak inzibat ve idare altına alıp işletmekte olan Avrupa devletleri orman koruma teşkilâtını yukarıdaki maksatlara istinat ettirmek suretile kurmuşlar, koruma işlerini hususî meslek mekteplerinde yetiştirilmiş bu işe bağlı elemanlara vermişlerdir.

Bugünkü orman koruma teşkilâtımızla orman kanunlarının tahmil ettiği teknik, idarî ve hukukî koruma işleri tamamile yerine getirilmemektedir. Bunda vazifelendirilenlerin kifayetsizliğinden maada ödev müddetlerinin kısalığı başlıca müessirdir.

Orman koruma işinin yukarıdaki izahatımızla beraber kongra yayımının B serisinin 11 nci takımında işaret edildiği gibi orman korumasını orman sınırları dışına çıkarmamak ve ormanı sadece insan ve hayvan tecavüzünden değil her nevi hastalıklardan da korumak ve imar ve ağaçlandırma işlerini başarmak olduğuna göre hali hazır teşkilâtın bu zarurete nazaran yaniden tensik ve tanzim edilmesi çok ehemmiyetlidir.

4 — Ağaçlandırma

Bugün mevcut orman sahamız yurdumuzun umum sahasının tahminen % 12 sini kaplamaktadır. Bu nisbetin normale yakın bir nisbet olan % 20 ye iblâğı lâzımdır.

Yapılacak ağaçlandırma işi yurdun korunması, sıhhî ve içtimaî varlıklarını, köy ve köylülerinin kendi ve ziraatini emniyet altına almış olacaktır.

Yine ağaçlandırma işi ile Ebedî Şef Atatürkün (Memleketin türlü ağaç ihtiyaçlarını devamlı olarak karşılamanın çaresi 1937...) Millî Şef İsmet İnönünün (ağacı bollandırarak ucuzlatmanın yolu 1936..) Sayın Başvekil Celâl Bayarın (Orman işletme ve idarelerinde ucuzluğu, kolaylığı vücuda getirecek esaslar arayacağız 1937.) direktifleri de yerine getirilmiş olacaktır. Bunun için asgarî hesapla dört milyon hektarlık bir sahanın ağaçlandırılması iktiza etmektedir, ağaçlandırılmak mecburiyeti bulunan bu sahaların beher hektarı için 500 ilâ 5000 lira sarfetmek gerektir. Bu miktar ağaçlandırma işinin azametini göstermeğe kâfidir. Bugün için bu uğurda sarfiyattan kaçınmak Hükûmetin halen kısmı su siyasetine tahsis ettiği otuz bir milyon lirayı önümüzdeki yıllarda bir kaç misli artacaktır. Ormansız yurdların göçtüğü tarihî bir hakikat olmasından sarfınazar günün hadiselerile de vakıalar halindedir.

5 — İşletme

Türkiye ormanlarında tedricen Devlet işletmesi kurmak prensibine dayanan kanun ve mevzuatımız ele alınarak tanzim edilmiş işletme raporu okundu:

Muhteviyatı esas itibarile maksada ve memleket ihtiyaçlarına uygun görülmüş yalnız kereste ve yakacak müstahsili vatandaşların ormanlarımızdan faydalanma nisbetini arttırmak bakımından aşağıda yazılı cihetlerin ilâveten teklifi muvafık görülmüştür.

1 — Ormanların idare ve işletmesinde nihaî gaye bunları umumiyetle fazla varidat veren koru şekline sokmak olmakla beraber yapraklarını döken orman ağaçlarının mühim bir kısmını da basit ve mürekkep baltalık halinde idare etmek zarureti vardır.

2 — Bir orman ne şekilde işlerse işlesin elde edilen haşebin tamamını kereste yapmağa imkân yoktur.

Gaye kereste yapılmayan bu aksamı önce adeden fazla vatandaşa iş veren ve daha yüksek kazanç getiren kimya sanayiinde kullanmak, sonra bu işe el vermeyen artık haşebi de yakmağa ayırmak olmalıdır.

3 — Gerek baltalık ormanlarımızın hasılatı, gerek kerestelik ormanlarımızın artıkları, devrik ve çürük enkaz yakacak ihtiyacımızı karşılayabilecek durumdadır. Binaenaleyh müstahsillerimizi siyanet için dışarıdan odun ve odun kömürü idhali menedilmelidir.

4 — Ormanlarda imalâttan artmış aksamdan veya katgı tefrih ve ayıklama suretile husule gelecek haşepten istifademizi işkâl eyleyen sebeplerin içinde en mühimlrini bir çok ormanların nakliyata müsait yollardan mahrum bulunması ve nakliye masraflarının fazlalığı teşkil etmektedir.

Nafıa yeni bir yolun güzergâhını çizerken askerî noktai mücbire gibi işletmeye açılacak veyahut işlemekte bulunan ormanlarımızın da bu yoldan istifade edebilmesini göz önünde tutarsa memleket ve ormancılıkla maişetini temin edenler hesabına çok büyük ve hayırlı bir hizmet yapmış olur.

5 — Ormanlara civar ve aralarında adî bir patikadan başka muvasala yolları bulunmayan bir çok köylerimiz vardır.

Bu yolsuzluk köylümüzü bilhassa kışın ihtiyaçlarını temin hususunda müşkülâta maruz bıraktığı gibi muhitle münasebette bulunmalarına ve inkişaflarına da mani olmaktadır.

Keza mahreç yolundan mahrumiyet ormanlarımızı ekonomik şekilde işletmeye ve artıklarından faydalanmağa imkân bırakmadığı için ormancılığa da iztırap vermektedir.

Köylü ziraatten ihtilâsı vakit ettiği zaman çalıştırılmak suretile sözü geçen yollar açılırsa hem köylüye iyi bir iş yeri ve kazanç hazırlanmış hem memleket çürümeye mahkûm bir servetten istifade ettirilmiş olur.

6 — Bilfarz kimya sanayii gibi yalnız muayyen bir ihtiyaca yarayabilecek haşebi uzak mesafelerden sarf yerine kadar getirmek için çok fazla nakliye parası vermek mecburiyeti vardır. Bundan ötürü bir tarafta bu işe yarar haşep artıklarımız ormanlarda çürüyor. Diğer taraftan kimya

sanayiimizin iptidaî maddesini teşkil eden haşep dış memleketten satın alınıyor.

Diğer memleket orman işletmeleri çok eski olup bütün tesisatını amorti etmiş vaziyettedir. Sonra Hükûmet memleket dışına ihracat yapan kereste müstahsilerine ayrıca prim vermektedir. Buna binaen ta Rusyadan Derinceye kadar metre küpü yedi buçuk liraya kadar kâğıtlık köknar haşebi getiriliyor.

Bugünkü şartlar altında Devlet yardımı olmaksızın kâğıt fabrikasına en yakın ormanlarımız bile bu fiatla kereste veremezler. Kara ve deniz nakliye ücretlerinde en asgarî bir tarife tanzim etmek suretile müstahsile yapılacak yardım orman artıklarımızın kıymet kazanmasında büyük bir âmil olabilir.

7 — Memleketin ambalaj ihtiyacını karşılamak üzere halen orman işletenler ve ileride işletecek olanlar hakkında hazırlanmış kanun projesinin birinci maddesi şöyle tadil edilmelidir.

(Devlet ormanlarını işletmekte bulunan veya işletecek olan orman müteahhitleri işlettikleri ormanın senelik köknar ve lâdin tahammüllerinden her sene rasyonel bir işletmenin müsait olduğu ve hükûmetin tayin edeceği bir nisbet dairesinde ambalâj kerestesi yapmağa mecburdur.

Bir müesseseden yukarıki fıkra mucibince teahhüt ettiği miktardan noksan vereceği beher metre küp kereste için beş lira ceza alınır).

8 — Orman kanununun 18 inci maddesinde ve 3444 numaralı kanunun istihdaf ettiği gaye ormancılıkla geçinen köylüye iş vermek ve refahını arttırmak olduğu halde kanunun köylüye verdiği bu hak ve menfaatleri maalesef köylünün bilgisizliğinden ve vaziyetinden istifade eden bir kısım mutavassıtlar istismar eylemektedir.

Devlet işletmesi kurulan yerlerde köylü için devamlı bir iş yeri açılmış demektir. Civardaki köylü tercihan bu Devlet orman işletmelerinde çalıştırılır ve her ihtiyacı bu işletmelerden verilip başkaca orman ayrılmazsa hem köylü menfaatlarını yok bahasına istismar edenlerin ellerinden kurtarılmış olur, ormancılık da bilgisi artar, ihtisas kazanır, hem Devlet orman işletmeleri mühtaç bulundukları elemanları kolaylıkla bulabilir. Süratle ve mükemmelen inkişaf eder.

9 — Memleketin orman serveti parçalanması caiz olmayan bir kül teşkil eder. İşletilmesinde esas her işletmede olduğu gibi sermayeyi ufaltmamak ve hatta mümkün olduğu kadar çoğaltmaktır. Orman işletmelerinde en mühim sermaye orman sahasıdır.

Birinci derecede her işletmede bu sahanın aynen muhafazası şarttır. Müteferrik orman işletmelerinden husule gelen kârlar yine her şeyden evvel memleket orman servetinin ihya ve imarına sarfedilmelidir. Ancak bundan artan mikdarlar umum Devlet varidatı arasına girebilir.

Orman işleten mutlak bu tekniğe vâkıf ve mütehassıs elemanlara sahip Orman Umum Müdürlüğü teşkilâtı olmalıdır.

II — Haşep ticaret ve sanayii

Komisyonumuz, haşep ticaret ve sanayii mevzuunda ilk iş olarak köylü kalkınmasının ormancılık cephesindeki alâkasını araştırmakla işe başlamış ve bu istikamette Türk köylüsünün Devlet ormanlarından bilvasıta istifadelerinin zaten ve

her cihetten orman kanunlarile temin ve tatmin edilmiş bulunduğunu görmekle mübâhî olmuştur. Köylünün ormanlardan mütemmim intifai ancak bir vasıta olmak cihetinde tecellî etmekte ve bu da geniş manasile haşep sanayii ve ticareti yollarında ve bilhassa kesim, imar ve nakil işlerinde aldığı faal rol halinde göze çarpmaktadır. Filhakika ticaret piyasalarına kabili arz bir hâle gelen orman verimleri üzerinde köylü kitlesine isabet eden faydalanma hissesi muhtelif şekillerde vâkidir ve çok büyüktür ve yine şüpehsizdir ki ormanlarımızın kudret ve tahammülleri dahilinde gerek Devlet ve gerek ferd elile çeşitli istihsalin artması; ihtiyaçları karşılamak, köylüye iş ve geçim genişliği kazandırmak gibi mütekabil faydaları sari ve şâmildir.

Bu ana sebeplere binaendir ki doğrudan doğruya köylüye muzaf olamayan mukarreratımız bir taraftan alelitlâk orman metalarının yurdumuz ihtiyaçlarına tam vefalı olmasını ve bu verimlerin en müfid ve ucuz bir şekilde istihsalile piyasalara arzını derpiş ederken bir taraftan da istihsal kudretinin baş unsuru köylünün azamî surette faydalanması esasını hiç ihmal etmemiş ve daima muvazi görmüştür.

Görüşlerimize mevzu alınan ve yukarıki hareket kaynağından mülhem olan mukarreratımızdan hepsinin mevcut kanun ve mer'î hükümlere mugayir olmaması ve yalnız alâkadar icra makamatının tasvip ve takdirine merbut ve muallâk bulunması neticelerin kolayca ele alınabilmesine imkân göstermek bakımından hassatan kayda değerlidir. Mülâhaza ve dileklerimizi kısaca mucip sebeplerile beraber aşağıda sırasile gösteriyoruz:

1 — Ormanların işletilmesinden mütehassıl artıkların istifade sahasına intikali ve kıymetlenmesi için idarî ve malî kolaylıkların gösterilmesi,

2 — Orman satışlarında isteklilerden orman işletme ehliyet vesikası aranması,

3 — Resmî daire ve müesseselerin alacakları travers evsafile, tolerans farklarını tesbit ederken ormanlarımızdaki ağaçların cins ve vasıflarını göz önünde bulundurup müstahsili bu suretle zarardan korumaları,

4 — İşletilen ormanlardan çıkan nakliyeli orman mamulât, mahrukat ve mahsulâtının hini naklinde azamî kolaylık gösterilmesinin temini,

5 — Bolu ormanlarında kurulacak Devlet işletmesile Bolu vilâyetinin ormancılıkla geçinen halkının istifadesini teminen Boludan geçirilmesi tasarlanan demiryolunun tezelden inşası,

6 — Orman muamelât, mahrukat ve mahsullerini istihlâk piyasalarına ucuza maletmek ve kıymetlendirmek bakımından bunlara ait kara ve deniz nakliyat tarifelerinin asgarî bir hadde indirilmesi.

Tedrisat komisyonu mazbatası

Birinci köy ve ziraat kalkınma Kongresi Umumî Başkanlığına

28. ve 29/12 - 1938 tarihinde 48 âzanın iştirakile toplantılarını yapmış olan tedrisat komisyonu aşağıdaki şekilde mesaisine devam etmiştir:

Ziraat Vekâletinden komisyona verilmiş olan bir rapor ve bir liste okunup Ziraat Vekili tarafından şifahî izahat verildikten sonra umumî müzakereye geçildi. Bu meyanda Maarif Vekâleti namına ge-

len mümessil ile âzadan İstanbul Ziraat Mektebi Müdürünün raporları da okunarak izahatı dinlendikten sonra heyeti umumiyesi hakkında ilk müzakereler yapılmış ve neticede yüksek, orta ve ilk agrikültürel tedrisat için 3 tâlî komisyon teşkil ve âzası tesbit edilmşitir.

Orta ve ilk tedrisata ait tâlî komisyonlar birleşerek tek komisyon halinde çalışmış ve hazırladığı raporla yüksek tedrisat tâlî komisyonunun tanzim ettiği rapor komisyonumuza verilmiştir. Komisyonumuz heyeti umumiye halinde toplanarak mütehassıs encümenlerden gelmiş olan bu raporları tetkik ve münakaşa ederek aşağıdaki kararlara vâsıl olmuştur:

A — İlk ve orta tedrisat hakkında:

1 — Üç ve beş yıllık ilk köy okullarını bitiren köy çocuklarına muhtelif agrikültürel karakterde daimî kurslar,

2 — Askerler için kışlalarda veya müesseselerde agrikültürel ve amelî kurslar,

3 — Yetişkin ve askerliklerini bitirmiş köylüler için ağrikültürel muvakkat kurslar,

4 — Bugünkü kadın ve erkek eğitmen teşkilâtının genişletilmesi ve takviyesi,

5 — Köy ilk okullarının bilhassa dört ve beşinci sınıflarına ağrikültürel karakter verilmesi ve nazarî, tatbikî ve amelî olarak bu tedrisatın meslek adamları ve köy öğretmen okullarından mezun olanlar vasıtasile yapılması,

6 — Genç kız ve erkek köylü çocukları için ayrı, ayrı beş sınıflı ilk köy mekteplerinden çıkmış olanlara mahsus bölge köy ilk meslek mektepleri,

7 — Muallim ve orta mekteplerine ağrikültür derslerinin amelî bir tarzda konulması ve ziraat mezunları tarafından okutulması,

8 — Ziraatin ayrı ayrı şubelerinden usta olmak üzere beş senelik ilk tahsilini bitirmiş çocuklar için küçük ihtisas mektepleri: Sütçülük, küçük hayvan yetiştirmesi, böcekcilik, aşıcılık, ziraat sanatları, ziraat makinistliği ve saire gibi....

9 — Köy öğretmen okullarının tevsii ve buradan ağrikültürel karakterin genişletilmesi,

10 — Hayvan sağlık memur ve nalband mekteplerinin ihtiyaç görüldüğü nisbette tevsii ve artırılması ve nalbant kursları açtırılması,

11 — Bugünkü Orta ziraat ve Orman mekteplerinin ihtiyaç nisbetinde artırılması ve bu mekteplere yine orta mektep mezunlarının ve tercihan köylü ve çiftçi çocuklarının alınması ve üç senelik tedrisat yapılması,

12 — Orta ziraat ve orta orman mekteplerinden mezun olanların Yüksek Ziraat ve Yüksek Orman mekteplerine girmeleri 18 inci madde ahkâmına göre tesbit edilmiştir.

B. Yüksek tedrisat:

13 — Yüksek Ziraat Enstitüsünde bulunan teknoloji ve tabiiyat fakültelerinin lâvına ekseriyetle karar verilmiştir.

14 — Yüksek Ziraat Enstitüsünün şimdiki bünyesinde mevcut Orman, Ziraat ve Veteriner fakültelerinin müstakil yüksek mektep haline konulmasına ekseriyetle karar verilmiştir.

15 — Bu mekteplerin her birinin profesörler meclisi tarafından müntehap bi-

rer rektör ile idare olunmasına ekseriyetle karar verilmiştir.

16 — Bu mekteplerin ayrı ayrı vekâlet makamına bağlı olmalarına ekseriyetle karar verilmiştir.

17 — Yüksek Ziraat mektebine girecek talebe bir sene ön pratiğe tâbi tutulacaktır.

18 — Orta ziraat ve orta orman mekteplerinden pek iyi derecede mezun olanlar yüksek ziraat ve orman mekteplerine girmeleri için olgunluk imtihanı vermeleri şarttır. Vekâletin bu gibilerin olgunluk imtihanlarına hazırlanmaları için hususî yardım imkânları derpiş etmesi,

19 — Yüksek ziraat mektebinin nazarî ve tatbikî tedris müddeti ön staj hariç olmak üzere dört senedir. (Ekseriyetle).

20 — Yüksek orman mektebinin tedris müddeti dört senedir. (İttifakla).

21 — Yüksek Veteriner Mektebinin tahsil müddeti, son senesi staj olmak üzere (beş) senedir. (İttifakla).

22 — Yüksek Ziraat ve Orman Mekteplerini bitirenler namzed olarak yapılacak talimatname mucibince bir sene staj gördükten ve Devlet imtihanını yaptıktan sonra asıl memur olurlar. (İttifakla).

23 — Talimatnamesine göre halledilmek üzere yukarıda yazılı her üç mektep doktora, habilitasyon ve ihtisas gibi ilmî rütbeleri tevcihe salâhiyettardır. (İttifakla).

24 — Her üç mektepde ders sahaları ve müfredat programları o mektebin tedris heyeti tarafından tesbit olunur. (Ekseriyetle).

25 — Üç yüksek mektepte Fransızca ve İngilizce ve Almanca lisanları ayni kıymet ve eehmmiyettedirler. (İttifakla).

26 — Lisan meslekî dersler derecesinde ehemmiyeti hâiz olarak tedris olunur ve imtihana tâbi tutulur. (Bir muhalif reyle).

27 — İlmî rütbe almak isteyenlerin asgarî bir lisan bilmesi lâzımdır (Ekseriyetle).

28 — Üç yüksek mektepte ecnebi mütehassıslar bulunduğu takdirde de tedrisatın türkçe yapılması (İttifakla).

29 — Ecnebi mütehassıslar enstitülerin idarî işlerile meşgul olamazlar, sırf roşerş ve tedris elemanlarıdırlar (İttifakla).

30 — Yüksek Ziraat Enstitüsü kanunundaki ilmî derecelere ait hükümler bakidir (İttifakla).

Kongre heyeti umumiyesinin nazarı tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa takdim olunur.

29 - 12 - 1938

Orta orman mekteplerinde:

Bu sene ders yılı başında Bursa ve Bolu orta orman mekteplerine pek fazla tehacüm vaki olmuş ve bu mekteplerin kadrosuna göre alınan ellişer parasız yatılı talebeden başka paralı yatılı ve neharî olarak girmek isteyenler de hayli çoğalmıştır. Bu ihtiyacı karşılamak üzere önümüzdeki sene kadroların genişletilmesi mevzuu bahistir. Bolu mektebi binası müsait olduğundan bu sene için bu mektebe ayrıca 25 nehari talebe alınmıştır.

Müfredat programları umum müdürlükte toplanan bir heyet tarafından yeniden tetkik olunarak icap eden ıslahat ya-

pılmış ve orman mühendisliği, Ekoloji, tarih ve coğrafya gibi yeni dersler ilâve edilmiştir. Bu meyanda mektep talimatnamesi de değiştirilmiş imtihan ve tedris şekilleri yeniden tesbit olunmuştur.

Tedris senesi başından itibaren orta mekteplerin muallim kadrosunun da ikmaline başlanmış ve Bolu orta orman mektebi riyaziye muallimliğine Cevad Emel, Tabiiye muallimliğine Raşit Yener, İktisat, Hukuk ve Edebiyat muallimliğine de Romada hukuk doktorasını vermiş olan deftardar Nejad Taş tayin edilmişlerdir.

Bolu orta orman mektebi müdür muavini muallim Ferit Şevket askerlik vazifesini yapmak üzere yedek subay okuluna gitmiştir.

Bolu orta orman mektebi muallimlerinden Celâl Barit sıhhî sebeplerden dolayı Bursa orta orman mektebine nakledilmiştir.

Bursa orta orman mektebi muallimlerinden Murat Saymeli sıhhî sebepler dolayısile mezkûr mektep müdür muavinliğinden istifa ederek yalnız muallimlik vazifesinde devama başlamıştır.

Tetkik seyahatleri:

Orman Umum Müdürlüğü işletme şubesi müdürlüğü vazifesini gören doktor Rıdvan Pınarla beşinci şube müdür muavini Celâl Gürgen Antalyanın Katran dağı sedir ormanlarının devlet işletmesi tatbiki bakımından tetkikini yapmak üzere Elmalıya gönderilmişler ve tetkiklerini ikmal ederek merkeze dönmüşlerdir.

Orman Umum Müdürlüğü ekonomi şubesi müdürü İbrahim Kutlutan ve İktisat Vekâleti müfettişlerinden ikisi büyük kereste fabrikalarının ve şirket işletmelerinin ekonomik durumu ve maliyet fiatları ve esasları hakkında tetkikat yapmak üzere Bozüyük ve Zingal ormanlarına ve fabrikalarına azimet ve avdet etmişlerdir.

Amenajman grupları:

Birinci, dördüncü ve beşinci orman amenajman grupları Zingal ormanlarındaki vazifelerini, ikinci grup Somdöken ormanlarındaki mesaisini ve üçüncü grup ta Alaçam ormanlarındaki işlerini ikmal ederek Ankaraya avdet etmişlerdir. Amenajman grupları ormanlardaki mesailerine ait büro işlerini ikmal etmeğe çalışmaktadırlar.

Orman müfettişleri:

Orman Umum Müdürlüğü müfettişlerinden Bekir Günay Kastamonu, Küre ve İnebolu, Macit Toran, Balıkesir ve Kütahya, Halil Kutluk Erzurum ve Kars, Riza Göksu Tokat ve Amasya mıntakalarına vazife ile hareket etmişlerdir.

Bursa orta orman mektebinden mezun olanlar:

Bursa orta orman mektebi bu sene ikinci devre mezunlarını da vermiş ve bu genç ormancı arkadaşlardan bir kısmı askerlik vazifelerini yapmak üzere Yedek Subay Okuluna sevkedilmişler ve bir kısmı da Umum Müdürlük emrinde vazife almışlardır. Mezunların isimlerini aşağıya dercediyoruz. Ali Akar, Nihat Altay, Salâhattin Tanrıverdi, Saim Kınacı, Halil Ekinci; Hasip Ayhan, İbrahim Civanlar, Yunüs Demiröz, Veysel Çelebi, Kâzım Ersel, Hazım Tuncer, Sadri Buluntu, Yunüs

Günay, Mustafa Bubac, Tahsin Gürsel, Hüseyin Türker, Niyazi Atalan, Ahmet Ekimci, Recep Madenli.

Yeni mezunlara hayatta ve aldıkları vazifede başarılar temenni ederiz.

Tayin ve nakiller:

Bartın sınıf iki orman mühendisi Yümnü Keskin Bursa sınıf iki orman mühendisliğine, Ankara sınıf üç orman mühendisi Eşref Soysal dördüncü grup Amenajman mühendisliğine, Askerlikten sonra ordu sınıf üç orman mühendisliğine tayin edilen Şevki Adalı Serik sınıf üç orman mühendisliğine, Ankara sınıf üç orman mühendisi Bürhanettin Ölçer Devrek sınıf üç orman mühendisliğine, Ankara sınıf üç orman mühendisi Selçuk Oskay Seyhan sınıf üç Okaliptus mühendisliğine, Balıkesir sınıf üç orman mühendisliğiğne askerden Şükrü Özgüven, İslâhiye sınıf üç orman mühendisliğine orman fakültesi mezunu Raşit Gerikovalı, Marmaris sınıf üç orman mühendisliğine askerden Saffet Köken, Trabzon sınıf üç orman mühendisliğine askerden Baha Pakkan, Fethiye sınıf üç orman mühendisliğine askerden Aytekin Aktan, Feke sınıf üç orman mühendisliğine orman fakültesi mezunu Muhittin İkiz, Ankara Amenajman birinci grup orman mühendisliğine askerden Halil Gökmen, Trabzon sınıf üç orman mühendisliğine Azmi Boğatur, İzmir sınıf üç orman mühendisliğine askerden Mücahit Şaylan, Eskişehir sınıf üç orman mühendisliğine Hüseyin Bozoklu ile Vehbi Güniz, Bartın sınıf üç orman mühendisliğine Orhan Sağnak, İstanbul sınıf üç orman mühendisliğine askerden Sıtkı, İzmir sınıf üç orman mühendisliğine askerden Faik Ertur, Düzce sınıf üç orman mühendisliğine askerden Sadık Ertur, Alanya sınıf üç orman mühendisliğine askerden Tahir Yücel, Daday sınıf üç orman mühendisliğine askerden Refik Alaçam, Of sınıf üç orman mühendisliğine askerden Fuat Gürsoy, Sinop sınıf üç orman mühendisliğine Celâl Atalay, Biga sınıf üç orman mühendisliğine askerden Nazmi Ağartan, Ankara sınıf beş orman mühendis muavinliğine askerden Ekrem İnal Sındırğı sınıf beş orman mühendis muavinliğine Bursa orta orman mektebi mezunlarından Kâzım Ersel, Aluçra sınıf beş orman mühendis muavinliğine Bursa orta orman mektebi mezunlarından Veysel Çelebi, İnebolu sınıf beş orman mühendis muavinliğine askerden Müeyyet Cankur, Çine sınıf beş orman mühendis muavinliğine askerden Naci Alper, Yusufeli sınıf beş orman mühendis muavinliğine Hüseyin Alpar, Bahçe sınıf beş orman mühendis muavinliğine askerden İsmail Ünal, İznik sınıf beş mühendis muavinliğine askerden Selâhattin Genç; Gülnar sınıf beş orman mühendis muavinliğine Bursa orta orman mektebi mezunu Selâhattin Tanrıverdi, Bolu sınıf beş orman mühendis muavinliğine askerden Ahmet Taşman, Göynük sınıf beş orman mühendis muavinliğine Bursa orta orman mektebi mezunu Yunüs Demiröz, Karasu orman mühendis muavinliğine Bursa orta orman mektebi mezunu İbrahim Civanlar, Alanya sınıf beş orman mühendis muavinliğine askerden Besim Atalay, Devrek sınıf dört orman mühendis muavinliğine askerden Asım Ergün, Ankara sınıf beş orman mühendis muavinliğine Bursa orta orman mektebi mezunu Hüseyin Türker, Ankara sınıf beş orman mühendis muavinliğine Bursa orta orman

mektebi mezunu Tahsin Gürsel, Keskin sınıf beş orman mühendis muavinliğine askerden Cahit Akdoğan, Cide sınıf beş orman mühendis muavinliğiğne askerden İhsan Günal, Urla sınıf beş orman mühendis muavinliğine askerden Bedri Kısakürek, Dörtyol sınıf beş orman mühendis muavinliğine askerden Ahmet Çataklı, Gündoğmuş sınıf beş orman mühendis muavinliğine askerden İsmail Ediz, Fatsa sınıf beş orman mühendis muavinliğine Bursa orta orman mektebi mezunu Saim Kınacı, Koyluhisar sınıf beş orman mühendis muavinliğine askerden Akif Eren, Ankara sınıf beş orman mühendis muavini Ali Akar Ermenek sınıf beş orman mühendis muavinliğine nakil ve tayin edilmişlerdir.

Cide kazası birinci sınıf orman mühendisi Rağıp Tarsun ve Orhaneli kazası orman mühendis muavini Nevzat ta istifa etmişlerdir.

Yeni bir eser:

Orman Umum Müdürlüğü müfettişlerinden Halil Nadir Kutluk ile kıymetli yazganlardan Ahmet Naim'in iştirakile Kömür havzasının günlük gıdası: (DİREK) ve (Yer altında kırk beş sene) mevzulu müşterek bir kitabın çıkarılmasına teşebbüs edilmiştir.

Tab'ı yakında bitecek olan bu kitapta; ötedenberi ormancılık ve madencilik âlemini kömür ve direk istihsali cihetinden ehemmiyetli bir mesele karşısında birakarak düşündüren «maden sütunu» işlerimizin muhtelif bakımından etüt edildiğini ve yer altında kırk beş sene mevzuu ile de madenciliğin kömür kuyularındaki iş hayatile; yüzlerce metre toprak derinliklerinde geçen çalışmanın acı ve tatlı taraflarının akislerini bulacaksınız.

Muhtelif resimleri ihtiva edecek olan bu faydalı kitabın herkes tarafından okunmasını tavsiye ederiz.

Sahibi :	Umumî Neşriyat Müdürü	İdare yeri:
Türkiye Ormancılar Cemiyeti	**Fikri Kozak**	Ankara Posta kutusu: 252

Orman Kunduraları

Avrupada yapılanlar kadar metin ve güzel

Ayancıkta : *kunduracı Mustafa Koçak*

tarafından yapılır

Zingalda çalışan ve Zingala uğrayan her Ormancı bu Ormancı kunduralarından tedarik eder. Ormanlarda rahat gezmek isterseniz ölçünüzü derhal gönderiniz.

Fiatlar : Çivili 9-10 lira Dikişli : 11-12 lira

Bankacılık âleminde mühim bir yenilik

Türk Ticaret Bankası

nın para sahiplerine gösterdiği kolaylık ve temin ettiği istifadeler çok büyüktür.

%6 faiz verir ve bu faizi her ayın 1 inde öder

«TÜRK TİCARET BANKASI» büyüğünden küçüğüne, en zenginden en ufak sermaye sahibine kadar bütün memleketimiz halkının Bankaya karşı gösterdiği itimat ve sevgiye bir şükran karşılığı olmak üzere yalnız Bankamıza mahsus çok orijinal bir mevduat sistemi olan «kuponlu vadeli mevduat» usulünü ihdas etmiştir.

1- Bir veya iki sene müddetle para yatıranlara bu müddetlere ait aylık kuponları ihtiva eden bir cüzdan verilir. Para sahipleri bu kuponlar mukabilinde her ayın birinde gelip paralarının o aylık faiz tutarını tamamen alabilirler.

2- Bu faizleri tevdiatın yapıldığı yerlerden olduğu gibi diğer herhangi bir şubeden de hiç bir kayd ve şarta tâbi tutulmadan almaları kabildir.

3- Mevduat sahipleri «TÜRK TİCARET BANKASI» nın merkez ve şubelerinin bulundukları yerlere bu mevduatlarından bir kısmını veya tamamını ücretsiz olarak gönderebilirler.

4- Kuponlu vâdeli mevduat sahipleri istedikleri zaman paralarının tamamını veya bir kısmını geri alabilirler.

Kuponlu vâdeli mevduat sistemi, temin ettiği kolaylıklar sayesinde az zamanda büyük bir rağbet kazanmıştır.

OVEL

Ormancılık ve Endüstri Türk Limitet Şirketi

Merkezi: BARTIN

Ormanları: Helkeme Eğriceova

Senevî tomruk istihsalâtı 23000 M.

Fabrikası:

Kumluca, Ulupınar, Eğriceova, Helkeme, Yenihan.

Ağaç ve kereste ile alâkalı bütün işler - modern tesisli fabrika ve atelyeler

---

ÜRÜN

Ticaret Türk Limitet Şirketi

Merkezi: İstanbul

Memleketin her çeşit mahsulünü dünyanın bütün piyasalarında sattıran geniş teşkilâtlı müessese

---

Adapazarı— Bolu — Bozöyük —Tavşanlı — Mahyaeğrigöz — Derbent — Sabanca ormanları

Çam - Köknar - Fırınlı ve fırınsız Kayın kerestelerini

TİCARET TÜRK ANONİM ŞİRKETİNDEN temin edebilirsiniz

İdare merkezi: Ankara. Posta kutusu 169.

Telgraf: Titaş - Tel fon: 2305, 2338

Şubesi: İstanbu — Taşhan

En iyi ve en temiz tabı ve en nefis cild işleri

Ticaret Türk Anonim Şirketi Titaş Basımevinde yapılır.

Telefon: 1641 Posta kutusu: 196